

HAK-İŞ

TÜRKİYE HAK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

DEMOKRASİ

MESRUIYET

UZLAŞMA

**SORUŞTURMA
DOSYASI**

SAYI: 45 Mayıs '98

içindekiler

BAŞKANDAN

2-3

Dağınıklık ve Toparlanma
Salim USLU

- ✓ Gelenek ve Gelecek
- ✓ Ekonomi Yönetimi ve Çelişkiler
- ✓ Körfez Bunalımı, Uluslararası İlişkiler ve Hak-İş

4-7

Gündem
Aydın Ünal

8-11

Ömür Biter Krizler Bítmez
Aynı Senaryo: Bosna'dan Sonra Kosova

Soruşturma Dosyası
Demokrasi-Meşruiyet-Uzlaşma

12-37

- Aytekin YILMAZ
- Mustafa EVERDİ
- Adilla YAYLA
- M. Serdar GEZGİN
- Bülent ARI
- Taha AYDIN

RAPOR

38-41

21. YÜZYILA GİREN TÜRKİYE'NİN
İÇ VE DIŞ FOTOĞRAFI

"TÜRKİYE NEREYE GİDİYOR?"

42-49

50-53

BİLGİ ÇAĞI EŞİĞİNDE TÜRK ENDÜSTRİ
İLİŞKİLERİ SİSTEMİNİN GÜNDEMİ

ÇALIŞMA HAYATI VE KADIN

54-61

Dış İlişkiler

62-79

80-96

İNSAN HAKLARI ve TÜRKİYE

EKONOMİK PANORAMA ve MODEL
ARAYIŞLARI

97

98-107

Aralık '97 Nisan '98

"Halk Magazine" is one of the periodicals of the Halk-İş Confederation
A BRIEF LOOK AT THIS ISSUE

108-111

Yusuf ENGİN

112

Toplumsal Terzilik veya
Türkiye Nereye Gidiyor

HAK-İŞ

TÜRKİYE HAK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

aylık mesleki eğitim dergisi

Mayıs '98 / Sayı: 45

sahibi

Türkiye Hak İşçi Sendikaları
Konfederasyonu adına

Salim USLU

Genel Başkan

genel yayın yönetmeni

Yusuf ENGİN

Genel Eğitim Sekreteri

yazı işleri müdürü

Av. Mecit ZEREN

editör

İsmail İlmi Kıdeys

bu sayıya katkıda bulunanlar

Mehmet FERİT

Osman YILDIZ

Aydın ÜNAL

Yusuf KARACA

Şahin SERİM

Emir SARITAŞ

Deniz ATAKAN

tashih - redaksiyon

Selahattin ERKAP

dizgi

İsa CEYLAN

fotograflar

Arif Çatal

Ali Tekin Çağlav

hazırlık - baskı

mina ajans

Matbaacılık İletişim Nesriyat Ajansı
Ltd. Sti.

Tel : 309 04 16

Fax : 309 61 44

yurtdışı posta gideri

Almanya 50 DM

Amerika 40 \$

Diğer ülkeler 40 \$ karşılığı

posta çeki hesabı

Hak - İş Dergisi 21 09 86

yazışma adresi

Tunus Caddesi No : 37

Kavaklıdere / Ankara

Tel : 0 (312) 417 16 30 - 417 79 00

Fax : 425 05 52

Yazılarda belirtilen görüşler yazarların kişisel görüşleridir.

Gönderilen yazı ve resimler iade edilmez.

Yayınlanan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

Yayınçıdan

Türkiye 28 Şubat 1997 tarihinde geçmişteki örneklerinden biraz farklı ve flu bir geçişle yeni bir sürece girdi. Süreç, geçtiğimiz bir yıl boyunca çeşitli şekillerde tezahür etti ve bugünlerde de en ağır haliyle kendisini hissettiriyor.

Bu sürecin tartışmaya açtığı en önemli konulardan biri demokrasi. 80'li yılların ikinci yarısından itibaren daha sık telaffuz edilen demokrasi terimi, 28 Şubat'la birlikte farklı kesimlerde farklı anlamlara sahip olduğu ya da farklı zamanlarda farklı yorumlandığı gibi garip bir sonucu önümüze koydu.

Halkın söz ve etkinlik sahibi olarak merkezde varsayıldığı demokrasi, Türkiye'de dillerden düşmezken uygulamada kendisini hiç hissettirmedi. Dünyanın ve Türkiye'de resmi ideolojinin örnek olarak önüne aldığı ülkelerin Üçüncü Bin Yıla hazırlandığı ve Bilgi Toplumuna doğru adım attığı bir dönemde Türkiye'de demokrasinin bu kadar yavan ve ilkesizce uygulamalara maruz kalması, kendisini aydın olarak hisseden her kesimin rahatsızlığına yolaçtı.

Türkiye'de dayatmalar, baskılar, ayrımcılık, tepeden inme ideolojiler, Jakoben tavır tozu dumana katarak önüne geleni ezerken, bu toz duman içerisinde berraklığı yakalamanın çabasına giriştik. Demokrasi, meşruiyet, uzlaşma gibi kavramları dosya başlığı yaparak bu sayımızda tartışmaya açtık. Meşruiyet kavramının dün, bugün ve yarınla bütünleşen çizgisi üzerinde yoğunlaştık. Böylece Türkiye'de bu tartışmalara akademik ve entellektüel açılımlar getirmeye çalışan önemli isimlerin-kavramların birbirleriyle olan ilişkileri de gözönüne alınarak-açma çalışmaları soruşturma dosyamızda yer aldı.

Bir önceki sayımızın yayınlandığı tarihten bugüne kadar Hak-İş yine yoğun bir çalışma gündeminin içindeydi. Türkiye'nin iç meselelerinde bir sivil toplum örgütü olarak kaydedeğer girişimlerde bulunan Hak-İş, dış ilişkilerinde de yıl başında başlayan atılımlarını sürdürdü.

28 Şubat'ın yıldönümünde ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde gerçekleştirdiğimiz iki panelle yine bir bilgi ziyafeti sunuldu. Ankara ve İstanbul'da yapılan panellerde konularının uzmanı bilim adamları, gazeteciler, araştırmacılar Türkiye'nin demokrasi sorununu ve kadınların, özellikle de çalışan kadınların sorunlarını enine boyuna tartıştılar. Bu iki panelin ayrıntıları da dergi sayfaları arasında.

Toplantılar, basınla ilişkiler, eylemler, kampanyalar, sendikal faaliyetler, çalışma hayatına ilişkin faaliyetler, ziyaretler, kabuller gibi yoğun bir faaliyet takvimi de her zaman olduğu gibi dergimiz sayfaları arasında.

Yeni bir sayıda buluşmak üzere...

Dağınıklık ve

Türkiye ne çekiyorsa dağınıklığın yol açtığı istikrarsızlıktan çekiyor. Bu durum istikrarsızlığın yol açtığı bir dağınıklık değil, dağınıklığın yol açtığı bir istikrarsızlıktır ve bu yüzden bir türlü kendimizi toparlamayı beceremiyoruz.

Dağınıklık sadece toplumsal, siyasi ve ekonomik nitelikli de değildir. Eğer böyle olsaydı kısa ya da uzun vadeli bir program dahilinde her sorunu ait olduğu alanın kuralları, yöntemleri ve araçlarıyla çözmeye gayret eder başarısız olduğumuzda yeniden ama daha değişik yöntemler ve araçlarla bir başka çözümü dener nihayet sorunlarımızın üstesinden gelirdik.

Ama dağınıklığımızın kökleri tarihte ve iç dünyamızda gizli ve saklı olduğu için ortaya çıkardığı istikrarsızlığı anlamakta, anlamlandırmakta ve çözmekte zorlanıyoruz. Sorunun kişisel ve toplumsal duygu dünyamızla ilgili olması bir başka açıdan da sorunu anlamamızı ve çözmemizi güçleştiriyor. Somut durumlar üzerinde bütün görüş ayrılıklarına rağmen mutabakat sağlamak mümkündür ve bir ortak payda altında toplanabiliriz. Ama duygu alanına giren bir dağınıklık üzerinde fikir yürütmek, çözüm geliştirmek ve bütün bunlar çerçevesinde bir fikir birliğine ulaşmak son derece güçtür. Konunun bir başka güçlüğü de sorunlarımızın kaynağı duygu alanımızla ilgili ama tezahürle-

rinin son derece somut olmasıdır. Bu yüzden sorunlarımızı tartışırken somut tezahürleri veri alıyor duygu alanı ile ilgisini göremiyoruz. Üstelik objektif ve makul olmak için gösterdiğimiz bütün çabalara rağmen duygu alanına ait bir sorunu tartışır ve fikir üretirken duygusal olmaktan kurtulamıyoruz.

Sözgelimi irtica, laiklik, milliyetçilik, batıllaşma ya da modernleşme gibi ikiye yüz yıldır tartıştığımız kavramları milli birlik ve bütünlüğümüzün korunması, toplumsal değerlerimizin yeniden üretilmesi, demokratikleşme, temel hak ve özgürlükler gibi konuları duygu alanı ile bağıni koparak tartışıyor, ama tartışmayı fikir ve çözümler üretmeyi duygusal bir tercihin üzerine oturtmaya çalışıyoruz. Bu yüzden bu kavramları ve bu kavramlar çerçevesindeki sorunlarımızı duygusal tercihlerimizle anlıyor, bu anlayıştan hareket ederek gerçekliği şüpheli bir takım sonuçlara varıyoruz. Dolayısıyla bir çok kavram kendisinde olmayan anlamlarla genişletilerek, ya da anlamları daraltılarak tanınmaz hale geliyor kavram kargaşası dediğimiz illet aydınlarımızdan politikacılarımıza kadar bu konuda sorumluluk taşıyan herkesi kuşatarak çıkmaz sokaklara sürüklüyor.

Bu ne kadar iyi niyetli ve dürrüst davranılırsa davranılırsın içinde büyük bir keyfilik barındırmaktadır ve hepimiz aynı kavramlarla ve bu kavramlar adına yola çıkarak bu kav-

ramların tayin ettiği dünyaları tahrip edecek yanlışlara düşüyoruz.

Örneğin öyle demokrasi tarifleri ve görüntüleri ile karşılaşılıyor ki, demokrasi ile uzaktan yakından bir ilişkisini bulmak imkansız hale geliyor. Yine milli birlik ve bütünlüğümüz etrafında oluşturduğumuz ittifak çok sesliliği boğacak bir tek tipliliğe dönüştürülmek isteniyor. Laiklik arayışımız bazı sorumlu siyasetçilerin de ifade ettiği gibi inançlı insanların üzerinde bir baskı doğuruyor. Adalet mekanizması suçlular deryasına olta atarak sadece oltaya takılanları daha da kötüsü zıpkınla avlananları yargılayabiliyor, benzer suçları işleyenlerin bir çoğu yargılanmak ve cezalandırılmak şöyle dursun görmezden geliniyor, hatta ödüllendiriliyor. Hukukçularımızın küçümsemeyecek bir kısmının hukuk anlayışı neredeyse hukuku ihlal anlamıyla ifade edilebilecek, hukukdışı bir alana kayıyor. Düşünce, örgütlenme ve basın hürriyetini sadece kendimize ve kendimizden saydıklarımıza ait bir hak kabul ediyor, diğerlerinin bu konuda uğradıkları hak-sızlıkları önlemek için çaba göstermediğimiz gibi onlara konuşma imkanını bile çok görüyoruz.

Evet her şey taraf olduğumuz bir zeminde deforme oluyor, bozuluyor ve yeniden ama özünü ve içeriğini kaybetmiş olarak şekilleniyor. Taraf olmak, adalet anlayışımıza ve temel hak ve özgürlüklerle ilgili, ülkenin daha iyi yönetilmesiyle ve toplumsal

Toparlanma

barışla ilgili bütün duygu ve duyarlılıklarımızı gölgeliyoruz.

Bir sorunu doğuran duygu alanını görmezden gelerek çözmeye çalışmak, insani boyutunu gözden kaçırmak, ihmal etmek demektir ki, bugün hepimiz birbirimizden korkar hale gelmiş bir toplumun bireylerine dönmüştük. Ve önerdiğimiz her çözüm geri planında muhatabımızı yok etme niyeti taşıyor, daha açık bir ifadeyle rakiplerimizi yok etmeyi çözüm sanıyoruz. Dolayısıyla dışlanmışlık, kırıngılık, küskünlük, kendisini tehdit altında hissetme duygusu kendi içine kapanmaya yol açıyor. İşte bahsettiğimiz dağınıklığın yol açtığı istikrarsızlık ve istikrarsızlıklardan beslenen kriz budur.

Böyle bir durum yalnız ve yalnız bulanık suda balık avlamak isteyen fırsatçıların, demagogların işine yarar ve her şeyin aslının geri plana çekilip sahtesinin boy gösterdiği bir zemin yaratır ki, bugün içinde yaşadığımız süreci bu açıdan değerlendirmeye ciddi bir ihtiyaç var.

Şartların böyle bir zemin oluşturduğu ülkelerde toplumu idare etmek kolaydır ama bir hedefe yöneltmek zordur. Çünkü artık güç egemendir ve sorunun çözümü için gerekenler değil gücü elinde bulunduranların ne istediği ön plana çıkar ve bütün bir devlet mekanizması, hak ve adalet duygusu, devlet ve demokrasi geleneği kaybedilir, kurumlar ve

kişiler gücün ve güçlünün bakış açısıyla değerlendirilir ve asli hüviyetinden uzaklaşırlar.

Hele böyle dönemlerde "Suç" denilen sırma kaftan hiç kimsenin talip olmadığı lanetli bir giysiye dönüşür ve onu, en az suçlu ama en savunmasız olana giydirirler.

Evet, toplum bir bütündür ve bu bütün istatistiki olarak ifade edilebilir. Ama hiçbir istatistik toplumu anlamaya, duygu alanını yakalamaya, tarihten bu yana bir milletin hafızasını, özelemlerini, dileklerini tahlil etmeye yetmez. Bir başka ifadeyle hiç bir istatistiki veri, toplumun duygu alanını anlamak için yeterli değildir.

Bugün duygu alanı dağıldığı için değerler dünyası da dağılan, sorunların ve istikrarsızlıkların dağınıklıkla ilgisi gözden kaçırılan bundan dolayı krizler ve sorunlar içinde bocalayan bir ülke görüntüsü veriyoruz.

Türkiye'ye bakınca bütün bunlar geliyor aklımıza ve diyoruz ki, Türkiye'yi yönetenler de ülkeye baktıklarında bizim gördüğümüz ve önemsedığımız, onların göremedikleri ya da önemsemedikleri bu manzarayı farket sinler.

Farketsinler ki, artık bir-birimizi bir tehdit haline getirme illetinden kurtulalım.

Salim USLU

**Türkiye,
ne çekiyorsa
dağınıklığın yol açtığı
istikrarsızlıktan
çekiyor.
Bu durum
istikrarsızlığın yol
açtığı bir dağınıklık
değil,
dağınıklığın yol açtığı
bir istikrarsızlıktır
ve bu yüzden bir
türlü kendimizi
toparlamayı
beceremiyoruz.**

GELENEK VE GELECEK

Gelenek

Türkiye gelenek konusunda incelenmeye değer bir seyir izliyor. Gelenek ve modernite tartışmalarının felsefi ve sosyolojik boyutları bir yana, yüzeysel görünümleri ve siyasetin etkilediği toplumsal yapı açısından gelenek, Türkiye'de bir yandan doğal rüzgarların etkisine ek olarak yıpranırken bir yandan da yerine yenisi ikame edilmek isteniyor.

Gelenek kutsal ilişkisinin derin boyutları da bir yana, gelenekle içiçe geçmiş kutsalın da Türkiye'de yeni tanımlamalara maruz kaldığı ve kaldırılan kutsal anlayışının yerine yeni bir kutsal anlayışının konulmak istendiği artık gizlenmiyor.

Bizim ilgilendiğimiz nokta, Türkiye'deki yönetim geleneği ve bu geleneğin geleceği.

Kimi zaman 100 yıllık bir zaman dilimi bir geleneğin oturması için yeterli değildir. Kimi zaman ise 1 yılda bir olgu gelenek haline gelir. Gelenek, bir yönüyle de değişmeyen, kalıcı olan demektir. Gelenek, zarar verici ise, rahatsız edici ise aşılmalıdır. Aşılmadığı takdirde toplumsal kördüğümüne, kaosa neden olur. Gelenek değişimin önünde engel olmamalıdır. Toplumun kendi değerlerini koruyan bir unsur olarak kalmalı, toplumu da değişime karşı açık tutacak bir dinamizme sahip olmalıdır.

Gelenek nasıl olması gerektiği üzerine söylenecek çok söz var. Ancak, biz asıl konuya, Türkiye'de son yıllarda kendisini daha belirgin hissettiren geleneğe ve onun göstergeleriyle geleceğe bakmak istiyoruz.

Bir toplum için devlet geleneğine sahip olmak artı bir unsur olarak kabul edilir. Kurumları ve kuruluşları oturmuş bir devlet, vatandaşlarının kendisinden rahatsız olmadıkları devlettir. Köklü bile olsa, eskimiş bir devlet zaten kendisini yenileyemediği için rahatsızlık kaynağı olacaktır ve bir şekilde değişime zorlanacaktır.

Türkiye için bu kadar yüzeysel analizler yapmak mümkün değil. Köklü bir devlet geleneğine sahibiz. Onlarca devlet kurulmuş ve yıkılmış. Osmanlı İmparatorluğu, kendisini yenileyemediği için yıkılmak zorunda kaldı. Yeni kurulan devlet ise, eski devletin birçok unsurunu aldı. Ancak, temel bazı unsurları da yok saydı. Sonuçta yeni bir Türk devleti sahibiz. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendisini yenileyemediği için yıkılma aşamasına geldiği dönemden farklı bir dinamizme sahip miyiz bilemiyoruz.

Ordunun, siyasi partilerin, bürokrasinin, devletin en tepesindeki kişinin, yönetimi belirleyen ve etkileyen odakların yapısında kayda

değer bir değişim yok. Zorla oluşturulmaya çalışılan değişim ise slogandan öteye geçemiyor, hatta ambalaj, imaj özelliği bile taşıyamıyor. Yeni gibi görünmekle eski olmak arasında gidip gelen bir görünümünden öteye geçmiyor.

Dünya son 100 yılda çok köklü değişimler yaşadı. Bu değişimlerden sonuncusu, SSCB'nin yıkılması oldu. Köklü devrimler, savaşlar, yeni ortaya çıkan ülkeler, haritadan silinen sınırları gördük. Tüm dünyada devlet ile birey arasındaki ilişki, kabuk değiştirmeye başladı. Değişimin çıktığı ülkelerde doğal bir sonuç olarak ortaya çıkan bu yeni durumlar, değişime direnen ülkeleri de etkisi altına aldı. Zira artık sistemin dışında kalmak gibi bir seçenek yok. Bir ülke dünyadaki değişime ne kadar direnirse direnir, iletişimle, ticaretle, sporla, uluslararası ilişkilerle, öbür ülkelerle ilişki içine giriyor. Bu da onun sistem dışında kalmasını engelliyor.

Değişimin doğal gerçekleşmediği ülkelerde değişime zorlayanlarla direnenler arasında kanlı çarpışmalar oldu. Kimi zaman kaosa sonuçlandı, kimi zaman değişime direnenler dirençlerini pekiştirdiler, otoritelerini güçlendirdiler, kimi zaman da yeni durum eskisinden daha kötü bir şekil arz etmeye başladı. Sonuçta dünya gelişmişler ve gelişmekte olan veya az gelişmişler olarak iki kutba bölündü.

Türkiye ikinci kupta yerini aldı. Coğrafi konumu nedeniyle yeni ile eski arasında bir köprü konumunda. Rüzgarlardan korunması imkansız. Değişmemesi imkansız. Değişim ise sağlıklı dinamikler üzerine oturamayacak kadar ucube.

Bu ucube değişim zamanla kendi geleneklerini oluşturmaya başladı. Birçok ülkede görülen ve sosyal bilimlerde geleneksel otorite olarak tanımlanan durum, Türkiye'de eklemelerle yoğun şekilde tezahür etti. Yani, iktidar veya güç kullanımının meşruluğunun geleneksel olarak hep öyle yapıldığı olmasıyla temellendirilen otorite. İktidarın meşruluğu, elde ediliş yöntemi ve nasıl değişeceği geçmişteki uygulamalar tarafından belirleniyor.

Türkiye'de saltanat sona erdi. Türkiye bununla övündü. Yeni bir sayfa açtı. Köklü devlet geleneğinden vazgeçmedi. Ancak yeni gelenekler tesis etmeye başladığı söylemin sahiplendi. Demokrasi, millet iradesi, çok partili sistem, şeffaf devlet, halkın sesi, vs.

Türkiye'de oluşmaya başlayan bir başka gelenek ise, yukarıda anlattığımız yeni devletin yeni geleneklerinin bir sonucu: Darbeler. Kendi geleneğini, kendi düşünce yapısına paralel olarak oluşturmaya çalışan, değişimden ne anladığını ortaya koymayan, eski geleneklere, toplumun inanç ve geleneklerine kulak asmayan, tepe-

den inmece, Jakoben bir anlayış, değişimin es-tirdiği rüzgarlar karşısında her çaresiz kalışında otoritesini siyasete müdahale ederek gösterdi ve bir-iki-üç derken müdahale gelenekselleş-tirdi.

Gelecek

Türkiye değişim rüzgarlarına daha fazla direnecek mi? Türkiye, bir takım "töre"lerinden vazgeçecek mi? Türkiye, gelenekselleştirdiği darbeler artık bir son verecek mi?

Bu soruların cevabı, biraz da Türkiye kelimesinin içeriğine bağlı. Devlet denilen organizasyon, siyasi partiler, milletvekilleri, hükümet, yargı, bürokrasi, üniversiteler, medya ve sivil oluşumlar, Türkiye kelimesinin içinde bulunanlardan bazıları. Halkı bilerek Türkiye'nin içine katmıyoruz. Çünkü yok. Olması için, biraz sivil toplum örgütlerinin yaygınlaşması, biraz da bu anlamda Türkiye'nin halkıyla barışması gerekiyor.

Türkiye'nin tüm bu unsurlarıyla kendisini ciddi anlamda tartışması, sogulaması gerekiyor. Yeni bir Yüzyıl'a girerken, eksikliklerini, yanlışlarını, olumsuzluklarını, inatlarını, çıkarlarını masaya yatırması gerekiyor.

Böyle bir özeleştir, Türkiye'den bugünkü haliyle beklenebilir mi? Ümitsiz olmak istemiyoruz. Zira olumsuz bir durum, geleceğin hiç de iyi olmayan olaylara gebe olduğu işaretini verir ki, bu topraklarda yaşayan insanlar olarak hiç de arzu etmediğimiz olaylardır bunlar.

28 Şubat 1 Yılıni Dol-durdu. Sonuçta geleneğin de kabuk değiştirebildiğini gördük. Ülkemizin sorunlarında modern olanı yakalayamamış-

ken, post-modern bir darbe sahibi olduk. İrtica ve laiklik tartışmaları 100 yaşına girdi ama çözülemedi. Öyle de görünüyor ki, çözülmeyecek de. Zira varlığı tartışma götürür bir sorunun çözümünden söz etmek abesle iştigal olsa gerek. Ama bu tartışmanın başka tartışmalara sıra gelmesini engelleyici nitelikte olduğunun aksini de kimse iddia edemez. Ekonomiyi, enflasyonu, işsizliği, zamları, fakirliği, siyasetteki kirlenmeyi, yolsuzlukları, tıkanmaları, çürümeleri, kokuşmaları... Tüm bunları görmemek, bunlara sıranın gelmesini engellemek için yapay bir soruna ihtiyaç vardı ve bunu bulmak da Türkiye şartlarında hiç zor değildi.

Türkiye bugün ara rejimi tartışıyor ve biz bu tartışmayı bile Türkiye için olumlu bir tartışma olarak görüyor ve sevinmek zorunda kalıyoruz. Zorunda kalıyoruz, çünkü interneti, uzayı, genetiği, eğitimi, bilimsel araştırmaları, şeffaflığı, vatandaşına hizmet eden veya ondan çekinen devleti görmemiz gerekirken, biz ara rejimin tartışılmasıyla avunuyoruz.

Ekonomi Yönetimi ve Çelişkiler

Sıralamaya çalıştığımız garip gelenekler içerisinde bulunan bir diğer gelenek de tüm iktidarların başvurduğu enkaz edebiyatı, izin vermiyorlar, önümüzü kapatıyorlar, şartlar müsait değildi türünden açıklamalar.

55. Hükümet, işbaşına geldiğinde, artık bu geleneklere karnı tok olan kamuoyuna karşı farklı bir çizgi izlemek istedi. Sonuçta bahaneler aynıydı ancak ambalajlar değişmişti. Ama açıklamalar o kadar havada kaldı ki, daha önceki iktidarların öne sürdükleri komik bahaneleri gerde bıraktı. Hükümet ortakları arasındaki uyumsuzluk bir yana, Başbakan'la kendi partisinden olan bakanlarla arasında bile uyumsuzluk yaşanıyordu. Hükümetin ekonomi yönetimiyle ilgili yaptığı açıklamalar ve girişimler birbirinden ilginç çelişkiler sergiledi. İşte bunlardan bazıları:

ENFLASYON

Güneş Taner : "Enflasyon yıl sonunda yüzde 100"

22 Temmuz 1997

Güneş Taner : (Bono faizleri 7 puan fırladıktan sonra) : "Sözlerim yanlış anlaşıldı. Enflasyonu 80-85'te tutmaya çalışacağız"

23 Temmuz 1997

Güneş Taner (1997 yılı enflasyonu yüzde 99 çıktıktan sonra) : "Ben hesap adamıyım. Ben dememişmiydim yüzde 100 çıkacak diye?"

Mesut Yılmaz : "Enflasyon'u bu sene istediğimiz seviyeye indirmemiz mümkün değil"

6 Şubat 1998

Eyüp Aşık : "Enflasyonu yüzde 50'nin altına çekme çabası yüzde 60'ların seviyesinde kalabilir. Enflasyonu istenilen düzeye indirmek gecikebilir"

7 Şubat 1998

Mesut Yılmaz : "Hükümet enflasyonla mücadele programından vazgeçmiş değil. 1998 hedefimiz yüzde 50'dir. Bu hedefe ulaşmakta taviz vermeyeceğiz" 11 Şubat 1998

ÖZELLEŞTİRME

Güneş Taner : "Bu sene özelleştirme geliri 4 milyar dolar olacak. Eğer 3 milyar 750 milyon dolar rolursa beni mazur görün ama 4 milyar 250 milyon dolar olursa, bunu da taktir edin"

9 Temmuz 1997

*1997 özelleştirme geliri toplamı: 463.4 milyar dolar

IMF

Güneş Taner : "IMF ile stad-by'a gerek yok.

Biz bu konuları IMF'den daha iyi biliriz" 23 Eylül 1997

Işın Çelebi : "IMF ile stand- by olabilir ama toplumsal uzlaşma lazım"

20 Ekim 1997

Mesut Yılmaz : "IMF ile 3 yıllık stand-by yapabiliriz. Stan-by yaparsak dış destek artacaktır" 6 Kasım 1997

Güneş Taner : "IMF ile bir program üzerinde anlaştık. Detaylar üzerinde yapılacak çalışma bir ay sürer"

18 Kasım 1997

Güneş Taner : "IMF ile görüşmeler Şubat sonunda başlıyor"

11 Şubat 1998 - sabah saatleri

Hazine Müs. Yener Dinçmen: IMF ile strateji-mizde bir değişiklik yok. Şubat sonunda görüşmeye gidiyoruz"

11 Şubat 1998 - sabah saatleri

Güneş Taner : "IMF ile olan görüşmeler iptal edildi"

11 Şubat 1998 - Akşam saatleri

Güneş Taner : "IMF ile görüşmeler iptal edildi demetim, ertelendi dedim. Sözlerim yanlış anlaşıldı"

12 Şubat 1998

ŞOK PAKET

Güneş Taner : "Şok paket hazır. Enflasyon mücadelenin süresi 1 yıla indirilecek, 1 yıl sonra enflasyon yüzde 10'a inecek" 24 Kasım 1997

Güneş Taner : "Ecevit'in açıklamalarda rahatsız olduğunu söylemesinden sonra: "Bir yıllık şok paket yok, Hükümetin 3 yıllık programı devam ediyor. Bunlar basının uydurması" 27 Kasım 1997

Mesut Yılmaz: "Şok paket sözkonusu değil" 26 Kasım 1997

YENİ LİRA

Güneş Taner : "Yeni lira nisan ayında piyasaya çıkacak. 1 yeni lira 1 dolara eşit olacak" 20 Eylül 1997

Mesut Yılmaz: "Yeni lirayı gazetelerde okudum. Hükümetin böyle bir çalışması yok."

TÜFEX

İç borçlanmada TÜFEX dönemi bitti. 4 Temmuz 1997 Dönemin Hazine Müsteşarı

Mahfi Eğilmez: "Yeniden TÜFEX'e dönüyoruz" 23 Ekim 1997

HAVUZ

Refahyol'un başlattığı havuz hesabı Mesut Yılmaz'ın talimatıyla son buldu. Yılmaz'ın imzasıyla gönderilen genelgede "kamu ortak hesabı uygulamasına" son verildiği belirtildi. 15 Temmuz 1997

Güneş Taner : Tüm kamu kurum ve kuruluşlarına "kamu hesaplarının sadece Ziraat Bankası'nda toplanması" talimatını verdi. 26 Eylül 1997

(Kaynak: Milliyet Gazetesi 13.02.1998)

Hak-İş Olarak Diyoruz ki...

Hak-İş olarak, hemen her platformda ilkelerimizi tekrar ediyoruz. Dünya değişiyor, kavramlar değişiyor, geleceği şimdiden görebilen ülkeler kendilerini hazırlıyorlar. Bu değişimden sendikalar da etkileniyor. Fonksiyonları değişiyor. Değişimde, önemli de rol üstleniyorlar.

Türkiye'nin önünde iki seçenek var. Kısır tartışmaları bırakarak, milletin önüne çekilmiş örtülerini kaldırarak, yasakçı zihniyeti bir kenara bırakarak geleceğe hazırlanmak. Başını pencereden dışarı uzatıp 'neler oluyor' diye bir etrafa göz atmak.

Ya da, dün olduğu, önceki gün olduğu, daha önceki gün olduğu noktada takılıp kalmak. Aynı daire içinde koşuşturup, birşeyler yapıyoruz izlenimi vermek, ama sonuçta hep başladığı noktaya dönmek. Bir adım bile mesafe katedememek.

Türkiye ilerlemek, gelişmek ve refah toplumuna ulaşmak istiyorsa, barikatları yoketmek zorundadır. Türkiye'de hemen her alanda, özellikle de milli irade ve özgürlükleri zorlayan taleplerin önünde ciddi engeller bulunuyor. Türkiye bunları aşmak zorunda.

Hak-İş olarak, bugüne kadar olduğu gi-

bi, A veya B partisi demeden, çözüme kilitlenmiş bir parlamento özlemi içindeyiz.

Siyasetin yalnızca Meclis çatısı altında yapıldığı, siyaset yapmanın kendisi tarafından korunduğu bir parlamento özlemi içindeyiz.

Demokrasiyi tüm kurum ve kurallarıyla tesis edecek bir oluşum özlemi içindeyiz.

Demokratik unsurların yerlerini ve sınırlarını bildiği, sorumlu davrandığı bir Türkiye özlemi içindeyiz.

Bu özlemlerimizin yerine gelmesi için de, dün verdiğimiz mücadeleyi, bugün de, yarın da sürdüreceğiz. Çatışmadan, kavga etmeden,

kamplaşmadan, uzlaşarak, konuşarak, dialogla sorunların çözülmesi için çaba harcayacağız.

Geleneğe saygılıyız, ancak değişime de açığız. Toplumsal değerleri sarsmayacak geleceklerin, eğer değişimin önünü kapatıyorsa yo-

kedilmesinden yanayız. Hele ki, gelenekselleşmeye başlayan iç karartıcı müdahalelerin artık bir son bulması en çok özlediğimiz manzaralardan.

Aydınlık bir Türkiye istiyoruz. Bunun için önerilerimiz var. Biz, sorunları tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyoruz. Ve bu sorunlara ilgi bekliyoruz. Komplekslerden, çıkar çatışmalarından, iktidar hirsından, yarış mantığından, birbirini yoketme mantığından uzak bir mantıkla bu sorunların görülmesini, üzerinin örtülme-

mesini, çözülmesini istiyoruz.

Hep inandık ve inanıyoruz: Türkiye, tepesinde dönüp duran sorunlarla başedemeyecek kadar zayıf bir ülke değil. Türkiye'nin olması gereken nokta kesinlikle bu nokta değil. Ve biz, kendimizi demokrasinin oluşması ve yaşaması için bir unsur olarak görerekten, gönül verdiğimiz özgür, bağımsız, farklılıklarıyla zengin, konuşan, yazan, düşünen, üreteniyle övünen bir Türkiye özlemimizle, herkesi bu sorumluluğa davet ediyoruz.

Körfez Bunalımı, Uluslararası İlişkiler ve Hak-İş

Türkiye'de yaşanan puslu ortam, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini de yakından etkiliyor. Dış politikadaki pasifliği nedeniyle sık sık eleştirilen Türkiye, hemen yanbaşımda meydana gelen olaylarda bile ani manevra ve müdahale kaabiliyetinden ne yazık ki yoksun.

İçerde yaşanan yapay tartışmalar, özellikle geçtiğimiz bir kaç aya içinde Türkiye'nin etkinlik sahasında bulunması gereken bölgelerde yaşanan krizlerden bi haber olmamıza yol açtı.

AB ile bozulan ilişkiler, Almanya ile yaşanan gerginlik, Körfez'de yeniden esmeye başlayan savaş rüzgarları, Kosova katliamı gibi bizi yakından ilgilendiren gelişmelerde varlığını tartışma konusuydu.

ABD'nin iç işlerinde yaşadığı bir takım tartışmalar, modern propaganda malzeme ve tekniklerinin yardımıyla yeni bir Körfez bunalımına dönüştü.

Bahane Irak'ın linde tuttuğu kimyasal silahlardı. Ancak, ABD halkı dışında hemen hiç kimse bu bahanenin geçerli olduğu yönündeki medya saldırılarından etkilenmedi. 1991 yılında yapılan müdahaleden sonra ABD'nin her baskı sıkıştığında şamaroğlanı olarak kullandığı Irak halkı, o günden beri çektiği çileye bir ye-

nisini eklemenin hazırlığı içindeydi.

Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin ile ABD başkanı Clinton arasında preslenen halk, ambargonun bitmesini, gıda ve ilaca kavuşmayı beklerken, yeni bir krizle eskisinden daha kötü bir duruma düştü.

Irak'a yeni bir müdahaleye hazırlanan ABD ise, 1991'de yapılan müdahalenin ne anlama geldiğini, o başarılıysa yeni bir müdahalenin gereğini ne olduğunu cevaplandırmadı.

1991'de 1 koyup 5 almak sevdasıyla savaşın içine giren Türkiye ise, o günden beri katlanarak artan zararlarını unutmuşçasına, biraz da şaşkınca taraf oldu. İlk günlerde savaşın dışında kalacağını açıklayan Hükümet, nasıl olduysa, birkaç gün sonra Irak'ın elindeki silahların Konya'yı vurabileceği tehdidiyle karşılaştı. Tehdit ise Irak'tan değil, Batı'dan geliyordu!

Hak-İş olarak sorunun sağduyuyla çözüleceği görüşümüzü üzerine basa basa tekrar ettik. Irak'lı sendikacılardan gelen ve "Biyolojik ve kimyasal silah arama bahanesiyle okullar, evler, sendika binaları aranıyor" çığlığına, kulak vererek, kamuoyunu konuya daha dikkatli bakması için aydınlatmaya çalıştık.

Kosova'da yaşanan ve Bosna'da yaşanan katliamın bir yenisinin sinyallerini veren saldırılar da, bölgede istihbari ve yön belirleyici et-

kinliği olması gereken Türkiye'yi pek ilgilendirmedir. Salim Uslu, Kosova Bağımsız Sendikaları Başkanı Hayrullah Gorani'ye bir mektup göndererek, Kosova halkının ve işçilerinin arkasında olduklarını belirtti. Uslu, ayrıca aynı t a r i h l e r d e ETUC'un Sırp- lar'ı kınayan bir karar aldığını da mektubunda Gorani'ye iletti.

Geçtiğimiz aylar içinde yine Azerbaycan ve Pakistan'a birer ziyaret yapılarak bu ülkenin işçi temsilcileriyle çeşitli temaslarda bulunuldu. Azerbaycan'da Azerbaycan Hemkarları İttifakları Konfederasyonu'nun 5-6 Şubat tarihlerinde yapılan Genel Kurulu'na katılan Hak-İş heyeti, 10-12 Mart'ta Pakistan'da Pakistan Milli Emek Federasyonu tarafından düzenlenen "Küreselleşme ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Endüstriyel İlişkiler Sistemi Üzerine Etkileri" konulu sempozyuma katıldı.

Hak-İş'in uluslararası ilişkilerinde en önemli gelişme ise ICFTU ve ETUC'a üye olma s ı y d ı .

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin belirsizlik ortamına girdiği bir dönemde Konfederasyonumuzun bu başarısı, Hak-İş'in her zaman bir adım önde olduğunun bir göstergesi sayılabilir. ICFTU ve ETUC üyeliğimizin kabul edilmesi sonrasında ETUC Genel Sekreteri Gabaglio ve Genel Sekreter Yardımcısı Seideneck Hak-İş'e bir ziyaret yaparak üyeliğinden dolayı kutladılar. Mart ayı içinde de bir Hak-İş heyet Brüksel'e giderek çeşitli temaslarda bulundu. Genel Başkanımız Salim Uslu, ETUC'un icra kuruluna katılarak, bir konuşma yaptı. Konuşmada kısaca şu görüşlere yer verildi:

"ETUC'a üyeliğimiz bizim için önem arz etmektedir. Üyeliğin karşılıklı yarar sağlayacağını umuyor ve başarılı olmasını diliyorum. Hem üyeliğimiz ve hem de gerçekleşmesindeki zamanlama ile de sendikal, siyasi ve sosyal açıdan önemli mesajların verildiği anlaşılmaktadır. ETUC İcra Kurulu Deklarasyonu ile de kayıt altına alınan bu mesaj ve kararlar önemli bir referans oluşturmaktadır.

Türkiye - AB ilişkilerinde gelinecek noktanın ne Türkiye açısından ve ne de AB açısından

Irak Büyükelçisi-Müsteşarı Saad Al Samarrai HAK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkanımız Salim Uslu ile görüştü. Samarrai ziyaretinde Irak kriziyle ilgili son gelişmeler hakkında değerlendirmelerde bulundu.

dan istenen nokta olmadığına inanıyoruz. Bu noktada her iki taraf sıkıntı içinde bulunmaktadır. AB aldığı kararı izah edememektedir. Türkiye ise içinde bulunduğu duruma doğru bir açıklama getirememektedir.

Türkiye'de temel bir sorunun varlığı söz konusudur. Türkiye'de demokrasi için söylenenlerle yapılanlar arasında ciddi bir tezat vardır. Sorun bu noktadan kaynaklanmaktadır diye düşünüyoruz. Türkiye'nin içinde bulunduğu bütün şartları ve yaşadığı demokrasi süreci bir bütün olarak dikkate alındığında şöyle bir sonuca varıyoruz; Türkiye'de demokrasi ile demokratikleşme arasında bir açık vardır. Türkiye'de hemen herkesin demokrasi, insan hakları ile her türlü hak ve özgürlükleri istediği açık bir gerçektir. Fakat sorun, Türkiye'yi yönetenlerin bu isteği ve amacı, bütün kurum, kurul ve normlar ile hayata geçirecek bir projeye sahip olmaması ve bu amaçla gerçekten mücadele etmemesidir. Dolayısıyla, bu durumdan kaynaklı olarak,

- Türkiye'de demokratikleşme açığını demokrasi dışı güçler doldurmaktadır.
- Hak ve özgürlükler, özgürce kullanımı alanı bulamamaktadır.
- Askerler, hem siyasi yönetime ve hem de toplumsal hayata çok fazla müdahale etmektedirler.
- Türkiye çevresindeki anti demokratik,

ba s k ı c ı
yönetimlerden kaynaklanan istikrarsızlık ve huzursuzlukların negatif yan-

sımlarını hissetmektedir.

Biz Türkiye'nin ekonomik, siyasi, sosyal ve çalışma hayatına ilişkin bütün sorunlarının çözümünde temel etken olarak demokratikleşmenin gerçekleşmesini görüyoruz. Sendikalar hareket olarak bu alanda maksimum gayret ve mücadeleyi vermeye çalışıyoruz.

ETUC ve ICFTU'ya üyelik bizim için bu açıdan son derece önemlidir. ETUC Genel Sekreteri Sn. Gabaglio ve diğer meslekdaşlarımız, son günlerde Türkiye'deki olağanüstü gelişmeler üzerine Türkiye'ye gelerek ETUC'un desteğini vermiştir. Sn. Gabaglio'nun, Türkiye'deki demokratikleşme, sendikal işbirliği ve Türkiye-AB ilişkilerinin beklendiği gibi hızla sonuçlanması için ileri sürdüğü ortak sendikal çalışma komitesini faydalı buluyor ve önemli sonuçlar doğuracağına inanıyoruz."

Çalışma Hayatında Çözünsüzlükler Sürüyor

Türkiye'de her alanda süren belirsizlik kaçınılmaz olarak çalışma hayatını da etkisi altına alıyor. Çalışma hayatının kronikleşmiş sorunları henüz çözüme ulaşabilmiş değil. Çoğu demokratikleşememenin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu sorunlar, öyle görünüyor ki Türkiye'nin diğer sorunlarıyla eşzamanlı ve ciddi bir reformla düzülge çıkabilecek.

Hak-İş olarak gerekli uyarılar yapmaya ve öneriler getirmeye devam ettik. Kayıtdışı istihdam, kayıtdışı ekonomi, sosyal güvenlik, enflasyon gibi daimi başağrıları üzerine yaptığımız açıklamalarla kamuoyunu aydınlatmaya çalıştık.

Hak-İş, Şubat ayı başlarında yargıya başvurarak, 1993'ten beri her yıl enflasyonun ortalama 5.6 kat altında değerlendirilen zorunlu tasarruf nemalarının reel kayıpların tahsili için ilgili mercileri dava ve şikayet yoluna gitti. Bu dava halen yakından takip ediliyor.

Genel Başkanımız Salim Uslu, 19 Şubat'ta TBMM'de yapılan ve başkanlığını Kamran İnan'ın yaptığı Dialog Grubu'nun toplantısına katılarak ayrıntılı bir rapor sundu. "21. Yüzyıl'a girerken Türkiye'nin iç ve Dış Fotoğrafı" başlıklı bu raporda dış politkadan ekonomiyeye, AB ilişkilerinden özlenen yarınkı Türkiye'ye kadar birçok konuda tesbitler yapıldı ve görüşler ortaya kondu.

Kamu Çalışanlarının grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı için verdikleri mücadeleyi Hak-İş destekledi. Hazırlanan raporlar, basın açıklamaları ve ziyaretlerle, kamu emekçilerinin yanında olduğumuzu her fırsatta dile getirdik. KESK'in Ankara'daki eyleminin tatsız bir şekilde dağıtılmasını kınayan bir açıklama yaptık.

28 Şubat'ta Panel

28 Şubat'ta yapılan MGK'nın ve burada alınan kararların ertesinde başlayan süreci değerlendirmek amacıyla Ankara'da bir panel düzenledik. Demokrasi yazılarıyla ve görüşleriyle tanınan akademisyen ve yazarların katıldığı panelde ülkemizin demokrasi sorunu 28 Şubat ekseninde masaya yatırıldı.

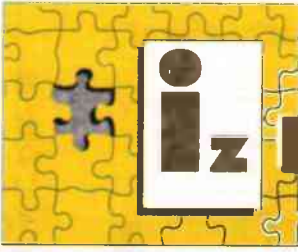
8 Mart Kadınlar Günü'nde Panel

8 Mart Kadınlar gününü ise İstanbul'da düzenlediğimiz bir panelle kutladık. Yine konunun uzmanlarından oluşan akademisyen ve uzmanlar, yaklaşık 4 saatlik bir bilgi ziyafeti sundular.

Konfederasyonumuzun geçtiğimiz aylardaki faaliyet ve girişimleri bunlarla sınırlı değil tabiki. Dergimizin sayfalarını karıştırdıkça, çok yoğun olan ve sık değişen gündem karşısında Hak-İş'in öngörüyle davrandığı ve gündemi hep avucunun içinde tuttuğu görülecektir.

Hak-İş, gündemi devam etmeye, gündemi belirlemeye devam edecek. Ümit ettiğimiz, özlediğimiz, istediğimiz, aydınlık bir Türkiye'ye kavuşuncaya kadar...

Mehmet Ağbaba

Bırakan Olaylar

ÖMÜR BİTER KRİZLER BİTMEZ

1995 seçimlerinden bu yana siyasal tarihimizin en verimsiz dönemi yaşıyor. Önce Anayol tartışmaları, arkasından Refah-yol'la birlikte başlayan ve bugünkü iktidarı da içine alan "ara rejim" tartışmaları, Türkiye'nin vizyonunu daraltmaktan öte bir işe yaramadığı, gizlenemeyecek bir gerçek.

Anasol-D'nin iktidardaki 9 aylık dönemin özetine bakıldığında; 28 Şubat 97 tarihinde başlayan vetirenin her geçen gün ülkemizde her alanda kendini yerleştirip takviye ettiği ve hükümetin ortaya koyduğu uygulamaların da, kendisinin de kuruluş amacını oluşturan 28 Şubat MGK kararlarının icraat programı olduğu dile getirildi.

CHP Genel Başkanı Baykal'ın 10 Mart'ta ara rejim ve darbe tehlikesi ile ilgili yaptığı açıklama, aslında gizliden gizleye devam eden gerginliğin adeta bir kıvılcımı oldu. DYP Lideri Çiller'in de bu meydana sözleri üzerine, Cumhurbaşkanı Demirel bu türden ara rejim tartışmalarını bir talihsizlik olarak değerlendirerek, "Devletin silah gücünü, demokrasiyi tehdit ediyormuş gibi göstermeyin" dedi.

Bu tartışmaların içine ister istemez giren Başbakan Mesut Yılmaz, Gürcistan gezisi öncesinde söylediği "Askere görev verilecekse ben veririm, 27 Mart'ta dayatma olacaksa ben yaparım, ben Erbakan değilim" sözleri, tartışmaların adeta tuzu biberi oldu. Ayrıca Yılmaz'ın "irtica ile mücadeleyi iktidar mücadelesine alet etmek isteyenler var" sözü ile kimi kastettiği soruldu. Tüm bu tartışmaların Ağustos terfileri ile bağlantılı olduğu da öne sürüldü.

Bunun üzerine Genelkurmay'ın 20 Mart 1998 tarihli 5 maddelik ultimatom kokan açıklaması yapıldı. Çoğu yorumcunun bir muhtıra olarak değerlendirdiği bu açıklamanın akşamında, Yılmaz'ın bir TV kanalında yaptığı açıklamalar, tansiyonun biraz olsun düşmesine sebep oldu. Yılmaz sözlerinde bu açıklamanın demokratik bir tavır olduğunu ve olayların bu noktaya gelmesinin en büyük sebebinin diyalog eksikliği olduğunu vurgulayarak, ülkede bir bunalımın söz konusu olmadığını dile getirdi. Başbakan Yılmaz, irtica ile mücadelede kararlı olduklarını, ordu ile hükümet arasında bu hususta hiçbir görüş farklılığının olmadığını, ancak yöntem itibarıyla farklı düşüncelerin var olabileceğini ifade etti. Yılmaz irtica ile mücadelenin demokrasi ve hukuk devleti içerisinde yapılmasını ve bu yapılırken de samimi vatandaşlarla mürtecilerin karıştırılmaması gerektiğini vurgulayarak, bu işteki siyasi sorumluluğun Hükümet'te olduğunu, dolayısıyla BÇG'nin lağvedilmesi gerektiğini, çünkü BTK'nın zaten bu görevi üstlenildiğini belirtti.

Mesut Yılmaz'ın Genelkurmay'ın açıklaması öncesinde yaptığı sözleri, Hükümetin 28 Şubat iradesinin taşeronu görüntüsünü silme gayretinin bir ürünü olduğu ve bir erken seçim ihtimaline

karşı yatırım amacıyla söylendiği şeklinde yorumlandı.

Hükümet tüm bu gelişmelerden sonra, irtica ile mücadele adı altında basında yer aldığı şekliyle adeta topyekün bir savaş ilan edip, bir irtica paketi hazırlayıp Meclis'e sundu. Bu paket içerisinde Türkiye'yi 50'li yıllar öncesine döndürecek bütün tedbirler ve yasal çalışmalar yer alıyor. Bu paketin uygulanabilirliği tartışılır, ancak önümüzdeki dönemin, özellikle özgürlükler noktasında katkıları yadsınamaz.

Siyasetteki sıcak gelişmeler, ANAP, DSP, CHP ve DTP'nin Çiller'in mal varlığı hakkında Meclis soruşturması açılmasına yönelik verdikleri önerge ile daha da alevlendi. DYP, bu önergenin anayasaya aykırı ve siyasi bir hesaplaşmanın ürünü olduğunu ileri sürüp, bir erken seçime götürecektir girişimlerin dışında Meclis çalışmalarından çekilme kararı aldı. Önergenin Meclis'te kabul edilmesiyle Çiller'e Yüce Divan yolu açılmış oldu. Böylelikle 28 Şubat'la başlayan tasfiye sürecinde bir adım daha atılmış oldu.

Hükümet, MGK kararları doğrultusunda çalışmalar yapadursun, irticanın tarifi noktasında tartışmalar yapıldı. Türkiye'de irticanın herhangi bir resmi tarifi yok. Bu konudaki değerlendirmeler hislere ve önyargılara dayanıyor. Yine anayasada tarifi yapılmayan laiklik kavramı çerçevesinde, irtica adı altında halkın inançlarına savaş açıldığı şeklinde yorumlar yapıldı. Çünkü irtica ile mücadele ise-

yenler, toplumun geniş bir kesiminin kendini "irtica" kapsamında görmeye başlaması, ileride ülkemiz adına yeni sıkıntıların doğmasına yol açacağını görmeleri gerektiği ifade edildi. Türkiye'de dini hayatın daraltılması projesinin ne denli başarıya ulaşamayacağı tartışılır, ancak 28 Şubat 97'den beri içine kapanan, düşmanını dışarıda değil içerde arayan, devletin kurumlarına irtica brifingleri verilerek, tehdit olduğu varsayılan bir oluşuma karşı bir teyakkuz hali oluşturulduğu, başta siyaset olmak üzere hukuk, eğitim, kültür vs. her alanda "sivil inisiyatif" in nerede ise sıfırlandığı ve siyasetin kendini tükettiği bir ülke manzarası veriyor Türkiye.

Bütün bu ortam içerisinde, Hükümet ile Parlamento, kendi altlarında olması gereken devletin başka bir kurumunun gölgesinde kalmış gözüküyor. Temsil etmek zorunda oldukları halkın talepleri ile adeta tepeden inen kararların arasında sıkışmış, sorumlu ama yetkili olmadıkları, yetkilerini kullanamadıkları bir süreç yaşanmaktadır.

İnsanların inançları, ırkları, derilerinin renkleri yüzünden baskı altında tutuldukları dönemlerin dünya üzerinde yok olmadığını, maalesef Türkiye'nin 2 bine 2 kalaki fotoğrafında görüyoruz. 'Vehimler' üzerine oturan histeri nöbetinin, irtica paranoiasıyla ve bunun da "topyekün savaş" şeklinde lanse edilen bir ülkede yaşıyoruz.

BİTMEYEN ÇİLE : BAŞÖRTÜSÜ YASAĞI

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı kılık kıyafet genelgesi bir anda ülke gündemini bu noktaya yoğunlaştırdı. İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Kemal Alemdaroğlu tarafından yayınlanan bir genelgeyle üniversitedeki tüm fakültelerin kapıları başörtülü öğrencilere kapatılırken, bunun yanında uzun saçlı ve sakallı öğrencilere de yasak getirildi. Bu yasak, bir anda farklı ideolojilere, inançlara sahip öğrencileri bir araya getirdi. Farklı kesimler, bu karar karşısında ortak bir ses oldular.

"Ferman devletinse, üniversiteler bizimdir" sloganıyla, yaklaşık 10 bin öğrenci, son yılların en büyük öğrenci hareketini gerçekleştirdi. Hadisenin siyasete yansımaları ise DSP, CHP ve İP gibi partiler yasağı savunanlar başörtüsünü gericiliğin siyasi bir sembolü olarak değerlendirip, mutlaka yasaklanması gerektiğini öne sürerken; yasağa karşı olanlar ise, bunun bir insan hakları meselesi olduğunu ve böyle bir yasağın demokrasiyi zedeleyeceğini söylüyorlar.

Öğrencilerin gerçekleştirdiği kitlesel eylem süreci, ve akabinde ANAP'ın bu konuda başörtüsünden yana tavır koyması, Rektör Kemal Alemdaroğlu'nu da geri adım sayılabilecek bir tuma zorladı. 26 Şubat 98 tarihli ikinci bir genelge daha yayınlayarak, eski genelgenin ikinci bir emre kadar durdurulduğunu açıkladı. Ancak Çapa Tıp Fakültesi ve yurdun birçok üniversitesinde sorun, yaşanmaya devam etti. Alemdaroğlu'nun başörtüsü yasağının uygulanması için baskı yaptığı Çapa Tıp Fakültesi Dekanı Prof.Dr. Mesut Parlak ve 3 dekan yardımcısı görevlerinden istifa ettiler. Bu arada Diyanet de tartışmaların içinde yer aldı ve vermiş olduğu fetvada, başörtüsünün dinin bir emri olduğunu vurguladı.

Sonuçta başörtüsü sorunu kalıcı olarak çözülemedi ve ileriki günlerde de bir sembol olarak algılanıp, muhtemel gerginliklerin malzemesi olmak üzere buzdolabına kaldırıldı. Ancak MGK'nın olaya dikkat çekmesi ile Hükümet tarafından tekrar bir genelge yayımlanarak, tüm üniversitelere gönderildi. Bu gelişme, önümüzdeki günler itibarıyla, sıcak ortamların doğacağını gösteriyor.

İstanbul Üniversitesi'ndeki yaşanan bu son gelişmeler, her kesimden insanların, herkes için adalet ve özgürlük isteyen yeni söyleme geçmeleri açısından ve bu ülkede yaşayan her kesimden insan için geçerli olan özgürlükçü düzenlemeler yapılmadan tarafların da özgürleşemeyeceklerini göstermesi bakımından kayda değer bir durum olarak değerlendirildi.

NE DİYORLARSA O!..

RP'nin kapatılması ile ilgili davanın hukuki bir zemine sahip olmadığı, siyasi bir dava olduğu, 28 Şubat 1997'de ortaya çıkan ve topluma yön vermek isteyen bir sürecin sonucu olduğu daha dava ilk açıldığı günden itibaren dile getirilmişti. RP'nin, kapatılmaması yönünde verdiği onca çabaya rağmen Anayasa Mahkemesi RP'nin kapatıldığını açıkladı. Böylece RP Genel Başkanı Erbakan, Genel Başkan Yardımcıları Kazan ile Tekdal, milletvekilleri Hasan H. Ceylan ve H.İbrahim Gelik ile Kayseri B.Şehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe'nin 5'er yıl süreyle bir partiye üye olmaları, bir partinin kurucu, yönetici ve denetçisi olmaları yasağı getirildi.

Kapatılma kararı açıklanan RP'nin lideri Erbakan, karara saygılı olduklarını, ancak bir hukuk cinayeti işlendiğini, bu kararı Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kadar götürebileceklerini açıkladı. Bu arada TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerle uzlaşma yollarını arayan Erbakan, anayasa ve bazı yasalarda yapılacak değişikliklere karşılık, Hükümetin ekonomik uygulamaları hususunda olumlu oy verebileceklerini söyledi. Ancak Erbakan'ın bu hamlelerine özellikle iktidar partileri sıcak yaklaşmadılar.

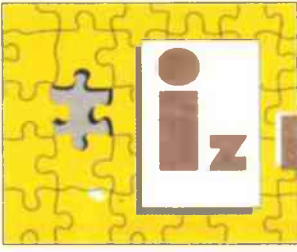
RP'nin kapatıldığı ilk gün "Başka bir tabela ile yeniden kuru-

luruz" yolundaki açıklamalar üzerine, Yargıtay Başsavcısı Vural Savaş, "Aynı fikirde kurulacak bir başka partiyi de kapatırız" açıklaması üzerine Cumhurbaşkanı Demirel, kurulacak yeni partinin RP'nin devamı olamayacağı, babası suçlu olan çocuğun, babasının suçundan arı olduğunu söyleyerek, müstafi RP'lilerin yüregine su serpti.

Vural Savaş'ın 21 Mayıs 1997'de RP'nin "Laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiği" iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde açmış olduğu kapatma davasına, gerekçeli kararın 22 Şubat'ta yayınlanmasıyla son nokta konmuş oldu. böylece RP'nin 14 yıllık siyasi hayatı resmen noktalanmış oldu.

Kapatıldığı günden itibaren yeni kurulan Fazilet Partisi'ne geçen milletvekilleri ve belediye başkanları, bundan sonraki siyasi yaşamlarını -yeni bir kaza olmazsa- bu partide sürdürebilecekler. Yeni dönemde bu hareketi ciddi bir sınav bekliyor. Ya eski çizgi devam ettirilip eski sıkıntılarla karşılaşacaklar, ya da yeni bir söylem ve görüntü ile yeni bir çizgide hareket edecekler. Ancak RP için öne sürülen kapatma gerekçelerinin, bu hareketin ilerdeki gelişmelerle beraber tekrar bu partide de yaşanmayacağını kimse garanti edemiyor. Bu bakımdan FP'deki eski Refahlıların, karşılarında duvar gibi duran Anayasa'daki antidemokratik maddeleri değiştirme yönünde mücadele edecekleri söyleniyor.

bırakan olaylar

CÖZÜLEMİYEN DÜĞÜM: SUSURLUK

Susurluk skandalı, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş tarafından hazırlanan 120 sayfalık "Susurluk Raporu" ile tekrar ülke gündeme geldi.

Raporda yer alan bazı bilgiler, Türkiye ile Azerbaycan arasında bir siyasi gerginliğe yol açtı. Raporda, Aliyev'e darbe girişimine Türkiye'den bazı kişilerin katıldığı, hatta devletin buna alet olduğu, kumarhaneler kralı Ö. Lütfi Topal'ın Azerbaycan Lideri Aliyev'in oğluyla bazı karışık ilişkilere girdiği iddiaları yer aldı.

Ancak yapılan yanlışlık anlaşıldığında, Başbakanlık bir açıklama yaparak, raporda yer alan bu iddiaların devletin görüşünü yansıtmadığını belirtti. Ardından Demirel'in de araya girmesiyle Aliyev'in Türkiye'ye ziyareti sağlandığı ve gönüllü alınmaya çalışıldı. Aliyev, bu gelişmelerden duyduğu rahatsızlığı da hissettirerek, bu konunun Azerbaycan-Türkiye ilişkilerini bozmaya çalıştığını vurguladı. Demirel de "Olaylara bazı Türkiyeliler karışmışlardır. Ama bu devleti bağlamaz" diyerek dönemin başbakanı Çiller'in de aynı hisler içinde çaba göstermiş olduğunu söyledi.

Rapor'da Susurluk hadisesinin 1993'ten başlatılması ve Azerbaycan ile ilgili kısımların da devlet sırrı olarak kabul edilmeyip açıklanması, raporun "acaba Çillere yönelik bir hesaplaşmanın ürünü müdür?" sorusunun sorulmasına yol açtı. Bu da raporun ciddiyetini azaltarak, hem bir diplomasi skandalı, hem de bir yanlışlığı belgesi olarak tarihe geçeceği belirtildi.

Ayrıca raporda yer alan bilgilerin ekseriyetinin medya aracılığıyla daha önceden kamuoyuna duyurulan bilgileri ihtiva ettiğinden "dağ fare doğurdu" yorumunun yapılmasına sebep oldu.

Raporun "devlet sırrı" niteliğindeki bölümlerin açıklanma-

masını eleştiren Baykal ise Hükümeti bu konuda eleştirerek, raporun kamuoyuna "derhal ve sansürlüz" olarak açıklamaya çağırıldı. DYP ise raporun yetersiz olduğunu söyleyerek, Mesut Yılmaz'ın yumruklanması olayıyla ilgili tek bir satırın bile olmamasını eleştirdiler ve Budapeşte'ye iki müfettişlerini gönderme kararı aldılar.

Susurluk'taki kazanın ardından ismi sıkça duyulan Yeşil ve Tuğgeneral Veli Küçük ile ilgili olarak ortaya çıkan bilgilere bir yenisi eklendi. Son olarak da, Kutlu Savaş'ın hazırladığı raporda "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'ın kullandığı cep telefonunun, Tuğg. Veli Küçük üzerine kayıtlı olduğu ortaya çıktı. Ardından Yeşil'in tespit edilen önce Antalya'daki evine, sonra da Ankara'daki evine baskın yapıldı ama izine rastlanamadı.

Susurluk skandalıyla ilgili yaptığı açıklamalarla gündeme gelen Emniyet İstihbarat Daire Eski Başkan vekili Haneefi Avcı MİT'e ait telefon numaralarını açıklayarak "devlet sırlarını ifşa"dan, 5 yıl hapis istemiyle tutuklanarak Beypazarı Cezaevi'ne kondu. Yaptığı açıklamalarla hem MİT'in, hem de askerlerin tepkisini toplayan Avcı, TBMM Susurluk Komisyonu'nda, Emniyet, MİT ve Jandarma içinde mafyayla çıkar ilişkileri bulunan grupların olduğunu söylemişti. Avcı, tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edildi.

Mehmet Eymür'ün mahkemeye ibraz edilen telefonları "devlet sırrı" kapsamında mütalaa edilemeyeceği ve buna istinaden Avcı'nın gözaltına alınıp alınamayacağı soruları sorulup, aslında bu gözaltı olayının bir gözaltı değil de, bir "gözdağı" olduğu yorumları getirildi.

şimdilik muhtaç görünüyor.

Bu krizde ABD ve Britanya'nın pompalandığı ve çoğu medya tarafından koro halinde tekrarlanan enformasyon sağanağının dikkatle okunması, bize çoğu resmi bilginin bir kaynaktan yayıldığını gösterdi. O da ABD istihbaratı.

Bu gelişmelerde gerçekten sanalın arasındaki görüntülerin ne kadar farklı olduğuna şahit olduk. ABD'nin savaşa yönelik hazırlıklarını büyük bir iştahla kitlelere sunan medya, savaştan adeta bir oyun gibi söz ederek, Körfez'e yığılan ve insanların canına okuyacak olan silahları bitiremezken, bu silahlar karşısında direnmenin ne kadar manasız olduğunu sevinç nidalarıyla vurguluyordu. Tüm bu ölüm kusan silahlar şirin gösterilmeye çalışılırken, Saddam'ın elinde olduğunu iddia ettikleri kimyasal silahların dünyayı bilmem kaç defa yok edecek güce sahip olduğu, hatta, yine var olduğunu iddia ettikleri füzelerin Konya'yı dahi vuracak güce sahip olduğu, beyinlere kazınmak istendi.

BİR FİLMİN TEKRARI: YİNE KÖRFEZ KRİZİ

Körfez bir kez daha ısındı. Saddam Hüseyin'in saraylarını BM görevlilerinin denetimine açmamasını fırsat bilen ABD, "Irak'ı vuracağım" diye ayapa kalktı. Çok da fazla destek göremediği bu girişim sonucunda, BM Genel Sekreteri Kofi Annan ile Irak yönetiminin anlaşması üzerine Körfez'de sular duruldu ve kriz ertelendi. Saddam, UNSCOM uzmanlarını saraylar dahil ülkenin her yerinde kayıtsız şartsız araştırma yapılmasını kabul etti. Ama, Saddam'ın sözünü tutmama ihtimalini göz önünde tutan Washington, hareket öncesi hazırlıklarını aynen korumaya karar verdi. Bu da her an yeni bir krizin ortaya çıkabileceğini gösteriyor.

Türkiye bu kriz süresince, barışı koruma çabaları içinde hareket etti ama, kendisinden hiçbir talepte bulunulmamışken "İncirliği kullandırtmayız" gibi çıkışlar ve Ecevit'in "ABD'nin K. Irak'taki hedefi, Irak'ı parçalayarak kuzeyde uydu bir Kürt devleti kurdurtmak" sözleri Ankara ile Washington arasında gerginliğe yol açtı.

Clinton'un, kendi aşk skandallarını gündemden düşürme maksadıyla Körfez'de bir kriz başlatmak istediği söylene de; petrol girdisinin % 50'sini dışarıdan temin eden ABD'nin, bu sebeple Basra Körfezi'ni kaptırmamak amacıyla dünyayı ayapa kaldırdığı, Saddam sonrası iktidar boşluğunu dolduramayacağından, ciddi manada savaş istemediği, amacının bölgedeki hakimiyetini pekiştirme olduğu dile getirildi. Yani Amerika, bölgedeki varlığının meşruiyet zeminini kaybetmemek için Saddam'a

AYNI SENARYO: BOSNA'DAN SONRA KOSOVA

Kosova'da korkulan oldu. Bosna'nın bağımsızlık yıldönümünü kutladığı gün, Kosova'da gelişen olaylar, 1992 yılında Bosna'da yaşananlarla benzerlik arz ediyor. Yine Mart ayı. Önce bölgede Kurtuluş Ordusu'na karşı operasyon başlatan Sırp güçleri, köyleri bombardımana tuttu. Daha sonra ateş hattını genişleterek, yüzlerce insanı öldürürken, binlerce insanı da yaraladılar.

Bosna'ya göre Kosova'nın açık bir durumda olması, burada çıkacak bir savaşın muhtemel boyutlarını da büyütüyor. Bu yüzden uluslararası camia, Kosova'ya daha erken ve net tepki gösterdi. Olaylar çıktığı an, İngiltere ve Yunanistan dışişleri bakanları Belgrad'a giderken, Türkiye, Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünü tanıyan, şiddeti hafif bir bildiri ile iktifa etti.

Tüm bu olayların müsebbibi olan Sırp yönetimi tam bir vurdumduymazlık sergilerken, bu meselenin Sırbistan'ın bir iç meselesi olduğunu vurguladı. Kosova Kurtuluş Ordusu da yayınladığı bildiride, uluslararası toplumun Kosova'yı bir devlet olarak tanımasını ve Sırp istilacıların uluslararası savaş anlaşmalarını gereği cezalandırılmalarını istedi.

Kosova'nın Bosna olmayacağı, coğrafi konumuna ve nüfus yapısına bakıldığında anlaşılıyor. Ayrıca örgütlü olmaları da bir avantaj. Ancak Kosova Cumhuriyeti'nin Türkiye Temsilcisi Enver Tali, şu sözleriyle olayın ciddiyetine dikkat çekiyor: "Bağımsızlık inancı yüreğimizde yaşadıkça güçlü olduğumuza inanıyoruz. Silaha gelince, onu da düşmandan alacağız ve kendi silahlarıyla onlara karşı koyacağız. Ama inşallah böyle bir savaş çıkmaz ve bir gözüm yolu bulunur. Çünkü Kosova, Balkanlar'ı patlatacak bir nitelik taşıyor. Sonuçları, bölgede telafi edilemez yaralar açar. Biz savaş istemiyoruz, bağımsız yaşamak istiyoruz. Bunun bizim de hakkımız olduğuna inanıyoruz."

Türkiye'nin bu bölge ile tarihi, kültürel ve coğrafi bağları mevcut. Aynı zamanda bir Balkan devleti. Balkanlarda barışı sağlamak, Türkiye'nin de arzu ettiği şey. Barışı sağlamak ise Sırp saldırganlığının durdurulmasına bağlı.

Ayrıca bölgeyi yakından takip eden uzmanlar, Türkiye'nin Balkanlar'da inisiyatifli Yunanistan'a bırakmamasını, uluslararası kuruluşları harekete geçirmesini ve vakit çok geç olmadan kalıcı bir gözüm bulma yönünde kararlı adımlar atmasını bekliyor. Ne kadar 'yok' farzedilirse edilsin, Osmanlı'nın bakiyesi olan coğrafya, Türkiye'nin peşini bırakmıyor. Bu durumda Ankara, 'tarihten gelen' ve 'tarihi vizyon'a dayanan politika üretip üretme gibi alternatifle de karşı karşıya bulunuyor.

DÜNYANIN YALNIZI: TÜRKİYE

Son dönemlerde Avrupa ile olan ilişkilerimize bakıldığında, Türkiye'nin gerçekten AB üyesi olmayı isteyip istemediği ve AB ile ekonomik ve ardından siyasi entegrasyon amacını muhafaza edip etmediği soruları kafalara ister istemez ilişti.

İngiliz "Finansal Times" Gazetesi'ne verdiği mülakatta, Kohl'ün politikasını, nasyonal sosyalistlerin "yaşam alanı" felsefesi ile özdeşleştiren Başbakan Mesut Yılmaz, "Naziler, Doğu'daki komşularına saldırmışken, Almanya'nın bugün bu ülkeleri etki alanına almak için AB'ye dahil etmek istiyor. Buna karşın ise Türkiye, AB tarafından reddediliyor. Alman Hükümeti, Türkiye'nin dışlanmasının mimarıdır" diyerek bir anda iki ülke arasında gerginliğin doğmasına sebep oldu. Öteden beri Almanya ile iyi ilişkiler içerisinde olan Türkiye'nin başbakanının Almanya'yı hedef alan bu tür sözler söylemesi şok etkisi doğurdu.

Yılmaz'ın bu tavrına karşılık Almanya Dışişleri Bakanı Kinkel, sert bir dille karşılık vererek, Yılmaz'ı amok koşucusuna benzettii. Daha sonra da Kinkel'in bir yandan "Türk-Alman ilişkilerinde artan tansiyonu düşürelim" yaklaşımı, diğer yandan Türk ordusunu K.Kıbrıs'ta işgalci olarak nitelendirmesi bir çelişki olarak nitelendirildi.

Almanya'nın AB politikasında Türkiye'nin dışarda tutulmasında lokomotif rolü oynaması ve Lüksemburg'da alınan kararlar Türkiye'yi haysal kırıklığına uğrattığı doğru idi, ancak Türkiye böyle bir tavır vermeli miydi şeklinde eleştiriler yapıldı.

Türkiye, bu sözlerin ardından AB'nin genişleme sürecinde mühim bir buluşma olan Londra Konferansı'na da katılmadı. Artık bazı çevrelerde AB'ye tam üyeliğin, Türkiye'nin egemenlik haklarını zedeleyebileceği tartışılmaya başlandı. Mesela, AB'ye tam üye bir Türkiye, Güneydoğu politikalarında, bugünkü kadar rahat davranabilecek midir?

AB'nin, Türkiye'yi diğer adaylardan ayrı ve onların gerisinde görmekten vazgeçip vazgeçmeyeceği bilinmez ama, artık Türkiye'nin karşısında Yunanistan'ın yanında apaçık bir şekilde duran Almanya da yer alıyor. Zira, Almanya'yı hedefleyen ve son tahlilde siyasi açıdan talihsiz sayılması gereken sözlerin Türkiye-AB ilişkilerini daha da büyük çıkmazlara sürükleyeceği belirtiliyor.

Türkiye, AB'ye kızdıkça aksilesecek, diyalogsuzluk gerilimi daha da artıracak, neticede kendisinden özellikle beklenen siyasi reformları yapmayacak ve demokratik açığını kapamayacaktır. Belki daha ilerde AB ile tüm ilişkilerini sorgulaması ve AB ile iplerin koparılması gündeme gelebilecektir.

Şayet o noktaya gidilmek istenmiyorsa, Türkiye'nin kendi sistemini açarak, içindeki sorunları demokratik yöntemlerle halletmesi durumunda AB ile yakınlaşabilecek, ABD ile ilişkilerini daha üst seviyelere taşıyabilecektir. Bunu gerçekleştirebilen Türkiye, Kıbrıs gibi konularda kendini sıkıştırılanların ellerindeki kozları da bertaraf edebilecek kartlara da sahip olabilecektir. Bundan da önemlisi, Türkiye, AB'ye girmek isteyip istemediği konusunda bir karar vermek zorunda görünüyor.

TÜRKİYE'Yİ KONUŞMAK

Hak-İş Dergisi, bilindiği gibi her sayısında Türkiye'nin aktüel temel sorunlarını içeren ağırlıklı dosyalar hazırlamaktadır. Türkiye'nin seçkin aydınlarına, bilim adamlarına, siyaset ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerine zaman zaman yönelttiğimiz sorularla ve hazırladığımız dosyalarla bir sivil toplum örgütü yayını olarak etkin tartışmalar açmaktayız.

Dergimizin bu sayısında "meşruiyet" "uzlaşma" ve "demokrasi" kavramlarını birbirleri ile olan ilişkilerini de çerçeveleyen bir içerikle tartışmaya açıyoruz. Sorularımıza bütünüyle cevap verildiği gibi, çerçevelenen konuda veya sorulardan birinin çerçevelediği hususta da görüşler belirtilmiştir.

Bu tip dosyaların Dergi çalışmaları içinde fazlaştırılması yönündeki gayreti sürecektir.

- Aytekin YILMAZ
- Mustafa EVERDİ
- Atilla YAYLA
- M. Serdar GEZGİN
- Bülent ARI
- Taha AYDIN

soruşturma sorularımız

- ❶ Tarihsel süreci içinde Türk devlet yapısını ve demokrasisini demokratik meşruiyetin kaynağı olan halk iradesine uygunluk ve rıza gösterme açısından nasıl değerlendiriyor sunuz?
- ❷ Bugünkü siyasi gelişmeler ve tartışmalar dikkate alındığında genel olarak siyasette, ekonomide ve sosyal alanda gücü elinde bulunduranlar ne kadar demokratik meşruiyete sahiptirler?
- ❸ Ülkemiz için demokrasi, yönetenler (oluşturulan siyasi irade) ile halk arasında ne kadar köprü oluyor? Halk ile siyaset arasındaki güven bunalımı nereden kaynaklanıyor?
- ❹ Yöneten güçlerin ve iradenin zaman zaman halkın doğru tercihlerde bulunamayacağı, birey ve seçmen olarak halkın da gücü elinde bulunduran güç merkezlerinin kendilerini dikkate almadığı gibi bir düşüncesini nasıl açıklayacağız?

Bu çelişkiyi demokrasi, toplumsal uzlaşma ve meşruiyet ile nasıl ilişkilendireceğiz?

*Bu soruşturma dosyamızı
İsmail İlmi Kıdeys hazırlayıp
dergi sayfalarımıza katmıştır.*

VAROLUŞUN, İKTİDARIN VE DAVRANIŞIN TEMELİ:

MESRUIYETİN ANLAMI ANLAMIN MESRUIYETİ

Meşruiyet daha çok siyaset ve hukuk bilimine ait bir kavram. Kimin ya da kimlerin, hangi gerekçeyle siyasi otoriteyi kullanacağını dönemlere, toplumlara ve dünya görüşlerine göre değişen bir cevabıdır.

İnsanlığın meşruiyet arayışı varoluşunu ve davranışlarını kendisi ve başkaları için anlamlı, kabul edilebilir bir açıklamaya kavuşturma çabasıdır. Bu yüzden siyasal ve hukuksal alanın çok ötesinde bir ağırlığa sahiptir. Meşruiyet bireysel alandan toplumsal alana doğru kırılmadan, muhteva değiştirmeden uzanan bir çizgide tezahür eder, etmelidir. Çizgideki kırılma ve kopukluk muhtevadaki bir tutarsızlığa, yanlışlığa ya da sapmaya delalet eder.

Meşruiyet siyaset ve hukuk biliminin alanı içine giren hususlar da dahil aynı gerekçe ve ihtiyaçlarla bireyselden toplumsala çok geniş bir alana yayılan bir anlam arayışıdır. Bu anlam arayışı insanın, insan topluluklarının, gücün, iktidarın ve hareketin olduğu her yerde ve alanda cevaplandırılması gereken bir soru, çözümlenmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkar.

Meşruiyet hayatın temel sorunlarına karşı verilmiş ya da bulunmuş anlamlı bir cevaptır ve bu anlamın doğruluğu ve anlamlılığı meşruiyet kavramı karşısındaki anlamı ve doğruluğu ile test edilebilir.

BEN'İN MESRUIYETİ

İnsan kendi ihtiyarı dışında ve kendi emeğiyle elde etmediği bir hayata, yani bir vücuda ve bir bene, kısaca bir kişiliğe sahip olur. Hiçbir iradenin, tercihin sözkonusu olmadığı bu yaratılma hali bir kendini idrak etme çabasını zorunlu kılar. Ve karşısına bir soru çıkar:

Ben kimim?

Bu sorunun cevabını ait olduğu in-

san topluluğunun içinde hazır olarak bulur. Bu cevap kimliğini belirler, anlamlandırır ve ona bir meşruiyet kazandırır.

Ve arkasından bir başka soru gelir hemen: Bana verilen bu hayat kimin eseri? Bu evreni ve beni yaratan kim? Bu sorunun cevabını da içinde yaşadığı toplumun değerleri ile, din ile ya da dindışı kaynağa dayanarak cevaplandırır. Yaratılışını bir izaha kavuşturan bu cevap hem bir meşruiyet oluşturur hem de meşruiyetin ilk ve temel kay-

● **Meşruiyet siyaset ve hukuk biliminin alanı içine giren hususlar da dahil aynı gerekçe ve ihtiyaçlarla bireyselden toplumsala çok geniş bir alana yayılan bir anlam arayışıdır**

nağını.

Bu hayatın anlamı nedir? Bu sorunun biraz daha açılmış şekli: Bir insan olarak yaratılmamın sebebi nedir, yani yaşayacağım hayatımı nasıl izah edebilirim? Varlığımı hangi gerekçeye dayandırabilirim. Bu hayatı hakettim mi? Eğer hayat hakedilmiş bir değerse bunu nasıl hakettim? Yok eğer bu hayat bir haketme süreci ise nasıl bir yaşama biçimi ile hakedebilirim? Bunun daha kestirme söylenişi: Hiç bir emek ve iradem olmadan elde ettiğim bu hayatın meşruiyeti nerede?

Görüldüğü gibi hayatın anlamlandırılmaya çalışılması, yaşamanın bir ne-

dene kavuşturulması bir meşruiyet arayışından ibarettir. Dolayısı ile meşruiyet, bireyin varoluşu ile başlar ve bir varoluş problemi olarak tezahür eder.

İNSANIN EVRENDEKİ KONUMUNUN MESRUIYETİ

İnsan yeryüzünde bir çok cansız varlığın yanında milyonlarca bitki ve hayvanlarla da aynı dünyayı paylaşmaktadır. Burada varoluş probleminin bir başka ifadeyle meşruiyet probleminin ikinci ve önemli bir boyutu ortaya çıkmaktadır. Mademki kendi dışında milyonlarca canlı ve cansız türlerle bir aradadır ve onlarla ilişki içinde bulunmak zorunda olduğu bir çevrede yaşamaktadır bu ilişkinin niteliklerinin de bir izahı olmak zorundadır. Çünkü evrendeki canlı, cansız bitki, hayvan, insan vs. varlıklar arasında bir hiyerarşik yapı vardır. İnsan bu hiyerarşik yapının tepesinde bulunmaktadır. Dolayısıyla insan olarak diğer türlerle ilişkin davranışlarımızın meşruiyeti hem bir varoluş izahıdır hem de bu türlerle hangi şartlarda ve nasıl bir ilişki içinde bir arada yaşayacağımızın çerçevesi ve muhtevasıdır.

BİRARADA YAŞAMANIN MECBURİYETİ VE MECBURİYETİN MESRUIYETİ

İnsan için üçüncü bir anlam ve meşruiyet sorunu ise topluluk halinde yaşama zorunda olmasından dolayı ortaya çıkar. Birey için yeryüzünde başka insanlar sözkonusu ise ve bu insanlarla birarada bir toplum hayatı ya-

MEŞRUIYET

şamak zorunda ise kendisini diğer insanlara göre yeniden anlamlandırmak zorundadır. Yani meşruiyetini diğer insanları da dikkate alarak yeniden tanımlamak zorundadır. Ben ve diğerleri varsa diğerleri kimdir ve ben diğerlerine göre kimim? Bu sorunun cevabı ise birey nazarında toplumun, toplum nezdinde bireyin anlamı ya da meşruiyeti sorununu ortaya çıkarır. Bireyin gözünde içinde yaşadığı toplumun meşruiyeti, toplumun katında kendisini oluşturan ve kendi içinde barındırdığı kişiliğin meşruiyeti sorunu. İnsan toplum içindeki meşruiyetini aidiyetle elde eder. Bu şekilde toplumu benimser ve toplum onu benimser. Böylece bütün kurum, kuruluş ve kuralları ile toplum nezdinde birey, birey nezdinde toplum bir meşruiyete kavuşur.

İnsanların birarada ve işbölümü yaparak yaşamaları, yani toplumsal hayat kendiliğinden bir hiyerarşik yapı ortaya çıkarır. Yani yaratılıştan gelen eşitlik toplum halinde yaşama zorunluluğundan dolayı bozulur. Bilgi, sosyal, siyasal ve ekonomik güç ile bireylerin kişisel güç ve yetenekleri, zaf ve zayıflıkları insanlar arasında zayıf-güçlü, zengin-fakir, yöneten-yönetilen, bilgili-bilgisiz, köle-efendi, soylu-soylu olmayan şeklinde çok çeşitli eşitsizlikler doğurur. Bu eşitsizliklerin kurumlaşmış hali statüleri, toplumun bu eşitsizliklere göre birleşme ve ayrışmasının kurumsallaşması ise toplumsal sınıfları oluşturur.

Bu durumda eşitsizliğin kabul edilebilir bir izahı yani eşitsizliğin meşruiyeti sorunu ortaya çıkar. Bilginin, servetin, gücün elde edilişi, statü kazanılması, kullanılması ve paylaşılması gibi eşitsizliğe yol açan bir çok faktörün de meşruiyet kazanması gerekir.

Bütün bunlar da kural koyma ve konulan kurallar içinde yaşama sorununu ortaya çıkarır. Çünkü toplum halinde yaşamının ve insanlararası ilişkilerin herkes tarafından, hiç olmazsa çoğunluk tarafından kabul edilen ve belirlenen izahlarla, kurallarla, yükümlülüklerle, müeyyidelerle tahkim edilmesi gerekir.

İşte bu alanlardaki meşruiyet artık siyasal bilimin ve hukukun konusudur.

● **Meşruiyetin yeni dildeki karşılığı olarak sunulan "Yasal" kelimesi hukukçu ile kanuncunun farkını ortadan kaldıran, kanuncuların yanlışını örtbas eden bir "Sözcük"tür.**

BİR MEŞRUIYET ALANI OLARAK DİN VE DİNİŞİLİK

İnsanın meşruiyet ve anlam arayışının ilk ve temel kaynağı tarih boyunca din olmuştur ve bundan böyle de dinler birer meşruiyet alanı olarak varlığını sürdürecektir. Ben kimim, nasıl, kim tarafından, niçin yaratıldım, beni yaratanın beni yaratmaktaki maksadı nedir, yaratıcı benden nasıl bir hayat istemektedir gibi soruların cevaplarının her biri insanın yeryüzündeki konumunu meşrulaştıran bir özellik taşımaktadır. Bu cevapların her biri insa-

na bireysel alanda hayat boyu meşru ve anlamlı bir çerçeve çizer.

İnsanın diğer varlıklar arasındaki konumunu yani varlıklar hiyerarşisi içindeki konumunu belirleyen ve onu meşrulaştıran kaynak da dindir. İnsan yaratılmışlar içindeki farklı ve imtiyazlı konumunun gerekçelerini dinden alır ve diğer canlılar üzerindeki egemenliğini bu cevabla meşrulaştırır.

İnsanın diğer insanlarla, içinde yaşadığı toplumla ilişkilerini tanımlayan ve meşrulaştıran kaynak da dinlerdir. Dinlerin getirdiği ahlak bireysel ve toplumsal hayata meşruiyet kazandıran birer çerçevedir.

Dinlerin iktidarlara meşruiyet kazandıran bir niteliği de vardır. Bu hem kimlerin nasıl iktidar olacağının tesbitinde, hem iktidarın icraatının deneminde kendini gösteren bir meşrulaştırmadır. Bu siyasal, bir meşrulaştırma değil, soyut ve ahlaki bir meşrulaştırmadır. İşaret ettiğim türden meşrulaştırma ya da dinlerin meşruiyet kazandıran bu özelliği dindışı anlayışlar ve ateistler için tam bir handicap oluşturur. Bir yaratıcının inkarı bütün varoluş sorunlarına dinlerin verdiği cevabın da inkarı anlamına gelecektir. Evreni ve içindeki bütün varlıkların varoluşunu bir tesadüfe veya kendiliğinden oluşa bağlayan bir izah ister istemez bütün meşruiyet alanlarını tahrip edecek ve bir tek meşruiyet alanı kalacaktır: Kişinin her ne sebeble ve nasıl elde edilmiş olursa olsun sahip olduğu hayat ve bu hayatın ne pahasına olursa olsun idamesidir.

Bunu Dostoyevski Karamazov Kardeşlerde roman kahramanlarının birinin ağzından şöyle ifade eder:

Madem Tanrı yoktur, o halde her şey yapabilirim.

Yani Madem Tanrı yoktur o halde meşruiyet gibi bir sorun da yoktur

MEŞRUIYET VE ANAHTAR KAVRAMLAR

Meşruiyet kavramı için açıklayıcı başka kavramlara ihtiyaç vardır. Bunlar hak, hakikat, adalet, ahlakilik, vicdani-lik, kabul edilebilirlik, objektiflik, hak etmişlik, müştereklik ve hukukilik vs.dir.

Meşruiyet bir davranışın, bir durumun, bir anlayışın bütün bu kavramlar karşısındaki anlamlılık, doğruluk ve yeterlilik halidir.

Bu yüzden meşruiyetin ortak değerler, kamu vicdanı, genel ve temel ahlak, ile temel ve evrensel insani değerlerden süzülerek oluşan bir karşılığı vardır. Bir davranışın kanuna uygunluğu onu meşru kılmaz. Çünkü meşruiyet kanunla sağlanmaz ve kanunun kendisinin ve kanun koyucunun da meşru olması gerekir. Kanunlar hukuka ve adalete uygunluğu ölçüsünde meşruiyet kazanır. Bütün despotlar, diktatörler, zalimler baskı ve zulümlerini kanuna uygunlukla meşrulaştırmaya çalışırlar. Hukukçu ve kanun adamı arasındaki fark da buradadır. Kanun adamı kanun gözüyle görür değerlendirir ve hukukla bağdaşmayan kanunların gayr-ı insani, hak, hakikat, adalet ve hukuka aykırı sorunlarını kanunları gerekçe göstererek meşrulaştırmaya çalışır.

Halbuki bütün kararlar sadece hukuka ve adalete uygun olmakla meşruiyet kazanırlar ve hukukçu olmanın şartı kanunu değil hukuku esas almaktır.

Hukukçu ile kanuncu arasındaki farkı ortaya koyan bir başka anlayış da hukuk hilesidir. Eski tabirle hile-i şer'i-

ye denen hukuk hisesi gayr-i meşru ve hukuk dışı bir durumu istenilen biçimde hükme bağlamak için başvuru bir "Kitabına uydurma" işlemidir. Bu hukukçunun tenezzül etmeyeceği bu durum kanuncular için olağan bir şeydir. Tarih boyunca siyasi davaların çok büyük bir kısmı önceden verilen hükme kanuni bir kılıf uydurmak şeklinde bir yargılama daha doğrusu cezalandırma işlemi şeklinde seyretmiştir. Bu yüzden meşruiyetin yeni dildeki karşılığı olarak sunulan "Yasal" kelimesi hukukçu ile kanuncunun farkını ortadan kaldıran, kanuncuların yanlışını örtbas eden bir "Sözcük"tür.

TOPLUMLARIN MEŞRUIYETİ

Toplumlar meşruiyetini birlikte yaşama rıza ve iradesinden alırlar. Bu irade ile örgütlenir, kuralları, kendilerini koruyacak geliştirecek, ihtilaflarını kendi aralarında çözecek mekanizmaları, yine bu irade ile bir yaşama ve gelecek kurma ideali oluştururlar. Yoksa tesadüflerin, zaruretlerin ve kendilerinin dışında bir iradenin bir araya getirdiği insan topluluklarının toplum olma şansı yoktur. Toplum olmanın şartı ortak değerler ve amaçlar

çerçevesinde birlikte yaşama iradesi göstermek, organize ve örgütlü olmak varlığını, devamlılığını ve işleyişini bir izaha yani bir meşruiyete dayandırmaktır.

Toplumların cemaat, aşiret, millet ve devlet olmaları da aynı şartlara bağlıdır. Her etni şüphesiz kendi farklılığı içinde yaşamak ve varlığını geliştirmek hakkına sahiptir. Ama her etninin millet ve devlet olma gibi doğal bir hakkı yoktur. Eğer etnilere göre milletler ve devletler oluşmuş olsaydı bugün yeryüzünde binlerce devlet olurdu.

Toplumların millet olması, devlet olması tarihin kendisine kazandırdığı meşruiyetten geçer. Zamanın onayından geçer. Ve bu toplumlar ya da etniler tarih içinde oynadıkları rolle millet olabilir ve bir devlete sahip olabilir.

MİLLETLERİN MEŞRUIYETİ

Milletlerin meşruiyeti ortak özelliklere sahip insanlardan oluşan birliğinde aranır. Ortak özelliklerini oluşturabilen, geliştirebilen, izah edebilen, koruyabilen ve organize olabilen, farklı

lığı ile milletler ailesi içinde bir konum elde edebilen toplumlar yaşadığı tarihi macera ile millet olma meşruiyetini elde ederler. Tarihin, zamanın ve uygarlığın karşısında farklılığını, bütünlüğünü ve rüstünü ispat eden toplumlar millet olma imkanı ve şansı kazanır.

DEVLETLERİN MEŞRUIYETİ

Her etninin millet olma şansı olmadığı gib her milletin devlet olma şansı da yoktur. Millet ve devlet olma

tabii bir hak değil bir rüştünü ispatlama ve hak etme sürecidir. Devletlerin meşruiyeti bu hak etme sürecinde aranmalıdır.

Devletlerin meşruiyetinin iki alanı vardır. Birincisi vatandaşlar nezdindeki meşruiyeti, ikincisi ise diğer devletler nezdindeki meşruiyeti. Vatandaşlar nezdindeki meşruiyet vatandaşların devleti tanımasıyla, uluslararası alandaki meşruiyet ise diğer devletlerin tanımasıyla elde edilir.

SIYASİ OTORİTENİN MEŞRUIYETİ

Tarih boyunca siyasi otoriteler meşruiyetini çeşitli şekillerle elde etmiştir. Toplamlar kendi tarihi maceralarına, gelenek ve inanışlarına, içinde yaşadıkları tarihi ve tabii çevreye göre siyasi otoriteyi değişik şekillerde meşrulaştıran anlayışlar oluşturmuşlardır. Tarih boyunca kan bağına, sülaleye, güce ve bilgiye, dine, sınıfa ve seçime dayandırılan meşruiyet tipleri ile karşılaşmıştır. Meşruiyet sorunu toplumların yönetildiği rejimlerin de esasını oluşturur. Bir başka ifade ile milletler kendilerini yönetenlere kazandırdığı meşruiyet ile aynı zamanda bir siyasal rejim tercihi de yapmış olurlar. Hanedanlık, oligarşi, monarşi, teokrasi ve demokrasi siyasal iktidarın değişik meşruiyet kaynaklarına dayandığı rejimlerdir.

Bazı siyasal güçler meşruiyetini siyasi iktidarı elde ediş biçimlerinden alırlar. Darbe ve devrimle elde edilen bütün iktidamlar kendi meşruiyetlerini böyle bir temele dayandırır.

MEŞRUIYETİN DEVAMLILIĞI

Meşruiyet bir devamlılık gerektirir. Meşruiyet bir kere kazanıldığında elde edilen bir müktesep hak değil her durumda korunması gereken bir zo-

runluluktur. Meşruiyet keyfiliği önleyen bir ilkeliliktir. Siyasi otorite varlığını meşru bir zemine dayandırdığı gibi her hareketini ve uygulamasını da bu meşruiyetin esaslarını oluşturan kanunlara, geleneklere, teamüllere uygun kılmak zorundadır. Böylece meşru bir iktidar icraatlarında da meşruiyet sınırları içinde kalmak zorunluluğu ile karşı karşıya kalır. Meşruiyet sınırlarının dışına taşan bir iktidar kendisini meşrulaştıran ilkelere göre kazandığı meşruiyeti kaybeder.

● Her aydın her zaman

**çinde yaşadığı toplumu,
siyasal sistemi meşruiyet
zemini içinde
değerlendirmeli, toplum
ve demokrasi lehine,
meşruiyet alanını koru-
maya çalışmalıdır.**

MEŞRUIYET KRİZİ

Toplamlar sürekli bir istikrar ve güven arayışı içindedirler. Meşruiyet arayışı da bir istikrar ve güven arayışıdır. Siyasi iktidarın nasıl elde edileceği, nasıl el değiştireceği ve icraatlarının denetimi temelde hep istikrar ve güven arayışını ifade eder.

Dolayısıyla bir toplumda istikrar ve güven sorunu ortaya çıktığında yavaş yavaş meşruiyet sorunu da başgösterir.

Böyle dönemlerde toplumlar kendilerini yöneten gücü, iradeyi, bu güç ve iradenin icraat ve üslubunu yeniden tartışmaya başlar. Hele içinde yaşadığı

durumu anlamakta ve anlamlandırmakta zorlanıyor ve çelişkiler içinde kalıyorsa, siyasi otoriteyi acz içinde görüyorsa kendisini yöneten gücü sorgulamaya başlar.

Böyle bir açmaza sürüklendiklerinde ya da sürüklendirildiklerinde toplumlar, ya daha çok söz sahibi oldukları ve rızalarına dayalı bir sistem arayışına girerler ya da bütün antidemokratik niteliklerine rağmen bunalım ve kaosun üstesinden gelebileceğine, istikrar ve güven verebileceğine inandıkları bir gücün iktidarını arzu ederler.

Hitler, Mussolini, Stalin gibi diktatörler meşruiyetlerini yani varlık sebeplerini böyle ortamlara borçludurlar. Bu yüzden antidemokratik özlemleri olan bazı güçler böyle bir ortamın yaratılması ya da varolan ortamın böyle gösterilmesi için toplumu riske atacak tutumların içine girerler.

Yine böyle dönemlerde adalet mekanizması, ekonomik yapı, siyasi iktidarın kendine ait alanı doldurup doldurmadığı gibi hususlar önem kazanır.

Ülkenin aydınları, bilim adamları ve siyasetçiler bunalımın hakikisi ile yapayı arasındaki farkı anlayıp topluma anlatma başarısını gösteremedikleri taktirde antidemokratik eğilimlerin hedeflerine ulaşma şansı daha da artar.

Yine böyle dönemlerde medya demokratik işlevlerini başka hesaplar adına terkettiğinde yapacak çok az şey kalmıştır.

Her aydın her zaman içinde yaşadığı toplumu, siyasal sistemi meşruiyet zemini içinde değerlendirmeli, toplum ve demokrasi lehine, meşruiyet alanını korumaya çalışmalıdır.

Kamu vicdanına uygunluk anlamına gelen meşruluk kavramı şiddeti ve zora başvurmayı dışlayan, rıza ve kabul edilmeyi içeren bir kavramdır. Bu nedenle meşruluk farklı toplumlarda farklı unsurlara dayanabilmektedir. Demokrasi açısından baktığımızda ise meşruluk temelinin birey olduğunu görmekteyiz.

Bu anlamda demokrasi birey iradesine dayalı bir seçimle iktidarın kullanılmasını içermekte olup iktidarın kaynağı ve meşruluk temeli artık bireydir. Yönetenler de ancak yönetilenlerin rızasıyla iktidara gelebilmektedir. Böylece demokrasi insanın ve bireyin ölçü alındığı ve insana değer verildiği bir anlayış şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlık tarihinde insanı esas alan demokratik yönetim aşamasına ulaşmak kolay olmamıştır. İktidarlar meşruluk kaynaklarını değişik şeylerden almışlardır. Önceleri kan ve Tanrı'ya dayalı iktidar anlayışı görülür iken sonraları mülk'e dayalı iktidar ortaya çıkmıştır. Demokrasi ise iktidarın kaynağını insan olması nedeniyle bireye veren ve insana önem ve değer veren bir anlayış olarak daha sonra ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan siyasi iktidarın meşruluk nesnesinin değişmesiyle siyasi iktidarın üslubu da farklılaşmaktadır. Nitekim iktidarın tarzına göre kamu hukukçuları tarihi gelişimine göre iktidarlara mülk devleti, polis devleti ve hukuk

devleti olarak sınıflandırmaktadırlar. Burada hukuk devletiyle birlikte iktidarın artık sınırsız olmadığı kabul edilmekte ve devletin bireylerin doğal haklarına uyması gerektiği kabul edilmektedir. Bu süreçte devlet de aşkın olmak yerine bireylerin iradesine dayandırılmaktadır.

Burada bir taraftan iktidarın bireylerin iradesiyle şekillenmesi kabul edilirken diğer taraftan iktidarın bireylerin doğal haklarına uyması ve bunları çiğnememesi gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece

Demokrasi, bireyin esas unsur olarak alındığı ve sözleşme esasına göre ve rızayla toplumu kimin yöneteceğinin belirlendiği bir sistemdir.

ce hukuk devleti ve kanuni idare karşımıza çıkarken birey hak ve özgürlüklerinin korunması da öne çıkmaktadır. Bu tür bir meşruluk anlayışıyla nihai olarak iktidar da toplum da zora başvurmadan uzlaşma ve dengeler arayarak yönetmeye çalışmaktadır.

Görüldüğü gibi demokrasi, bireyin esas unsur olarak alındığı ve sözleşme esasına göre ve rızayla toplumu kimin yöneteceğinin belirlendiği bir sistemdir. Demokrasi ilk olarak toplumu kimin yöneteceğine ilişkin karar süreci tanımlanmaktadır. Tarihi olarak baktığımızda Antik Yunan şehir demokrasisinde doğrudan demokrasi uygulanır ve vatandaşlar kendi kendilerini yönetirken günümüzün

geniş ulus devletinde temsili demokrasi gündeme gelmiştir. Eski demokrasi anlayışında vatandaşlar kura veya sırayla yönetimi üstlenirken günümüz demokrasisi profesyonel politikacıların yönettiği bir yapı sergilemektedir. Yine antik demokrasi de sadece sistemin vatandaş statüsündeki üyeleri oy kullanırken günümüzde evrensel yetişkin oy hakkı kabul edilmiş ve tüm bireylerin toplumun yönetimine katılma oy hakkı tanınmıştır. Ancak bu sürece geliş kolay olmamıştır. Başlangıçta oy hakkı sadece mülk sahiplerine ve eğitimlilere

tanınırken giderek herkese eşit hak tanınmıştır. Burada aydınlanma düşüncesinin aklı ve bireyi insan ilişkilerinde temel alan yaklaşımı da etkili olmuştur.

A. Lincoln'un meşhur tanımıyla demokrasi, halkın halk tarafından halk için yönetilmesidir. Burada halk tarafından yönetim ile halk için yönetim arasında zaman zaman çatışma ve gerginlikler olduğu gözlenmektedir. Genelde demokrasi tartışmaları özgürlük, eşitlik ve katılma kavramları çerçevesinde şekillenirken bazen halk tarafından yönetim yerine halk için, yönetim öne geçmektedir. Bu anlayışa göre yönetim işleri özellikle arzetmekte ve tamamen halkın eline terkedilebilecek nitelikte bu-

MEŞRULUK TEMELİ SORUNU

lunmamaktadır. Kaldı ki eğitilmiş ile eğitimsiz, zeki ile ahmak aynı ağırlıkta olamaz. Kökleri Platon'a kadar giden bu yaklaşım, toplumun yüksek zekalı ve iyi eğitim görmüş ve özel olarak yetişmiş kişilerce yönetilmesi gerektiğini belirtmektedir. J.S. Mill gibi liberal düşünürler dahi bu kervana katılmış ve oy hakkının eğitimsiz ve cahil olanlara verilmemesini isteyebilmiştir. Elitist yaklaşımla sonuçta Orwell'in Hayvan Çiftliğinde belirttiği gibi tüm hayvanlar eşit iken bazıları daha eşit hale gelmekte ve giderek bu süreçte toplumda bireylerin özgürlük ve katılımları dahi sınırlanabilmektedir.

Bu yaklaşım, halkın cahil olduğunu, bireylerin karmaşık kamu politikalarını anlayıp tercihte bulunamayacağını ancak yöneticileri seçebileceklerini belirtmekte, giderek kitlelerin yanlış yöneticileri de seçebileceklerini kabul etmekte ve onlara karşı direnilmesini ve onların iktidardan edilmelerini olumlu görebilmektedir. Böylece de halk tarafından yönetim fikrinin öne çıktığı bir yapıdan halk için yönetim fikrinin ana motif olduğu bir yapıya geçilmektedir. Sonuçta da demokrasi demokrasinin argümanlarından biriyle askıya alınabilmekte ve özgürlük, eşitlik katılma gibi değerler çiğnenebilmektedir.

Bu anlayış bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde, yönetimde sivil asker bürokratların etkin olduğu ve halkın katılımına sınır konulduğu bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu anlayışla bir taraftan hal-

kın doğrudan yönetime katılması mümkün değilken diğer taraftan siyasi kararları alanları seçme hakkı dahi zedelenebilmektedir. Böylece ünlü Fransız hukukçu ve siyaset bilimci G.Burdeau'nun nitelemesiyle, halkın iradesine dayanan yönetilen bir demokrasiden halkın iradesine hakim olan yöneten bir demokrasiye geçilmektedir.

Bu süreçte toplumda Latin Amerika'da görüldüğü üzere ikili bir meşruiyet alanı ve temeli oluşması da mümkündür. Bir tarafta halkın iradesine dayalı meşruiyet söz konusuysa diğer tarafta oligarşik-elitist bir meşruluk alanı oluşmaktadır. Toplumda iki meşruiyet anlayışı birbiriyle rekabet etmekte veya içiçe yaşamaktadır. Demokrasi açısından bakıldığında ikinci tür meşruiyet alanının geriletılarak siyasal iktidarın sivil asker bürokratik hakimiyetten kurtarılması gerektiği ifade edilmektedir. Bu gelişme iki farklı meşruiyet alanının varlığı bunlar arasındaki ilişkilerini düzenlenmesi sorunu da hukukun gündemine getirmektedir. Nitekim 1982 Anayasasında siyasal alanın yetkisine bırakılan konularla devlet alanının yetkisine bırakılan konuların tesbiti ile olağanüstü durumlarda devlet alanının yetkisinin genişlemesi olgusu bu iki meşruiyet alanının varlığı ve etkisiyle açıklanabilecektir. Hatta daha ötede Türk demokrasisinin tarihi ikili meşruiyet gelgitlerinin tarihi olarak da ele alınabilir görülmektedir.

Bu tür bir anlayışla bakıldığında devletin kutsal ve metafizik bir

Doç. Dr. Aytekin YILMAZ

tarzda algılandığı ve vatandaşa emredici bir üslupla yaklaşıldığı görülmektedir. Batının gelişmiş demokratik ülkelerinde vatandaşın rızasıyla oluşan ve rızasına dayanarak hizmet sunmaya yönelik teknik bir araç olarak algılanan devlet burada vatandaş modernleştirme gibi ideolojik işlevler de taşımaktadır. Dolayısıyla vatandaşın iradesi, her zaman kabul edilmesi ve uyulması gereken temel referans olmaktan çıkmaktadır. Kısaca devlet belirli bir ideolojiye sahip olup bunu vatandaşın kabul et-tirmeye çalışmaktadır. Bu anlayışı nedeniyle de demokratik ülkelerden alınan şekli demokratik kural ve kurumlar aynı şekilde işlemektedir. İleri demokrasilerde görülmeyen tarzda devletin iradesiyle vatandaşın istekleri çatışmaktadır. Bu durumda da vatandaşın iradesine göre işlemesi beklenen parlamento ve hükümet gibi demokratik kurumlar üzerinde devletin istediği yönde işlemesi için gerekli operasyonel işlemler gündeme gelmektedir. Bu tür gelişmelerin de kamu vicdanına uygunluk anlamına gelen meşruiyet açısından olumsuzluk taşıdığına kuşku yoktur.

Toplumsal bölünmüşlüğü fazla ve gruplararası gerginliğin çok olduğu ortamlarda devletin toplumdan özerk soyut varlığının rasyonelliği temsil etmesi ve devletin tarafsız yaklaşımıyla toplumu bir arada tutma ve düzen sağlama gibi uzun dönemde toplumsal bütünlüğü sağlayıcı rol oynaması aklen mümkündür. Ancak bir kez devlet toplumdan özerk kurumlaşınca onun otoriterliğe kaymasını önleyici mekanizmaların ortaya çıkması da mümkün olamamakta ve uzun vadede demokrasiye geçişler de çatışma ve kırımlarla olmaktadır.

Daha ötede ise ayrı özerk bir alan olan devletin kendi eliyle toplumda çatışma alanları ortaya çıkarması veya varolan gerginlikleri tahrik ederek toplum üzerindeki hegemonyasını sürdürmeye çalışması ve bu üstün durumunu meşrulaştırmaya girişmesi de mümkün olabilecektir. Nitekim Türkiye'de son zamanlarda gözlenen Alevi-Sünni, Laik-anti laik, Türk-Kürt gibi çatışmalarda devlet katının müdahalesi olduğuna ilişkin bazı kanaat ifadeleri bu ihtimalin olabirliğine işaret etmektedir. Kaldı ki bir kez toplumsal grupları "tehdit" gözlüğüyle algıladığınızda ve bunları birinci ve ikinci derece tehlikeli kategoriler olarak sınıfladığınızda bu gruplardan birini diğerine karşı kullanmak ve kışkırtmak mantiki olarak tabi bir olay olmaktadır. Bunun da demokrasinin en temel değerlerinden toplumsal hoşgörü ve uzlaşma ile uyuşmadığı ortadadır.

Peki hükümet katı dışında ayrı bir devlet katı olması demokrasi-lerde mümkün müdür? Bilindiği gibi demokrasi halkın yönetime gelecekleri (yasama-yürütme) seçtiği ve bürokrasinin seçilmişlerin emrinde olduğu ve bağımsız yargı organlarının hem vatandaşlar arası ihtilafları çözdüğü hem de devletin gücünü kötüye kullanması yoluyla vatandaşları mağdur etmesini denetlediği bir yapıdır ve devlet budur. Bunun dışında bir devlet alanı nasıl bağdaştırılabilecektir. Ancak bu bir olgudur ve tarihsel kültürel nedenler ve gelenekler ile ülkenin

rirken giderek kendilerini devletin sahibi görüp bu durumlarını sürdürmenin peşine düştüklerini ve demokrasiye geçiş sürecinde de vesayetlerinin sürmesini sağladıklarını görmekteyiz. Benzer şekilde Türkiye'de de asker-sivil bürokratlar arasında ve tek parti dönemi tecrübesi ve kültürüyle yetişmiş bazı kesimlerde bu tür bir meşruiyet anlayışının hala var olduğu gözlenmektedir. Ancak gerekçesi ne olursa olsun bu tür bir anlayış demokrasinin değerleriyle uyuşmadığından sonuçta demokrasimiz kırıma ve gerginliklerle karşı kar-

Toplumsal bölünmüşlüğü fazla ve gruplararası gerginliğin çok olduğu ortamlarda devletin toplumdan özerk soyut varlığının rasyonelliği temsil etmesi ve devletin tarafsız yaklaşımıyla toplumu bir arada tutma ve düzen sağlama gibi uzun dönemde toplumsal bütünlüğü sağlayıcı rol oynaması aklen mümkündür.

özel koşulları ve güç yapısının ve anlayışının sonucu olarak ortaya çıkması mümkündür. Genelde de bu eğilim meşruluk temelini, halktan değil "halk için" davranmaktan almaktadır.

Peki bu ayrı devlet katı kimlerden oluşmaktadır. Buna baktığımızda, bağımsızlığını silahlı mücadele içinde kazanmış ülkelerde bağımsızlık savaşını yapan parti ile asker ve sivil memurların kendilerini devletle özdeşleştirdiğini ve ulusu oluşturma ve yönlendirme gibi fonksiyonları yerine geti-

şmeye gelmektedir.

Bugün Türkiye'de seçkin tavır nedeniyle devletin tepeden inmececi bir şekilde toplumu yönlendirme ve şekillendirmeye dönük politikalarının yaşandığı ve bunu gerginlik yarattığı görülmektedir. Toplumsal gelişmelerle bazen toplumsal yapı ile devletin anayasa ve hukuki mevzuatı arasında derin uçurumlar da oluşabilmektedir. Nitekim bir taraftan yazılı hukuk metinleri ötesinde bir toplumsal uzlaşma oluşmakta ve toplum bu çerçevede özgürlükçü bir tarzda şekil-

lenip hayatini sürdürmekte iken diğer taraftan zaman zaman hukuki metinlerin katı bir tarzda yorumlanmasıyla sivil ve toplumsal alanın baskı altında tutulması gündeme gelebilmektedir. Bazen de herkese eşit ve genel şekilde uygulanması gereken hukuk bazı dönem ve şartlarda farklı uygulanmakta ve hukuk devleti ilkesi ile hukuk güvenliği ve yargı bağımsızlığı gibi temel ilkelerin çiğnenmediği yönünde bir kanaat yaygınlık kazanabilmektedir.

Elitçi yaklaşım siyasi gelişmelerin normal işleyişine de engel

olumlu işlev gören mekanizmalarda zarar görmektedir. Nitekim "oy ver hizmet al" şeklindeki bu tarz bir siyaset ile genelde yakınlarla ve partililere hizmet sunulurken geniş kesimler siyasi alanın dışında kalmakta ve sisteme güvenlerini yitirmektedir. Jakoben yaklaşımlarla sistem dışında geniş kesimlerin siyasi alana katılımını sağlayan siyasi kurumları sistem dışına itmekle de sistemin meşruluğu gündeme gelmektedir. Sonuçta da ülkemizde siyaset uzlaşma ile değil çatışma ve dışlanmayla oluşan bir tarza ve kavga haline dönüşmek-

önemli rol oynadığı düşünülebilir. Bunun gibi herşeyin devlet elinde olduğu siyasetin rant dağıtım sürecine dönüştüğü ve sivil toplumun zayıf olduğu devletçi yapıda bu ihtimal çok daha artmaktadır. Diğer bir ifadeyle bu ortamda ekonomik rekabet ve kavga kolayca ideolojik çehreye büründürülebilmekte ve bu şekilde bazı gruplar sistem dışına itilerek varolan ekonomik saadet zinciri sürdürülmeye çalışılabilmektedir.

Tüm bu oluşumlar da hem ülkede sağlıklı bir hukuk devleti kurulmasını olumsuz etkilemekte hem de sisteme olan meşruluk duygusunu zayıflatmaktadır. Yeni grupların sisteme girişini önleyen bu ideolojik ve kurumsal yapılar siyasette radikalliği de artırmaktadır. Bu süreç merkez partilerin bölünmesi ve kenar partilerin yükselmesiyle tamamlanırken ortaya istikrarsız bir tablo çıkmaktadır. Tüm bunlarda hem tam olarak sisteme hem de siyasi kurumlara olan güveni sarsmaktadır. Diğer bir ifadeyle varolan yapıdan çıkarı olan grupların yeni gelenleri kabuldeki isteksizliği bu gerginliği artırmaktadır. Bu etkin gruplar genelde değişime karşı direnmelerinde sorunu bu günkü haliyle değil eski ideolojik kavram ve sembollerini kullanarak sunmak suretiyle bazı dinamik kesimleri yanlarına alıp stratejik üstünlüklerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Tüm bunlar da demokratik meşruiyet açısından önemli sorunların varlığını gözler önüne sermektedir.

Bugün Türkiye'de seçkinli tavır nedeniyle devletin tepeden inmesi bir şekilde toplumu yönlendirme ve şekillendirmeye dönük politikalarının yaşandığı ve bunu gerginlik yarattığı görülmektedir.

oluşturmaktadır. Örneğin, ülke içinde siyasi kuralları yeniden belirleyip yeni bir siyasal yapı oluşturmaya yönelik 1980 sonrası sosyal mühendislik çabaları sonuçta merkez partilerin bölünmesine ve kenar partilerin yükselmesine yol açmıştır. Bu süreçte ve radikalleşmede devam eden kollamacı siyaset anlayışı önemli rol oynarken, yeni çevre grupların siyasete katılmasını sağlama yönünde

tedir. Bu tür bir ortamda partiler arası rekabette artmakta, gruplar da uzlaşma yerine diğer parti ve gruplarla aralarındaki farkı öne çıkarmaya ve rakiplerini yok etmeye yönelmektedir.

Nitekim son dönemde Türkiye'de yükselen yeni sosyal grupları temsil eden bazı partilerin ideolojik eğilimlerinin aşırı vurgulanması suretiyle adeta sistem dışı imiş gibi gösterilmeye çalışılmasında bu tür yandaşmacı-kollamacı siyaset anlayışının da

KAMUSAL

Meşruiyet, gündelik hayatta sürekli dilimizdedir, iyi bir şey olduğu kesindir, ama manası umursanmaz. Metafizik bir kavram olduğu için, güçlünün dikkate almadığı, mazlumun dilinden düşürmediği bir ıstılahtır. Bu nedenle sorunuz "tarihsel süreci içinde Türk devlet yapısını, meşruiyetin kaynağı olan halk iradesine uygunluk ve rıza gösterme açısından" değerlendirmeyi isterken, bir eksiklik söz konusudur. Laikliğin kabulünden sonraki dönem için sorulması daha uygundur. Dinsel olanın meşruiyet sorunu yoktur, çünkü yönetimin "egemen irade" olan "ilahi irade" adına ve onun rızası için iktidara gelirken halka ihtiyacı yoktur. Halk iradesine uygunluk ve halkın rızasını alma "seküler" yönetimlerin sorunudur. Temelli ve derin bir sorundur.

Bu sorun, mutlakiyet, meşruiyet, cumhuriyet, demokrasi, diktatörlük için farketmez. Normal bir akla sahip olan her insan, kendisine egemen olan iradenin kaynağını arayacak ve "niçin o ve neden ben değilim" sorusunu soracaktır. Seküler yönetimler bu yetkinin kaynağını "ilahi irade" olarak gösteremeyeceğine göre, genel bir rıza, içselleştirilmiş bir onay ve icraatlarda taahhütlere uygunluk aranacaktır. Yoksa 65 milyon örneğin 7 yıl süreli cumhurbaşkanlığında hissesine düşen 3.5 saniye Çankaya'da oturmak isteyecektir. (**) O halde 65 milyonun aralarından birinin 7 yıl süreyle cumhurbaşkanlığına oturmasına olan rızaları, onayları ve o kişinin taahhütlerine uygun icraatlarına devamla bulunduğu ilişkin kanaatleri nasıl sağlanmaktadır?

Buna "anayasa ile" denebilir. Anayasayı kim hazırladı, kabul etti, imzaladı? Referandumla denirse, o zaman herkes onayladığı metnin ne olduğunu biliyor muydu? Bilmiyor idiye ortada "kamusal gabin" vardır. Bir

kişinin "egemen irade" oluşu ve orada bulunuşu işin başında ve devamında "adaletin" bulunması ile ilgilidir.

Bu nedenle meşruiyet, kanuna, anayasaya, hukuka uygunluktan daha fazla bir şey, daha üst bir normdur. Müeyyidesi, maşeri vicdanda kantara çıkıp, anayasal statüsü ne olursa olsun, yönetenlerin gerçek ağırlığının ve yerinin ölçülmesidir.

***Hükmetme ve yönetme
erkini "İlahi irade"den
aldığını söylemeyen her
yönetim, yönetici
"akla" "vicdan"a
uygun bir gerekçe
üretmek zorundadır.***

İkili Meşruiyet

Devlet/iktidar/ hükümet; kuvvete, kuvvet tekeline dayalı bir erktr. Bu nedenle halkın iradesine uygunluk ve rızasını alma ihtiyacı duymayabilir. Çok uzun bir süre de bu durum "de facto" sürebilir. Zaman, topal olan meşruiyeti tamamlamaz, sonradan verilen icazete, onaylanan vekaletle benzer. Teokratik devletlerde "ilahi irade"nin kulları, "ilahi irade" adına kendilerine hükmedenlere itiraz edemezler, sadece icraatlarının "ilahi irade"nin muradına uygun olup olmadığını tartışabilirler. Meşruiyet de kelime anlamı olarak budur; şeriata uy-

gunluk, Şari'nin kurallarına göre icraat eylemek.

Hükmetme ve yönetme erkini "İlahi irade"den aldığını söylemeyen her yönetim, yönetici "akla" "vicdan"a uygun bir gerekçe üretmek zorundadır. Toplumsal sözleşme, demokrasi, genel seçim, yönetilenlerin siyasal katılımı ve denetimi, seçilenlerin değiştirilmesi anayasaların mutabakat metni olması, referandum... bu gerekçelerdendir. Bunlar olmadan da "maşeri vicdan"ın genel kabulü, direniş hakkının kullanılmaması zımni meşruiyet beyanlarıdır. Osmanlı'dan kalan bir alışkanlıkla iktidara geliştiren biz de sorun yapılmamakta, millet daha çok iktidarın "adalet"le yönetip yönetememesi ile ilgilidir. Mustafa Kemal'in Anadolu Hareketi'nin başına geçmesi gibi. 1919'dan sonra Mustafa Kemal'in durumu özellikle Erzurum Kongresinden sonra kanuna aykırı ancak meşrudur.

Öyle ki TBMM ilk çıkardığı kanunlardan Hiyaneti Vatan Kanunu 1. md.sinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin MEŞRUIYETİNE isyanı mutazammın kavlen veya tahriren veya fiilen ankasdın muhalefet veya ifsadet veya neşriyatta bulunan kesian haini vatan addolunur." denmektedir. Meclis, meşruiyete verdiği önemi gösterdiği gibi en temel varoluş ilkesi olarak tesbit ediyordu. Meşruiyete isyanı idamla cezalandırıp Meclisi milletin temsilcisi olarak ayakta tutmaya kararlıdır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, bu kanunu yürürlükten kaldırmıştır. Ancak TCK. 146. md.si ile "Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkum olur." Türkçesi Meclisi feshetmeye veya vazifesinden zorla alıkoymaya "teşebbüs edenler" idamla cezalandırılırlar. Darbe yapanlara "cezalandırıcı hüküm" yok diyenlere ithaf olu-

(*) Gabin : Hukuki ilişkinin taraflarının taahhütleri arasında önemli (fahiş) farklılığın bulunması, edimler arasındaki nisbetsizlik, aldanma, yanıltma.

(**) 3.5 saniye (7 yıl x 365 gün x 24 saat x 60 dakika x 60 saniye ÷ 65 milyon) hesabıyla bulunmuştur.

GABİN(*)

nur. Kuruluşunda "meşruiyeti" en önemli unsur olarak görenler için bugün meşruiyet ne anlama gelmektedir acaba? Söz konusu kanun yürürlükten kaldırıldıktan sonra.

Daha sonra anayasal bir statü kazanmasına rağmen, Ankara'da alınan kararlarda halkın iradesi ve rızası dikkate alınmamıştır. Devrim belki de budur; hareketin meşruiyetini kendi gayesinden alması. Devrimin gayesinden kaynaklanan meşruiyet yeterli bulunmadığı için Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Serbest Fırka denemeleri ile halkın iradesinde genel bir mutabakat oluşturmak ihtiyacı duyulmuştur. Halkın tercihinin mevcut statükosunun lehine olmadığı anlaşılınca bu denemelerden vazgeçilmiştir. Devrimin kendisinden kaynaklanan meşruiyeti ile milletin meşruiyeti ayrı ayrı alanlarda oluşunca meşruiyet konusunda bir düalizm meydana gelmiştir. Egemenlerin meşruiyeti ve milletin meşruiyeti. Bu ayrılık derin bir çatlamadır; anayasal imkanlarla ve seçimle gelenlere meşruiyeti millet verirken, "cumhuriyeti koruma ve kollama" imkanını kullananlar meşruiyetlerini kendi "konum"larından ve sahip oldukları "güç"ten almaktadırlar.

Egemenlerin Meşruiyeti

1950'ye kadar egemenlerin meşruiyeti belirleyici olmuş, ilk demokratik seçimlerde bu meşruiyet yerini milletin sağladığı meşruiyete terketmiştir. Ancak bu geriye çekiliştir, yokta tam bir teslimiyet değildir. 1960'da gücün (egemenler'in) iradesi, halkın iradesini ve rızasını dikkate almayan bir müdahalede bulunmuştur. Aralıklarla süren bu müdahale; belirli bir tecrübe kazanmış ve "rafine" yollar keşfetmeye başlamıştır. 1998 yılında müdahalenin ne kadar "rafine" olduğu tartışılabilir ancak gücün uygulamasının anayasaya (kitaba) uymak değil anayasasına (kitabına) uydurmak suretiyle gerçekleştiği tartışılmaz. Belli bir kurum 'anayasal' olarak suç işlememiş; kurumlar arası işbirliği ve da-

yanışma şeklinde gerçekleşen bir organizasyonla "faili" gözlerden saklamayı tercih etmiştir. Diğer bir deyişle ve Türk Ceza Kanunu ifadesi ile "suç olan fiillerin iki veya daha çok kimse (kurum) birlikte yapmış olup failin kim olduğu belli olmamaktadır. TSK, MGK, Siyasi Partiler, DGM'ler, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi, Dernekler, Vakıflar, İşçi ve İşveren Kuruluşları, Esnaf ve Ticaret Odaları, Medya, Büyük Sermaye, Yüksek Bürokratlar vb. değişik yollardan giderek belirli neticeler elde edilmiş; olup-bitenler hakkında manevi mesuliyet yok olmuştur. Gücün ve güç odaklarının yapılanlar hakkında kendilerine göre bir haklılığı veya gerekçeleri vardır elbette fakat bu şekil ve formalitelerin haklılığıdır, yoksa halkın iradesine uygunluk ve halkın rıza göstermesi, onay vermesi gerçekleşmemiştir. Esasen resmi meşruiyet arayışının halka ihtiyaç duyulduğu söylemek zordur. Egemen güçler, her yönden kendilerini güçlü hissetmekte ve bu güçle ve güç katanların iştiraki ile meşruiyeti "yalanın hakimiyeti" ile "sanal" - daha doğrusu medyatik- bir alanda, zecri bir düzlemde oluşturmaktadırlar.

Meşruiyet toplumun içselleşmiş bir iradesinin onay, kabul, mutabakat şeklinde tezahür etmesidir. Meşruiyetin oluşumunda, vicdani kanaat, değerlerin egemenliği, adalet duygusu toplumsal yüzleşmelerin "yüzakı" ile gerçekleşmesi söz konusudur. Bugün öyle bir meşruiyetin arandığı iddia edilemez. Her kurum, gücünden aldığı konumu, ezici bir hakimiyete dönüştürerek çaresiz bir kabullenışı sağlamak istemektedir. Meşruiyetin sağlanmasında, "vatandaş"ların kişiliği, aile/millet/ahlaki değerleri, tarihi, kültürel, dini bir iç donanımın belirleyiciliği egemen olur. Gücün bunları değiştirmesi mümkün olmadığı için meşruiyet "oluşturulmak" istenmektedir.

Oluşturulması ise, dışardan yönlendirmek, ikna etmek, toplumsal tefrik ve temyiz yeteneğini dumura uğ-

Mustafa EVERDİ

1957'de Niğde-Bor'da doğdu. Niğde İlköğretmen okulunu bitirdi, Konya, Niğde, Aksaray İllerinde öğretmenlik yaptı. 1978-1982 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Askerliğini Denizli'de yaptı.

Ankara'da serbest avukat olarak çalışmaktadır.

Böyle buyurdu Hukuk, Örgütlü Ölümler, Sen de mi Sezar adında üç kitabı var.

Evli, beş çocuk babası.

ratmak, topluma sürekli kakmak şeklinde olabilir. Büyük sermaye men-suplarının bir/iki televizyonu, gazeteleri ve dergileri vardır. İradelerin bağımsız oluşmasına imkan vermeyen bir enformasyon sağnağı altında bırakılır toplum. Bankaları vardır, halkın tasarruflarının kullanımında denetleme imkanı kalmamıştır. Siyaseti avucunun içine almıştır, istediğini seçtirir, istemediğini "zelil" eder. Dilediği kişi, parti başkanı, başbakan, bakan olmaktadır. Halka ihtiyacı kalmamıştır. Bu yönüyle halkın değerlerinden, inancından, ekonomik sıkıntılarından müstağnidir. Gücünün yetmediği yerlerde "güç"(kuvvet)'ü harekete geçirecek provakasyon, manipülasyon ve destabilizasyon yapabilir. Demokrasi-nin bir göstergesi olan seçimlerle oluşmuş parlamentoyu bloke edilebilir. Hükümetlerin trilyonlarca kaynak aktaran kararlarını yönlendirebilir, buna karşı bir denetimi mümkün kılmaz. Yağma, bütçenin üçte ikisine

TÜRKİYE'Yİ KONUŞMAK

ulaşır, 75 yılda (Cumhuriyet döneminde) oluşan ekonomik değerleri, fabrikaları, kitleri, enerji kaynaklarını mülkiyetine geçirir, ormanları, kıyıları, arazileri yağmalar. Bütün bu icraatlara karşılık önemsiz ve bireysel yolsuzluklarla ilgili bombardımanı sürdürür. Böylece halkın muhalefet hakkını elinden alır. Neyin doğru, neyin yanlış olduğuna karar vermeyi sağlayan bütün delilleri yokeder. Sağlıklı karar verme imkanı azalmıştır.

Güç artık, kuvvettir, paradır, medyadır, iktidardır, nefistir, insani zaaf ve arzuları tahrik eden oltalara sahip olmaktır. Herkes bu oltalara yakanmamak için gerekli "iç donanım"lardan "arınmış"tır. Herkes, gücün araçlarına sahip olma isterisindedir. Piyangolar "herkese çıkabilir", topluma, önderlerine düşen her insana doğacak imkan ve fırsata kadar uslu uslu sırasını beklemesidir. Kazananlar "hayat"ı yaşamaktadır. Artık mimesis (arınma) paparazilerde masal dünyasını andıran "yaşamlar" gözönüne serilmesi ile vulgarize edilmiştir. Köşeyi dönmek muhtemeldir; bu imkan herkesin evinde televizyonlarda kamulaştırılmış özel hayatlarla gözönündedir. Dokunulacak kadar yakın ve somuttur. Maşeri vicdan köreltilmiş, -en azından- uyuşturulmuş veya sesi boğulmuştur. Meşruiyet iradesini, eylem ve davranışlarına yansıt(a) mamaktadır.

Dışardan empoze edilen "yalancı meşruiyet" artık, hukuksuzluğun, yolsuzluğun, adaletsizliğin gizlice onaylandığı bir içselleştirmeye doğru yol almaktadır. Utanması ve saklanması gerekenler; meşru yollardan hayatını ve siyasetini idame ettirenlerdir. Diğerleri pervasız ve fütursuz bir meydan okumanın gösterisindedirler. Meydan onlara kalmıştır.

Milletin Meşruiyeti

Meşruiyet daraltılmış mahfillerde, pazarlık sonucu yapılan anlaşmalarda oluşmaz. Zamansal ve toplumsal derinliği vardır. Yaşamış, yaşayan ve yaşayacak olanların birleşeceği değerler ve ittifaklar çerçevesinde oluşur. Çobandan cumhurbaşkanına, çocuklardan yaşlılara, azınlıklardan çoğunluklara her katmanda karşılık bulmalı-

dır. Bugün "Sarıkamış Faciası"nı, "Kocatepe muhribinin batırılması"nı, "On iki adanın Yunanistana terkini" savunan çıkabilir mi? Bugünden o olayları değerlendirenlerin yargısı, meşruiyetin boyutunu ve "tarihi yapanların" mesuliyetini gösterir.

Buna karşılık toplumun tamamında (65 milyonda) oluşması gerekmez. Milletten sesi olan dillerde, genel muvafakat kazanmış mahallerde, ortak değerlere yaslanmış kişilerde oluşması da önemli bir ipucu verecektir. Bu temsil şekli yasal, kitabına uygunluk değil, toplumsal kamuoyunun onaylamasıdır. 1982 anayasası büyük bir çoğunluğun şekli onayını almıştır

•

Meşruiyet toplumun içselleşmiş iradesinin onay kabul mutabakat şeklinde tezahür etmesidir.

•

ama meşruiyeti aynı oranda yüksek değildir. Susurluk Çetesi üst failler oraya çık(a) madığı için "mazlum" konumuna yükselmiştir. Görünmeyen egemenlerin, emniyet ettikleri adamlar, bazen zalim, bazen kurbandır. Görünen ve yetkili yerlerdedirler ama millet irfanı ile bunun ayırdına varabilir. Nitekim, TBMM Dilekçe Komisyonu şahsi isteklerle bunalmıştır ama "demokrasi" "toplumsal uzlaşma" "hukukun üstünlüğü" taleplerine muhatap olmamıştır. Millet irfanı ile iktidardaki kişilerin/hükümetlerin/partilerin değişmesi ile "kaderinin değişmeyeceğini" bilmektedir. Bu nedenle acil, rutin ve bireysel isteklerle makul somut ve rasyoneldir.

DEĞERLERİN İKTİDARI

Halk bir doğru üretmez; doğrunun yanında yer alabilir. Gücün ve egemenlerin eylemlerine karşı "demokrasi", "hukukun üstünlüğü" "hal-

kın iktidarı" hatta "islam" bir cevap değildir. Cepheleşmenin sembolü, egemenlerle yer değiştirmenin -veya birlikte olmanın- zarfıdır. Millet, egemen olanlar kadar, onların yerine geçmek isteyenlerden de güvenilir, taahhütlerine sadık bir eylem ve düşünce bekler. İnsanların, partilerin, grupların, cemaatlerin iktidarını savunmak, bunların iktidara gelmesini, "İslam"ın, halkın iktidarı göstermek meşruiyet sağlamaz. Her parti muhalefette eleştirdiğini, iktidarda yapar, vaatlerini iktidara gelince yerine getirmez. Bu gerçek artık partileri milletin temsilinden uzak bir noktaya sürüklemiştir. Her grup eleştirdiğini iktidara gelince kendi yapar. Örneğin, 12 Eylül öncesi Tük Dil Kurumu'nu ve mensuplarını "uydurukça" nedeniyle ağır şekilde eleştirenler, bugün bu kurumun başında ve içinde kelime uydurmakla meşguldürler. Çevremize baktığımızda her alanda bu örnekleri görebiliriz. Artık mevcut statüko'nun eleştirisi ve "değişim" beyanları, iktidara onlar değil "biz" gelelim iddiasıdır. Bunu anlamayan da kalmamıştır. Oysa değerlerin egemenliğini savunmak, hakikatın iktidarıdır. Hakikatin iktidarını kimin sağladığı önemli değildir. Yeter ki adaleti ayakta tutabilsin. Bugün verilen sembollerin kavgası, değerlerin mücadelesi değildir. Biz'in, bizim inandığımız kuralların mücadelesi "İslam" olarak gösterilince, karşı tarafın elinde "laiklik"ten veya "karşıt bir islam söylemi"nden başka bir şey kalmayacaktır. Meşruiyet, halka karşı güven uyandıran bir süreklilik ister. İcraatlarla, söylemlerinize meşruiyetiniz sınava girer. Çizdiği zikzagları, kaybettiği her sınavı, daha fazla resmi ideoloji Atatürkçülük/laiklik veya islamilikle örtmek meşruiyeti zedeler, zamanla ortadan kaldırır. Toplum mücadeleyi "egemenlerin iç savaşı" olarak niteler. Artık millet sadece seyircidir, işinde gücündedir, toplumsal motivasyonla toplumu harekete geçirmek güçleşmiştir.

Türkiye sembollerin kavgası yerine, ekonomik bölüşümün, kişilerin iktidarı yerine değerlerin egemenliğinin samimi ve güven uyandırıcı mücadelesine girmeden "sanal" bir meşruiyet alanında oyalanacaktır. Yoksa bugün varolan "demokrasi" "uzlaşma" "hukukun üstünlüğü" uğraşları, gruplararası "açık artırma" yarışından öteye gidemeyecektir.

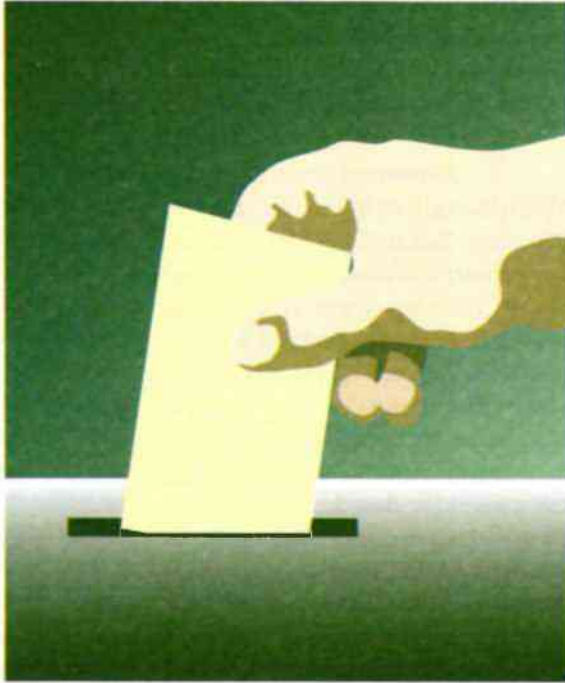
Cumhuriyet İlmihali

Siyasi, ekonomik, askeri, medyatik vb. güçlere sahip olanların daha çok güçlendiği ve bu güçle gittikçe büyüyen -"azmanlaşan" bir yapılanmaya vücut verdiği bir sürecin içindeyiz. Bu yapılanma anayasalarda, yasalarda "eşitlik" ilkesi yer alsa da güç(ler)e sahip olmayanların sesini boğmaya yönelik bir şiddet içindedir. Ülke, gücü yetenin gücü yettiğine zulmettiği, haklarını gasbettiği bir alan olmaya adaydır. Bu alan, bireysel güçleri "demetleyen" "çete"lerin oluşumuna yol açan bir serbestliğe ulaşmaktadır. Çünkü siyaset, yargı, sivil kuruluşlar, bunu ortadan kaldıracak güç(ler)e sahip değildir. Daha kötüsü, onların yerine geçmek dışında böyle bir niyet içinde değildir. Yargı, kolluk kuvveti, zabıta, sivil toplum kuruluşları, cezaevleri gittikçe işlevsizleşmektedir. Bu görevlerde bulunanların millettan müstağni olmasına imkan veren yapılanma "çürüme"nin, yozlaşmanın sebebi olmaktadır.

Kurumlar "tüzel kişilik" olsalar da nihayet insanlar eliyle iş görürler. İnsani zaafpların, ihtirasların, kin ve düşmanlıkların etkisi, insanların karar, eylem ve işlemlerine yansımaktadır. Mevcut ve kıt olan "nimetler"nin kaynağında bulunanlarla, bu kaynağı eline geçirmek isteyenler arasındaki mücadele her vasıtayı mübah görecektir. Bu ibaha, fail-i meçhullerin, adaletsizliklerin, yağmaların sağladığı gücün sonucudur yoksa sebebi değildir. Mücadele sürdüğü müddetçe, eldeki imkanlar ve yoğun propaganda her şeyi haklı gösterebilir. Halkın yararına ve çıkarına icraatlar yerine dayanışma grupları'nın paylaşım icraatları ayyuka çıkabilir.

Ortaya konan tablo karamsar ve vahim görünebilir. Vahim olduğu kesindir. Ancak umutsuz olmamak için elimizde yeterli deliller vardır. Bunun en önemlisi meşruiyettir. Halkın dene-

timini sağlayan, onay ve rızasını arayan düzenlemeler yozlaşmanın sebebini ortadan kaldıracaktır. Hukuka, ahlaka ve insanlığa aykırı şekilde güç elde edenleri küçümseyen, itibar ve iltifat etmeyen ve fakat "değerlerin egemenliği"nden başka otorite tanımayan bir meşruiyet önemli bir güçtür. Güç, toplumsal kabul, beğeni toplama, tanınma, takdir edilme, tebarüz etme saikleriyle elde edilir. Kralın çıplak olduğunu söyleyen çocuk kalma dirençleriyle ile beslenen bir meşruiyet seküler iktidarın panzehiridir. Gerçek bir muhalefettir ve halkın iktidarına hakikatın egemenliğine oynayan bir hareket-

Halkın denetimini sağlayan, onay ve rızasını arayan düzenlemeler yozlaşmanın sebebini ortadan kaldıracaktır.

tir. Sivil itaatsizliğin en eylemli biçimidir. Nasıl olsa gücü sağlayan araçlar, belirli bir azınlığın elinde toplanmaktadır, halkın kaybedecek bir şeyi yoktur. Sadece onur ve izzetini koruma şuru yeterlidir.

Hakikatın egemenliği

Milyonlarca insanın rızına el uzatılan yolsuzlukları, devletin en yüksek makamlarından zengin işadamları danışmanlığına yönelik ilişkileri, bulunduğu her yeri, elindeki her yetkiyi, ulaştığı makamları "köşe dönme"ye" adayan insanları, halktan müstağni ve denetimden uzak fütursuzlukları

başka nasıl önleyebiliriz? Yargı ile mi, memurun-i muhakematla mı, ihkak-ı hakla mı?

Bugün geline nokta Türkiye Cumhuriyeti demokrasi/toplumsal uzlaşma/hukukun üstünlüğü/adalet yolunda örnek alınacak adımlar atamamıştır. Türkiye bugün islamın siyasi vechesine ihtiyaç duymayabilir ama "ahlak"ına büyük ihtiyacı vardır. Evrensel ahlak, sadece Misak-ı Milli sınırları içinde değil dünyanın her yerinde sınanan bir değerdir. Bu değer ortaya konamazsa, hayata geçirilmezse cumhuriyet ilmihali, "güç" ve "şiddet" de oluşacaktır. Şiddetin sağladığı koruma ile bir "fetret"e doğru koşar adım gidilmektedir. Bu fetret dönemi eğer sona ermesini sağlamak, sona erdiğinde ne yapacağını bilenler için bir imkandır da. Halkın iradesine uygun, rızasını alan bir iktidarı hedefleyenler için bu mümkündür. Hakikatın egemenliği, milletin iktidarı dışında hiçbir gücün sınırsız ve sorumsuz olmamasını düzenleyen "anayasal" bir metinde ortaya çıkabilir.

Milletin iktidarı, kişilerin iktidar hesaplarını bozabilir ancak Türkiye'nin bekasının omurgasıdır. Meşruiyet, sadece bugünü değil, dün ve yarını kapsayan bir zaman diliminde sağlanır çünkü. Kişileri, insan ömrünü hatta ideolojileri aşan bir süresi vardır. Bugün milletimizin gerçek değerleri, "ileri gelenler" için unutturulmuştur. İzzet ve şeref içinde yaşamak, gün geçtikçe zor hatta imkansız hale gelmektedir. Gücün verdiği sarhoşlukla yukardan bakanlar; millet kim, meşruiyet ne, umursamazlığı içindedirler. Millet mensupları arasındaki mekan ve zamanla sınırlı olmayan gizli iletişimin "derin millet"nin gücü olduğunu bilmez halledirler. Millet kendisinden alınanları ve aşırı olanları geri alacaktır. Çünkü kaybolan, gücün meşruiyeti ve büyüyen zulmün anlamıdır. Millet adına, millet için "egemen" olanlar, taahhütlerine aykırılığı yönetme üslubuna dönüştürmüşlerdir. Oluşan kamusal gabin, meşruiyet çerçevesinde feshedilecektir, feshedilebilir. Tarihin kurduğu mahkemede ve binlerce yılın oluşturduğu değerlerin hükmünde, milletin jüriyi teşkil ettiği kararda "yargı" silinmez, temyiz edilmez bir isabetle hükmünü verecektir. Bu hüküm, geçici bir hayatın imkanlarını, güçlerini, sağladığı makamları dikkate bile almayan "adalet"le verilecektir.

Türkiye bir korku toplumu

1- Türkiye'nin tarihi, birçok kimsenin zannettiğinin tersine, demokrasi tecrübesi bakımından hatırı sayılır bir nisbi zenginliğe sahiptir. Parlamenter yönetim maceramızın başlangıç tarihi, bilindiği gibi, 1876'dır. İkinci Meşrutiyet demokratik hak ve özgürlüklerin hayli geniş olduğu bir dönemdir. Mesela, fikir özgürlüğü bakımından İkinci Meşrutiyet döneminin bugünün Türkiye'sinden daha ileri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İstiklal Harbi esnasında bile, Türkiye canlı bir parlamenter demokraside şahit olunacak olaylar yaşamıştır. Bunların en ilginç, Birinci Meclis'te Mustafa Kemal'e geçici olarak Meclis yetkilerinin verilmesi esnasında yapılan tartışmalardır. Birinci Meclis'teki İkinci Grup'un ana çizgisi çağdaş demokrasinin standartlarıyla büyük ölçüde çakışmaktadır. Cumhuriyet'in kurulmasından ve özellikle Birinci Meclis'in tasfiyesinden sonra demokratik hak ve özgürlükler ve halkın etki ve denetimine açık siyasi yapılanma bakımından bir duraklama ve hatta geriye gidiş yaşanmış ise de, Türkiye 1950'de bir 'beyaz devrim' gerçekleştirerek tek parti diktatörlüğünü banışıl yollarla, sandık aracılığıyla, demokrasiye dönüş-

türmüştür. Demokrasilerde meşruluğun kaynaklarından biri (fakat hiçbir şekilde tamamı değil) şüphesiz halkın rızasıdır. Zaman zaman kendilerini halk iradesinin üstünde gören kuvvet odaklarının ataklarına rastlanmasına rağmen, halk iradesi, eninde sonunda, demokratik usul ve süreçlerin işleyebildiği her durumda ağır basmaktadır.

2- Demokratik meşruiyet her alan için değil, sadece siyasi alan için geçerlidir. Tabiatıyla, devletin iktisadi hayata aşırı müdahaleci olduğu ve vatandaş kesimleri arasında ekonomik açıdan ayrımcılık yaptığı bir yapılanmada, devlet desteğiyle palazlanan ekonomik güçlerin demokratik meşruiyetinin de bir anlamda sorgulanması mümkündür. Ama bunu bir sapma olarak görmek ve demokratik meşruiyetin asıl alanının siyasi olduğunu kabul etmek gereklidir. Demokratik alanda meşruiyet halkın rızasıyla ilgili iken, ekonomik alanda meşruiyet adalet ve piyasa ekonomisi kurallarıyla, sosyal alanda meşruiyet ise, bunlara adalet ve piyasa kurallarına ilaveten, ahlâk, gelenekler, adetler, töreler, alışkanlıklar ve dini pratik ve düşüncelerle ilintilidir.

Şimdi bu tesbiti yaptıktan sonra siyasi gücü elinde tutanların demokratik meşruiyeti üzerinde durabiliriz. Demokrasilerde en büyük siyasi meşruiyete sahip varlıklar siyasi partilerdir. Başka hiçbir organ bu açıdan partilerle yarışamaz. Adına genel olarak sivil toplum kuruluşları denilen, sol eğilimli olanlar söz konusu olduğu zaman 'demokratik kitle örgütleri' yakıştırması da özenle üzerlerine yapıştırılan örgütlenmelerin bu açıdan siyasi partilerin yerini alabileceği düşünülemez. Ne yazık ki Türkiye'de bu alanda büyük bir kafa karışıklığı hüküm sürmektedir. Demokratik meşruiyet açısından bir diğer gerginlik, politikacılar ve siyasi partilerle bürokratlar ve özellikle asker rütbeliler arasında ortaya çıkmaktadır. Genel olarak, dünyanın bütün demokrasilerinde bürokratlar bazı bakımlardan politikacılara göre daha avantajlı konumdadırlar. Bunun çeşitli sebepleri vardır. En önemlisi, bürokrasinin daha yerleşik ve daha sürekli olmasıdır. Bürokratların elinin altında politikacılardan daha fazla uzman insan gücü ve mali-maddi kaynak vardır. Ayrıca bürokratlar politikacılardan daha uzun vadeli düşünme şansına sahiptirler ve seçmen kitleleriyle muhatap olma, onları siyasi beklentilerini tatmin etme mecburiyetinde değildirler. Türkiye gibi ülkelerde bu faktörlere bir de sık sık yapılan açık ve örtülü müdahalelerin politikanın ve politik aktörlerin (partilerin) kurumlaşmasına izin vermemesi eklenirse, neden politikacıların bürokratlara nazaran daha zayıf olduğu sanırım iyice anlaşılır.

Bürokratlarla politikacılar arasında her zaman varolan, içten içe devam eden, arada sırada

**Bürokratlarla politikacılar arasında her zaman varolan, içten içe devam eden, arada sırada şiddetli patlamalarla dışa vuran gerilimlerde bürokratların her zaman ve her halükarda yanlış ve haksız olduğu elbette söylene-
mez.**

Olmaya doğru gitmektedir

şiddetli patlamalarla dışa vuran gerilimlerde bürokratların her zaman ve her halükarda yanlış ve haksız olduğu elbette söylenemez. Hatta, özellikle teknik konularda, çoğu zaman bürokratların haklılık taşıdığı noktalar kolayca tesbit edilebilir. Bununla beraber, bürokratların siyasi meşruiyet açısından politikacıların rakibi olmadığı unutulmamalıdır. Her rejimde bürokratlar vardır, demokratik anlamda politika ve politiacılar ise, yalnızca demokrasilerde bulunur. Demokrasi açısından varlığı hayati önem taşıyan unsur bürokratlar değil politikacılarıdır. Bir benzetme yaparsak, piyasa ekonomisi için girişimci ne ise, demokrasi için politikacı odur. Hatta politikacı bir anlamda girişimcidir. O yüzden, bir demokraside önemli olan, siyasi gücü elinde tutanların meşruiyetidir. Meşruiyeti elde etmenin yolu seçimler, meşruiyeti verecek güç ise halk, yani seçmenlerdir. Politikacıların genel eğiliminden, uyguladıkları siyasetten rahatsız olan bürokratların (ki bunlar, elbette, daima, üst seviyede görev yapan kimselerdir) yapması gereken şey, bürokratlığı bırakıp politikaya girmek ve seçmenleri, kendi yollarının diğerlerinden daha iyi, daha doğru, daha yararlı olduğuna ikna ederek halktan kendi görüşlerine dayanan bir siyasi program uygulamak için tasdik ve destek istemektir.

3- Ülkemizde demokratik süreçlerle beliren siyasi irade ile halk arasında kuvvetli bağların bulunduğunu söyleyebiliriz. Öyle olmasaydı, olağanüstü dönemlerde topluma dayatılan sosyal mühendislik projeleri başarılı olur, ilk fırsatta seçilmiş politikacılar aracılığıyla halk tarafından geriletilemezdi. Bu açıdan, tabii ki, mükemmel bir durumun söz konusu olmadığı bel-

lidir. Yalnız, demokrasilerde asıl önemli olan halkın inanç, görüş ve dileklerinin olduğu gibi siyasi sisteme yansması değildir. Bu ütopyik bir görüştür, bir imkansızlık halidir. Zira halk, tek bir insan gibi duygu, düşünce, çıkar bütünlüğüne sahip bir varlık değildir, bünyesinde bu açılarından muazzam bir çeşitliliği barındıran bir ilişkiler yumağıdır. O yüzden demokraside asıl önemli olan, halkın istek ve özelliklerinin birebir siyasi sisteme yansımından ziyade (ki bu zaten mümkün olamaz), halk kesimlerinin farklılıklarını koruyarak ve fakat barış içinde bir arada yaşabilecekleri zemin hazırlamaktır. Bunun yolu, devletin küçük, sınırlı, sorumlu ve tarafsız olmasından geçmektedir. Siyasi felsefe açısından ifade edildiğinde ise demokratik sistem hukukun egemenliğinin tesis edilmesini ve insan haklarının azami koruma altına alınmasını sağlayan sistem olarak tezahür etmektedir.

Bir kere bu çerçeve tesis edildi miydi, insanlar ne siyasi veya bürokratik iradenin esiri olacak, ne de onlara safça bir tam güven duyacaktır. Mühim olan insanların politikacılara mükemmel bir inanç beslemesi değil, haksızlığa uğradığında bunun adil, tarafsız, hızlı çalışan mahkemeler tarafından giderileceğine inanmasıdır. Yani insanlar bu ülkede 'hakimler var, mahkemeler var' diyebilmelidir. Bu haksızlıklar, ister ticari bir ilişkide, is-

Günümüz Türkiye'sinin en büyük sorunu; Toplumsal uzlaşmanın ve demokratik meşruiyetin sağlanmasıdır

ter dini inanç ve ibadetler alanında, isterse başka bir sahada, ama nerede ortaya çıkarsa çıksın giderilebiliyorsa, işte insanlar o zaman ülkelerine ve siyasi sistemlerine güvenecekler, orada yaşamaktan ve o ülkenin vatandaşı olmaktan gurur duyacaklardır. İnsanların, çaresiz oldukları, başka yerlerde yaşama imkanına sahip olmadıkları için, yani mecburen yaşadıkları ülkeler değil, yaşamayı isteyerek yaşadıkları ülkeler güçlü ülkeler olabilmektedir. Liberal Düşünce dergisi editörü Melih Yürüşen'in bir konuşmasında pek güzel ifade ettiği gibi, insanlar adam yerine konulmak ve adam gibi yaşamak isterler, adam yerine konulmanın yolu liberal demokrasiden, adam gibi yaşamının yolu ise piyasa ekonomisinden geçmektedir.

4- Büyük ve sınırsız görünen güç sahipliği çoğu zaman insanlara kötü duygular verir; onları zararlı sap-

lantı, düşünce ve alışkanlıklara iter. Bunlardan biri sosyal ve siyasi teori- de "toplumsal mühendislik" dediğimiz davranış kalıbıdır. Toplumsal mühendilik hastalığına kapılanlar, toplumu hamur gibi yoğurabilecekleri, bahçe gibi şekil verebilecekleri, makine gibi dizayn edebilecekleri bir varlık ve kendilerini ise bütün bunları gerçekleştirmek gücüne sahip bir "yapımcı" olarak görürler. Bu kavrayış onları kendilerince harika toplum projeleri üretmeye ve kendilerine emanet edilmiş kuvvet ve imkanları bu projeleri hayata aktarmak için kullanmaya iter. Bu tür projeler, ilim, ideoloji, din, laiklik, çağdaşlık vs. adına meşrulaştırılabilir. Burada ilginç ve ürkütücü bir tuzak vardır. Toplum bir hamur parçası, bir bahçe veya makina değildir. O yüzden hiçbir zaman tam bir toplumsal proje geliştirilemez, her proje eksik kalır ve terslikler olur. Ne yazık ki, toplum mühendisleri, buna bakarak hatalarını anlamak ve projeyi askıya almak veya ondan tamamen vazgeçmek yerine projelerini sıkılaştırır, daha da radikalleştirir ve kitleler üzerindeki baskıyı artırırlar. Bunun anlamı, proje alanının ve hacminin iyice genişlemesidir. Genişleyen proje, otomatikman, projeye direniş noktalarını ve direnen güçleri de artırır, başarı şansını azaltır, tahribat seviyesini yükseltir. Bu durum tabii ki halk kitlelerini yıldırır; onları kendilerinin bir hiç gibi algılandığını düşünmeye ve hissetmeye iter. Bu durumda insanlar imkan varsa aktif olarak, bu mümkün değilse pasif olarak projeye karşı direnirler. Aktif direnişin azami noktası silahlı isyan ve dolayısıyla iç savaştır. Pasif direniş ise sivil itaatsizlik eylemlerinden (vergi vermeme, sürekli gösteriler yapma, resmi törenleri boykot etme gibi) bilinçaltına işleyen olumsuz tavırlara (işyerinde verimsiz olma,

egemenlik sembollerini "ti"ye alma, ideolojik beyin yıkamaya inadına direnme, egemenin aşılacak istediği heycanı asla sahiplenmeme gibi) kadar uzanır. Aktif direniş noktasına gelmek zorlu ve uzun bir süreçtir ve daha önemlisi her kesime, yani baskı yapana da direnene de, maliyeti yüksektir. Pasif direniş yolu ise daha da uzundur ve başarı şansı meçhuldür. Böyle bir total projenin hayata aktarılacak istendiği yerde demokrasi tehlikeye düşecektir. Egemen güç odaklarıyla halk tabakaları birbirinden uzaklaşacak ve birbirine iyice yaban-

Demokraside siyasi gücü ele geçiren kesim kendi hayat anlayışını, din ve dünya görüşünü diğerlerine dayatamaz.

cılaşacaktır. Demokrasinin fazileti bu tür bir proje olmamasından, insanlara ve gruplara böyle projeleri asla tanımayacağı kadar geniş bir özgürlük alanı tanınmasından kaynaklanmaktadır. Hiç bir demokraside egemen güç toplumu "adam etmeye", "çağdaştırmaya", "modernleştirmeye" kalkışamaz. Toplum, varlığını egemen güce borçlu değildir, egemen güç varlığını topluma borçludur.

Günümüz Türkiye'sinin en büyük sorunu, toplumsal uzlaşmanın sağlanması ve siyasi aktörlerle siyasi faktörlerin meşruiyet temellerinin kuvvetlendirilmesidir.

Türkiye bir korku toplumu olmaya doğru gitmektedir. Resmi gücü elinde tutan da, resmi güçten gerçekten dışlanan veya konumunu öyle algılayan da korkmaktadır. Her kesim birbirinden kuşku duymaktadır. Hiçbir kesim bir diğerini bütünüyle yok edemeyeceğine göre, yoğunlaşan kuşku- kuların en bariz sonucu toplumun çeşitli kesimlerinin birbirinden uzaklaşması olacaktır. Sosyolojik parçalanmanın başka ve daha tehlikeli parçalanmalara da yol açması, en azından onları kolaylaştırması uzak bir ihtimal değildir. Korkularımızı

telafi edecek bir şeye ihtiyacımız vardır. Bu, her toplum kesiminin diğerlerini meşru görmesine ve onların hayat düzenini tehdit etmekten uzak durmasına dayanacak bir konsensus olabilir.

Tarafların böyle bir konsensusa ulaşmak için önce demokrasi tanımı ve demokrasinin temel kural ve kurumları üzerinde bir anlaşmaya varmaları gereklidir.

Demokrasi bir amaç değil, araçtır; demokrasinin amacı kimseyi müslümanlaştırmak veya laikleştirmek değildir. Demokraside siyasi gücü ele geçiren kesim kendi hayat anlayışını, din ve dünya görüşünü diğerlerine dayatamaz. Demokrasinin özü azınlıkların korunmasıdır ve en küçük azınlık bireysel insandır. Demokratik iktidar sınırlıdır, kendi içinde parçalı ve dengelidir. Her toplum kesimi bunu kabul ettiğini açıkça beyan eder ve bu kabulü adım adım tavır ve eylemlerinde göstermeye başlarsa, Türkiye gerilim ve parçalanma sürecinden çıkabilir ve istikrarlı demokrasiler arasında yerini alabilir.

Bir Cumhuriyet satın aldım

Giovanni Papini

Bu ay bir Cumhuriyet satın aldım. Pahalı bir heves, amma işte o kadar. Çoktandır canım istiyordu, aldım kurtuldum. Bir memleketin hakimi olmak daha fazla memnun edici bir şey sanıyordum.

İyi bir fırsat vardı ve işi birkaç günde bitirdik. Reisicumhur çok sıkışmıştı, müşterilerinden teşkil edilmiş vekiller heyeti tehlikeli durumda idi. Cumhuriyetin kasaları bomboştu, yeniden vergi ihdası, iktidardakilerin devrilmesi, belki de ihtilal için işaret vermek olacaktı. Zaten şimdiden çeteler kurup önüne gelene makam ve memuriyet vadeden bir general de ortaya çıkmıştı.

Orada bulunan Amerikalı bir acente bana haber verdi. "Hacienda"nın nazırı New-Yorka koştu, dört günde mutabık kaldık. Cumhuriyette birkaç milyon avans verdim ve bundan başka, Reisicumhur ile nazırlarının ve bütün katiplerinin aylıklarını, Devletten aldıklarının iki misline çıkarttım. Buna karşılık bana, milletin ruhu bile duymadan, gümrüklerle tekelleri verdiler. Ayrıca, Reisicumhur ile nazırlar memleketin bütün hayatının fiilen kontrolünü bana veren bir gizli vesika imzaladılar. Oraya gittiğim vakit, bir misafir gibi görünüyorsam da, hakikatte memleketin mutlak hakimi benim. Bu günlerde, ordu teçhizatını yenilemek için çok mühim bir yeni avans verdimse de karşılık olarak yeni imtiyazlar aldım.

Manzara benim için oldukça eğlenceli, Meclisler, görünüşte serbestçe müzakere ediyor, kanunlar çıkarıyorlar, millet Cumhuriyetin müstakil ve muhtar, her işin idaresinin kendi iradelerine bağlı bulunduğunu zannetmekte devam ediyor. Kendilerinin vehmettikleri her şeyin -hayatları, varlıkları ve hakları- nihayet bir yabancının, yani benim elimde olduğunun farkında değiller.

İstesem yarın meclisi kapatır, anayasayı değiştirir, gümrük tarifelerini iki misline çıkartır, mülteciler atabilirim. Keyfim isterse, iktidarın imzaladığı gizli vesikayı neşrederek, Reisicumhurundan katibine kadar, hükümeti devirebilirim ve elimde olan memlekete, komşu Cumhuriyetlerden birine harp ilan ettirmek de benim için imkansız değildir.

Bu gizli fakat hudutsuz kudret bana birkaç hoş saat geçirtti. Süphesiz, politika komedyasının bütün sıkıntılarını ve mecburiyetini çekmek insanı hayvanlaştıran bir yorgunluktur, fakat perdenin arkasından, her istediğin hareketi yapan kuklaların iplerini çeken bir kimse olmak, zevkli bir meslektir. İnsanlara karşı duyduğum tiksinti, burada kendi kendine yeni ve eğlenceli mevzular ve ona hak verdirecek daha birçok şeyler buluyor.

Ben bir "mütenekkir" Kralım; tehlikede küçük bir Cumhuriyetin Kralı! Fakat onu ele kolayca geçirebilişim ile ilgililerin bu sıırı gizli tutmaktaki açık menfaatlerini gözönüne getirince, benim Cumhuriyetimden daha büyük ve daha çok önemli başka milletlerin, farkına varmadan, esrarengiz yabancı hükümdarların emri altında, buna benzer bir muhtariyet içinde yaşadıklarını düşünüyorum. Böylesi devletleri satın almak daha çok para isteyeceğinden, benim vaziyetimde olduğu gibi bir efendi yerine, o zaman bir trust, bir mali sendika, mahdud bir kapitalist veya banka gurubu icap eder.

Fakat elimdeki esaslı malumata göre, birçok memleket, fiilen, görünmeyen kralların teşkil ettikleri küçük komiteler tarafından idare edilmektedir. Bunları ancak emniyet ettikleri adamları tanır. Onlar da, meşru şef rollerini gayet tabii bir surette oynamaktan geri kalmazlar. (Gog'tan)

Elimdeki esaslı malumata göre, birçok memleket, fiilen, görünmeyen kralların teşkil ettikleri küçük komiteler tarafından idare edilmektedir. Bunları ancak emniyet ettikleri adamları tanır. Onlar da, meşru şef rollerini gayet tabii bir surette oynamaktan geri kalmazlar.

Gog

Giovanni Papini

Çev: Fikret Adil

T.İş Bankası Yayınları

Ankara/1966

**TÜRKİYE'Yİ
KONUŞMAK**

M.Serdar SEZGİN

Sorunun temelindek

Öncelikle ülkemizin gündeminde bulunan önemli bazı sorunlarla ilgili olarak görüşlerimi soramak nezaketinde bulunmanızdan dolayı teşekkür ederim.

Dört madde halinde sıralanan sorularınıza geçmeden, birkaç yıldır Türkiye'yi "dışardan" izleme imkanı bulmuş birisi olarak ülkemizdeki gelişmeler üzerine genel bir kaç gözlemimi aktarmak isterim. Ne yazık ki bu bağlamda pek olumlu şeyler söylemek oldukça zor. Türkiye adeta, 2000 yılının eşliğinde "herkesin Mersin'e doğru gittiği" bir dünyada tersine kürek çeken birkaç ülkeden biri olmaya aday garip bir görüntü sergilemektedir. Soğuk savaş döneminin sona ermesi ve Sovyet blokunun çökmesinden sonra Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Orta Asya ülkeleri vs. eski demir perde ülkeleri, hatta Afrika'nın ırkçı yönetimleri bile demokrasiye doğru ilerlerken Türkiye, ağır aksak yürüyen demokrasisini adeta işlemez hale getiren, mevcut özgürlüklere darbe üstüne darbe indiren bir yörüngede ilerlemektedir.

Her geçen gün insan hakları ve özgürlükleri söyleminin biraz daha önem kazandığı bir dünyada böylesi bir tersine gidiş ülkemize uluslararası camiada puan kaybettirmekte, özgürlüklerin görece daha rahat yaşandığı yurtdışında bizleri de ülkemizin geleceği açısından hayıflandırmakta, demokrasi tartışmalarında başkaları karşısında güç durumlara düşürmektedir. Türkiye'nin asırlık komplekslerini üzerinden atıp, nereye doğru gitmekte olduğunu bir kez daha düşünmeye, kendisine kendi halkı ve dış dünya ile daha barışık yeni bir

rota çizmeye ihtiyacı vardır.

Bu genel tesbitin ışığında sorularınıza kısaca göz atarsak:

1- Tarihsel süreçten kastınızın ne olduğu çok açık değil, sadece Cumhuriyet dönemini mi, yoksa Osmanlı ve daha öncesini de içeren daha uzun bir tarih kesitini mi kastediyorsunuz tam anlaşılmıyor. Birincisini kastettiğinizi varsayıyorum; zira meşruiyetin kaynağının halka dayanması nosyonu daha çok demokrasilerde öne çı-

***"Egemenliğin kayıtsız
şartsız millete ait
olduğunun" ilan edildiği
Cumhuriyet dönemine
demokratik meşruiyet
açısından bakıldığında
maalesef tablonun pek
içaçıcı olduğu
söylenemez;***

kan bir nosyon. Bu çerçevede demokrasinin bir yönetim biçimi olarak mevcut olmadığı tarihsel kesitleri demokrasinin ölçüleri ile yargılamak, takdir edersiniz ki, hakaniyete uygun olmaz.

"Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunun" ilan edildiği Cumhuriyet dönemine demokratik meşruiyet açısından bakıldığında maalesef tablonun pek içaçıcı olduğu söylenemez; zira sayın A. Altan'ın da yazılarında sık sık vurguladığı gibi, malum ilkeler arasında pek çok şey vardır, ama demokrasi yoktur. Yüzyılın başından bu yana Türk halkının kaderini derinden etkileyen kararların hemen hiçbirini Türk halkına sorula-

rak alınmamıştır. Bu kural inkılaplar için de, NATO'ya girme kararı için de, Kore'ye asker gönderme kararı için de, askeri darbeler için de, sayıları yirmiyi aşkın siyasi parti kapatma kararları için de geçerlidir. Hatta en son AB ile yapılan Gümrük Birliği anlaşması için de aynı durumu sözkonusudur. İktidarı elinde bulunduran askeri-sivil elit Türk halkı adına hareket etmekte, onun için neyin doğru neyin yanlış olduğuna ona danışmadan karar vermektedir.

2- Yukarıdaki argümanın ışığında bu sorunun yanıtı kendiliğinden açıklık kazanmaktadır. Eğer demokrasiyi iktidarın halk iradesine dayanması ve seçimle el değiştirmesi, "halkın, halk için, halk tarafından yönetilmesi" seçilmişlerin atanmışlara üstünlüğü ve nihayet yöneticilerin tasarruflarının halkın bilgi ve denetimine açık olması şeklinde tanımlarsak, bugünkü gelişmeler ışığında siyasette, ekonomide ve sosyal alanda gücü elinde bulunduranların demokratik meşruiyete sahip olduklarını söylemek oldukça zordur. Elbette bütün dönemlerin bu anlamda eşit ölçüde gayri demokratik ya da gayri meşru olduğu söylenemez. Tek parti dönemi, doğası gereği demokratik değildir; alternatiflerin olmadığı ortamda demokrasiden söz edilemez. 1950 ve 1983 sonrası dönemler, en azından ilk 7-8 yıllık dönemlerinde bu açıdan takdirle anılması gereken özelliklere sahiptirler. Son dönemde ise, 1983 sonrası içine girilen nispi özgürlük ve demokrasi ortamından tek parti dönemine doğru adım adım geriye gidilen talihsiz bir süreç yaşanmaktadır. Son 6 aydır siyasette,

güven bunalımıdır

ekonomi ve kültür alanında iktidar sahiplerince alınan kararların bir tekinin halk iradesine dayandığını söyleyebilen var mı?

3- Ülkemiz için demokrasi, yönetenler ve yönetilenler arasında maalesef bir köprü olamıyor. Gerçek anlamda demokrasinin böyle bir işlevi yüklenebiliyor olması gerekir, eğer olmuyorsa daha öncelikle sorulması gereken soru demokrasinin köprü görevi görüp görmediği değil, gerçek demokrasinin olup olmadığıdır. Anayasalardan hiç birisini sivillerin yapmadığı, sivillerin askerleri yargılamadığı, atanmışların seçilmişlerin sürekli "hizada" tuttıkları, belirli düşüncelerin tehlikeli ve yaka sayıldığı, ülkeyi sarsan yolsuzluk ve çete skandallarının açık-

kavuşturulamadığı, faili meçhul cinayetlerin aydınlatılamadığı, halkın en fazla oyunu almış bir partinin seçim yoluyla değil türlü baskılarla iktidardan uzaklaştırılıp kapatılabildiği bir ortamın demokratik olduğundan ne kadar sözdelebileceği okuyucunun takdirine kalmıştır.

Sorunun temelinde halk ile devlet arasındaki korkunç güven bunalımı yatmaktadır. Bu güven bunalımının kaynakları bir kitaba konu olacak kadar kapsamlıdır. Ancak bir cümle ile özetlemek gerekirse, devlet tarihi ve milleti ile barışık değildir; çoğu kez yönetici elit halkı adam edilecek ve kendisi için uygun görünen kalıba sokulacak cahil bir kitle olarak görmekte, Cumhuriyet öncesi dönemden devraldığı tarihsel ve kültürel mirası sırtında bir kambur olarak algılamakta "devlet millet içindir" yeri-

ne "millet devlet içindir" anlayışını temsil etmektedir. Halk da bu durumu bildiği için devlete güvenmemektedir. Bu güven bunalımı aşılmadıkça Türkiye'deki vergi kaçaklarının önüne geçmek de, verimliliği dünya ölçeğine çıkarmak da, dünyanın hatırı sayılır güçleri arasına girme yönünde bir sıçrama yapmak da güçtür.

4- Kanımca bu çelişkiyi açıklamak "her baba yiğidin altından kalkabileceği" bir iş değildir; derin bir felsefi, sosyolojik ve tarihsel analiz gerektirir. Türk insanının inançları, gelenekleri, kültürel yapısı ve tarihsel tecrübesine ciddi biçimde eğilmek gerekir bunun için; düşünceden çok sloganlarla, oy sandığından ziyade silah tehdidiyle konuşulan bugünkü ortamda bunun sağlıklı bir şekilde yapılabileceğinden kuşkuvarım var. Yöneten güçlerin, zaman zaman değil sık sık, halkın doğru

tercihlerde bulunamayacağını düşündüğü bir vakiyadır; ancak bu tutum demokrasinin mantığına temelinden aykırıdır, zira demokrasilerde belirleyici olan halkın tercihleridir. O tercihler ışığında şekillenirler. Halkın, tercihlerinin iktidara yansıtılmadığı, oy sandığından çıkan sonucun daha sonra çeşitli kırıntılara uğradığını görmesinden sonra böyle bir güvensizlik içine düşmesini doğal karşılamak gerekir. Ancak daha önce de değindiğim gibi, bu kısır döngü aşılmadan daha mutlu ve daha üretken bir Türkiye'nin kurulma şansı yoktur. Bu uyumsuzlukta kendini asıl sorgulaması gereken-

ler halktan ziyade onun adına hareket etme yetkisini kendilerinde görenlerdir. Eğer demokrasi oyunun halkın iradesine saygı göstermek suretiyle kurallarına göre oynamak yerine, kendimize göre orasından burasından yontarak kuşa çevirmeye kalkarsak bundan hem devlet ve millet olarak bizler zarar görürüz, hem de demokratik bir ülke olduğumuza başkalarını inandırmakta güçlük çekeriz.

*Türkiye'nin
asırlık kom-
plekslerini
üzerinden atıp,
nereye doğru
gitmekte
olduğunu bir
kez daha
düşünmeye,
kendisine
kendi halkı ve
dış dünya ile
daha barışık
yeni bir rota
çizmeye ihtiy-
acı vardır.*

Türk Devlet Sistemimiz

Ülkemizde demokratik meşrûiyetî ve halk irâdesi kavramlarını eski Türk hanlık ve Osmanlı devlet geleneğini dikkate almadan tartışmak, bizi oldukça yanlış teşhislere ve tabiatıyla da yanlış neticelere sevkedecektir. Demokratik idare tarzı ve sivil irade sözkonusu olduğunda başlangıç noktamız hep Cumhuriyetin kuruluşu olmuş, bazan da Tanzimat'a kadar gidilmiştir. Ancak her nedense bugünkü tartışmaların temelini teşkil eden, batılı anlamda tam demokrasi, tam hürriyet ve tam bir sivil idareye geçemeyişimizin esas sebebi olan tarihî süreç gözardı edilmektedir. Böyle olunca da tartışmalar, tek parti devri, askeri müdahaleler, MGK, sivil toplum kuruluşlarının zayıflığı ekseninde kilitlenmekte ve neden bir türlü demokratik bir ülke olamadığımız müzakereleri süregelmektedir. Örnekler hep batıdan alınmakta ve sanki aynı kültür, inanç ve medeniyete sahip toplumlar mukayese edilmektedir. Bu yazıda, görünen ve görünmeyen unsurlarıyla bugünkü idârî sistemimizin daha iyi anlaşılabilmesi

için tarihin derinliklerinden birkaç örnek vermeye çalışılacaktır.

Eski Türklerde devlet, hân ailesinin şahsî malı sayıldığından han öldüğü zaman, ülke toprakları oğulları arasında paylaştırılırdı. Hatta Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Kılıçaslan daha sağlığında ülkeyi oğulları arasında taksim etmiştir. Bu nedenle de memleket sürekli parçalanmış, hâneden ve dolayısıyla da devletin devamlılığı tehlikeye düşmüştür. Osmanlılar ancak kardeş katli ile bu nevi taht kavgalarını bir nebze önlemişlerdir. İlk devirde pâdişâhlar saltanat mücadelesi içinde uç beylerine ve onların ellerindeki askerî kuvvete dayanarak tahta çıkıyorlardı. Hangi şehzade uç beylerinin desteğini sağlayabilirse, onun tahta geçmesi mümkün olurdu. Fatih'in kuvvetli ve merkezî bir imparatorluk kurmasından sonra, uçlar nüfuzlarını kaybetmişler, ağırlığın kapıkulu askerine kaymasıyla nüfuz mücadelesi başka bir şekil almıştır. Yeniçerilerin sayısının artırılması, payitahttaki askeri ve ocak ağalarını en önemli güç kay-

çerilerle birlikte ulemâ ve harem ittifakı saray entrikalarını devreye sokmuştur.

Osmanlı pâdişâhı hükümlanlığını hiçbir şeyle paylaşmaz ve devlet içinde başka hiçbir mahallî kuvvet tanımazdı. Fatih saltanatı boyunca biri hariç tüm sadrazamlarını devşirme kökenli kul sınıfından seçerek bu durumu pekiştirmiştir. Bunun pratik bir kolaylığı da, bir bürokratin kusurlu görülmesi hâlinde pâdişâhın gözünden düştüğü anda siyâseten katledilebilmesi ve mallarının müsâdere edilmesidir.

Osmanlı devlet anlayışında nazar-ı itibara alacağımız bir başka nokta da halkın askerî ve reâyâ olarak ikiye ayrılmasıdır. Burada iki kural dikkat çeker:

- 1) Toprak ve reâyâ sultanındır.
- 2) Raiyyet oğlu raiyyettir.

Yani her türlü makam ve mevkiye tayin etme gücü sadece sultana ait olup ancak pâdişâh beratıyla devlette bir vazife alınabilir. İkinci olarak, bazı istisnalar dışında sosyal sınıfı değiştirmek çok zordur. Köylünün çocuğu yine köylü kalacaktır. O kadar ki raiyyet, kayıtlı bulunduğu yerden kaçıp başka yerde veya şehirde yerleşmişse, sipâhisi 15 sene içinde bulduğu takdirde onu tekrar köyüne geri getirme yetkisine sahiptir. Sosyal sınıfların yerli yerinde muhafaza edilmesini sağlayabilmek için de merkezî bürokrasi sipahisiyle birlikte bütün reâyâyı isim isim kaydetmekte ve kontrol altında tutmaktadır. Mamafih o zaman için bu sıkı takibin

Osmanlı pâdişâhı hükümlanlığını hiçbir şeyle paylaşmaz ve devlet içinde başka hiçbir mahallî kuvvet tanımazdı. Fatih saltanatı boyunca biri hariç tüm sadrazamlarını devşirme kökenli kul sınıfından seçerek bu durumu pekiştirmiştir.

Askeri Gelenek

Bülent ARI

hem vergilendirme, hem de askerî bakımdan haklı bir gerekçesi vardı: Avrupa'dan gelen sürekli haclı tehdidi. Bu sıkı merkezî idare çerçevesinde askerî ve mülkî tüm memuriyetlerin meşrûiyet kaynağı pâdişâhtır. Ancak tahta çıkmadan evvel, pâdişâhın kendisi de askerin ve ulemânın mutâbakatını almak mecbûriyetindedir.

Bunun ilk çarpıcı örneği Yavuz Sultan Selim'in II. Bayezid'in yerine tahta geçmesi esnâsında yaşanmıştır. Şah ısmail'in desteğiyle Şîî Türkmenler Anadolu'da kargaşa çıkardığı zaman II. Bayezid mecbûren şehzâde Ahmed'in tahta geçmesine rıza vermişti. Kendisine mektup yazılıp İstanbul'a davet edildi. Şehzâde Ahmed ertesi gün cülûs etmek üzere Maltepe'de otağını kurduğu zaman yeniçeriler bu duruma şiddetle itiraz ettiler. Ahmed'i getirtmek isteyen paşaların evlerini basıp yağmaladılar. Ahmed'in lalasını yakalayıp:

--- Git efendine söyle, bunca zaman Amasya'da sultan idi. İslam memleketi dinsiz ve mezhepsiz zalimler elinde târ u mâr olup kan dökülürken haklarından gelmeye kâdir olamadı. Şimdi saltanat mı ister? Asitâneyi boş mu zannetti? Bu ocak erenler meydanıdır. Biz onu saltanata kabul etmek ihtimâlî yoktur. Başını alıp nereye giderse gitsin (1)

dediklerini duyan Ahmed korkusundan derhal ordugâhını kaldırıp geri Karaman vilayetine dönmüştür. Sabahleyin konakları talan olmuş ve vezirler divana gelip II. Bayezid'e:

--- Pâdişâhım saltanat emri sizin ve bizim ittîfâkımızla olmaz imiş

dediler. Bunun üzerine şehzâde Selim'in İstanbul'a çağırılması için mektup yazılmasına karar verildi. Bir başka ilginç hadise, Genç Osman'ın tahttan indirilmesinde yaşanmıştır. Askerle yıldızı bir türlü barışmayan ve biraz eli sıkı olduğundan onları hoşnut edemeyip Lehistan seferinden sonra kendisi de onlardan memnun kalmayarak askerî ıslahat yapmaya karar veren genç pâdişâha karşı, hacca gitmesine engel olunmak bahanesiyle ayaklanma çıkarılmıştı. İsyancıların sadrazam Dilaver Paşa, defterdar, darüssaade ağası, sa-

lerdir. Bunun üzerine isyancıların saray kapısından içeri akmasıyla Genç Osman önce tah-tını, çok geçmeden de türlü hakaretlere maruz kalarak fecî şekilde hayatını kaybetmiştir. Sultan İbrahim'in, III. Selim'in, ve son olarak Abdülaziz'in hazin sonlarına temas etmiyoruz.

Osmanlı tarihinde yenilik ve reformların kaynağı hep askerî bürokratlar olmuştur

daret kaymakamı başta olmak üzere bir liste vererek bu kişilerin kendilerine teslimini talep etmeleri üzerine Genç Osman'ın bu talepleri reddeder-
rek:

--- Bunlar başsız askerdir, tez dağılırlar

cevabıyla tedbirsiz davranmasına karşılık ulemâ ve saray erkânı:

--- Pâdişâhım nevcivanlık zamanı değildir. Asker istediğini almıştır. İstediklerini veriniz

dedilerse de söz dinletememiş-

Askerin huzursuzluğunun oldukça enteresan bir işareti vardır. Sabah namazından sonra divan-ı hümayun toplanmadan önce saray mutfağında pişirilip getirilen çorbadan önce sadrazam bir kaşık alır ve karavanayı askere gönderirdi. Askerlerin bu çorbadan içmemesi hayra alâmet değildi. Ancak askerî kıskırtmak ve muhaliflerinden kurtularak kendilerine ikbal sağlamak için bazan vezirler yeniçeri zâbitleri vasıtasıyla askerî çorba içmemeye teşvik ederlerdi. Olaylar büyüdüğü zaman vezirler kendi canlarını da kurtaramazlardı.

Bununla beraber Osmanlı tarihinde yenilik ve reformların kaynağı hep askerî bürokratlar olmuştur. Önceleri batıdaki en ileri askerî teknikler takip edilirken 1699 Karlofça Andlaşmasından sonra daha kapsamlı bir batılılaşma programı başlatılmıştır. Bu silsile Count Bonneval (Humbaracı Ahmed Paşa) gibi yabancı askerî uzmanların getirilmesi ve askerî okulların kurulmasından tutun da devletin teşkilatlanmasına kadar uzanmış, en sonunda da Tanzi-

mat Fermanı ile devletin bütün kurumları gözden geçirilerek batılı standartlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Vakıflar dışında sivil inisiyatiflerin yokluğu dolayısıyla bu yenilikler tamamen askeri bürokratların eseridir. Söz konusu reformların doğruluğu ve sosyal bünyemize uygunluğu tartışılabilir, ancak bunlar birdenbire yapılmayıp 200 yıllık bir zaman içinde ihtiyaç hissedildikçe gerçekleştirilen bir arayışın ürünleridir.

İstiklal Harbi'nde batıya karşı varolma mücadelesi kazanıldıktan sonra Mustafa Kemal'in takip ettiği siyaseti bir başka açıdan değerlendirecek olursak, meşrûtiyet devri ile İttihad ve Terakki tecrübesinin yanısıra Osmanlı hanedan sistemini de gözönüne almamız icap eder. Böyle büyük bir mücadeleden sonra, komitacılıkla ün salarak halkın nefretini kazanmış İttihad ve Terakki gibi bir partinin varlığına izin verilemezdi. Eski İttihadçılar bu sûretle şiddetli tâkibâta maruz kalıp ortadan kaldırılmışlardır. Saltanatın meşrûtiyet şeklinde devam etmesi hâlinde ise hânedan mensubu olmaması dolayısıyla Mustafa Kemal'e sadrazam olmaktan fazla bir ikbal düşmezdi. Onun da süresi pâdişâhın teveccühüne bağlı idi. Halbuki Mustafa Kemal Çanakkale'den beri önce Erzurum ve Sivas Kongre başkanlığı, daha sonra da Büyük Millet Meclisi başkanı ve başkumandan sıfatıyla büyük bir karizma sahibiydi. İktidar zaten fiilen elinde idi. Düşmanlar bertaraf edildikten sonra geriye tek bir yol kalıyordu, o da Cumhuriyet'in ilanı ve tabii lider olarak Mustafa Kemal'in

cumhurbaşkanlığı. O günkü şartlara göre bir süre tek partili bir sistemin işletilmesi muvâfık görülmüştü. Atatürk'ün ölümünden sonra II. Dünya Harbi şartlarının getirdiği şiddetli Hitler, Stalin ve Mussolini rüzgarları ülkemizde çok partili hayata geçişi ve tam demokrasiyi 1950'ye kadar geciktirmiştir. Bu tarihten sonra serbest seçimler yapılmakta ve milletvekili artık tayinle değil halkın birçok parti arasından yaptığı tercihle meclise gelmektedir. Fakat bizim devlet geleneğimize göre tabii olarak bu hürriyetin bir sınırı vardır. Devletin bekâsı ve âlf menfaatleri herşeyin

Demokrasi ve halk iradesi gibi batılı kavramlarla meşrûtiyet ihdâs etmek günümüzde revaçta olsa da bizzat halkımız nezdinde itibar görmemektedir. Çünkü demokrasinin en önemli unsuru kabul edilen partilerin yapısı bugünkü haliyle bizatihi demokratik oluşumlardan uzaktır.

üzerindedir. Siyâsî mücadele adına birtakım sivilin ülkeyi kargaşaya sürüklemesi bu gelenek çerçevesinde bazı müdahalelerle önlenir.

Demokrasi ve halk iradesi gibi batılı kavramlarla meşrûtiyet ihdâs etmek günümüzde revaçta olsa da bizzat halkımız nezdinde itibar görmemektedir. Çünkü demokrasinin en önemli unsuru kabul edilen partilerin yapısı bugünkü haliyle bizatihi demokratik oluşumlardan uzaktır. Bu yüzden de seçim kaybetmek liderler

için koltuk kaybetmeye bir tehlike teşkil etmez. Bizde siyaset hizmet etmekten ziyade iktidar için yapılır. Bunun yolu da iktidara gelme hakkı aynı derecede meşru kabul edilen diğer şehzâdeleri bertaraf etmektir. Çünkü halk kim olursa olsun iktidara gelene itaat etmek mecburiyetindedir. Biraz mübalağalı bir benzetme olsa da ülkemizdeki liderlerin halkın teveccühüyle seçim kazanmak yerine rakiplerini siyasetten silme mücadelesi vermesi bize Fatih Kanunnâmesinin bir maddesini hatırlatmaktadır:

Evlâdımdan her kimesneye(2) ki saltanat müyesser ola, nizâm-ı âlem için karındaşın katl eylemek münâsibdir.

Türk Demokrasimizin bugünkü durumu müzakere edilirken Türk devlet geleneğinin ve tarihi tecrübelerin gözardı edilmesi mutlaka yanlışlara sebep olacaktır. Görünürde batılı anlamda birtakım demokratik kurumlar, seçimler, meclis, hükümet ve bürokrasi mevcuttur, ancak Türk usûlü demokrasimizi çıkmaz yoldan kurtarıp batılı anlamda rayına oturtmak için asırlar süren idari geleneğimizin tespit edilmesi ve kurumlarımızın bir bütün olarak batılı demokratik idare şekline intibak ettirilmesi gerekmektedir. Mevcut kurumsal yapıyı demokratik kabul edip kısmi düzenlemelere gitmek akıntıya kürek çekmekten ibarettir. Dolayısıyla, tarihi süreç içerisindeki şartlarla mevcut durumun birlikte mercek altına tutulmasıyla elde edilecek hususlar, çözüm arayışlarında da doğru ve başarılı sonuçlara ulaştırılacaktır.

(1) Celalzâde Mustafa, *Selinnâme*, Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, *Kültür Bakanlığı*, Ankara: 1990, s. 91-93.

(2) Kimseye

Hukuk Dışılık Bu Kez Meclis Eliyle mi Meşrulaştırılacak?

Taha AYDIN

Tarihten günümüze araç olarak hukuk

27 Mayıs 1960 Askeri Müdahale-i ile Tek Parti yönetiminden Çok Partili rejime geçiş süreci Cumhuriyet Dönemi sona erdirilmiş ve iktidardaki DP kapatılarak bazı yöneticileri idam edilmişti, demokratik tarihimizin bu ilk denemesi 10 yıl sürmüş ve kanlı bitmişti. Bu kanlı bitişte askerler kadar sivillerin ve özellikle hukukçuların da büyük rolü olmuştu. DP yöneticilerini yargılayan Yassıda Mahkemelerinin ne denli yargı bağımsızlığı süreci içinde işlediği malumdur. Bunun yanında etkin olan ilim adamlarının askere "eğer geçmiş dönemi yargılayıp cezalandırmazsınız ihtilalin meşruluğunu sağlayamazsınız. İhtilal ancak önceki dönemin yöneticilerinin yargılanıp suçlu bulunmasıyla meşrulaşır" yaklaşımı müdahalenin kanlı bitmesinde büyük rol oynamıştı ve hukuk ihtilali meşrulaştırmada bir araç olarak kullanılmıştı. Şüphesiz bunda asker içindeki şiddet yanlısı kesimlerin de çok büyük katkısı olmuştu. Tüm bu kesimlerin ortak girişimiyle de çok partili ilk demokratik Başkanımızı ve iki bakanımızı idam etmiştik.

Burada üzerinde durmak istediğimiz husus toplumsal gelişmelerle bireyi korumak ve güven ile istikrar sağlamak için geliştirilen hukuki prosedür ve normların farklı bir dönemde bizi haklı kılan bir araç haline dönüşebilmesidir. Fakat bu hukuki şekli prosedüre uygunluk kamu vicdanında yer bulamamaktadır. Nitekim 1960 müdahalesi bugün

artık herkesimden eleştiriler almakta ve daha ötede idam edilenlerin anıtları dikilmiş bulunmaktadır. Kısaca toplum vicdanında yer bulamayan meşruluğu hukuki prosedürlerle sağlamaya çalışmak beyhude olmaktadır.

"eğer geçmiş dönemi yargılayıp cezalandırmazsınız ihtilalin meşruluğunu sağlayamazsınız. İhtilal ancak önceki dönemin yöneticilerinin yargılanıp suçlu bulunmasıyla meşrulaşır"

dır. Hatta dahada olumsuzluğu bu gelişmeler hukuka ve hukuk devletine olan güveni sarsmaktadır. Daha ötede ise tüm siyasi mekanizmanın meşruluğunu zedelemektedir.

Bugün 1960 ihtilali dönemindeki kadar şiddetli olmasa ve idamlara kadar varan karar ve süreçler yaşanmasa bile hukukun siyasi mücadele ve bazı kesimleri sindirme aracı olarak kullanıldığına ilişkin emareler giderek artmaktadır. Bu sürede ilk önce iktidarda olan ve ülkenin en büyük partisi olan Refah Partisi yargı kararıyla kapatılmıştır. Ardından Kayseri,

İstanbul gibi Büyükşehir Belediye Başkanları yargı kararıyla suçlu bulunarak siyasi hayatın dışında bırakma sürecine sokulmuşlardır. Daha ötede mecliste seçim sonuçları itibarıyla ikinci şu an için üçüncü olan partinin liderinin yargısal mekanizmalar kullanılarak siyaset dışına itilmesi sürecinin işletilmesi işaretleri görülmektedir. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanının Ziya Gökalp'e ait bir şiiri okumaktan ilk derece mahkemesinde suçlu bulunması bu şüpheleri duymada ne kadar haklı olduğumuzu bir kez daha göstermektedir.

Siyasi mücadelenin normal zeminler ve halka dayanmak yerine hukuk eliyle ve arkadaki bazı güç odakları marifetiyle işletilmesi Türk demokrasisi açısından üzüntü vericidir. Ancak Türkiye'de şu an için yaşananlar bunlardan ibarete gözükmemektedir. Bu uygulamalar siyasi alanın ötesinde yönetim ve ekonomik alana kadar uzanma işaretleri göstermektedir. Diğer yandan bazılarının irtica ile mücadele projesi, bazılarının 1940'lara dönüş projesi olarak nitelendiği ve bir kısım yasalarla bürokrasiden iktisadi hayata kadar keyfiliğe ve yargısız infazlara imkan tanıyan bir dizi yasanın Meclise sunulmuş olması süreci gözükmemektedir. Kamuoyuna yansıyan bilgilerden bu süreçte ticari faaliyete bulunmak ve şirket kurmak dahi kolayca irticai amaçlar için örgütlenmek anlamına gelebileceği gözükmemektedir. Böylece bu yasalarla bugün yapılan bazı uygulamaların yasal zemine kavuşturulmasıyla mülk veya polis devleti aşamasından hukuk devleti aşamasına geçmiş olacağız!

TÜRKİYE'Yİ KONUŞMAK

Bilindiği gibi kanun devleti ile hukuk devleti aynı şeyler değildir. Tarihte görülen en azılı diktatörler dahi kanun çerçevesinde davranabilmişlerdir ama devletleri hukuk devleti olamamıştır. Hit-

ler Almanyası, Stalin Rusyası ve Mussolini İtalya'sını en sert diktatör-
lükler yapan kanunlarının olmaması
değildi. Bilakis kanunlarının olması
ama insan özgürlüğü ve haklarını ta-
nıyan bir hukuk anlayışına dayanma-
masıydı. Onun için yasal düzenleme-
ler yapılırken hukukun genel ilkeleri
ve mantığı dışına çıkılmamasına
özen gösterilmelidir. Nasıl 1960 da
Menderes ve arkadaşlarını ipe götü-
rürken şekli hukuka uygunlukla meş-
ruluğu hukuk ve yargıyla sağlama ça-
bası uygulamayı meşrulaştıramadıysa
bugünde fiilen varolan bazı uygu-
lamaları hukuk metinleriyle suç hali-
ne getirmek Türkiye'yi hukuk devleti
yapamayacaktır. Nasıl 1960'lardaki
yargılama ve idamlar Menderes ve
arkadaşlarına olan sevgiyi yok edip
ihtilalcileri aklamadıysa, bugünkü
bazı yargısal karar ile çıkarılacak ya-
salarla suç ihdası da varolan durumu
hukukileştiremez. Çünkü kanunun
üstünde hukukun genel ilkeleri ve in-
san hakları vardır. Onun için yasalar
yapılırken kamu vicdanını ve hukuk
devleti anlayışını tahrip etmemek ge-
reklidir. Kısaca güncel bazı baskı ve
tehditleri bertaraf edebilmek için ya-
rınları ve hukuk devleti anlayışını
tahrip etmemeliyiz. Hukuk devleti ile
insan haklarının ruhuna aykırı meka-
nizma ve süreçleri Meclis eliyle meş-
rulaştırma çabasında olmamalıyız.
Kaldı ki bu tür bir çaba beyhude olur

ve hukuk devleti ve ülke açısından
olumsuz olduğu kadar kararı alanlar
açısından da olumsuz olur. Bu nede-
le karar alıcıların tarih önünde muha-
sebelerini iyi yapmaları ve bugünkü
siyasi mevkilerini kurtarmak için ya-
rınları heba etmeye hazır olup olma-
dıklarını düşünmeleri gerekir.

Amistadt filminden Hukuk devletine Türkiye'yi okumak.

Burada batı tarihsel gelişiminde
özgürlüğün kazanılması ve yerleşme-
si mücadelesini anlatmaya girmeye-
ceğim. Ama ünlü Yönetmen Spiel-
berg'in son filmi Amistadt'tı tüm mil-
letvekillerinin ve hükümet üyelerinin
ve demokratların izlemesini tavsiye
etmeden de geçemeyeceğim. Film,
Afrika'dan köle ticareti yapan bir İs-
panyol gemisindeki kölelerin kötü
muameleye isyanla gemiyi ele geçir-
melerini ve sonrasında bir Amerikan
gemisine yakalanarak Amerikaya ge-
tirilmesi sonrasındaki gelişmeleri su-
nar. İspanya aralarındaki anlaşmaya
dayanarak ABD'den kölelerin iadesini
ve sahiplerini öldürmekten yargı-
lanmalarını ister. Devlet uluslararası
bir soruna yol açmamak için genç bir
hakimi davaya bakmakla görevlendirir.
Onun kariyer kazanma sürecinin
başında olması nedeniyle köleleri
suçlu bulacağı hem iç politikada hem
de İspanya'ya karşı sorun yaratmaya-
cağı beklenir. Ama kariyerinin orta-
sındaki genç hakim insanların doğal
hakları olduğunu ve köle alınamaya-
caklarına karar vererek köleleri haklı
bulur. Bu kez başkan davayı temyiz
eder ve Federal Mahkemeye götürür.
Sorundan kurtulmak istemektedir.
Çünkü sorun İspanya ile olduğu
kadar ülke içinde köleci
Güney ve Kuzey arasın-
da savaş ihtimali de ya-
ratmaktadır. Ancak da-
vayı üst mahkemede
savunan senatör iç sa-
vaş tehlikesi olsa bile bir
kez savaşıacaklarını, ama hukuk

***Bilindiği gibi kanun
devleti ile hukuk devleti
aynı şeyler değildir.
Tarihte görülen en azılı
diktatörler dahi kanun
çerçevesinde
davranabilmişlerdir
ama devletleri hukuk
devleti olamamıştır.***

devleti ve insan haklarını ihlal eder-
lerse bunun sürekli olacağını belirtir.
Sonuçta mahkeme'de köleliğin huku-
ki olmadığını ve köle olarak nitele-
nenlerin meşru müdafa haklarını kul-
landıklarını kabul ederek beraatlerine
karar verir. Gerçekten de bu nedenle
Amerika'da iç savaş çıkar ama bir
kez savaşılr ve sonrasında kesin bir-
lik ve insan haklarına dayalı bir yö-
netim kurulur. Ayıca filmde İspanya-
nın ABD'ye baskıları ve devletin
mahkemeyi yönlendirmesi istekleri-
ne karşı Başkanın, "bizdeki mahke-
meleri kendilerinininki gibi sanıyorlar"
sözleri anlamlıdır ve üzerinde önem-
le durulmalıdır. Gerçekten de bu an-
layış nedeniyle ABD çok önceleri
hukuk devletini kurarken İspanya ya-
kın dönemlere kadar diktatörler eli-
yle yönetilmiştir. Onun için yargı ba-
ğımsızlığı ve hukuk devleti gibi mo-
dern değerleri küçümsememeli ve sa-
hip çıkmalıyız. Günlük bazı mülaha-
zalar için bunların ayaklar altına
alınmasına izin verirken yarın
her vatandaş için gerekli olan
hukuk devletini kendimiz
için aradığımızda da bu-

lamayabiliriz. Şüphesiz yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti anlayışını inşada yargıçlara çok iş düşmektedir. Ancak öncelikle bazı dönemlerde bu görev sadece yargıçların omuzlarına yüklenemeyecek kadar zordur ve tüm vatandaşlar ve sivil toplum örgütlerinin konuya hassasiyet göstermeleri gerekmektedir.

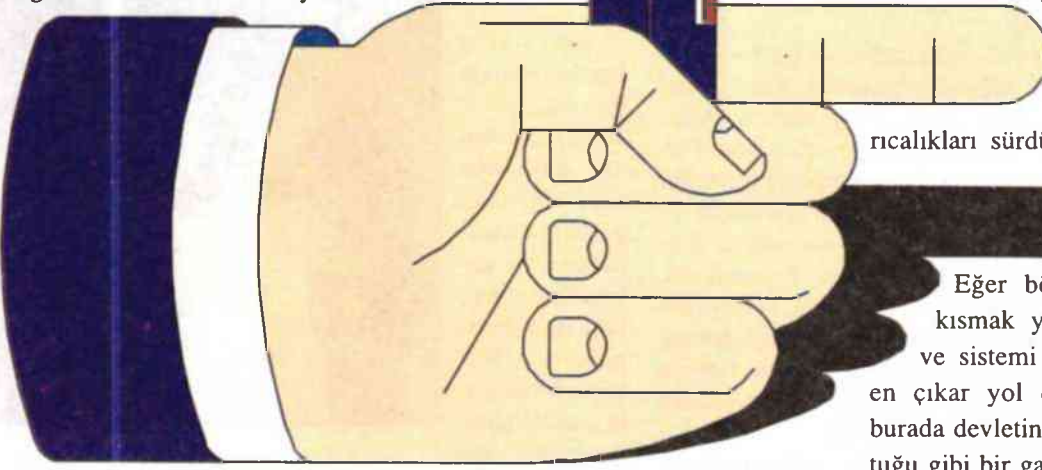
Türkiye yaklaşık 10-15 yılda bir örtülü veya açık askeri müdahale yaşamakla birlikte bu süre sonunda Anayasal demokrasi kurulabilmekte ve ülkeyi bu sürede siviller yönetmektedir. Bu gelişmeler Anayasalarımızda iz bırakmaktadır. Nitekim Türk demokrasisinin çerçevesini oluşturan 1982 Anayasası demokratik hukuk devleti ilkeleriyle uygunluğu hayli şüpheli yargı denetimine tabi olmayan alanlara ait hükümler taşımaktadır. Bilindiği gibi öncelikle özgürlüklerin devlete ve siyasi

başkanının tek başına yaptığı işlemler, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kararları, Yüksek Askeri Şûra Kararları gibi kararlar yargı denetimi dışında tutularak hukuk devletindeki idarenin yaptığı hertürlü işlem ve eylemin yargı denetimine tabi olması ilkesine çok önemli istisnalar getirilmiştir. Anayasa, Cumhurbaşkanı, hakimler ve askerlerin yanlış ve hukuka aykırı karar vermeyeceklerini varsaymış gözükmektedir. Ancak "beşerdir şaşar" şeklindeki bir anlayışa dayanan demokrasinin bu tür varsayımlarla uyuşmadığı da bilinmektedir. Kaldı ki bir kez bu varsayımla techiz edilen kesimlerin diğer alanlarda da bu varsayıma uygun davranış içine girmeleri ve tüm toplumu yönlendirme

diğini varsaymaktadır ve toplumu engellemektedir. Niçin bunları yazıyoruz. Çünkü kamuoyuna yansıyanlardan kamu görevinden irticai nedenlerle atılanlar içinde yargı denetimine istisna getirileceğine ilişkin hazırlıklar olduğu duyulmaktadır. Yoksa biz hep doğru kararlar verdiğimizden Liberal demokratik gelişmenin temeli olan her türlü iktidarın kötüye kullanılmaya müsait olduğu ve sınırlanıp denetlenmesi gerektiği anlayışı Türkiye için geçerli değildir?

Burada şu sorular akla gelmektedir. Bizde devlet vatandaşla hizmet etmek için oluşturulan bir araç olmak yerine kendi başına bir amaç değer midir? Vatandaşın birinci görevi hatasızlık varsayımlarıyla techiz edilen devlet katının emir ve isteklerine uymak mıdır? Kısaca devlet halktan bağımsız mıdır? Yoksa devleti bir kez ele geçirince bazı ayrıcalıkları sürdürmek mümkün hale geldiğinde mi bu gelişmeler olmaktadır?

Eğer böyleyse özgürlükleri kısmak yerine halka açılmak ve sistemi demokratikleştirmek en çıkar yol değil midir? Ayrıca burada devletin vatandaşından korktuğu gibi bir garabet ortaya çıkmaktadır. Yoksa büyük diye öğündüğümüz Türk Milletinden mi korkulmaktadır veya büyük dediğimiz devlet mi söylendiği kadar büyük ve kuvvetli değildir de en küçük fikir ve konuşmadan yıkılacağından korkulmaktadır? İşte Türkiye'nin önündeki en önemli sorulardan bazıları bunlardır ve Milli Egemenlik Bayramı vesilesiyle tün bunları yeniden değerlendirip çağdaş dünyaya uygun özgürlükçü demokratik Türkiye'yi nasıl kuracağımızı düşünmenin zamanı gelmiştir.

iktidara karşı korunması hukuk devletin ilk adımını teşkil etmektedir. Daha sonra ise toplumunda özgürlüklere karşı tehdit oluşturabileceği olgusu gelmektedir. İngiliz düşünür John Stuart Mill Özgürlük adlı ünlü eserinde bu tehlikeye dikkat çekmekte, devletin olduğu kadar tüm toplumunda bir kişinin düşünce hürriyetini sınırlandırmayacağını belirtmektedir. Bu kişinin özgürlüğüyle ilgili olduğu kadar toplumu böyle bir fikirden mahrum etme hakkının kimsede olmamasından da kaynaklanmaktadır. Ancak Anayasamızda Cumhur-

girişimlerine kolayca kaymaları mümkün olacaktır. Bazen de bir kesimin ellerindeki imkanları diğer hata yapmayacakları varsayılan kesimlere karşı dahi kullanmaları sözkonusu olabilecektir. Burada "Acaba bu varsayım jakoben ve antidemokratik duygu ve uygulamaları desteklemekte midir?" sorusu akla gelmektedir. Bu yaklaşımıyla Anayasamızın devletin bazı kesimlerinin iktidatlarını kötüye kullanmayacaklarını kabul ettiğini mi varsayacağız? Yoksa Anayasa devletin değil de sadece toplumunmu elindeki imkanları kötüye kullan-

21. YÜZYILA GİREN TÜRKİYE'NİN İÇ

Genel Başkanımız Salim Uslu, 19 Şubat'ta TBMM'de başkanlığını Kamran İnan'ın yaptığı Diyalog Grubu'nun toplantısına katılarak sunduğu rapor:

21. Yüzyıl'a girmek üzereyiz. Ancak, Türkiye, 21. Yüzyıl'a, kendisinin bile tanımlamakta güçlük çektiği karışık bir görüntü ve yapı ile giriyor.

21. Yüzyıl'a hazır olarak giren ülkeler ipi göğüsleyecek ülkeler olacaktır. 21.

Yüzyıl'da yarışta geride kalacak ülkelerin aslında çok bir mazeretleri de olmayacaktır. Çünkü ülkeler, en azından 1945'ten beri kendilerini hazırlama fırsatını kullanabilirlerdi. Ancak dünya 1989'da yeniden sarsıldı ve ülkeler bu sarsıntı sonrası yerlerini yeniden almaya başladılar. Türkiye, ne 1945 sonrası ve ne de beklenildiği gibi 1989 sonrası dünyada yerini alamadı.

1989 sonrası, Türkiye'nin başarısızlığının hiç bir mazereti yoktur. Çünkü 1989 değişim ve gelişimi, diğer ülkelere nazaran Türkiye'yi daha yakından ilgilendirmektedir. Çöküş, değişim, dönüşüm ve gelişme rüzgarları hem Türkiye'yi çevreleyen geniş bir coğrafyada meydana gelmiştir, hem Türkiye'nin taraf olmadığı bir ideoloji yıkılmıştır ve hem de ekonomik, coğrafi, siyasi, tarihi, ticari açıdan doğrudan alakalı derin potansiyeller ve fırsatlar oluşturmuştur. Hem içerde ve hem de dışarıdaki ortak kanaat, Türkiye'nin geo-politik, geo-stratejik, geo-ekonomik öneminin artarak ortaya çıkması olmuştur. Bütün bunlara rağmen Türkiye maalesef bu önemini, hayata geçirecek ve öne çıkarıp pratiğe taşıyacak başarıyı gösterememiştir.

Türkiye, kurulan hemen hiçbir dünyada yerini alamıyor. Aksine "dışlanma", "suçlanma", "muhatap olmama" Türkiye'nin elde ettiği sonuçlar oluyor.

Bu tablo hepimizin gördüğü bir durumdur. Bu genel bir tespittir.

Sorumluluğumuz işte bu noktada başlıyor diye düşünüyoruz ve görüşlerimizi sizinle paylaşmak istiyoruz.

Türkiye neden böyle oluyor, haketmediğini düşündüğümüz, başarması gerektiğini başaramayan bir ülke oluyor. İşte birlikte bu soruyu sormalıyız.

Türkiye'nin politikalarını, takdir edilir ki, Türkiye'nin sorunları ile birlikte tartışmalıyız. Türkiye nedense başarısız sonuçları kabulleniyor. Ancak sorunları kabullenmiyor. Sorunları tespit edip kabullenmekle oluşturulacak politikalar ve elde edilecek başarılar arasında çok yakın bir bağlantı vardır diye düşünüyoruz.

Doğru politikaları belirleyebilmek için sorunları tek tek ele alalım:

DIŞ POLİTİKA

Hem hız, içerik, fırsat, ağırlık, prestij, itibar ve saygınlık bakımından Türkiye'nin izlediği dış politika ve hem de dışardan Türkiye'ye biçilen roller, Türkiye'ye dar geliyor. Türkiye, sürekli izleyici rolünde kalıyor. Konu, Türkiye'yi doğrudan ya da dolaylı etkilese de bu rol çok fazla değişmiyor. Türkiye, kendinden beklenen rol ile gerekli siyasi ekonomik ve askeri araçlar ile etkinlik arasında bir denge kuramamış görünüyor. Dış alandaki her yeni gelişme karşısında yeni bir acemilik, çekingenlik ve aksaklık içinde oluyor. Türkiye'nin sınırları etrafında herhangi bir ülkeye karşı uygulanacak uluslararası politikada Türkiye'nin karar verme süreci içinde ve karar vericilerden birisi olmaması düşünülemez. Türkiye'nin caydırıcılık gücü, kendisinin uluslararası kararlarda dikkate alınması şeklinde de kendini göstermelidir.

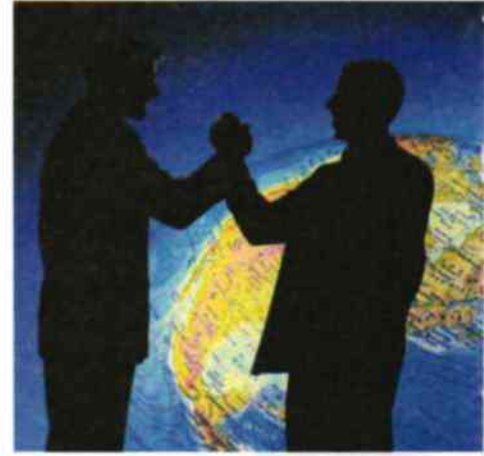
Irak krizi bugün bunların başındadır. Türkiye açısından Irak Krizi saraylardaki gazların denetiminden öte anlam ifade etmelidir diye düşünüyoruz. Türkiye, sorunlarını, yaklaşımını, haklarını, zararlarını ve katkılarını net bir şekilde ifade etmelidir ve edebilir diye inanıyorum. Mevcut hükümetin bu yöndeki girişim ve gayretlerini olumlu buluyoruz, daha da etkin hale getirilmesini istiyoruz.

Diğer taraftan, Türkiye her zaman dünyaya açılmayı istediğini belirtiyor. Ancak her fırsatta içine kapanma eğilimini gösteriyor.

AB İLİŞKİLERİ

Avrupa Birliği, genişleme stratejisini netleştirdiği 1997 yılındaki politikalarında Türkiye'ye adeta tanımsız bir elbise dikmiştir.

Türkiye'nin ilişkilerini, tanımsız bir kelimeyle açıklamak şüphesiz mümkün değildir. A.B'nin, Türkiye için or-

VE DIŞ FOTOĞRAFI

taya koyduğu tanımlar ve kalıplar yetersizdir ve hiçbir şekilde kabul edilemezdir.

Ancak konuya, Türkiye açısından baktığımızda Türkiye'nin bazı temel yanlışları yaptığı gerçeğini görüyoruz.

Her şeyden önce Türkiye'nin, AB ilişkilerini sadece üyelğe indirgemesi doğru bir politika olmamıştır.

Dolayısıyla Türkiye'nin, son günlerde Lüksemburg Zirvesi kararları ardından ortaya koyduğu aşırı tepkinin kararlı bir dış politika arayışının ötesinde çok faydalı olmadığını görüyoruz.

Türkiye, yaklaşık 40 yıldır bu akibeti kabullenmiş bir politika izlemiştir ve entegrasyon sürecini doğru okumamış ve kendini hazırlamamıştır. Bugün AB'nin olumlu bir karar vermemesinin ötesinde Türkiye, suçlanan, sorgulanan ve dışlanan bir ülke olmuştur.

Türkiye tepkisini, geride olduğu her alanda, başarılarını ortaya koyarak göstermelidir. Duygusal ve sözlü tepkiler gerçeği değiştirmiyor ve değiştirmeyecektir ve mevcut olumsuz durum devam edecektir. Benzer yanlışlar devam edecektir.

Türkiye, AB ile olan ilişkilerini üyelik konseptine kitleyerek kendini duygusal tepkilere endeksleyemez.

Türkiye, üyelik sorunu nasıl gelişirse gelişsin AB ilişkilerinde 21. yüzyıla yaraşır bir strateji geliştirmelidir.

Çünkü AB entegrasyonu, dünyanın her hangi bir coğrafyasında gerçekleşmiyor. Aksine sınırlarına dayanan bir kıta coğrafyasında ortaya çıkmaktadır. İkincisi Türkiye'nin AB entegrasyonundan zengin ekonomik, siyasi ve kültürel imkanları nedeniyle yararlanması gerekmektedir. AB kaynaklı bütün avantajlarından sınır komşusu olması nedeniyle ilk önce Türkiye'nin yararlanması gerekmektedir. Üçüncüsü, Türkiye her açıdan Avrupa istikrarı, barışı ve gelişmesine katkısı olageldiğinden karşılığında da meyvelerinden de yararlanmalıdır.

Dolayısıyla, bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye'nin duygusal çizgiyi aşarak AB ilişkilerinde üyelik durumu da dahil gerçekçi ve daha üst bir strateji belirlemelidir.

DEMOKRATİKLEŞME ve SİYASET

Sendikal kanunlarımız, çalışma kanunlarımız ve Anayasa, genelde bir bütün olarak kanunlarımız anti demokratiktir. 1980'den bugüne yani 1998'e kadar bu konuda ciddi bir adım da atılmamıştır.

Genel Başkanımız Salim Uslu,
19 Şubat'ta TBMM'de
başkanlığını Kamran İnan'ın yaptığı
Diyalog Grubu'nun toplantısına
katılarak ayrıntılı bir rapor sundu.
"21. Yüzyıl'a girerken Türkiye'nin iç
ve dış fotoğrafı" başlıklı bu raporda
dış politikadan ekonomiye,
AB ilişkilerinden özlenen yarınki
Türkiye'ye kadar birçok konuda
tesbitler yapıldı ve görüşler ortaya
kondu.

Ancak,

Ülkemizdeki gelişmeler bir bütün olarak ele alındığında son bir yıldır siyasi-askeri ve bürokratik alandaki baskı da dikkate alındığında şu hususları açıkça görürüz.

Demokrasi bir kültür, kültür olduğu kadar da ciddi bir projedir. Aşamaları, kuralları, normları, başarıları ve uygulanması vardır.

Bunca mücadele ve gayretlerimize rağmen, herkesin ağzına dolmasına rağmen demokrasi ve istikrar, özgürlükler ve haklar bir türlü ülkemize gelmiyor.

Öyleyse oturup ciddi olarak ve etraflıca düşünmeliyiz.

Bu geniş çerçevede sormamız, sorgulamamız ve tanımamamız gereken hususlar şunlardır;

1) Siyasi aktörlerin ve siyaset dışı güçlerin rolleri ve konumlarını iyice anlamalıyız. Türkiye'de siyaset, demokratik temeller üzerinde yeniden yapılandırılmalıdır.

2) Türkiye'nin, ortasında bulunduğu coğrafyada yeri iyice tanımlanmalıdır. Türkiye, Orta Doğu'da İsrail'le beraber tek demokratik İslam ülkesidir. Türkiye'nin böyle olması yetmez. Yaşadığımız çevre ile kültürel siyasi, sosyal, ekonomik, güvenlik ve coğrafya olarak içiçeyiz. Ülkeler arasında etkileşim var. Baskıcı ve otoriter yönetimler ülkemiz için bir tehdit oluşturmaktadır.

İstikrarsızlık ve antidemokratik bir coğrafyada siz tam istikrar ve demokrasiden bahsedemezsiniz. AB, bu gerçekten hareketle demokrasi, istikrar, refah ve huzuru sağlamak amacıyla her geçen gün çevresini temizlemeye çalışmaktadır. Doğu Avrupa, Rusya ve BDT, şimdi de Akdeniz. Bu gerçeği görmeliyiz. Türkiye'yi değerlendirirken bu hususu da dikkate almalıyız.

Bu durumun, ciddiyeti ve doğurduğu kriz ortamı, ülkemizde hak ve özgürlükleri askıya alma nedeni oluyor. Ya da bu durum istismar edilerek diğer zamanlarda da baskı aracı olarak Türk toplumu üzerinde kullanılmaktadır.

3) Ülkemizde bir dizi sorun vardır. Bu sorunları tek başlarına açıklamak mümkün değildir. Her türlü hak, özgürlük, demokrasi ve hukuk sorununu bu çerçevede ele almalıyız.

Ülkemizde maalesef BİREYİN gelişimi gibi çaba yoktur.

Oysa Batıdaki, ekonomik gelişmenin, hak ve özgürlüklerin yaygın ve etkili olarak kullanılmasının, siyasi istikrarın, sosyal gelişmişliğin, barışçıl ve örgütlü endüstriyel ilişkiler düzeninin gelişmesinin, ileri demokrasi ve refaha ulaşmanın temelinde bu vardır.

Haklarını hukukunu bilmeyen özgürlükleri tanımayan ve arayamayan bireyin topluma faydası ne olacak? Toplumsal model nasıl olacaktır?

Türkiye'deki insan hak, özgürlükler sorununu, bölgesel sorunları, Avrupa'nın atfettiği diğer sorunları, insanımızın ekonomik özgürlüğü sorunundan ayrı düşünemeyiz.

Türkiye'de kendimizi aldatmamıza gerek yok. Türkiye'de, sosyal yardım ve işsizlik sigortası kurumları kurularak bireylere temel güvence verilmeden ne doğru demok-

ratikleşme olur, ne radikal tartışmalar sona erer, ne doğru sendikalar hareket olur, ne güçlü endüstriyel ilişkiler kurulur ve istikrar olur.

Türkiye'nin bir DEMOKRATİKLEŞME PROJESİNE ve BİR DEMOKRATİK MODELE ihtiyacı vardır.

HAK-İŞ olarak bu gayret içindeyiz.

Kavramları, kuralları, prensipleri yerli yerine oturtmalıyız.

Ülkemizde ciddi bir siyasi kirlenme, yozlaşma, halk ile siyaset, toplum ile kurumlar arasında aşırı güvensizlik, siyasette istikrarsızlık ve belirsizlik vardır.

Ülkenin, toplumun ve bireyin ufkunu açması gereken siyasi anlayış, olagelen ve mevcut haliyle hem ülkenin, hem toplumun ve hem de bireyin önünü tıkamakta ve karmaktadır. Böyle bir durum bir ülkenin varacağı çok kötü bir noktadır.

Türkiye'nin yarına ilişkin bir hayali yoktur. Yarına ümitle bakarak yeni bir anlayışı ve yeni bir vizyonu ortaya koyabilmeliyiz.

Siyaset, siyasetçiler ve siyasi partiler topluma yeni bir kan, yeni bir ivme ve yeni bir heyecan kazandıracak yapıya, donanıma ve birikime sahip olacak şekilde kendilerini yeniden hazırlamalıdır.

Eğer parlamenter sistem ve demokrasiden bahsederken samimi isek, mutlaka bunun gerekleri yerine getirilmelidir. Aksi takdirde birikecek sorunları biriktirerek yarına erteleyiz.

EKONOMİ

Ekonomi bildiğimiz gibi seyretmeye, hatta kötüleşerek kronikleşmeye devam ediyor. İşbaşına gelen hiçbir hükümet diğerinden daha iyi olmuyor.

Ekonomideki mevcut durum ise şöyledir

- Enflasyon yeniden 3 haneli rakamlara çıkmıştır. Artık görünen o ki, enflasyon konusunda söyleyecek tek söz "bizi enflasyonumuz ile baş başa bırakın." olmaktadır. İlk kez ülkemizdeki enflasyon lobisi de artık meşruluk kazanmaya başlamıştır.

- İç borç, bir bataklik olmaya devam etmektedir. İç borcun, artık devletin ekonomik ihtiyacından kaynaklanmayıp, ne gibi amaçlara hizmet ettiği de artık ortaya çıkmıştır.

- Dış ticarete açık eski minval üzere büyümeye devam ediyor.

- Dar gelirlielerin ücretleri, istenilenin çok gerisindedir.
- Döviz kurları da bu şartlar altında tahmin edildiği gibi, hızla artmaktadır.

Kıscası makro dengeler her zaman olduğu gibi bozulmaya devam etmektedir. Genel olarak vergi reformundaki çalışmalar dışında ekonomide tablo hiç de iyi değil. Ekonomi, toplumu istenmeyen bir noktaya doğru itiyor. Bu duruma Cumhurbaşkanı bile isyan eder olmuştur.

ÇALIŞMA HAYATI SORUNLARI

Türkiye'de çalışma hayatı, endüstriyel ilişkiler ve sendikal hareketin önünde çok ciddi problemler vardır.

- Bu sorunlar,
- Sendikasılaştırma
 - Kaçak İşçilik
 - Sigortasız çalışma ve çalıştırma
 - Kayıt dışının aşırı boyutlarda olması
 - Gelir dağılımının çığ gibi büyümesi
 - Yüksek enflasyon
 - Yüksek işsizlik
 - Memurlara, grevli-toplu sözleşmeli sendika hakkının verilmemesi
 - Çalışma mevzuatının anti-demokratik olması
 - Mevcut sosyal güvenlik kurumlarının kriz içinde olması
 - İşsizlik sigortası ve diğer çağdaş sosyal güvenlik kurumlarının kurulamaması
 - Gerçekçi, demokratik ve katılımcı bir ESK'nın oluşturulamayışı
 - Çalışma hayatında güçlü bir diyalog mekanizması oluşturulamaması
 - Asgari ücretin vergi dışı bırakılmayıp, sefalet ücreti olması
 - Ülkeyi yoksullaştıran bir özelleştirme anlayışının olması
 - Taşeron çalıştırmasının yaygınlaştırılması
 - Zorunlu Tasarrufun bir hak gaspı şeklinde varlığını sürdürmesi
 - Kadın ve çocuk işçiliği sorununun büyük olması

SOSYAL GÜVENLİK

Mevcut sosyal güvenlik kuruluşları ciddi bir kriz içinde olmaya devam etmektedirler. Ülkemizin sosyal güvenlik sorunu mevcut sosyal güvenlik kuruluşlarının sorunları ile sınırlı değildir. Bunun ötesinde sosyal güvenlik alanında acilen kurulması gereken önemli kurumlar vardır.

İçinde işsizlik sigortası, birey yardımı, gelir yardımının da olduğu güçlü bir Sosyal Güvenliğin sağlanacağı açık ve net faydalar şunlar olacaktır:

İşsizlik Sigortasının kurulması birçok sorunun çözülmesine altyapı sağlayacaktır:

- İnsan Haklarının gelişimine katkı yapacaktır.
- İnsanların bireysel güvenlerini artıracaktır.
- Ekonomik istikrara katkı sağlayacaktır.
- Çalışma hayatında istikrar ve huzurun oluşmasına yardımcı olacaktır.
- Örgütlenmeyi sağlayacaktır.
- Terörün barışçıl yollarla giderilmesini kolaylaştıracaktır.
- İç ve dış göçün önlenmesi ve azaltılmasını sağlayacaktır.

Kısaca sosyal sorunlara bir rahatlık getirecektir.

Sosyal güvenlik demek yarına umutla bakmak demektir. İnsanların güçlü olduğu bir Türkiye, kalkınmaya, refaha ve istikrara aday bir ülke demektir.

ÖZLENEN YARINKİ TÜRKİYE HEDEFİ

Türkiye, demokratik bir sürecin yakalanması gayreti içinde olmalıdır.

Türkiye yarına, gelişmişliğe, demokratik ve müreffeh standartlara gözünü dikmelidir.

- Bilgi toplumu iyice algılamalıdır ve Türkiye gereğini yerine getirme ve hazırlığını yapma uğraşısı içinde olmalıdır.

- AB entegrasyonu gerçekten önemsenmeli, AB ile ilişkiler yeni bir boyutta ciddi bir stratejik politikaya bina edilmelidir.

- Toplumumuz sosyal olarak kucaklanmalıdır.

- Türkiye, 2000'li yıllara her türlü alanda dinamizm ile girmelidir.

28 Şubat 1998

"TÜRKİYE NEREYE GİDİYOR?"

Konfederasyonumuz 28 Şubat'la başlayan süreçte Türkiye'nin nereye götürülmek istendiğini tartışmak üzere Ankara'da bir panel düzenledi. Türkiye'nin bugün yaşamakta olduğu problemler ve bunların çözüm yolları çerçevesinde düzenlenen panelin konu başlığı "Türkiye Nereye Gidiyor?" idi.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği binasında düzenlenen panelin katılımcıları Gazeteci-Yazar Ali Bayramoğlu, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Vedat Bilgin, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Naci Bostancı (bir kazanın rahatsızlığı içinde), Siyaset bilimci Ömer Çelik ve Yazar Ümit Kıvanç'tı.

Sabah saat 10'da başlayan 14.30'da sona eren panele eski devlet bakanlarından Cemil Çiçek, Bekir Sami Dağ, eski Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Ali Toptaş, Ankara Milletvekili Ersönmez Yarbay, Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, Memur-Sen Konfederasyonu'nun Genel Başkanı Akif İnan dinleyici olarak katıldılar.

Oturum başkanlığını Dr. Mustafa Çalık'ın yaptığı Panelin sunuş konuşmasını Genel Eğitim Sekreterimiz Yusuf Engin yaptı.

Engin;

Kendi halkını sömürge halkı gören onun toplumsal, tarihi ve kültürel doku ve değerlerini yok sayan, doğal gelişiminden rahatsız olan, kendilerini halka rağmen halk için vazgeçilmez gören, koloni valisi veya komiser mantığının 28 Şubat sürecini başlattığını ifade eden Engin "yaklaşık 1.5 asırdan beri niteliği değişse de, kalıpları ve alışkanlıkları değişmeyen bir davranış modelinin, koruma ve kollamacı karakteri özünde sürekli var olagelen, devleti mutlaka birilerine karşı korumak mantığı ve telaşıyla varlık ve bekasını, bu mefruz korkularla sürdürmüş ve sürdürmeye devam etmektedir. Biraz geriye giderek,

yakın tarihi arka plana baktığımızda, 28 Şubat mantığı ve dayatmacılığını daha iyi anlamak için, çok da yabancı olmadığı mız tarihlerle karşılaşırız. Aslında, dün ne olmuşa, bugün de aynı şeyler oluyor. Güneş altında yeni bir şey yok. 28 Şubat'ı anlayabilmek ve

Türkiye nereye gidiyorsa cevap verip alabilmek için "Türkiye nereden geliyor" da cevaplandırmak gerektiğini düşünerek, üzerlerinde ayrıntılı olarak durmadan, toplumsal sürecimizin kırılma noktalarını dönemler halinde işaret etmek istiyorum." dedi.

"3 Kasım 1839'da ilan edilen tanzimat ne ise, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 23 Aralık 1876 ile 13 Şubat 1878 arası I. Meşrutiyet ne ise, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 21 Mayıs 1889'da ortaya çıkan İttihat ve Terakki neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 1902-1906 arası Jön Türkler hareketi neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 23 Temmuz 1908-21 Aralık 1918 arası II. Meşrutiyet neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 27 Mayıs 1960 neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır. 12 Mart 1970 neyse, 28 Şubat onun uzantısıdır. 12 Eylül 1980 neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır. İttihat ve Terakkiyle başlayan derin devlet çizgisi ve serüveni devam ediyor. 28 Şubatlar bu çizginin besleyicileri ve kırılma noktalarıdır. Bu tarihlerin birbirleriyle ve 28 Şubat'la yüzeysel bağlantılarını kurmak zor olsa da, bu hareketlerin derin bağlantı ve benzerliklerinin ana motifi, toplumsal terziliklerdir." diyen Engin

Bütün bu girişimlerin sonucu istenildiği ve planlandığı gibi olmamış, istikametinden sapmış, beklenen gerçekleşmemiş; ama, toplumsal doku oldukça yara almıştır. Bu toplumsal terzilik, yeni bir Türkiye sürümü olarak, 28 Şubat'ta daha bir gün yüzüne çıkmıştır. Başbakanlık Kriz Yönetmeliği, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi, Batı Çalışma Grubu, sivil çalışma grubu gibi oluşumlarla siyasetin ve Parla-mentonun, siyaset dışı güçlerce vesayet altına alındığı bir Türkiye'de, konuşulma-

HAK-İŞ KONFEDERASYONU

"TÜRKİYE NEREYE GİDİYOR ?"

P A N E L

28 Şubat 1998

ANKARA

HAK-İŞ "TÜRKİYE"

sı ve tartışılması gerekenler değil, konuşulmaması ve tartışılmaması gerekenler önümüze konulmaktadır.

28 Şubat'la birlikte siyasetin tıkanması, güç kaymasına neden olmuş ve siyaset dışı yeni güç merkezlerinin oluşmaya başladığını, bu güç merkezlerinin de iktidarlara tayin eder hale geldiğini belirtti.

Engin : "Aslında, hepimiz cevabın istikametini biliyoruz; fakat, özgürlüklerin daraltıldığı, demokratikleşme ve insan haklarının yok edilme sürecine girdiği, insanların sadece gardiyanlarını seçme özgürlüğü tanınmanın, özgürlüklerin temeli ve ölçüsü olarak belirlemeye çalışıldığı bir Türkiye'de, bu cevabı aramanın ne anlamı olabilir... Biz, üstlenmiş olduğumuz toplumsal sorumluluğumuz gereği, bu cevabı aramak ve gereğini yapmak durumundayız.

Bugünlerde de, 28 Şubatla birlikte girilen karanlık dehlizle karanlığa alıştırılmaya ve bu dehlizdeki yaşamın dışında yaşam olmadığına şartlandırılmaya çalışılıyor. Resmi ideoloji beyaz bayrak çekmemek için, reform ve restorasyonlarla uğraşmaktadır. Biz, sivil toplum örgütleri ve tek tek birey olarak insanımız, sorumluluklarının bilincinde olduğu sürece, her şeyi biçimlendirmeden iddiasıyla gelenlerin hiçbir şeyi biçimlendirmeden gideceklerine inanıyoruz. " dedi.

Yusuf Engin'in ardından Genel Başkanımız Salim Uslu açılış konuşmasını yaptı. 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül toplumda hangi derin izleri bırakmışsa, 28 Şubat'ın da aynı derinlikte izler taşıyan olağanüstü rejimin yeni bir miladını oluşturduğunu

ifade eden Uslu, "Her ne kadar, kimi sivil-ler, 28 Şubatın siyasi pozisyonunu ve davranış tarzını veri alarak, kendilerine misyon biçiyorlarsa da, üniversite gençliği, bu sürecin en etkin, en olgun ve en soylu tavrını ortaya koymuştur. Birçok siyasetçinin, aydının, işadammın, sendikacının, sadakat yarışına girdiği bir dönemde, başörtülü ve başörtüsüz gençlerin hep birlikte, özgür üniversite diye haykırarak gösterdikleri olgunluk ve dayanışmayla, benim, sadece büyüklere ders vermekle kalmıyor, aynı zamanda, totaliterizme korku, topluma da umut salıyorlar. Aslında bu umudun yaşama dönüşmesi için, birlikteliğin, sadece yasağa karşı çıkmak yerine, yasaksızlığı savunmak bilincine ve karar-

lılığına ulaşması gerekmektedir. Ne olacak bu memleketin hali, Türkiye nereye gidiyor soruları, hemen herkesin, her vesileyle sık sık sordukları sorular olmasına karşı, bugün, bu sorular, daha özel ve daha ciddi bir anlam kazanmıştır." dedi.

İnsan haklarına ihlal girişimlerine her gün bir yenisi eklenmektedir. Toplum bünyesinde her geçen gün, yeni gerilimler yaratılmaktadır. Özgürlük alanlarının gaspı, bir kışkırtma seyri halinde devreye sokulmaktadır. Yönetim kaynaklı bir şiddet, toplumun ve ülkenin etrafına korku duvarları ördüğünü ifade eden Uslu: "Türkiye, artık, gerçeklerle yüzleşmekten korkmamalıdır. Semboller ve semboller savaşı artık son bulmalıdır. Siyasi resesyon, istikrar diye yutturulamaz. Ezik bir parlamento, çekimser ve tembel bir siyaset, üstün güçleri aşmak yerine, onlarla uyuma ve uzlaşmayı tercih ederek, demokrasi söylemine, somut ve organik karşılıklar oluşturamaz. İrtica tehlikesine dayalı bir iktidar denklemiyle, ideoloji kutsayan bir oligarşik yapı ile Türkiye'nin birikimleri ve potansiyelleri harcanmaktadır. Devlet, elbette güçlü olmalıdır; ama, teşhiste de yanlış yapmamalıdır. Türkiye gücünü, potansiyelini, ideolojik kaygılara feda edemez." dedi.

Devletin ideoloji yerine akıl ve bilgiye güçlendirmek gerektiğini ifade eden Uslu, "Demokratik cumhuriyete ve sosyal hukuk devletine ulaşmış bir Tür-

Panel

kiye için, her şeye rağmen, bizim umutlarımız, hayallerimiz ve heyecanlarımız var. Türkiye'yi şaha kaldıracak potansiyelimiz, dinamizmi-miz, ufkumuz ve vizyonumuz var. ihtiyaçlarımıza bağlı yeni kurumsal güçlerimiz ve aktörlerimiz var. iç ve dış rekabete dönük yeteneklerimiz de var. Türkiye'nin varlarının, yeni dinamiklerinin genel süreçlere katılmaması; yani, dışlanması, hem ekonomik kayıp hem de stratejik bir zayıyat olarak görülmelidir. Bütün bu tespitlerden sonra, her ne kadar mevcut kaptanlar topluma sormak gereği dahi duymuyorlarsa da, Türkiye gerçekten, doğru rotada mıdır? Türkiye'nin şu anda gittiği yer, gerçekten toplumun gitmek istediği yer midir? Biz, Hak-İş olarak, bu ülkenin emekçilerinin ve tüm toplumun sorduğu bu soruların cevabını arıyoruz. Sadece cevabını değil, aynı zamanda, doğru karşılığını da arıyoruz. " dedi.

Salim Uslu'dan sonra söz alan oturum başkanı Dr. Mustafa Çalık, Türkiye'nin hiç kimseye demokrasiye, demokratikleşme hizmetlerinden ötürü ödülleri veril-meyeceği günleri görmesini arzuladığını belirterek, "Ama, öyle anlaşıyor ki, eline geçirdiği siyasi iktidarı, eline geçirdiği devlet iktidarını, bu ikisini belki ayırmak lazım, siyasi iktidarla devlet iktidarını.

Çünkü, Türkiye'de, çok partili hayata geçişimizden bu yana, belki siyasi iktidarlar, bir ölçüde, siyasi partiler tarafından kullanılmıştır; ama, tek parti dönemi hariç, devlet iktidarını siyasi kadrolar asla kullanmamıştır. Devlet iktidarı, devletçi seçkinlerindir, devlet elitlerindir, bürokrasi-nindir. 28 Şubat'ta da, Türkiye'de, geçen yıl bu oldu. Devlet iktidarını elinde tutan bürokratik hegemonya, bürokratik güç, çok esaslı bir deklasasyonda bulundu. Devlet iktidarına karşı yönelmiş, devlet

iktidarının arkasına saklandığı, kendini meşrulaştırmakta kullandığı resmi ideolojiye yönelmiş herhangi bir aykırı gelişmeye cevaz vermeyeceğini, çok kesin bir dille ihtar etmiştir ve o günden bugüne, örtülü filan değil, gayet açık bir müdahale devam edilmektedir." dedi.

"Türkiye'de kimse hırsız olduğu için ortadan kaldırılmaz. Türkiye'de kimse, eskilerin tabiriyle "vücudu menafii millet memleket tebdül için, muzur olduğu için ortadan kaldırılmaz" çok şey bildiği için ortadan kaldırılır, bir şeyler bildiği için ortadan kaldırılır, konuşma ihtimali varsa ortadan kaldırılır veyahut işe yararlılığı bittiyse ortadan kaldırılır. Bizim ülkemizde de aynen böyle olmaktadır. Devlet, birtakım insanlarla, devlet görevlileri birlikte suç işlemektedirler; onların işe yararlılığı bitince onları ortadan kaldırmaktadırlar; fakat, sonra, bürokrasinin o ezeli alışkanlığı, kendini devlet yerine koyma, kendini devlet olarak sunma. Bürokrasi devlet değildir arkadaşlar; bürokrasi devletin ajanıdır, yani, devletin görevlisidir." diyen Çalık, devletin bizim bu topraklardaki hükümlanlık haklarımız olduğunu, bu hükümlanlık haklarının arkasına saklanarak bu toprakları soyan, müstemlekeci bürokrasinin devlet olmadığını söyledi.

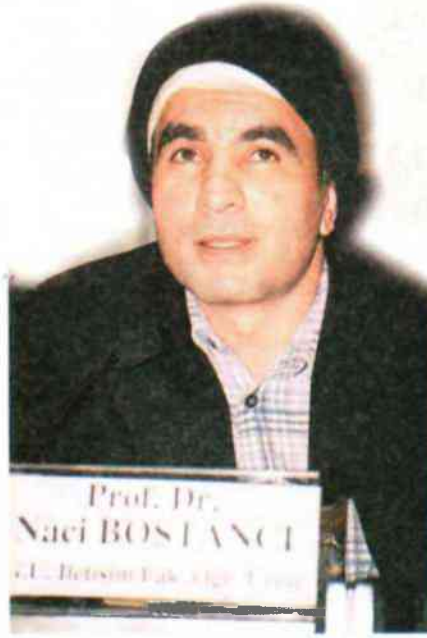
Mustafa Çalık, konuşmasının ardından ilk sözü Prof. Dr. Naci Bostancı'ya verdi.

Naci Bostancı 1980'lerden sonra Türkiye'de özel hayatların kamusallaşması diye bir sürecin yaşandığını yani, dön mahrem dünyalarında, kimlikleriyle, hayata bakışlarıyla ilgili kolektif fantaziler üreten insanlar 1980'li yıllarla birlikte bunları ortaya dökmeye, kamusal alanda konuşmaya başladıklarını ifade ederek Mesela, Aleviler dün de vardı Türkiye toplumunda; ama, insanlar utanırlardı Alevi olduklarını söylemeye. Anneleri, babaları, herhangi bir yere okumaya giden çocuklarına, aman, sakın Alevi olduğun söyleme derlerdi. Bugün, Alevilik tartışılıyor, konuşuluyor, Alevilikle ilgili dergiler çıkıyor. Dün, Türkiye'de Kürtler vardı; ama, hem vardı hem yoktu. Kendi iç dünyası içerisinde, kapalı bir fantezi olarak, belki bir kısım öncü aydın diyebileceğim insanların mahfillerinde yaşayan bir şeydi. Bugün, Kürtlük, Kürtçülük, onun Türkiye'ye ve geleceğe yönelik tasavvurları tartışılıyor, konuşuluyor. Yani, biz, 1980 sonrasında, bir bakıma, bu ve benzeri birçok şeyi sayabiliriz. Sadece kimliklere ve mezhebe ilişkin değil; aynı zamanda, kadınlara ilişkin feminist hareketler, feminist söylemler güç kazandı. Gençliğe yönelik, gençlik kültürü diye bir şey gelişti. Kapitalizmin bir anlamda ticarileştirdiği bir kategoridir; ama, tek başına toplumsal alanda ayrı bir kategori olarak durmaz, politik yansımaları olur. Gençlik kültürü diye bir şey çıktı ortaya, bunlar kamusal oldu." dedi.

Sonuçta herkesin kendi farklılıkları üzerine konuşan bir dille kendisini kamusal alanda var etmeye başladığını fakat aynı coğrafyada yaşıyor olmaktan, bu topraklarda ekme yemekten, bu toprakların havasını almaktan kaynaklanan ortak bir kimlik üretilmediğini belirten Bostancı, "Ortak kimlik derken, devlet aracılığıyla veya herhangi bir siyasal pozisyonun tahakküm yöntemlerine dayalı olarak inşa edeceği bir kimliği kastetmiyorum. Zaten, bir tür kimlikle inşa edilemez. Bunun en baskın unsuru ulus devletlerdi, ulus devletler de bugün, bir kayaya çarptılar ve orada duruyorlar, kendilerini rehabilite edecek yeni yöntemler, yeni yollar arıyorlar. Bu ortak kimlik dediğim şey interaktif bir şeydir; yani, yaşadığımız coğrafyada, insan ilişkileri çerçevesinde şekillenecek bir kimliktir. Bu anlamda, bir kimlik Türkiye'de inşa edilemedi ve toplumsal düzeydeki her bir bölünme, her bir fantezi, adeta kendisini ayrı bir ulus devlet şeklinde tahayyül etmeye başladı. Kim bunu inşa edecek? Aslında, bir bakıma, alttan alta, yine toplumun derinliklerinde bu tür bir ortaklık alanının olduğunu düşünüyorum.

Yaptığımız çeşitli saha araştırmaları vardı. Buna işaret eden birçok enformasyon da var; ama, burada, iki kesimin öncü rolü oynaması gerekiyordu. Birincisi, entelektüeller; ikincisi de politikacılar. Ortak bir kimliğin inşasında, rızaya dayalı bir inşasında, interaktif ilişkilerle inşasında, bu iki kesimin öncü rolü oynaması gerekiyordu. Bir tahayyülün taşıyıcısı olarak fonksiyon ifa ediyorlardı." dedi.

"Eğer, entellektüeller topluma nüfuz etmek diye bir anlayışın temsiliyetini üstleniyorsa yerleşik senaryoların dışında

Türkiye toplumuna bakabilmeliydiler. Hatta, kendileri mutlaka bir politik pozisyonda bulunacaklardı; ama, kendi politik pozisyonlarına dahi eleştirel bir şekilde bakabilme yeteneğinde olmalıydılar." diyen Bostancı Türkiye'de yerleşik, klişe haline gelmiş senaryoların dışında değerlendirme yapan entelektüeller var elbette. Fakat bu insanların çoksunca kalabalıklar olmadığı için, farklı yerlerde duranlar, yazarlardan hoşnut olmakla birlikte, bunları pratiğe taşımak için çok da fazla istek duymadıklarını belirtti.

Politikacıların ise; toplumsal düzeydeki bu parçalanmanın takipçisi oldukları ve kendi tabanlarını kurma kaygısını o kadar derinden hissettikleri ki, o sınırların ötesindeki insanlara, farklı çevrelere, anlamaya yönelik bir siyasal dil, adeta kendi iktidar mücadelesindeki güçlerini tehdit edecek bir unsur gibi görülmeye başlandığını ifade eden Bostancı şöyle devam etti: "Yani, diyelim ki, Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı Deniz Baykal, Türkiye'de olup bitenler karşısında CHP'nin yerleşik senaryosu dışında bir değerlendirme yapmaya kalktığında, CHP'nin ta-

banındaki bir kısım insanları kaybedeceği kaygısıyla -belki, kişisel olarak farklı düşünmekle birlikte- o yerleşik senaryo üzerinden değerlendirmelerini sürdürdü veya yahut Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan veya yahut Tansu Çiller veya yahut Mesut Yılmaz. Yani, bu bakımdan siyasal partilerin ve onların siyasetine önderlik eden kadroların birbirlerinden çok farklı olmadıklarını, ortak bir kaygıyı beraberce hissettiklerini düşünüyorum. Bu da, kendi toplumsal tabanına teslim olma diyebileceğim bir kaygı. Oysa ki, bir siyasetçi, bence, sadece toplumu temsil eden birisi değildir. Toplum, esasen, duyup da anlatamadığı, o meşhur şiirde olduğu gibi hislerle, fikirlerle, uçuşmalarla doludur. Siyasetçi, bir yerde, o duyupta anlatamadıklarını, basiretli bir siyasal formüle çeviren kişidir. Siyasetçi, kendi kaygılarına teslim olan değil, yerleşik o parsilasyonu, yerleşik senaryoları kendi önderliğiyle yıkan ve bütün topluma yönelik mesajlar üretebilen kişidir. Bu anlamda da, Türkiye'de siyasetçilerin genel olarak yeterli olmadıklarını düşünüyorum. Bugün, bir sürü şeyden şikayet ediliyor; 28 Şubat sürecinden, evet, o şikayetlerin hepsine katılıyorum; medyanın oynadığı rolden, evet, buna da katılıyorum. Bunlara ilişkin o kadar söz söyleniyor ki, bunlara benim ekleyeceğim herhangi bir şey yok; ama, acaba, siyasetin kendi içinde yaşadığı güçsüzlükten ve buradaki siyasal aktörlerin, bu güçsüzlüğe yaptıkları katkılardan bu duruma gelmemizin hiçbir payı yok mu?! Yani, bugün siyaset güçsüzse, temsili siyaset, ahaliiyi temsil etme anlamında siyaset, bunda herhalde, siyasal aktörlerin de, kendi namlarına bir pay düşmesi gerekiyor. Medya, her devirde öne çıkmak ister; ama, uygun şartları bulduğunda daha fazla öne çıkar. Siz, siyasal alanı basiretsizlikle boşaltırsanız, tabiatıyla o alanı başkaları dolduracaktır, sadece medya değil; aynı zamanda, ülkenin kötüye gittiğini düşünen başka insanlar da bu alanı dolduracaktır.

Naci Bostancı'nın ardından Ali Bayramoğlu söz aldı. Bayramoğlu 28 Şubat sürecinin ilk defa silahlı kuvvetlerin darbe yapmadan, doğrudan doğruya parlamentoyu kapamada siyaseti, toplumu, bireyi, yani toplumsal değişmeyi yeniden dizayn etme, şekillendirmeyi ortaya çıkaran bir iradesini ifade etmekte ve bu iradeyi ifade ettiği oranda, ilk

defa Türkiye'de bir askeri müdahalenin doğrudan doğruya siyasi ve toplumsal blokaja yol açtığını ifade etti.

Bugüne kadar yapılan müdahalelerin tümünün silahlı kuvvetlerin sisteme açık müdahalesini ifade ettiğini ve silahlı kuvvetlerin bundan hareketle 12 Eylül ve 12 Mart'ta olduğu gibi siyasal sistemi, siyasal parti yapılarını yeniden şekillendirme girişiminde bulunduğunu ve bir dizi cebri yolla da bunda geçici başarı sağladıklarını ifade eden Bayramoğlu şöyle devam etti:

"Bu kez yaşadığımız hadise, Silahlı Kuvvetlerin aynı şekilde bir müdahaleden sonra, dizayn talebinin Türk toplumunda ve Türk siyasetinde yarattığı çok ciddi bir blokaj hadiseleridir. Bugün, ilk defa dizayn talebi; yani, Refah Partisini ve İslami görünürlüğü kamu alanından kazımak, Refah Partisini siyasi alandan silmek, toplumsal taleplerin hangisinin doğru hangisinin yanlış olacağını, cebri yani, asayiş yollarıyla şekillendirmek, muhalefet partilerini olduğu yere çatmak -Çiller de dahil olmak üzere- iktidar partilerini ise bir master planına kuşatmak, öyle bir mekanizmaya yol açmıştır ki, bugün, parlamenter faaliyet, demokrasi tamamen bloke olmuş ve kendi içerisinde bir açmazla doğru gitmek durumundadır. Tabii, 28 Şubat hadisesi sadece böyle bir blokaj tablosunu, böyle bir karanlık tabloyu önümüze koymakla kalmıyor; aynı zamanda, belki ilk kez, biz, Türkiye'de, sağcısıyla, solcusuyla, muhafazakarıyla, eğer biraz demokrat-sak, Silahlı Kuvvetlerin siyasal sistem içerisindeki konumu ve yeri hakkında kendimize sorular sormaya başlıyoruz. Çünkü, biliyoruz ki, Türkiye'de, siyasi alan ve devlet alanı arasındaki ilişki her zaman sıkıntılı bir ilişki olmuştur. Eğer, biz, siyasi alanı kontrol ediyorsak ve devlet alanı ile

siyasi alan üst üste oturuyorsa, o güne kadar orada hiçbir mesele olmamıştı; fakat, bugün çok net bir şekilde, Silahlı Kuvvetler her tür siyasi alana girmekte ve girdiği her siyasi alanda, önce o siyasi alanını o siyasi boyutunu imha etmektedir; aynı güneydoğu meselesinde olduğu gibi. Güneydoğu meselesini, bir anlamda siyasi olarak görüp, o siyasi alana girdiği andan itibaren, siyasi boyut imha edilmektedir. Nedir imha edilen; insandır, insan talebidir, insan katılımıdır, yerel inisiyatifdir, vesaire. Bu alan imha edildiği andan itibaren, karşımıza bir tür devlet alanı çıkmaktadır; yani, milli çıkarlar, ne olduğunu çok iyi bilmediğimiz, çok iyi tanımlayamadığımız milli

çıklarlar manzumesiyle, siyasi alanı ezen, siyasetten koparılan, siyasetçinin elinden alınan, siyasetçinin sadece memur olarak işlev görmesini talep eden bir devlet alanı genişlemesi. Bu devlet alanı genişlemesi, Türkiye'de ilk defa, marjinal grupların değil, toplumun özünün yaşam alanına doğru inmeye başlamıştır. Bunlardan şüphesiz en önemlisi, bu toplumda din-birey ilişkileri ve bu toplumda muhafazakar siyasi partilerle, toplumun çeşitli kesimleri arasındaki temsil ilişkisidir. Doğrudan doğruya, 28 Şubat ve 28 Şubat öncesi Silahlı Kuvvetlerin çok açık bir şekilde bu alana girdiğini, bu siyasi alanı bir anlamda devlet alanına çevirmeye çalıştığını ve burada büyük bir krizin karşımıza çıktığını gösteriyor."

Bayramoğlu 1980'de Özal'ın uyguladığı modernizasyon, Batıyla eklemlenme, üretimde ve arzda çeşitlilik dediğimiz bir dizi mekanizmayı devreye sokarak, özellikle Anadolu'da, Anadolu'nun belli yörelerinde sermaye hareketlerini güçlendirdiğini ifade etti.

1980'ler sonrasında sermaye yapısındaki değişimler dışında toplumsal tabakalaşmada da değişimler yaşandığını, aidiyet duygusunun biçim değiştirmeye başladığını, yeni aidiyet duygularının ortaya çıktığını belirten Bayramoğlu şunları söyledi:

"Aslında, değişmeyi yönetmek çok zor değildi Türkiye'de; çünkü, ekonomik alandaki farklılaşma, demokratik regülasyon mekanizmalarını, yani gerçek anlamda bir serbest piyasa ekonomisi, rekabetçi bir serbest piyasa ekonomisinin tesisini ifade ederdi. Toplumsal alandaki farklılaşmada, belki, bizim, bazı sosyal mutabakatlarımızı, örneğin laiklik anlayışımızı, örneğin vatandaşlık anlayışımızı, örneğin

kamusal alanda; yani, ortak yaşadığımız alanlardaki temel ilkelerimizi tartışarak önce, daha sonra siyasete aktararak ve bir konsensüs içerisinde tartışmayı gerektirirdi. Türkiye bunları yapamadığı içindir ki, bütün toplumsal gruplar sistemin merkezine -biraz önce söylediğim gibi- gitsin diye ifşa ettikleri bir dizi rant damarları oluşturmuşlardır ve sonunda ortaya çıkan devlet içi kavgadır ve devlet içerisindeki en güçlü unsurun, Silahlı Kuvvetlerin de sonunda bu kavgaya müdahil olduğunu gördük. Bununla şunu söylemek istemiyorum; yani, Silahlı Kuvvetlerin 28 Şubat müdahalesi masum bir müdahaledir, katıyen demek istemiyorum; fakat, şu gerçeği de gözden kaçırmamamız lazım: Türkiye'de yaşanan sadece Silahlı Kuvvetlerin ya da ordu içerisindeki 3-4 tane generalin bir hükümete müdahale edip onu düşürmesi ve siyasal sistemi yeniden dizayn etmesi değildir. Önemli olan toplumsal dengelerin yerli yerinde tutulup, toplumsal dinamizmin siyasete aktarılıp, aynı Özal'ın ilk dönemlerinde olduğu gibi, atanmış bir dizi aktörün ve organın siyaset dışına doğal yollardan çekilebilmesi meselesidir. 28 Şubat'tan sonra eğer bir şey yapılması gerekiyorsa, bu, tabii ki mücadele etmek, tabii ki sistemin sivilleşmesini sağlamak, bu önemlidir; ama, asıl önemli olan, her siyasi partinin kendi içerisinde, önce siyaseti, daha sonra toplumu keşfetmesi ve toplumun yeni gereklerine göre, yeni siyasi bir dil, yeni bir siyasi söylem edinmesidir."

Dr. Vedat BİLGİN

Türkiye'nin bir modernleşme krizi yaşadığını, 1950'lerden bu tarafa, hızlı bir şekilde, köylü toplum olmaktan uzaklaşma çabaları içerisinde olduğunu 1980'den sonra Özal devrimiyle başlayan, piyasa ekonomisinin ve devletin küçültülmesi operasyonunun eklenmesiyle birlikte ilk defa Türkiye'de sivil alanın kendini özgür-

ce ifade etmeye başladığını belirterek şunları söyledi:

"Bu dönem, aynı zamanda, Türkiye'de sivil toplum tartışmalarının da yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir ki, bu bir tesadüf değildir. Sivil alanın, ilk defa farklılaşmış, ideolojik düzeyde farklılaşmış taleplerinin ortaya çıkmasına işaret etmektedir. Tabii, sivil alanın bu taleplerinin yükselmesi, politik alanda, özellikle devletin geleneksel unsurlarının bu modernleşme çabası karşısındaki reaksiyonlarını da uyuracak etkiler yaptı. Türkiye'de modernleşme süreci 1950'lerden bu tarafa güçlenen, 1980'de kendi kurumsal yapısını inşa etmeye başlayan, 1980'den sonra inşa etmeye başlayan modernleşme süreci, her şeyden önce, Türkiye'nin geleneksel siyasal yapısı içerisindeki egemen bloku tehdit ediyordu. Bu blok içerisinde, tarihsel konumlarından aldıkları güçle, siyasal merkezdeki işlevlerini devam ettiren askeri ve sivil bürokrasi, her şeyden önce, büyük bir reaksiyon içerisine girdi. Askeri ve sivil bürokrasinin bu reaksiyonunu, normal demokratik rejimlerle karşılaştırarak anlamamız mümkün değil; çünkü, normal demokratik rejimlerde, askeri ve sivil bürokrasinin siyasal aktör olarak tanımlanan unsurları yer almazlar. Onun için, Türkiye'deki bu reaksiyonu, Türkiye'nin sivil güçlerinin iktidara yönelmesi, siyaseti sivil alanın denetim alanı haline dönüştürme çabasına bir reaksiyon olarak gördüğümüz zaman, daha iyi anlamlı hale getirebiliriz. Türkiye'de, 1980'li yıllardan itibaren, piyasa ekonomisinin asgari şartlarının uyarılmaya başlaması, Özal devriminin belki de en etkili olduğu alan burasıdır. Türkiye'de, sadece geleneksel egemen siyasal elitler dediğim, askeri ve sivil bürokrasinin siyasal unsurlarını değil, onlarla eklenmiş, bir çeşit etatist kapitalist sınıfın da konumunu tehdit eder vaziyette algılamalarına yol açtı. Türkiye'deki kapitalist unsurlar, 1923'ten bu tarafa, devletin desteğiyle gelişmeye, devletin rantları üzerinde kapitalistleşmeye -takip edilen politikalar 1923 iktisat kongresinden bu tarafa, bu istikamettedir- alışagelmışlerdi ve devletin kanatları altında, bir çeşit kamu iktisadi kuruluşlarının özel mülkiyetteki simetrisi gibi gelişmişlerdi. 1980'den sonra, piyasadaki canlanma, özellikle küçük sermayenin, bugünler de Anadolu sermayesi diye isimlendirilen unsurların tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte, büyük sermayenin de, devletteki egemen blokla birlikte hareket etmeye başlamasına yol açtı. Bütün kurulumlarımızın tarihi yüzlerce yıla uzanıyor diye Mustafa Çalık Bey başladı. Devletimizin tarihi de bin yıla uzanıyor, Anadolu'daki devletimizin tarihi. Bin yıllık devlet tarihimiz içerisinde, ilk seçilmiş başbakanı 27 Mayıs'ta idam ettik. Tabii, konuyu araştırın-

ların ortaya koyduğu bir şey var. Hepimiz, aşağı yukarı neticeyi biliyoruz. 27 Mayıs'ta idam edilen insanların suçu yoktur. Henüz bir maddi, hukuki anlamda suçları yoktur, bugün de yoktur, ortada bir cinayet vardır ve bu cinayet cevapsız kalmıştır. Bütün gelişmeler -bir olayın başlangıcı onun için diyorum- 27 Mayıs'ta başlamıştır. Sivil alanın talepleri yükseldikçe, sivil alan daha fazla dönüşüm istedikçe -neyi dönüştürmek istiyor; ekonomi ve toplumsal alandaki modernleşmeyi siyasete de yansıtmak istiyor; gayet mütevazı bir talep. Yükselttikçe, 27 Mayıs'ın sağladığı meşruiyetle hareket etmişlerdir. Bütün referansları orasıdır dikkat ederseniz. Eğer, biz de, 27 Mayıs'ı yargılayabilseydik, sembolik düzeyde yargılayabilseydik ve mahkum edebilseydik siyasal olarak, kimse bu cesareti yapamazdı diye düşünüyorum; ama, o yargılayacak siyasal gücü ortaya koyabilseydik, iradeyi ortaya koya-

bilseydik. Sorun, onun için oradan başlıyor; yani, bir olayın başlangıcı odur. 28 Şubat'ın da, 12 Mart'ın da, 12 Eylül'ün de başlangıcı odur.

Son olarak söz alan gazeteci-yazar Ümit Kıvanç birbirini öldüren insanların 12 Eylül'den sonra biraraya gelip konuşmaya başladığını, üstelik benzer bir hayat sürüldüğü için birbirlerini başkalarına göre daha iyi anladıklarını, çünkü silahların markası, çapı dışında aynı hayatın sürdüldüğünü ifade etti.

28 Şubat'ta olağanüstü bir olayın yaşanmadığını, bu tarihten aylarca önce ülkenin yönetimini gerekli durumda Genelkurmay'a bağlamaya yasal olarak izin veren kriz yönetmeliğinin çıktığını, 28 Şubat'ta da bu yasayı bizzat onaylamış, çıkarmış olan hükümetin devrildiğini belirten Kıvanç şöyle devam etti: "Şimdi, şunu demek istiyorum: Hiçbir toplum yetmiş sene boyunca ya da daha fazla; yani, bunu, şimdi Vedat Bey 27 Mayıs'ı her şeyin

başı ilan etti, ben kendisine katılmıyorum tabii ki; yani, çok daha önceden gelen bir gelenektir 27 Mayıs da işte 28 Şubat da, şu da bu da... İyi ama kardeşim, biz, bu gelenekle beraber yaşamıyor muyuz? Bu gelenek birilerini mağdur ettiği zaman, kim mağdur ediyorsa, öbürleri hep bunun yanında olmuyor mu? Şimdi, o tarafına bir bakar mısınız. 27 Mayıs'ta, Menderes asıldığı için, hala içinde bir yara duyan, yaşayan insanlar var. Başka birileri de, o zaman çok sevinmiş. Bunların bir kısmı, neyse ki sonradan pişman olup, bunun bir yol olmadığını anladılar; ama, onun da devamı geliyor; yani, pişman olmayanların devamı da geliyor. Aynı şekilde, devlet onlara gazabını yönelttiği zaman, öbür tarafta da onlar zaten filan diye bir şey oluyor... Şimdi, ben, bütün dünya toplumlarını filan çok iyi bilen, her şeyi araştırmış bir kişi değilim, bildiğim kadarıyla söylüyorum, sizin de izlenimlerinize başvuruyorum, siz de bunu değerlendirip, doğru mu yanlış mı, bir hükme varabilirsiniz. Yeryüzünde bizimki kadar bölünmüş bir toplum olduğunu ben düşünmüyorum. Şimdi, pek çok ortak özelliğimiz var, şu var bu var; ama, birbirini neredeyse yeni tanımaya başlamış, çok büyük kümeler var bu toplumda. Hani, tanıyacaklar mı, bu işi ileriye götürecekler mi tanışma faslını, daha bir böyle beraber sorunlarımız olduğunu anlayacak mıyız, beraber davranacak mıyız; yani, İstanbul Üniversitesi'nin önündeki durum devam edecek mi, yoksa ilk fırsatta, herhangi birimize böyle bir iktidar şansı doğduğu anda, hemen gözümüzü yine yukarıya dikip, bizimle aynı mağduriyeti aslında paylaşmış, taşımış birilerine cephe alacak mıyız büyük güçlerle beraber; bu, henüz belli değil. Ama, umutlu olunabilecek tek nokta şudur: Hani, yavaş yavaş şunu kavramaya başlıyoruz ki, ya, aslında hepimizi ilgilendiren bazı sorunlar var galiba ve topluca bir şeyi değiştirirsek, biz, beraber rahat edeceğiz ve üstelik de, böyle bir değişikliği yaparsak, kimliklerimizden fedakarlık etmemiz gerekmeyecek; yani, neyse o olmaya, solcuysak solcu, sağcıysak sağcı olmaya devam edebileceğiz; fakat, buna karşılık, ne birbirimizi öldürmemiz gerekcek ne de birileri sürekli ötekini yanına alarak bize hücum edebilecek. Böyle bir durum olabilir galiba demeye yeni yeni başladık biz. Türkiye'de eğer umutlu olunabilecek bir şey varsa sadece budur. Bu da, çok cılız bir şeydir; çünkü, bu bizim toplumsal hayatımızda, top-

Panel

lumsal davranış alışkanlıklarımızda yok.

Türkiye'de partilerin politikası olmadığını, önemli olanın yönetime gelmek olduğunu belirten Kıvanç : "Politikacılar gayet iyi bilmektedirler ki, memleketin asli meselelerinde, birileri ne derse o olacaktır zaten. Onunla itişmeye hiç kimse'nin niyeti yoktur. Bunun en çarpıcı örneği de, bugün, mağdur edildi, 28 Şubat'la postmodern darbe yapıldı, iktidardan atıldı dediğimiz insanların, bir tanesi Refah Partisi, biri Doğru Yol Partisidir. Doğru Yol Partisi, güneydoğudaki savaş politikasının siperi olmuş bir partidir; Refah Partisi de, dediğim kriz yönetmeliğini çıkaran, Susurluk'ta da devlete "bakın, ben bu işe ellemeyeceğim; işte, siz de bizi artık kabul edin" teklifi yapmış bir partidir. Şimdi, biz, bence kendimizi kandırmaktan vazgeçelim. Çünkü, biz kendimizi kandırdığımız sürece, kimseyi zorlayamıyoruz, kimseyi değiştiremiyoruz. Ben burada ahkam keserek, siz orada dinleyerek, memleketi değiştiremeyiz.

Sonuç olarak, birileri seçimlerle iktidara gelecek, onlar birtakım kanunlar çıkaracak, polisi eğitecek, askeri şöyle yapacak, memleketi böyle değiştirecekler. Bizim elimizdeki tek şans da, eğer demokratik bir düzen istiyorsak, oylarımızla birilerini iktidara getirmek ve onları bir şeye zorlamak. Bunun dışında bir şans

sımız olamaz. Biz de sokaklara dökülürüz, birtakım demokratik protesto yollarını kullanırız ya da talep dile getirme biçimlerini kullanırız; ama, sonuçta birilerini bir şey yapmaya zorlayabiliriz. Yapacak olanlar, iktidara gelenlerdir. Daha doğrusu, bizim ülkemizde, iktidara hiç bir zaman gelemeyen, ama zaman zaman hükümet olanlar." dedi.

Son panelist Ömer Çelik : "Biz, 28 Şubat'tan beri bir siyasi pornografi yaşıyoruz. Bu gördüğümüz şeyin birinci dereceden adı pornodur. Her şey çok açık olup bitiyor; ama, biz, bir türlü ne olduğunu anlayamıyoruz. Ortada bir devlet var; fakat

buna derin devlet deniyor. Öyle işler yapıyor ki, sığıltan başka bir şey değil, hiçbir derinliği yok. Dolayısıyla, bir ara Türkiye böyle siyaset meydanlarında falan ne olup bittiğini tartışıyordu. O tatmin etmemeye başladı, ardından böyle, her şeyin dibini bulduğu realite şovlar başladı, kim kiminle, nerede, nasıl diye. Her şeyi görüyoruz; ama, peki, burada ne oluyor, bu bizim ne işimize yarıyor, bunu anlayamıyoruz. İşte, 28 Şubat'tan beri yaşadığımız süreç de böyle bir sürece tekabül ediyor." dedi.

Türk Silahlı Kuvvetleri, her zamanki gibi siyaseti kesintiye uğratıp, daha sonra normalleşme sürecini sağlamak üzere geri çekilmedi. Siyaseti kesintiye uğratmak yerine, bu sefer, TSK bir siyasi parti gibi davrandı, bizatihi siyasetin içine girdi. Zaten, bu meseleyi de sıkıntıya sokan budur, ortada bir darbe olmadığı; ama, TSK siyasetin içine girdi. Darbe olmadığı için, darbenin sona erdirilip, tekrar sivilere devredilmesi ve tekrar bir normalleşme süreci yaşanması diye de bir şey söz konusu değil. Demek ki, TSK'nın siyasette bulunması, bir sürekli hal arz edecek. Yani, biz, bundan sonra, ordu adına konuşan birtakım askerleri, bir siyasi partinin aktörleri gibi dinlemek durumunda kalacağımızı belirterek : "Şimdi, burada, yalnız, işin sivil kanadında şöyle bir şey gördük: Yani, bu memleketin en eski

siyasi aktörleri, şunu söyleyebildiler; Refah Partisi kitlesini kastederek, bunlar örümcek kafalıdır diyebildiler. Bu kişilerin işgal ettiği makamlar da, memleketin en üst siyasi makamları oldu. Bu bize bir şeyi gösterdi; dünyadaki bütün gidişatın aksine, Türkiye'de sivilleşmeyle demokratikleşme arasında doğrudan bir bağlantı kuramıyor muyuz. Türkiye'de sivilleşme demokratikleşmeyi getirmiyor. Türkiye'de, sivilleşme dediğimiz, sivillerin siyasette daha çok yer alması, demokrasi yerine, daha antidemokratik süreçlerin işbaşına gelmesini getiriyor. O zaman, bizim, demokratikleşme konseptimizi, bu manada gözden geçirmemiz lazım." dedi.

Refah Partisinin hukuken kapatılması bir parti olmasına rağmen, fiilen Türkiye'yi yönetmeye devam ettiğini, bunun akılların bir şey yaparken, Refah Partisini ve onun temsil ettiği kitleyi dikkate alarak yaptığını ifade eden Çelik şunları söyledi: "Büyük sermaye, kendisini Refah Partisiyle ilgili reflekslerine kilitlenmiş durumda. Merkez sağdaki partiler birtakım adımlar atacaklar ama, bu adımları attıkları zaman, muhtemel bir seçimde Refah'ın durumu ne olur diye düşünüyorlar. Merkez solun hali zaten ortada. Şimdi, burada baktığımızda, kapatılmış bir partinin, fiilen yok olmuş bir partinin gündemi bu kadar belirlemesi, hem Türkiye açısından büyük bir sıkıntıdır hem de siyasetin alanında, bir iktidar zaafına değil, gittikçe bir iktidar yokluğuna, bir irade yokluğuna düştüğünü göstermektedir. Şimdi, burada, merkez sağ çok uzun bir zamandır, bütün reflekslerini kaybederek, sadece Demirel'in, işte, "Türkiye'de herkes göğsünü gere gere ben Müslümanım diyecektir" sözleriyle kayıtlı bir politika üretmeye başladı. Bir ara Mesut Yılmaz, Hayek'in falan eserlerinin çevrilmesinden bahsetti. Şimdi, Tansu Hanım işte bir demokratikleşme raporu hazırlıyor; fakat, bunun merkez sağ ideolojisiyle organik bir bağ kurduğu durumları çok görmedik biz. Dolayısıyla, merkez sağ, bütün, 28 Şubatın hemen öncesinde ve bu bir senelik süreç içerisinde kendisini şuna kitledi: Normal siyasi koşullarda ve siyaset sahnesi içerisinde geçemeyeceğini, onunla siyasi yarış yapamayacağını anladığı Refah Partisini, siyaset dışı yollarla ekarte etmeye kalktı. Tabii, bunun, çok tabii bir sonucu oldu, o da şuydu: Refah Partisine yönelen operasyon, öteden beri olduğu gibi, sadece siyasi İslamı geriye çekmek veya siyasi İslamı milimize

etmekle ilgili bir operasyon değildi. Bu operasyonun iki ayağı var. Birinci ayağı şu; sadece siyasi İslam değil, yani, biz aydınların kullandığı anlamda siyasi kültür ayrımına eğer burada iltifat edersek, siyasi ya da kültürel İslami görünürlüğün kamusal ve siyasal alanlarının tümüyle kazanması. İkincisi de şu; Refah Partisinin ekarte edilmesinden sonra, operasyonun uzantılarının merkez sağa yönlendirilmesi ve kendi doğal süreçleri içerisinde bir şekilde şemile kavuşamayan merkez sağın, Refah Partisine yapılan uygulamalarla, Refah Partisine yönelen metotlarla birleştirilmesi ve yeniden dizayn edilmesi. Şimdi, bunun, kısmen, merkez sağdaki siyaset aktörleri tarafından fark edildiğini düşünüyorum; ama, fark edilen bu durum karşısında yapacakları çok bir şey yok. Şu anda merkez sağın içine girdiği durum şudur: Merkez sağ partilerin, iki partinin başındaki her bir lider, tavırlarında öteden beri çok değişik pozisyonlar arz etseler de, temel olarak şunu ortaya koydular: Sistemin egemen güçleri merkez sağa yönelik bir operasyon başlattığında, bunlardan biri gitti hemen dedi ki egemen güçlere; ben, sizin dediğiniz işleri yaparım, siz öbürünü yiyin. Öbürü de gitti aynısını aynı şekilde söyledi. Burada da, merkez sağ ideoloji, bizatihi kendi siyasi varlığını yok eden, hatta kendisi darbelerle mağdur edilmiş bir siyasi ideoloji olmasına rağmen, bu operasyon karşısında, bu siyaset dışı uygulama karşısında bir demokratik refleks gösteremedi. Şimdi, o sebeple burada bir şey söyleyeceğim: Biz bu milliyetçi, muhafazakar, sağcı, mukaddesatçı, iyi niyetleri ve temennileri bir kenara bırakalım. Bu ülkede, sürekli olarak merkez sağ iktidarlar çıkıyor genel olarak, çok partili hayata geçtiğimizden beri halk; fakat, halkın merkez sağ partilere verdiği bu oyların hepsi haramdır; çünkü, bu kadar çok iktidarlar çıkarılmasına rağmen, hal-

kın verdiği oyları hak etmeyen bir otoriter refleks gösteriyor merkez sağ ideoloji. Her darbede, dayak yedikten sonra tekrar siyaset sahnesine çıkıyor, nereye kadar, bir daha ki sefere daha iyi dayak yemek üzere ortaya çıkıyor. 28 Şubat sürecinde de şunu gördük: Halkın oylarıyla işbaşına gelmiş bir partiyi, merkez sağ ideoloji, kendi paçasını kurtarmak üzere, otoriterizmi savunmaların önüne attı. O sebeple, milliyetçi, muhafazakar, sağcı, mukaddesatçı, İslamcı her neyse, iyi niyet temennileri; yani, bu işi atlatınız, bu sefer öyle değil. Ya atlatılması için gereken yapılacak. Yani, bunlara merkez solla ilgili de şeyler söylenebilir; ama, şimdi ana gövde orası üzerinden yürüdüğü için siyaset, onu söylemek istiyorum. Ya da bu yapılmadı, takdirde, Refah Partisinin başına gelenden daha beteri, daha sofistike, daha incelikli metotlarla merkez sağın da başına gelecek ve tabiri caizse, mazlumun bedduası, Refah Partisinden çok merkez sağa var. Çünkü, şu anda merkez sağ ideoloji, siyaset dışı yollarla siyasetin dizayn edilmesi karşısında, sadece kendi ikbalini kurtarmaya çalışan aktörle dolu. Burada kimse, bu merkez sağın büyükleri, hamileri, bunun hukukunu koruması gerekenler, bunlara büyük bir iş düşüyor. Tabii, burada, merkez sağ seçmenin de komisyonunu yeniden değerlendirmesi gerekiyor; çünkü, şu anda, merkez sağın durumu da, ekarte edilmesine göz yumduğu Refah Partisine kilitlenmiştir, krizin birinci ayağı budur; çünkü, Refah Partisinin, bundan sonraki Refah Partisinde siyaset yapanların, bundan sonra siyasetteki halleri ne olursa, merkez sağdakilerin de kaderi o olacak. Bu kilitlenme gerçekleşmiştir. Bu kenetlenmeden merkez sağ kendisini kurtaramaz, bu sorumluluktan kaçamaz, bu sefer topu askerlere de atamaz, zaten top askerlerin ayağında, o kaleye doğru geliyorlar." dedi.

"BİLGİ ÇAĞI EŞİĞİNDE TÜRK ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ"

**HAK-İŞ GENEL EĞİTİM SEKRETERİ
ve ÖZ İPLİK-İŞ SENDİKASI GENEL
BAŞKANI Yusuf ENGİN'in
TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI
VAKFI'nın düzenlediği
"BİLGİ ÇAĞI EŞİĞİNDE TÜRK
ÇALIŞMA HAYATININ GELECEĞİ"
konulu toplantının
"BİLGİ ÇAĞI EŞİĞİNDE TÜRK
ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SİSTEMİNİN
GÜNDEMİ"
konulu forumunda yaptığı konuşma**

Sayın Başkan,
Saygıdeğer dinleyiciler,

Dünyanın olağanüstü bir değişim ve dönüşüm hızıyla girmekte olduğu Bilgi Çağı'nın eşiklerinde her alanda olduğu gibi endüstriyel alanda da yeni bir ilişkiler bütününe olan ihtiyacı (kavramsal düzeyde bile olsa) ortaya koyduğundan dolayı öncelikle bu programları düzenleyen Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'na teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

1768 yılından, yani Endüstri Çağı'nın başlangıcı olan buhar makinasının bulunuşundan bu yana geçen 200 yıllık uzun

ve yoğun bir çağın getirdiği gerekleri ve gerekleri, ne kendisi üretip taşıyabilmiş, ne de yerine getirebilmiş; insanlarının optimum-ortalama refah'ını sağlayamamış ve kendisi için belirlenen az gelişmişlikle-gelişmekte olan kısımları kabullenmiş, bunların arasına sıkışmış bir ülke için Bilgi Çağı Eşiklerinde Türk Endüstriyel İlişkiler Sistemi'nin Gündemi'ni konuşmak, tartışmak oldukça lüks ve fantezi sayılabilir.

Ama, üzerimize doğru gelen bir dünyaya karşı hazırlık-

sız ve donanımsız yakalanmamak, bu dünyadan soyutlanarak ve ayrı dili konuşarak biryerlere varamayacağımızın bilinci içerisinde, ülkemiz için henüz lüks ve fantezi de sayılsa ön şartları oluşturmamız şerhini koyarak konuşmama devam etmek istiyorum.

İnsanın tarihsel yürüyüşünde toplumla, devletle, mekanla ve üretimle olan ilişkilerinin temelinde, bu ilişkileri belirleyici olan yaşanan zaman dilimine egemen dünya görüşü ve etik-ahlaki değerler'dir. Her çağın getirdiği bir dünya görüşü ve etik değeri olduğu gibi Bilgi Çağı'nın getirdiği bir dünya görüşü ve etik, yani bir değerler sistemi, yeni deyimle yükselen değerleri vardır.

Bilgi Çağı' endüstriyel ilişkileri'ni ve bu çağın getirmekte olduğu değerleri, dünyanın 80 li yıllardan itibaren girilmiş olduğu globalleşme-küreselleşme ekseninden ayrı düşünmememiz gerekiyor. Çünkü Değişim-Globalleşme-Bilgi Çağı, üçgeni, birisinin varlığının diğerlerine balı olduğu, birbirlerinin hem üreticisi, hem de birlikte varlıklarını sürdürebilecekleri kavramlar ve yapısal süreçlerdir. Dünyamızla birlikte ülkemiz de bu sürecin başlangıç sancılarını çekmeye başlamış bulunmaktadır.

Bilgi Çağı endüstriyel ilişkiler sistemi, bilgi çağının getirdiği ekonomik, sosyal ve siyasal yapıdan soyutlamamak; ekonomik, sosyal ve siyasal atmosferin etkileriyle birlikte düşünmek gerekiyor.

Bilindiği gibi; endüstriyel ilişkiler sistemi, bir ülkenin endüstri hayatında, çalışma şartlarının belirlendiği ve yaşandığı bir ilişkiler düzenini ifade etmektedir. Dolayısıyla, endüstriyel üretimle sınırlı bir alanı kapsamaktadır. Bu alan, sanayi Çağı üretim ilişkilerinin, yerini bilgi Çağı üre-

tim ilişkilerine terkettiği günümüz dünyasında, bilgi'nin üretim sürecinin de bir nevi meta üretimi sürecine dönüştüğünü de belirlemektedir.

Bilgi Çağı Eşiklerinde ilişkileri kritik etmeye başlarken, o eşik zeminine baktığımızda yani globalleşmenin (türkçe deyimle küreselleşmenin), bilgi Çağına girişte sağlam bir zemin oluşturmadığını görüyoruz.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) nın Küreselleşmenin 7 sorunu başlığı altında 1997 yılında yayımlanmış olduğu rapor, bilgi Çağı'nın eşiklerinde endüstriyel ilişkilerin iyi ve doğru bir yürüyüşe başlayamadığını ortaya koyuyor.

Birleşmiş Milletler raporundaki 7 maddeye ana hatlarıyla bakacak olursak: Dünya ekonomisi çok yavaş büyüyor ve yoksulluk giderilemiyor.

Kuzey ve güney yarımküre arasındaki gelir dağılımı farkı artıyor.

Ortadireğin gelir durumu gittikçe bozuluyor.

Dünya genelinde rant gelirleri (büyümeyi ve istihdamı artırıcı) reel yatırımları engelliyor.

Global işsizlik var ve giderek yayılıyor.

İş güvencesizliği yapısal sorun olmaya devam ediyor.

Ücret düzeyleri arasındaki eşitsizlik artıyor.

görüldüğü gibi; bilgi Çağı'nın eşiklerinde endüstriyel ilişkileri oturtmamız gereken zeminde, 7 kara delik oluşmuştur.

Böyle bir reel dünya tablosunu önümüze alarak ve dünya, bilgi Çağı'nın gereklerini hızla yerine getirmeye ve toplumsal şekillenmeler almaya başlamışken, ülkemizin sosyo-ekonomik gerçeklerine baktığımızda ise şu tabloyla karşılaşırız:

Enflasyon oranının % 101,6 olduğu
İç borç faiz oranlarının % 166 larda olduğu,

Dış borçların 85 milyar dolar olduğu,
İç borç stokunun 6,5 katrilyon olduğu,
Dış Ticaret açığının 20 milyar dolar olduğu,

1997 bütçe açığının 2,2 katrilyon olduğu,

1998 bütçesinde öngörülen açığın 4 katrilyon olduğu,

1998 bütçesinin % 40 ının faizlere (5,9 katrilyon), % 9,5 unun Sosyal güvenlik ve KİT açıklarına ayrıldığı,

SİSTEMİNİN GÜNDEMİ"

Kayıtdışı ekonomi boyutunun 16,5 katrilyona ulaştığı,

Kayıtdışı istihdamın 4,5 milyona ulaştığı,

Toplam işsiz sayısının 10 milyona ulaştığı,

Toplumsal en zengin % 20 si milli gelirin % 55 ini alırken, geriye kalan % 80, milli gelirin % 45 ini aldığı adaletsiz gelir dağılımının sürdüğü,

Günlük geliri 1 doların altında 10 milyon insanın açlık sınırında (Afrika standartlarının altında) yaşadığı,

Marmara ve Ege de % 1,4 olan yoksulluk oranının Doğu ve Güneydoğu da % 30 a ulaştığı.

Sayısı 250 bin olan rantıye ye % 166 faiz vererek iç borç toplayan Devlet Hazinesi'nin, 6 milyon çalışanın ücretinden iradesi dışında kestiği 1 katrilyon TL. lik (Diğer bir iç borç kaynağı olan) zorunlu tasarruflara ise sadece % 17,2 nema oranının uygulandığı,

2 milyon insanın uyuşturucu bağımlısı olduğu,

10.000 çocuğun sokaklarda yaşadığı,

8 milyon özürünün bulunduğu,

İş kazalarında yılda 2 bin insanın öldüğü,

Faillen 10 milyon çalışandan sadece 1 milyon sendikal haklardan yararlananların olduğu, çalışan kadın nüfusunun % 67 sinin sosyal güvenceden yoksun bulunduğu,

işsiz ve dar gelirliilerin hayata karşı duydukları umutsuzluk ve çaresizlikten dolayı toplumun % 25 inin psikiyatrik bakımdan tedaviye muhtaç olduğu,

1994 yılından bu tarafa 600.000 kişinin işten çıkarıldığı,

Ücretlilerin milli gelirden aldıkları pay % 24 olmasına karşılık, üzerlerindeki vergi yükünün % 45 olduğu,

4 kişilik bir ailenin geçimi için sadece mutfak harcamaları 55 milyon TL. yi aşmışken, asgari ücretin 22,9 milyon TL. de kaldığı, bir Türkiye'de Bilgi Toplumunun eşğinde konuşmamız gereken endüstriyel ilişkiler gündemi de kendiliğinden ortaya çıkıyor sanıyorum.

TEMEL GÖSTERGELERLE TARIM-SANAYİ VE BİLGİ ÇAĞINDA ENDÜSTRİYEL İLİŞKİLER TABLOSU

Tarım çağı

(Sanayi öncesi toplum)

Sanayi çağı Bilgi çağı

(Sanayi sonrası toplum) Küçük ölçekli üretim Büyük ölçekli üretim Küçük ve Orta ölçekli üretim Emek yoğun çalışma Sermaye ve makine yoğun çalışma Bilgi yoğun çalışma Bireysellik Kitlelilik Bireysellik Esneklik Katılık Esneklik Ev İşyeri Ev-İşyeri Gönüllü Kuruluşlar Sosyal Devlet Sivil Toplum Örgütleri Soyut alanlar Materyalist-hümanist Soyut, metafizik Dinler Pozitivizm Dinler-İnançlar

Bilgi toplumu bizde, kuru malumatlarla alt alta getirilmiş ansiklopedik bilgi yığından ibaret bir toplumsal yapıyı veya çok okumuş kavramıyla sınırlı bir malzeme yüklü toplumu karıştırmaması gerekiyor.

Bilginin sürekli üretilip tüketildiği, bir

meta haline geldiği, sanayi çağının makine yapan makine anlayışı yerini, bilgi çağının bilgi üreten bilgi anlayışına terketmektedir.

Yaklaşan bilgi çağı, toplumun hangi katmanında olursak olalım bizleri, tüm sorunlara çözüm üretmeye mahkum kılmaktadır.

Bilgi çağına girerken sanayi çağı'nın endüstriyel ilişkiler anlayışı bütünüyle değişmiş, mekanik ilişkiler zincirinden, (Bir bilim felsefecisinin) : Aynı yerde kalmak için bile çok hızlı koşmalı! tesbitiyle dinamik bir süreklilik zincirine adım atılmaktadır.

Aktüel deyimle sanal bir dünyaya doğru gidiyoruz..

Bir bilgi otoyoluna girmek üzereyiz. Hatta girmiş durumdayız. Artık bilgi otoyoluna girmeden, gitmek istediğimiz yere ulaşmamız mümkün olmayacaktır. Neredeyse, bilgi otoyoluna girmeden yaşamak bile mümkün olamayacaktır.

Bilgi otoyoluna girmede direnmek, kaplumbağa ile tavşan arasındaki, hedefe yürüyüşte zaman, refleks ve hız farkı gibidir.

Endüstriyel ilişkilerin üzerinde oluşacağı etik-ahlak'ın belirleyicisi bu bilgi otoyolu olacaktır.

Evet... Yeni bir gaye yeni bir endüstriyel ilişkiler bütünü..

Bu dünyada da endüstriyel ilişkilerde üretim ve emek esas olacak. Ama üretimin ve emeğin niteliği değişmiş olacak.

En önemlisi; endüstriyel ilişkiler zincirinde, sanayi çağıyla birlikte modernizmin getirdiği insanın makine ile olan iliş-

kileri olağanüstü bir değişime uğrayacaktır.

Bilgi otoyolu dedik.. Bilgi çağının en önemli aracı, bilgi çağını açan araç..

TV ile dünya küçülmüştü.. Bilgi otoyolu yani İnternet; dünyayı evimizin, hat-ta masamızın başına hapsedmektedir. Bil-giye erişimin hızlığı dünyadaki sosyal, siyasi ve ekonomik olayları etkilemekte-dir. Bu çerçevede, dünyanın dörtbir yanı ile, mekandan ve zamandan bağımsız, ül-ke ve sınır engeli olmadan ilişkiye girmek mümkündür.

Nükleer çöplüğe hayır diyen insan, bugün (eşiğinde olduğumuz bilgi çağının anahtarı olan) internetin cazibesi ile bilgi-sayarının başına hapsolmuştur.

Modern insan veya bilgi toplumunun insanı, düşlerini internetin alternatif toplu-munda gerçekleştirme umidiyle internette yeni bir arayış içerisinde.. Makine ile duygusal ilişkiye geçebilecek konuma geldi.. Çünkü tüm dünyası bilgi ve ileti-şim olmaya başladı..

Tabii ki şunu da gözden kaçırmamak gerekiyor: Teknoloji, belli bir yaşam kül-türü ve tarzını da beraberinde getiriyor..

Bilgi çağına giriste, endüstriyel ilişki-lerde en büyük tehlike, dünün sanayi ça-ğında makinanın bir parçası durumuna indirgenen insanın bilgi çağında, insana özgü tüm değerleri, geliştirdiği teknoloji-ler ile özdeşleştirerek, bir nesne konumu-na indirgenmemesidir. Bu muhtemel tehli-ke insanın önünde önemli bir handi-kap(engel) olarak durmaktadır.

Dünyanın global bir köy haline gel-diği günümüzde; insan, 2. kez, ürettiğinin esiri olmamalı, kendini merkez almalı, in-san yüzü teknolojiler üreterek, ihtiyaç ve doyumunun sınırlarını zorlamamalı, ken-dini ve geleceğini tüketmemelidir. .

Dünün tarım ve sanayi çağı'nın şema-larına, bugün hızla üzerimize gelmekte olan bilgi çağı'nın muhteva ve teknikleri sığmamaktadır.

Artık; Bilgi çağı eşiğinde;
Çatışma yerine uzlaşmanın,
Tek tip birliktelikler yerine, farklılık-lar içinde birlikteliklerin,
Birbirini yok etme yerine, kalite ve verimlilikte rekabetin,

Zıtların aynı anda varolabileceklerini anlamak ve zıtlarla birlikte yaşamayı öğrenmenin,

Sartlarını aramak ve zeminini oluşturu-mak durumundayız.

Bizim, HAK-İŞ olarak Endüstriyel Demokrasi adını verdiğimiz, çıkar çatış-masına dayalı çatışma kültürü yerine, ta-rafların çıkar paralellliğini esas alan, taraf-ların çıkarlarının bir noktada buluşturul-duğu insan merkezli bir endüstriyel ilişki-ler sistemini hayata geçirmeyi, bilgi çağı sürecinde intibak için çıkış yolu olarak gö-rüyoruz.

Bugün Endüstriyel ilişkiler gündemi-mizde önümüze alıp tartıştığımız;

Kalite, verimlilik, rekabet, diyalog,

çalışma barışı, istihdam, işsizlik, sosyal politika, istikrar, çalışma hayatı, çalışan çocuklar, çalışan kadınlar, sendikal hare-ket, toplu pazarlık, toplumsal katılım, sivil toplum, sosyal güvenlik, iş güvencesi, gel-ir dağılımı kavramlarını yeniden tanımla-mak ve işlevlerini yeniden belirlemek du-rumundayız.

Dünün kas ve kol işçisi, bugün eşiğin-de bulunduğumuz bilgi çağının, beyin ve fikir işçisi olmak durumundadır. Japon Dr. Ishikawa'nın tesbitiyle: Bant sistemi insa-nı bantın bir parçası haline getiriyor. İşçinin yeteneğini sınırlıyor, verimini dü-şürüyor. çalışanlar beyinlerini kullanma fırsatı bulabilmelidir.

Burada herşeyden önce bilgi çağının eşiğinde, mevcut verilerden yola çıkarak nasıl bir iş ve buna bağlı işçi anlayışı ve düzeninin varolacağına ilişkin (küresel-leşme ve bilgi çağı konusunda yoğun biri-kimi düşünceleri olan) Alvin TOFFLER'in

● Endüstriyel ilişkilerin değişmeyen tarafları olan işçi - işveren ve devletin tanımı ve fonksiyonları bütün dünyada değiştiği gibi ülkemizde de tartışılma sürecindedir.

tesbitlerini aktarmak istiyorum:

..İş'in geleceğinin anahtarı: Rutin, tekrara dayanan, parçalanmış işin artık et-kin olmadığının idrak edilmesidir. Yüksek teknolojik ülkelerde bu iş tarzının modası geçmiş durumdadır. O yüzden şirketler, sendikalar ve hükümetler ne yaparsa yap-sın, bu iş tarzları çökmeye devam edecek. Peşinden gözyaşı döküp sızlanmamızın anlamı yok... Üçüncü dalga sektörünün yayılması, bütünüyle farklı bir iş türünü ifade ediyor... Tabii ki, kimse iktidardan vazgeçmez. En alttaki ustabaşının da, en üstteki yöneticinin de eski tarz iş ilişkile-rinin sürdürülmesinde menfaati var. An-cak vaziyet onların aleyhine değişiyor. Geleneksel ikinci dalga (Sanayi çağı) sa-nayilerinde parçalanmış, tekrara dayanan, zeka gerektirmeyen işler şirketlerin işine yarıyordu. Bugün o tür işi bilgisayarlar daha hızlı ve daha iyi yapabiliyor ve ro-botlar tehlikeli işleri görebiliyor. Eski iş biçimleri çok ama çok az karlı ve verimli. Bu yüzden değiştirilmek isteniyor.. Üçün-cü dalga işçisi daha bağımsız, daha üret-kendir, makinanın bir uzantısı olmaktan çıkmıştır. Onlar, maharetsiz fabrika işçile-rinin hiç sahip olmadığı üretim araçlarına sahiptir..

Bilgi çağı iş ve işçisine ilişkin bu göz-lem ve tesbitlere ülkemizin geleceği için yabancı kalmamamız gerekiyor..

Endüstriyel ilişkilerin değişmeyen ta-rafları olan işçi-işveren ve devletin tanımı ve fonksiyonları bütün dünyada değiştiği gibi ülkemizde de tartışılma sürecindedir.

Sanayi çağı'nın kapalı endüstriyel iliş-kileri, bilgi çağının açık endüstriyel iliş-kilerine dönüşmek durumundadır.

Bilgi çağı endüstriyel ilişkileri'nde ofislerine hapsolmuş yöneticiler ile, tezgahının başına kilitlenmiş işçiler değil, bir-likte katılımcı anlayış egemendir.

Bilgi çağı endüstriyel ilişkilerinde; İş-verenin tanımı ve işlevi değişmiştir. Çağdaş dünyada yukarıdan aşağıya dik-teci değil, aşağıdan yukarıya katılımcı bir anlayış gelişmektedir..

Bilgi çağında İşyeri'nin tanımı ve iş-levi de değişmiştir. İşletme kültürü kav-ramı ortaya çıkmış ve işletmeler yani en-düstriyel üretim merkezleri, büyük bir aile, işçi, işveren ve sendikalar da kendileri-ni bu ailenin birer üyesi olarak hissetmek-tedirler..

Devletin de artık fonksiyonlarını ka-yıtlayıcı değil katılımcı anlayışla yeni-den düzenlemesi gerekiyor.

Devlet, Güvenlik, Savunma, eğitim, Fırsat eşitliği ve haksız rekabetin engel-lenmesi gibi ana görevleri üstlenmeli ve kendisi dışındaki kuruluş ve örgütlere yet-ki devretmelidir.

Biz burada bilgi çağı eşiğinde endü-riyel ilişkileri konuşuyorken, devlet, top-lumda nasıl örgütsüzlüğü ve depolitizasy-onu salayabiliriz ? diye düşünüyorsa, bırakınız bilgi çağının eşiğinde olmayı, ta-rım öncesi toplumsal ilişkilere bile hasret kalabiliriz diye düşünüyoruz.

Devletçi anlayış artık müdahaleci de-ğil gözlemci olmalıdır.

Devletin hukuku anlayışı yerine, hu-kukun devleti anlayışı egemen olmalıdır.

Devletin halkı anlayışı yerine, halkın devleti anlayışı egemen olmalıdır.

Devletin çalışanı anlayışı yerine, ça-lışanın devleti anlayışı egemen olmalıdır.

Yani devlet, sahip, ağa ve baba an-layışından kurtulmalıdır !

Endüstriyel ilişkiler ağı içerisinde önemli bir yere sahip olan (bizim içinde bulunduğumuz) Sendikalar yönünden bil-gi çağı eşiğinde endüstriyel ilişkilere bak-tığımızda;

Herşeyden önce, dünyadaki küresel-leşme ve değişimle birlikte sendikal hare-ketlerin tüm dünyada kan kaybettiğini gözlemliyoruz. Uluslararası çalışma Örgü-tü (ILO) nun yayınladığı raporda, bu sendikasılaşma eğilimi 4 temel nedene bağlanıyor:

Geleneksel örgütlenme biçimlerinin terk edilmesi,

Değişimin küreselleşmesi,

Sermayenin akışkanlığı,

Yeni mesleklerin ortaya çıkışı.

Sanayi sonrası dönemin yani bilgi ça-ğı'nın ana unsurları olan bu temel nedenler üzerinde ülkemizdeki tüm sivil toplum

Örgütlerinin, özellikle de sendikaların düşünmesi ve bir stratejik uyum süreci geliştirmesi gerekiyor.

Yaklaşan bilgi çağı; biz, sivil toplum kuruluşu olan Sendikaları, çalışma hayatının her hücrelerinde meydana gelen hareketliliklere kayıtsız kalmamayı, doğru analizler yapabilmeyi ve gözlemler üretebilmeyi zorunlu kılıyor.

Bırakınız sanayi çağı'nı, bizim toplumumuzda endüstriyel ilişkiler alanında hala tarım toplumu alışkanlıklarının, örneğin işçi-işveren ilişkilerinde toprak ağası-ırgat ilişkilerinin sürdürülüyor olması, bilgi toplumu eşliğinde geçiş sürecimizin oldukça zor ve sıkıntılı olacağını da gösteriyor.

Değişen dünyada değişmeyen 3 faktör Üretkenlik, kalite ve verimliliğin de niteliği değişmiştir. Sendikaların da endüstriyel ilişkilerde üretkenlik, kalite ve verimlilik fonksiyonlarında bir nitelik değişimini gerçekleştirmeleri gerekiyor.

Üretkenlik, Kalite ve verimlilik, sadece işletmelerin makine parklarında veya ofislerde aranacak ve beklenecek kavramlar değil, endüstriyel ilişkiler zincirinin, sendikal alanlarda da aranması ve gösterilmesi gereken sürekli etkinliklerdir.

Yeri gelmişken dünyadaki uygulamalara da arada bir bakmanın uygun olacağını düşünüyorum.

Dünyadaki küreselleşme sendikaları da yıpratmıştır. Ancak değişime uyabilen, perspektiflerini genişletebilen ülkelerde sendikal hareketler de gelişmiştir. ILO nun 97 ülkeyi kapsayan 1997 raporuna göre 72 ülkede 1985-1995 arası sendikalı üye sayısı düşerken, 20 ülkede yükseldi. Yükselen ülkeler: Güney Afrika, İspanya, Şili, Tayland tır. Yükselme nedenleri ise: Vizyonlarını sadece çalışanlarla ve çalışanların ücretleriyle sınırlamamaları, kabuk değiştirebilecek sendikal yapıları olmalarıdır.

Bu noktada Kore'den bir örnek vermek istiyorum. Kore Sendikaları Konfederasyonu uluslararası sekreteri Yoon Yong Mo yaptığı bir açıklamada şunları söylüyor: Yeni düzende, çalışma hayatına temel bir zemin hazırlamak düşüncesi önemlidir. Sendikalar yeni roller edinmek durumundadırlar. Biz, varlık nedenimiz olarak artık militanlığımıza değil, yeni iş alanları bulabilmeye, yeni programlar başlatmaya, ekonomik araştırma kapasitelerimizi artırmaya ve şirketlerin yönetimlerinde temsil edilmeye çalışarak karar verme mekanizmalarında söz sahibi olmak zorundayız. Geçen zamanların çatışmacı endüstriyel ilişkilerini terketmemiz gerekiyor.

Bu örneği Bilgi çağı eşliğinde Türk endüstriyel ilişkiler sistemi gündemi'ni oluştururken uzakdoğu da gelişen sendikal anlayışı da gözden geçirmek gerek-

tiğini düşünerek vermeyi uygun buldum.

Emeğin artık bilgi ile öğüüyor olması, sendikaların da emek örgütlülüğünde merkeze bilgiyi almalarını ve (biraz önce değindiğimiz) bilginin sürekli ve hızlı üretilip-tüketiliyor olması, sendikalarda sürekli ve mekanik olmayan bir bilgi üretim bünyesi'ni gerekli kılıyor.

Yani Bilgi çağı eşliğinde yeni bir sendikal gelenek ve kültür.

Türk Endüstriyel ilişkiler alanında sendikaların rolü'nü konuşurken, olayın hukuki ve siyasi boyutu da ortaya çıkmaktadır. İki kutuplu, soğuk savaş şartlarına göre yapılmış bir dünyadaki şartlara endeksli devletçi, kapalı siyasi ve hukuki yapımız, değişen dünya şartlarında, ülkemizin bu şartlara entegrasyonunda en büyük engellerden birisidir. Hala çalışma

● *Sanayi sonrası dönemin yani bilgi çağı'nın ana unsurları olan bu temel nedenler üzerinde ülkemizdeki tüm sivil toplum örgütlerinin, özellikle de sendikaların düşünmesi ve bir stratejik uyum süreci geliştirmesi gerekıyor.*

hayatına ve Sendikal hayata ilişkin yasalarda; sendikalarla birlikte bütün sivil toplum kuruluşlarını fonksiyonsuzluğa ve örgütsüzlüğe iten 12 Eylül şartlarının getirdiği dayatmacı ve sınırlayıcı, yasal düzenlemeler devam etmektedir.

Bilgi çağı eşliğinde, dünyada sivil toplum örgütlerinin rolleri ve etkinlikleri giderek artarken yani bağımsız denetim ve katılım da söz sahibi olmaları yaygınlaşırken, ülkemizde bu etkinliklerinin daha da daraltılmaya çalışılması, bilgi çağı eşliğindeki hazine durumumuzu iyi gösteriyor sanıyorum.

Ayrıca; küreselleşen bir dünyada bir yandan, uluslararası yasal düzenlemelere taraf olup (örneğin ILO sözleşmeleri, hakları düzenlemeleri) diğer taraftan bunların gereğini yerine getirmemek, nasıl izah edilebilir?

Burada yeri gelmişken Sanayi çağı'ndan Bilgi çağı'na geçişte öncelikle Türk çalışma Hayatı ve Bilgi çağı eşliğinde endüstriyel ilişkiler çerçevesinde, devletin yapması ve gözlemlenmesi gereken kronik sorunlarımıza ilişkin önerilerimizi de ana başlıklarıyla sıralamak istiyorum:

Makro-ekonomik dengelerin yerli

yerine oturtulması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Çalışma mevzuatı, onaylanmış ILO sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmeli, sendikal örgütlülüğün önündeki bütün engeller kaldırılmalı, taşeronluk ve kaçak işçilik önlenmelidir.

Kayıtdışı ekonomi kayıt altına alınmalı, bununla birlikte kayıtdışı istihdamı önleyici tedbirler alınmalıdır.

Rant kesimini de içeren adil bir vergi reformu yapılarak vergi adaleti sağlanmalı, yatırımlar artırılmalı, işsizlik sigortası çıkarılmalı, gelir dağılımı adaletli hale getirilmelidir.

Bugün 1 katrilyon TL. civarında birikmiş olan zorunlu tasarruf uygulamasına son verilmeli, birikmiş paralar enflasyon oranında geri ödenmelidir.

Kangren haline gelen sosyal güvenlik sistemimiz (Özellikle de SSK) köklü ve kalıcı bir biçimde konunun tarafları olan sivil toplum kuruluşlarıyla da mutabakat halinde yeniden reforme edilmelidir.

Dış Ticaret açıklarının kapatılması için İhracat-İthalat dengesi ihracat lehine çevrilmelidir.

Sendikal hareket bağımsız olmalıdır. Siyasetin etkisi altına girmemelidir. Girerse işlevini yitirir ve fonksiyonsuzlaşır. Onun için Sendikal yasalardaki anti-demokratik hükümler kaldırılmalıdır.

İş Güvencesi yasası mutlaka çıkarılmalıdır.

İşsizlik sigortası iş güvencesi yasasıyla birlikte yürürlüğe girmelidir.

SSK, özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Emekliler arasındaki ayrımı kaldıran intibak yasası çıkarılmalıdır.

.....

Saygıdeğer dinleyiciler,

Bugünkü toplantımızın en önemli tarafı, bu toplantımızın konularından da anlaşılacağı üzere sivil toplum örgütlerinin devletin ve resmi dayatmaların önünde olduğudur. Bilgi çağı eşliğinde endüstriyel ilişkileri en azından teorik düzeyde de olsa tartışıyor olmayı bir ilerleme ve mesafe kabul ediyoruz.

Yukarıda değinmiş olduğumuz konular, öncelikle Bilgi çağı Eşliğinde Türk Endüstri İlişkileri Sisteminin Gündemi'nde yer almalı diye düşünüyor ve bu düşüncelerle hepinizi tekrar saygı ile selamlıyorum.

Çalışma Hayatı

Hak-İş Konfederasyonu 8 Mart Dünya Kadınlar günü dolayısıyla "Çalışma Hayatı ve Kadın" konulu bir panel düzenledi.

Panelin oturum başkanlığını Hak-İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Recat Başkan yaptı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim Metro Tanıtım Merkezinde düzenlenen panele 9 Eylül Üniv. İİBF Öğr. Üyesi Prof. D. Meryem Koray, Marmara Üniv. Hukuk Fak. Öğr. Üyesi Prof. Dr. Fehim Üçışık, Başkent Kadın Platformu Temsilcisi Fatma Ersin, Halide İncekara ve Aile Araştırma Kurumu uzmanı Fatma Özdoğan katıldı.

Panelin açılış konuşmalarını Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin yaptı.

Engin dünyada kadınların siyasetteki, politikadaki oranının % 10, yürütmede, yani bankalıklarda görev alanların oranının % 6 civarında olduğunu Türkiye'deki ve dünyadaki kadın nüfusu göz önüne alındığında bunun komik bir rakam olduğunu. Yönetimde ise sadece Türkiye'de değil, dünyada da bu konunun ciddi bir problem olduğunu ifade eden engin şunları söyledi:

Diğer önemli bir yön ise; sendikalaşmada ki oranı, -Türkiye'de gerçi istatistikler ne kadar doğru, aynı bir tartışma konusu, ama- elimizdeki verilere göre 2 774 000 kadından sadece 372 000'i sendikalı olabilmekte, yani örgütlenme hakkını kullanıyor durumda şu anda, bu da ayrıca çok üzücü bir tablo. Kadınların çalışma hayatında hakikaten önemli bir yer aldığını biliyoruz, -yeterli değilse bile- ama örgütlenmeye gelince hiç de çalışılan oranla örtüşmediğini, denk düşmediğini görüyoruz. Yine çalışan kadınlarımızın önemli bir bölümü, yani yüzde 67 gibi bir oranı sosyal güvence dışında maalesef. Yönetim ve iş idaresi alanında girişimci, direktör ve üst kademe yöneticisi olarak kadınların oranı yine yüzde 0 ile 2 arasında bir oranı temsil ediyor ki, bu da ayrıca üzerinde düşünülmesi gereken bir oran.

Yine yönetimde her alanda 100 erkeğe karşılık 3 kadın, işveren kadrolarında 100 erke-

ğe karşılık 8 kadın çalıştığını görüyoruz. Diğer çok önemli, -şahsen çok çarpıcı gördüğüm bir şey- üniversitelerimizin, yani öğretim üyelerimizin yüzde 33'ü kadın, ama 53 tane üniversitenin sadece bir tanesinin rektörü kadın. Şimdi eğer bir toplumun öğretim kurumları, üniversite gibi üst öğretim kurumlarında bile kadınlar gereği gibi, olması gereken düzeyde temsil edilemiyorsa, yönetime gelemiyorsa o da aynı bir sıkıntı tabii.

Diğer bir önemli husus; bir kısım örgütler, partiler tüzüklerinde, programlarında belli oranda yer vermek istediklerini çeşitli araçlarla açıklıyorlar. Kimisine bakıyorsunuz yüzde 25 gibi bir kota koyuyor, kota koyma hakkını nerede kendinde buluyorsa? Hadi bu hakka da bir şey demiyoruz, ama gerçekleştirme oranına baktığınız zaman o da yok ortada, yani yüzde 25 koymuş programına veya tüzüğüne, ama gerçekleştirme oranı yok. Nasıl yok? Bakın, söyle bir geriye gittiğinizde 77 yılındaki parlamentodaki kadın sayısı 4, 83'de 12, 87'de 6, 91'de 8. Bugün 550 kişilik parlamentomuz arasında 13 tane kadın var, yani bizim siyasilerimizin, sivil toplum örgütlerimizin bir bütün olarak yönetim kademelerindeki kadınların durumu bu Türkiye Büyük Millet Meclisi, yani ülkenin geleceğini karar altına alan, kaderini karar altına alan en yüksek kurumda bile durumu verdiğimiz rakamlarla herhalde çok açık bir biçimde ortaya çıkıyor. Diğer çok çarpıcı gördüğüm bir husus; kadın özellikle medya, cinsellik ve pazar alanına sıkıştırılmak isteniyor. Egemen güçlerce toplumlara yön veren beyinlerce sanki böyle bir amaç güdüyor, sonuçta bu çıkıyor karşımıza. Onun için bu konu üzerinde çok ciddi durmak zorundayız. Kadının adı sadece ucuz üretimde, ucuz emekte ve ucuz pazarda geçiyor ne yazık ki. Halbuki kadın olması gereken yerde, oranda ve etkinlikte olmalıdır değerli dinleyiciler."

Yusuf Engin'den sonra söz alan Salim Uslu, dünyada yoksulluğunu, açlığın, savaşın, işsiz kalmanın bedelini kadınların ödediğini söyledi.

8 Martın Anneler, Babalar ve Sevgililer günü gibi tüketimi özendirilen bir gün olmadığı için çok fazla rağbet görmediğini ifade eden Uslu:

"Türkiye'ye dışarıdan bakanlar, siyaset ya da sanat dünyasının vitrinindeki bir kısım man-

ve Kadın

kenlere bakarak Türkiyeli kadınlar hakkında çok kolay karar verebilirler. Hem sanat dünya-

kullanılmak adeta bir yaşam biçimidir." dedi. Korku tüneline hapsedilmiş, yozlaşmış ve cinselliğe indirgenmiş bir kadın kimliği ile, 140 yıldır verilen mücadelenin kadın sorunlarını çözmeye yetmediğini. Sorun, kadınlara seçme ve seçilme hakkı veren yasal düzenlemelerle sınırlı da değildir. Sorun bir yasa sorunu değildir, sorun bir kafa sorunudur, sorun mantalite sorunudur, başka bir ifadeyle sorun insan hakları ve demokrasi sorunu olduğunu belirte Uslu şunları söyledi:

"8 Martlarda atılan parlak nutuklar ve soyut söylemleri, somut ve organik karşılıklar oluşturamadığımız takdirde yine sorun aynen devam edecektir. Sayın Demirel'e sormuşlar "feminizm hakkında ne diyorsunuz?" diye, "icabı varsa fevkalade bir iştir" demiş. Şimdi kadın sorununa böylesi yaklaşımlar, "icabı varsa fevkaladedir" yaklaşımı maalesef yıllar yılı kadınların sorunlarını bir kadın olarak, bir ana olarak, bir emekçi olarak kadınların sorunlarını çözmeye yetmemiştir. Onun için bütün bu söylemlere somut ve organik karşılıklar koymamız gerekiyor. Sadece kadın sorununa değil, aynı zamanda demokrasiyi de bir soyut olmaktan çıkartıp, organik karşılıklar koymamız lazım, yani demokrasi söylemiyle, demokratikleşme arasındaki açığı kapatabilmemiz gerekiyor. Ve nihayet kutsal ideoloji dayatmasını da aynen cinsellik propagandası gibi kadın kimliğini basturmaya yönelik olarak algılıyoruz ve kadını, özellikle kutsal ideoloji ve kutsal devlet adına kadın kimliğini bastırma anlayışına da karşıyız. NGO'ların 1995'teki Birleşmiş Milletler öncülüğünde yapılan Pekin konferansındaki çalışmalarını da sorunun çözümüne yeterli bir katkı sağlayabilmiş değil. Arkadaşımız Yusuf bey izah etti, bugün Türkiye'de toplam istihdamın yüzde 50'sini kadınlar oluşturmaktadır. Yasalara baktığımızda kadınlara ait olarak düzenlenen bir kısım haklar ve yasaklar vardır, yani bundan birkaç yüzyıl önce arkeologlar bir araştırma yaptıklarında, böyle bizim kitapları, kanunları bulduklarında diyeceklerdir ki, atalarımız kadın sorununu çok güzel çözmüşler, işte kreş sorunu, gece çalışma yasağı vesaire. Ama gerçekte koruyucu düzenlemelerin hiçbir işe yaramadığını, yasalardaki kreş

sorumluluğunun, gece çalışma yasağının aslında kadın işgücünün istihdamını engelleyen bir mekanizma olarak bulunduğunu gelecek nesiller kavrayamayacaklardır. Kadınlarımızın işletmelerde ucuz işgücü görülmesi ve işlerini daha kolay kaybedenler olması, aslında çalışan kadınların sorunu ne kadar açık, ne kadar acı ve çarpıcı biçimde yaşamakta olduğunu göstermektedir.

Evet, kadın sorununu insan hakları sorunundan soyutlamak mümkün değil. İnsan onurunu inciten uygulamalar var Türkiye'de, insan onurunu inciten uygulamaların tamamına karşı siyasi, ideolojik, cinsel aidiyetlerimiz, farklılıklarımızı bir kenara bırakarak, kadını inciten, insanı inciten uygulamalara karşı ortak tavırlar oluşturabilmeliyiz, geliştirebilmeliyiz, koyabilmeliyiz. Topluma korku dayatmak, topluma umut ve hayal pompalamak yerine, kadınlarımızın toplumsal yaşamdaki aktivitelerini daha da artırmak, inanıyorum ki kadın sorunlarının çözümünü kolaylaştıracaktır. Yeter mi? Yetmez, sivil toplumun gücünü ve rolünü öne çıkartacak, toplumu ve toplumsal sorunların çözüm platformu olan siyaseti, siyasi vesayetlerden, idari vesayetlerden, tembellikten ve çözümsüzlükten kurtaracak demokratik mücadelenin doruğa çıkartılması gerekmektedir. Bu da yetmez, marjinal bir ideoloji devleti yerine, demokratik devletin ve de üstünlüğün hukuku değil, hukukun üstünlüğünün mücadelesini vermek, erkek-kadın ve sivil toplum kurumlarının birliğini, birlikteliğini pekiştirmek ve hep birlikte "önce insan, önce hukuk, önce demokrasi" diye haykırarak hepimizin üzerine düşen ortak sorumluluktan diye düşünyorum ve bu düşüncelerle kadınlarımızı, kadınlarımızın gösterdiği direnç, verdiği mücadeleyi ve bütün bu süreçte bitmeyen, tükenmeyen sabırlarını övgüyle, takdirle, saygıyla selamlıyorum ve bu panele başarılar diliyorum.

Panel

PANEL

8 MART 1998 İstanbul

Panelin ilk konuşmacısı Prof. Dr. Fehim Üçışık konuşmasının başında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile 1982 Anayasasına değindi.

Üçışık şunları söyledi :

"1948 yılında yayınlanan bu bildiregeye göre her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. Çalışan her kimsenin de kendisine ve ailesine, insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse sosyal koruma vasıtalarıyla tanınan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. Her şahsın kendisi, gerek ailesi için yiyecek, giyecek, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığını ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliği hakkı vardır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23 üncü maddesinin 2 fıkrasını ve 25 inci maddesinin ilk fıkrasını böylece aktardıktan sonra, 1982 Anayasasına değinmek istiyorum. 1982 Anayasası bilindiği üzere 2 inci maddesinde devletin sosyal bir devlet olduğunu nitelerek belirtmiş, temel amaç ve görevlerini sayan 5 inci maddede de: Devletin, kişilerin ve

toplumun maddi ve manevi varlıklarını geliştirmek için önlerindeki iktisadi, sosyal ve siyasal engelleri kaldırmaya çalışmasını görev alarak devlete yüklemiştir. Bunun dışında 82 Anayasası, bu iki ilk maddesinde belirttiği hususlara ilişkin ve ayrıntılı düzenlemeleri sosyal ekonomik haklar bölümünde kadınlara ve çalışma özgürlüğüne ilişkin olarak birkaç maddede serpiştirilerek düzenlemiştir. 1982 Anayasasının çalışma özgürlüğü konusundaki hükümlerine göre herkes dilediği alanda çalışma hürriyetine sahiptir (Madde 48/1) Çalışma herkesin hakkı ve ödevidir (Madde 49/1) Devlet çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve sosyal yardımları almaları için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Kimse cinsiyetine, yaşına ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçüklerle, bedeni ve ruhi yetersizliği olanların yanı sıra, kadınlar da çalışma şartları bakımından özel olarak korunur. Asgari ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu göz önünde bulundurulur. 1982 Anayasasının "Ailenin Korunması" başlıklı düzenlemesine göre de devlet; ailenin huzur ve refahı, özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Bilindiği üzere ayrıca 60 ıncı maddede sosyal güvenlik hakkıyla ilgili düzenleme var.

Şimdi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile, 1982 Anayasasını karşılaştırdığımızda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin aile, çalışanlar ile ve emek karşılığı elde edilecek ücretle ilgili hükümler, hayat seviyesi konusundaki hükümleri uyum sağlıyor, uyuyor. 1982 Anayasasının bu düzenlemelerinin birlikte mütalaasından çıkan sonuç: Genel olarak kadınların, özel olarak anaların, ailelerin huzur ve refahı, özellikle çocukların korunması için gerekli tedbirler devletçe alınmış ve çalışma şartları bakımından özel koruma sağlanmış olarak cinsiyetlerine ve işlerine uygun işlerde yapacakları işlere uygun adaletli ücretlerle çalışabilecekleri ve diğer sosyal yardımlardan da yararlanacaklardır. Böylece kadınların gerek aile ve çocuklar, gerekse çalışma hayatı yönünden uygun şartlar altında çalışma özgürlüklerini kullanabilmeleri öngörülmektedir. Çalışma hakkı, Uluslararası Çalışma Örgütü belgelerinde be-

lirildiği üzere, uğraşmaktan zevk duyulan bir iş yapmak şeklinde ortaya çıkmalıdır. Bu durumda kadınların zorunlu olarak çalışmaları söz konusu olmamalıdır. Eşinin, bir yakının ücreti asgari ücret veya civarında olduğu için ve insan haklarına ve Anayasaya aykırı olarak aile geçindiremez düzeyde olduğu için çalışmak mecburiyetinde bulunmamalıdır."

4 Kişilik bir ailenin mutfak masrafının 60 milyonu geçtiği, asgariden yaşama şartlarının, yoksulluk sınırını çok aştığı bir dönemde 23 milyona örgütlü kadın işçi çalıştırmanın birinci ve temel sapma olduğunu belirtten Üçışık şunları söyledi:

"23-24 milyona çalışan kimseler sigortalı olma imkânı bulabilmişlerse, bu miktardan, bunun brütü olan 35-36 milyondan hastalık sigortası, sağlık sigortası için prim kesiliyor ve yakınlarına sağlık yardımları yapılıyor. Ölüm halinde geride kalan eş ve çocuklarına yardım yapılıyor. Biraz evvel de söyledim, çalışma hayatına gitmek için evdeki bir yakınına çocuklarına bırakıp da evini terk etmesi lazım, işe gitmesi lazım. O zaman demek ki evde bir kimse var. Zaten ölüm sigortasının o çalışan kadın öldüğünde geride kalan çocuklarına aylık bağlıyorlar, hatta ana-babasına bile bağlıyorlar. Madem insan mezara girince çalışarak o kadının anasına, babasına, çocuklarına baktığı kabul ediliyor da, asgari ücret belirlenirken niçin kabul edilmiyor? Bu noktada önerim şudur: Asgari ücret tespit komisyonu işçi, işveren ve memur, bürokrat kesiminden temsilcilerle kurulması, düzenlemesi yetmez, Türkiye'de alışlagelen nispi temsil esasına göre Asgari Ücret Tespit Komisyonunda çeşitli işçi konfederasyonları, varsa işveren konfederasyonları, güçleri, üyeleri oranında yer almalıdır. Ben iddia ediyorum ki Asgari Ücret Tespit Komisyonunun işçi kesimine ayrılan beş üyesi arasında HAK-İŞ ve DİSK temsilcileri de yer almış olsaydı, bırakın yeni iki konfederasyonun getireceği görüşleri, katkıları, gerekçeleri, mevcut, Türk-İŞ üyelerinin tutumu bile bundan çok farklı olmak zorunda kalırdı. Önerim: Asgari Ücret Tespit Komisyonunda hem çeşitli konfederasyonların temsili, hem de oranlara göre işçi ve erkek işçilerin temsildir. Ayrıca Asgari Ücret Tespit Komisyonunun getirdiği asgari ücretin, enflasyon oranları ne şekilde yükselirse yükselsin, sabit kalmasının da hiçbir izahı yoktur.

İşsizlik sigortası kurulmalıdır. Kadınların çalışmak zorunda kalması memleket ekonomisi için de kötüdür, çünkü gerçekten işsiz, istekli, çalışabilecek, elverişli kişilerin iş imkânları ya bunların gelirleri yeterli sayılmadığı için, -asgari ücret düşük olduğu için- yahut peş peşe bir aileden birkaç kadının çalışma hayatı-

Prof. Dr. Fehim ÜÇİŞİK

na zoraki atılması dolayısıyla çağdaş olmayan şartlarda atılması dolayısıyla gerçek işsizlerin iş imkânları daraltılmaktadır. İşsizlik sigortası da kurulmalıdır, aile yükleri sigortası da kurulmalıdır. İleri batı ülkelerinde olduğu gibi çalışan kadın, çocuklarının eğitimi döneminde sosyal yardım almalıdır. Gelin görün ki mevzuatın durumuna bakalım; her nedense memurlarla ilgili kanun ve İş Kanunu, Sosyal Sigorta Kanunu ananın hamile ve loğusa kadının çalışma sürelerinde dahi uyum sağlamış değildir. Devlet Memurları Kanununa göre doğumdan önce 3 hafta kadın çalıştırılmaz, İş Kanununa göre 6 hafta çalıştırılmaz, yani bir doğum olayının, gebelik olayının kadını ne kadar sağlık şartları yönünden işten uzakta tutması gerektiği konusunda dahi kanunlarımızda birlik yoktur. Kadın çalışırken çocuklarını evde bırakacaksa, bir aileyi düzeni yönünden düşünmeli, çocukları ve evde o çocuklarına bak-sın diye bıraktığı kişinin de geliri sağlanmalıdır. Şayet kadın, çocuklarını iş yerinin kreşi olmadığı takdirde -ki Türkiye'de çoğu çalışan kadının durumu bu- özel bir kreşe bırakacaksa, alacağı gelir, bir veya iki çocuğunu kreşe bırakma gelirinin üzerinde olmalıdır. Her şey bizi asgari ücretin doğru belirlenmesine sevk ediyor. Ayrıca kadınların çalışmasının, kiracılıktan kurtulmak, nişanlıya yuva kurmaya katkıda bulunmak gibi sebeplerle olabileceğini de düşünelim, o zaman da sosyal güvenlikle ilgili tedbirlerin, konut kredisinin, evlenme kredisinin, mesleğe atılma veya beceri kursları kredisinin, iş yeri kurma kredisinin gereği gibi uygulanması gerektiğini düşünüyorum, oynak merdiven sistemi uygulanmalıdır. Konut kredisinde mesela, ne yüzde 18, 30 faizlerle fonlar eritilmelidir, ne dövize endeksli krediler gibi insanlar intihara sürüklenmelidir. Yapılması gereken oynak merdiven sistemidir, gayet basit, 90 m2 ev, ödünç şeklinde 15 yılda geri ödemek için verilmişse, her yıl 6 m2'si ödenmelidir. Hangi 6 m2? Kuyrukta bekleyen, yeni talepte bulunanlara verilecek kredinin m2 fiyatı neyse eskisinden alacak da budur. Bu şekilde evlenme kredisine de geliştirilebilir, 10 yılda bir ev için lüzumlu olan çeyiz, araç gerek oynak merdiven sistemine göre 10 yılda geri ödemek üzere, her defasında 1/10'unu ödemek üzere, küçük dilimlere halinde ödemek üzere verilebilir.

Fehim Üçışık'tan sonra söz alan Aile Araştırma Kurumu Uzmanı Fatma Özdoğan çalışan kadının aile içinde yaşadığı sorunlara değindi.

"Şimdi çalışan kadın denildiğinden mutlaka kategorilere ayrılması gerektiğini düşünüyorum. Herhangi bir beceri gerektirmeyen, özel bir ilgi gerektirmeyen mesleklerden, özel uzmanlık gerektiren mesleklere kadar çeşitli konularda, çeşitli kategorilerde çalışan kadını inceleyebiliriz, ele alabiliriz. Bu çalışan kadınların yaşları itibarıyla, eğitimleri itibarıyla de kendi içlerinde kategorilere ayırmak mümkün. Size burada aktarmak istediğim eve ekonomik ola-

rak katkıda bulunan, çalışan kadının ev içindeki ekonomik kararlarda ne kadar etkin olduğu, ne kadar gücü olduğu, ne kadar yetkisi olduğu üzerinde durmak istiyorum. Bu çok geniş kapsamlı bir araştırmanın sadece bir bölümü. Genel olarak araştırmayı tanıtmak istiyorum öncelikle; kamu sektöründe çalışan ve birbirinden farklı üç meslek konumunda çalışan kadınlar üzerinde araştırma yapıldı. Kadınların tamamı evli ve çocukluydular ve evli olması gerekiyordu, çünkü eşleriyle birlikte ne kadar kendi başlarına karar alabiliyorlar ekonomik kararlarda, ne kadar eşleri bu kararlarda etkin tek kişi ya da kadın tek başına ekonomik kararlarda karar verici ya da güç sahibi olup olmadığı araştırıldı. Araştırma kapsamında olan kadınlar 24 ile 58 yaşları arasında değişiyordu. Yüzde 65'i 11 ve daha fazla yıldır evliydi, yüzde 64'ü anlaşarak evlenmişti. Araştırma kapsamındaki kadınların yüzde 88'i anne, baba ve çocuktan meydana gelen çekirdek aileden oluşuyor, yüzde 41'i bir çocuklu, yüzde 30'u iki çocuklu, yüzde 27'si üç ve daha fazla çocuk sahibi.

Daha önceden de bahsettiğim gibi üç ayrı grupta inceledik, üç meslek grubunda. Birinci

Fatma ÖZDOĞAN

meslek grubunda eğitim seviyeleri düşük, ilkök veya daha az eğitim seviyesinde olan kadınlar. Bunlar daha çok temizlik, bulaşık, çamaşır gibi, odacılık, hizmetçilik gibi işleri icra eden kadınlar. İkinci meslek grubunda, sekreterlik, daktilografik gibi meslekleri icra eden, daha çok ortaokul ve lise seviyesinde eğitime sahip olan kadınlar. Üçüncü grupta ise; üniversite mezunu kadınlar var ve daha çok uzmanlık gerektiren meslekleri halen icra ediyorlarsa üçüncü gruba dahil edildi. " diyen Özdoğan evde gelirin harcanması konusunda düşük statülü mesleklerde çalışan kadınlarında % 85 oranında yalnızca

kocanın karar verebildiğini, ikinci grupta bu oranın % 10'lara düştüğünü, üçüncü grupta ise bu oranın % 5 olduğunu, kadının oldukça yüksek statüde bir mesleği icra etmesine rağmen paranın nereye harcandığına sadece kocaların karar verebildiğini ifade etti.

Kadınlara "pratik hayatınız böyle, düşünce bazında asiz ne düşünüyorsunuz" diye sorulduğunda : 89 oranında yaklaşan bir sonuçla evliliğin para harcama konusunda eşit sorumluluk alınması gereken bir birliktelik olduğu önergene katıldıklarını ifade eden Özdoğan "Kadınlara bir de son olarak şu soruldu: "Evde kadınlar da fikirlerini söyleyebilirler, ancak evde son söz kocanın olmalıdır." Bu fikre "evet" diyen, katılan kadınların gene gruplar bazında oranlarını vermek istiyorum: Birinci grup bu fikre yüzde 90 oranında katılıyor, yani kadınlar fikirlerini söyleyebilirler, ama son söz kocanın olmalı. Eğitim seviyesi, mesleki statüsü düşük kadınlar böyle düşünüyorlar maalesef ki. İkinci grupta bu orana katılma oranı yüzde 9, yani yüzde 9 oranında bu düşünceye katılıyorlar. Üçüncü grupta ise bu düşünceye katılma oranı yüzde sıfır. Görülüyor ki birinci gruptan, üçüncü gruba doğru eğitim seviyesi yükseldikçe kadınlar erkeklerle son söz hakkı vermiyorlar, ama eğitim seviyesi düşük kadınlar hâlâ erkeklerin son söz hakkı olduğunu düşünüyorlar, yani kadınların bazıları bu varolan uygulamayı istemli, bazıları ise zorunlu olarak kabul ediyorlar. Uygulamada kocalar hemen hemen son sözü söyleyen, kararları alan kişiyken, düşünce bazında bazı kadınlar buna "evet, yapılan iş doğrudur, erkekler son sözü söylemelidir" derken, ama bazıları ise zorunlu olarak bu uygulamayı kabul ediyorlar.

Son bir detay, bilgi vermek istiyorum: Bu araştırmada kadınlara kendilerini hangi kimlikte hissettikleri soruldu, çalışan kadın kimliğine mi daha yakın hissediyorlar kendilerini, yoksa ev kadını kimliğine mi daha yakın hissediyorlar? Mesleki statüsü düşük olan grupta kendilerini ev kadınına yakın hissetme oranı çok fazla. Eğitim seviyesi yüksek, kendi uzmanlık alanlarında çalışan, yönetici olan kadınlar ise, kendilerini daha çok iş kadını, çalışan kadın olarak hissediyorlar. Zaten araştırmanın bir sonraki aşamasında sorulduğunda "eğer size fırsat tanınsaydı, yarın günlük çalışmayı ya da hiç çalışmamayı tercih eder miydiniz?" diye sorulduğunda, kendilerini ev kadını olarak hissederek kadınlar çalışma hayatından hemen bir anda kopmak istediklerini söylüyorlar. Fakat yüksek eğitimli, uzmanlık gerektiren işlerde çalışan kadınlar, bazen yarın gün çalışmayı bile reddedip, çoğu zaman da "hayır, tam günlük çalışmayı ve çalışan kadın olmayı sürdürmeyi istiyorum" diyerek cevap verdiler. "

Panel

Üçüncü konuşmacı Halide İncekara çalışan kadınların aile içindeki sorunlarına dikkat çekerek şunları söyledi:

"Anne kadın: Kadının kendi başına bir tercihi değildir anne olmak, bir evlâdın tercihidir. Ben üç tane çocuk annesiyim, çocuğumu dünyaya getirdiğim zaman benim kaygıları

rım anne olabilmekten ziyade, evlâdımın kaygıları anne sahibi olmakla başlıyor. Çalışan kadın hamile kaldığı zaman kaygılanmaya başlıyor, evde bir keşmekeş, bir üzüntü, "evvâh doğdu zaman ben bunu ne yapacağım?" Görüyorum genç evlileri, çalışan anneleri, hep aynı kaygı, "borçlarını bitirinceye kadar çocuk yapmayı düşünmüyorum" yahut da "belirli bir kariyer elde edinceye kadar çocuk yapmayı düşünmüyorum" ve lev ki bu arada da çocuk hasıl oldu, anne karına düştü. Tıp bilimciler ve ruh sağlığıçılar diyorlar ki: "Çocuğun eğitimi anne kamında başlıyor, sevgi, ilgi, muhabbet ve kişiliğinin olgunlaşması anne kamında başlıyor. Düşünebiliyor musunuz ki çalışan bir annenin kamındaki çocuğun anneye oluşan iletişimi? Borç kaygısı, geçim sıkıntısı, çocuğuna nasıl bakacağını bilemediği için devamlı negatif enerjinin yüklenmesiyle başlıyor çocuğunun savaşı, kendisiyle olan kavgası. Ya kürtajla sonuçlanıyor bu hamilelikler -üzülerek söylüyorum- yahut da doğum sonrası başlayan panikler, intiharlar ve boşanmalarla devam ediyor.

Demin hocam değindi, doğum öncesi üç ay, doğum sonrası 3 ay İş Kanununda, ama kamu sektöründe sanıyorum daha da farklı uygulamaları var. Şimdi doktorunuza gidiyorsunuz, diyor ki size: "12 ay çocuğunuzu emzirmek zorundasınız" çünkü; çocuk anne sütü emdiği zaman zeki olur, sağlıklı olur ve yapılan araştırmalarda aile bağı, toplum bağı kuvvetli olan çocuklar anne sütünü daha çok emen çocuklar. Altı ay da ayırlamazsınız, altı aydan sonra yeneden sizin çalışma zorunluluğunuz başlıyor, peki ne yapacak? Çalışan kadının çocuğu sağlıklı, toplum ilişkileri kopuk, sevgisiz bir çocuk olarak dünyaya gelmek zorunda mı?

Önümde Anayasa var, okuyorum: -"Ailenin korunması" diyor 41 inci madde- "Aile toplumun temelidir, devlet ailenin huzur ve refahı ile, özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ve uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." İşte devletin görevi, ana rahmine düşen çocuğun sağlıklı bir şekilde dünyaya gelip, o yuvanın dağılmasını önleyecek şekilde tedbirleri almaya başlamasıdır.

Peki biz ne talep ediyoruz bu safhada? Çünkü, öyle hassas bir dengedir ki, -hocalarım da çok iyi bilirler- talepleriniz özel sektördeki dengeleri bozmaya yöneldiği zaman siz, hiçbir

kapıda iş bulamazsınız. Siyasette olduğu gibi onlara "siz yüzde 20, yüzde 30, yüzde 40 kadın çalıştıracaksınız" gibi yeniden yasal düzenlemeler yapmak zorundasınız. Onun için benim talebim şahsen özel sektör, yani dışarıdaki iş talebi içinde olduğum kişilerden değildir. Bu aileyi korumak, kişinin çalışma hürriyetini ve adaletini korumak devletin görevidir, bu düzenlemeyi devlet tek taraflı yapacaktır. Çocuk ana kamına düştükten üç yaşına kadar bütün kimliği ve şahsiyeti olgunlaşıyor, demek ki çocuk annesine üç yaşına kadar sahip.

Birinci önerim, Çocuğumla birlikte olmak zorunda kaldığım o üç yıl zarfını, emekli olma safhasında bana, emeklilik süreme saydırım. (Alkışlar)

İkinci önerimi katiyen sevmeyecek maliyeciler, ama bir tarif ve tanımla tekrar girmek istiyorum: "Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır."

Ücretli adaleti okuyorum: "Ücret emeğin karşılığıdır." Benim için kadın, evindeki çocuğuna ve kocasına yemek yapan kadın da bir emek sahibidir. Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımdan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır, ben de evdeki kadın için aynı düzenlemenin yapılmasını istiyorum. Asgari ücretin tespiti, bu beni ilgilendirmiyor, bir

de vergiyi okuyayım, daha sonra gireceğim: "Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere -altını çiziyorum- mali gücüne göre vergi ödemekte yükümlüdür." Demek ki önce sizin vergi ödemek için bir mali gücünüz olacak. Ne demektir bu mali güç? Yani, ölmeyecek kadar yaşadığınız üstünde, -böyle ifade ediyorum, çünkü size zaten başka bir standart için imkân vermiyorlar- ölmeyeceğiniz kadar, ben de ölmek istemiyorum, evlâdımı da kaybetmek istemiyorum.

İkinci önerim şudur: Ben evimde oturursam, üç yıl gelecekteki çocuğumu kaybetmek istemiyorsam, kocamın bordrosundan kesilen Gelir Vergisinin vergiden istisna edilmesini ve bunun bana bir kaynak olarak dönmelerini istiyorum. "Nasıl olacak, nasıl olur?" diyor, Maliye Bakanı bar bar bağırıyor, "verginin bilmem kaçta kaçını ücretlilerden alıyorum ben, olur mu?" diyor. Olur efendim. Eğer ben bir fabrikada çalışırken, bir bankada çalışırken evime çocuk bakıcısı alırsam onun için Gelir Vergisi ödemiyorum. Peki, ben anne olarak bu işi yaparsam niye beni bir vergi yükünden kurtarmıyorsun, niçin bana kaynak sağlamıyorsun? Yani ben kimse

cebinden bir şey istemiyorum, yasal olarak komşumun kadınına "gel benim çocuğuma bak" dersem veya uzaktaki, 8 km ilerde otobüslerle sürünüp, evime gelip çocuğuma bakacak kadını vergiden muaf tutuyorsun. Bunu şey olarak söylemiyorum, biraz sonra iş kollarının geliştirilmesi konusunda ayrıca değineceğim onlara. O zaman müsaade et, aynı şeyi ben çocuğumun başında yapmak istersem, benim kocamın bordrosundan o vergiyi bana istisna et ve bana kaynak olarak aktar, çünkü ben demiyorum, sen ailenin korunması için bir anayasal hüküm koymuşsun, ben de ailemi kaybetmek istemiyorum.

Panelin diğer bir konuşmacısı Başkent Kadın Platformu Temsilcisi Fatma Ersin Türkiye'de ev kadınlığının tanımının yapılmadığını, hep eğitimsiz kadınların ev kadını olacağı, ev kadınlığının ancak anadan görme usta-çırak ilişkisine dayanacağı şeklinde bir algılama olduğunu belirtti.

"Bugün eğitim sistemimizdeki çarpıklık da hemen orada gözümüze çarptı, biz 8 yıllık eğitim dedik, tutturduk, yani biz zorunlu eğitimi 8 yıla çıkarırsak, bu toplum kaliteli eğitime kavuşacak, dolayısıyla eğitilmiş kadınlar özellikle elde edeceğiz, nasıl elde edeceğiz bilemiyorum, hâlâ bu 8 yılı dolduramamış gerekiyor çünkü. Burada hemen meslek liselerini yok etmeye çalıştık, meslek liselerine kısıtlama getirmeye başladık. Oysa benim kamdaki şey şu şu anda: -araştırmaların sonuçlarına dayanarak bunları söylüyo-

Halide İNCEKARA

rum- Meslek liseleri, meslek edindirmeye yönelik olarak açılmış, oysa ev hanımlığı bir meslek olarak düşünülse, bugün meslek liselerinde öğretilen bütün dersler, bütün branşlar ev hanımlıklarına ait. Biz buradan tutmuşuz çalışma hayatına kadın yetiştirmeye çalışıyoruz, güzel, çok güzel bence, ama bunları kısıtlama getirmekle bunları da yok ediyoruz. Çalışma hayatındaki kadının uzmanlık tabanını teşkil edecek, meslek liselerinden yetişen kadınları yok ediyoruz, ev hanımlarını -tabiri caizse- kalifiye eleman olmaktan çıkartmaya başlıyoruz, büyük bir çıkmaz içine doğru gittiğimizin farkındayım. Çözüm nedir, işte ağlamak mı gerekiyor, sesimizi ne kadar, kimlere duyurabiliriz?" diyen Ersin yıllardır sürdürülmeye çalışılan erkek egemen düşüncenin bir an olsun baskısından kurtulmak için ev kadınlarını örgütlenmesi gerektiğini, feminizmin getirdiği akımların bu konuda yararlı olduğunu belirtti.

Kadının çalışma nedenleri üzerinde de duran Ersin şunları söyledi:

"'Kadın niye çalışır?' konusunda bir başka araştırmamızın bulgularını size aktarmak istiyorum. Birinci araştırma şöyle demiş: Ekonomik sebeplerle, yani aileyi geçindirmekle yükümlü olan bazı kadınlar var, onlar çalışmak zorundalar, ilk etapta bu cevap gelmiş. İkinci etapda bütçeye katkıda bulunmak amacıyla. Biraz daha yükseldikçe yaşam standardını yükseltmek amacıyla ya da ailenin refahını artırmak çabasıyla. Bir başka şey de belirli bir alanda eğitim gördüğü veya belli bir alanda uzman olduğu için mesleğini icra etmek isteyen kadınlarımız var, ki bunlar son yıllarda artmasına rağmen, hâlâ çok büyük bir azınlıkta olduğunu da söylememiz gerekiyor burada. Bir de bunlara dışarıdan eklenen bazı alanlarda kabiliyeti olduğu ya da günümüz nitelendirmesiyle girişimci kadınlar tipini eklememiz gerekiyor ve ben isterdim ki gerçekten böyle bir sendika toplantısında girişimci kadınlar ne kadar çok olabilseydi de biz o kadar övünebilseydik

keşke. İşte bu bulguların bazı sonucunda hâlâ Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da bile çok küçük bir oranı teşkil eden, "evde can sıkıntısından bunalıyorum da, çalışmak istiyorum" diyen tipler de var, bu ülkemizde var mı bilmiyorum.

Ekonomik sorunlarla çalışan kadınlar iş koşullarıyla ya da yaşamdaki bazı güçlüklerle karşı karşıya kalınca, iş hayatlarını ya sürdürmeyi tercih ediyorlar ya da arkadaşlarımızdan bir tanesinin bahsettiği gibi "ben bu işte yoktum arkadaş, çizdim ama oynamıyorum, ben evime dönüyorum" da diyebiliyorlar. Burada hemen eği-

uzak tutan sebeplerden bir tanesi olarak çalışma yaşamını gördükleri için vazgeçiyorlar, yani "bu iş bana göre değil, bayağı zorlaştı, ben bu işte olmayayım" diyorlar, tabii biz bunları konuşmuyoruz, bunları da konuşmayı pek fazla istemiyoruz.

Araştırmalar Türkiye'de bu birinci saydığım tipteki ekonomik nedenlerle çalışan kadınların çoğunlukta olduğunu söylüyor, -Fatma Özdoğan'ın da söylediği gibi- en önemli iki nedenden bir tanesi de -çocuğu saydık- evlilik. Evlilikte ev içi problemler o kadar ciddi boyutlara ulaşıyor ki, bugün Türkiye'de Aile Araştırma Kurumu gibi bir kurumu doğuruyor, boşanmaların artması sebebiyle, yani bu insanlar keyfi bir şekilde boşanmıyorlar, yani birtakım sebepler var, "neden Türkiye'de aile sistemi sarsılıyor, neden Türkiye'de birtakım dışarıdan ithal edilen yaşam şekilleriyle Türk toplumu şekillendirilmeye çalışılıyor ve ne tür aksaklıklar doğuyor?" diye araştırılması için teşkil edilmiş bir kurum. Devlet memurları ile, özel sektör çalışanlarında farklı farklı yüzdelere gösteriyor bu, kadının işinden ayrılmasında ya da verimsiz olmasında. Fakat etken sebep, gerçekten çok ciddi bir bulgu, işte ev içi uyumsuzluk, geçimsizlik, arkasından hamilelik, arkasından da doğum. Şimdi ben bunlara çok fazla girip de, hepinizi sıkamak istemiyorum, Halide hanım cidden bu konuyu çok güzel bir şekilde ortaya koydu, ama ekleyeceğim birtakım şeyler var, onları aktarmak istiyorum.

Burada 8 yıllık eğitimin ileri bir yaşa çekileceğini, bunun ciddi bir öneri olarak anlaşılmasını istiyorum, geriye doğru çekmek neden düşünülmüyor? İngiltere'yi örnek vermek istiyorum, İngiltere'de eğitim üçüncü yaşında başlar, yani çocuk üç yaşında iken okullara başlar, ama bizim anladığımız anlamda bir okul değildir o, bizim anladığımız anlamda bir kreş de değildir. Semt bakım merkezleri -Halide hanımın anlattığı gibi- kurulmuştur, oralara gönderilir, kilisenin egemenliğinde birtakım gönüllü kuruluşlar vardır, oralara gönderilir. Ayrıca çok cüzi rakamlarla ifade edilebilecek kurumlar vardır, gönüllü insanlar çalışır, saat ücretiyle çalışır, oralara gönderilir ve orada çok güzel bir düzenleme var ki, bunu Türkiye'ye her halükarda -nasıl olursa olsun bilmiyorum- yerleşmesi gerekir part time çalışma sistemi. Bu kadınlar için mutlaka yapılması gereken çok elzem bir şey. Kadın, kadınlığını, anneliğini, eşliğini,

Fatma ERSİN

timin rolü karşımıza çıkıyor. Burada eğitim seviyesi düşük ya da hâlâ çalışma hayatına ısınmamış kadınlarımız var. Onu bu şekilde iten sebeplerden bir tanesi -Halide hanımın çok ciddi bir şekilde üstünde durduğu gibi- çocuk meselesi. İşte çalışmak zorunda olmayan, zevk için çalışan kadınların düzenlerini aksatan bir başka şey de, gündelik yaşamlarından onları

Panel

ev hanımlığını doya doya yaşasın diyorum ve hepinize teşekkür ediyorum. "

Panelin son konuşmacısı Prof. Dr. Meryem Koray, Türkiye'de ve Dünyada çoğunlukla ekonomik zorunluluklar nedeniyle kadınların çalıştığını, yoksa insanların ev dışında ka-

dın çalışmasına çok sempatiyle bakmadığını, bu ekonomik zorunluluk ortadan kaldırıldığı vakit eğitimi yüksek ve belirli bir uzmanlığı olan kadınların dışında büyük ölçüde kadının çalışma hayatından çekilmek istediğini ifade eden Koray, "Şimdi böyle yedek bir işgücü olduğunuz zaman ne oluyor? Size birkaç şey dayatılıyor:

1- Daha nitelsiz işlerde, çünkü kadınsınız ya, evinizi düşünürsünüz, çocuklarınızı düşünürsünüz, birazcık izin alırsınız hastalandığınızda vesaire, daha nitelsiz işlerde, daha az ücrete razı olarak, "iş bulmuşsun razı ol" denilerek, sigortasız olarak çalışmak durumunda kalırsınız ve sermaye böyle elinin altında bu koşullara razı olan bir grup kadın işgücü bulduğu için de, bunu öbür erkek işgücüne karşı kullanır. Olan budur, geçmişte olan budur, 1850'lerde olan budur, 1990'larda olan budur. Şimdi dünya yeni bir dünya düzeni yaşıyor, ne demek o? Sermayeye biraz ilişki kurmamız lazım, çünkü bu yasalar değişecek, devlet

bunu yapacak ya, "devletin bunu yapmasını nasıl sağlayacağız?" meselesini çözmemiz gerekiyor. Devlet bunu biz istedik, burada bağırarak diyor yapıyor mu? Yıllardır söylüyoruz, değişen bir şey olmuyor, "nasıl yaptıracağız?" sorusuna cevap bulmak zorundayız. " dedi.

1980'ler sonrasında bütün dünyayı kullanmak isteyen sermaye şimdi ulus devlete karşı olduğunu, bugün sözü edilen çok yönlü yatırımlar anlaşmasıyla ulus devletin sermayeye karşı kullanabileceği bazı hakların elinden alınmak istendiğini, kadınların bu sorunlara nasıl çözüm bulunacağını düşünmek zorunda olduğunu, çünkü bugün kadın işgücünün erkek işgücünden daha fazla ezilip sömürüldüğünü belirten Koray : "Bakın, kadın meslekleri denen meslekler, kadın sektörleri denen sektörler ortaya çıkmıştır. Kadın meslekleri öğretmenlik, hemşirelik, az mı önemli mesleklerdir?

Prof. Dr. Meryem KORAY

cünden daha fazla ezilip sömürüldüğünü belirten Koray : "Bakın, kadın meslekleri denen meslekler, kadın sektörleri denen sektörler ortaya çıkmıştır. Kadın meslekleri öğretmenlik, hemşirelik, az mı önemli mesleklerdir?

Çocuğumuzu beş yaşında, altı yaşında emanet ediyoruz ve çocuğumuza kimlik kazandırıyor, yarın öbür gün çocuğumuza uzmanlık kazandırıyor üniversitede, ama bu mesleklerde kadın çalıştıkça bugün bu mesleklerin itibarı düştü, bugün en az ücret alınan meslekler oldu. Hemşirelik az mı önemli bir meslektir? Sizin bir hastaneye yattığınız zaman doktordan çok sizin başınıza koşan, sizin işinizi yapan, hastalığınızın seyrini izleyen hemşiredir, ama hemşirelik yine çok az ücret alınan mesleklerden biridir. Neden? Kadın çoğunluktadır.

Yine gıda işkolu, tekstil işkolu, kadınların çoğunlukta olduğu sektörlerdir ve bu sektörlerde ücretler diğer sektörlerle göre daha düşüktür ve bu sektörler yalnız düşük ücretli değil, kayıtsız ekonominin de en yoğun sektörleridir, yani sigortasız işçi çalıştırmanın en yoğun olduğu sektörlerdir, neden? Çünkü, burada evine yardım olsun diye, çeyiz yapmak için bir süre olmak üzere çalışmak isteyen çok sayıda kadın vardır ve bu kadın yedek işgücü olarak burada kullanıldıkça bu mesleklerde, bu sektörlerde ücretler düşer, sigortasız ve kayıtdışı çalışma artar. Bu, dünya ekonomisi içerisinde bize ait değil, bütün dünyada böyle. İngiltere, Almanya gibi eskiden kayıtdışı ekonominin olmadığı, herkesin az çok belirli standartlarda sahip olduğu ülkelerde bile şu anda özellikle göçmen işgücü kullanılarak kayıtdışı ekonomi ve birtakım düşük ücretli çalıştırma olayları, taşeron olayları ortaya çıktı. Çünkü, oradaki sermaye de, Alman sermayesi de, İngiliz sermayesi de Tayvan'a gidiyor, Hong Kong'a gidiyor, oradaki işgücünü kullanıyor. Oradaki kadın işgücü -erkek işgücü de tabii- düşük ücret aldığı için bugünkü fason üretim olayıyla orada üretiliyor, marka orada veriliyor, Alman malı olarak satılıyor, ama üreten Tayvanlı, Hong Konglu ya da Türkiyeli kadın ya da erkek işgücü. Böyle bir dünyada sizin dediğim gibi gene Meryem olarak, Fatma olarak neyi nasıl yapabileceğiniz konusu son derece zor. Yapılabilecek olan şeyler, istemlerin en başta nasıl yapılabileceğini

düşünmek zorundayız. Dünyada sermayenin egemenliği artıyor, işgücünün kabul etmek gerekiyor ki gücü azalıyor. "İşgücünü nasıl artıracakız?" konusunu, "kadın işgücünü nasıl artıracakız?" diye sormak zorundayız." dedi. Koray, Sermayenin acımasız bir şekilde erkek ve daha da fazla kadın işgücünü ezdiğine, gelişmekte olan ülkelerin rekabet gücü olan sektörlerin emek yoğun sektörler olduğuna ve bu sektörlerde düşük ücrette ve kayıtdışı çalışmaya razı olduğu için büyük ölçüde kadın işgücünün çalıştırıldığına dikkat çekerek şunları söyledi: "Dolayısıyla bizler, bu kadınlar örneğin Türkiye'de de tekstil sektörü yüzde 25'ini oluşturuyor sanayi ihracatı içerisinde. Tekstil sektöründe çalışanların büyük bir yoğunluğu da kadın ve biz Türkiye'nin rekabet gücünü kadınlar oluşturuyor, bunu bilmek zorundayız. Peki bu rekabet gücünü oluşturan kadınların şöyle bir işte, biraz önceki yaşam koşullarına bakalım, sabahın işte bilmem 6: 30'unda, 7:00'unda "çocuğumu nereye bırakacağım" diye telaşla kalkan, bilmem 8 saat durmadan çalışan, fazla mesai yaptırılan ve fazla mesaiyle biraz yüzde 50 ücret zammı aldığı için sıcak bakan, ama ne hale geldiğini sağlık açısından, yorgunluk açısından düşünmekten uzak kadınlar yaratıyorlar bu rekabet gücünü ve Türkiye bu rekabet gücüyle "ben sanayi ihracatımı şöyle arttırdım" diyor. Şimdi bunlara karşı ne yapılacak konusunu düşünmek gerekiyor. Bunlara karşı yapılacak şey kabul etmek gerekiyor ki, sermayenin ne olduğunu, emeğin ne olduğunu anlamak ve bunu doğru koymak. Bugün teknoloji emeğin yerine sürekli sermaye ika-

me ediyor, emeğin yerine daha ucuz emeği ikame ediyor ve buna karşılık - dediğim gibi- yaptığı yeni anlaşmalarla daha rahat hareket alanı sağlayacak koşullar getiriyor, dayatıyor, dayattı. Şimdi burada ulus devletten "hadi bu yasa-yı çıkar, bu politikayı güt, bu kreşi kur" demek için ne yapmamız gerek? Gene ulus devlet gene çaremiz olacak, onu sosyal devlet haline getirmemiz, bugün

sosyal devlet batıda çatırıyor, belirli bir niteliğe ulaştığı halde. Bizim gibi sosyal devlet olmayan ülkelerde bunu kurmak nasıl olacak? Emekçinin, işgücünün, sendikanın burada çok ciddi olarak, yani oturup külahını önüne alıp düşünmesi, 80 sonrası giden trendi, eğilimi izleyip, nereden nereye geldik? Bugün 1,5 milyon dolayında toplu sözleşme kapsamında işçi vardır. Siz 1,5 milyon dolayındaki bu işçiyi bir de üçe, beşe bölmüşseniz "bu konfederasyonu, şu konfederasyona, bu sendikaya, bu görüşe ait" diye, bütün bu nedenlerle onların sermayeye karşı olarak kullanacakları güçlerini birbirine karşı kullanmaları gibi bir ortam yaratmışsanız, ne yapabilir siziz? "1,5 milyonu 3 milyona, 5 milyona nasıl ulaştırabilirim?" diye düşünmek yerine bu bölünmeyi çözmek tabii ki en başta ve sonra bunu düşünmek gerekiyor. Sonra "bu gücü sivil toplum örgütü olarak başta birtakım ittifaklarla nasıl büyütürüm?" diye düşünmek zorundayız."

"8 Martlarda atılan parlak nutuklar ve soyut söylemleri, somut ve organik karşılıklar oluşturamadığımız takdirde yine sorun aynen devam edecektir"

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun Davetlisi Olarak Öz Çelik-İş Cenevre'de Uluslararası Seminere Katıldı

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu "IMF" tarafından, metal işkolunda faaliyet gösteren sendikaları yakından ilgilendiren konferanslardan biri daha 26-28 Kasım 1997 tarihleri arasında İsviçre'nin Cenevre şehrinde yapıldı.

Ana temasının "Makine Endüstrisindeki Son Gelişmeler, Küreselleşme ve Yeni İşletme Stratejileri" olarak belirlenen konferansa Amerika, Avrupa, Afrika ve Asya kıtasından, Uluslararası Metal İşçileri Federasyonuna üye sendika delegeleri, uzmanları, ILO temsilcileri ve değişik ülkelerin üniversitelerinden akademisyenler ve Öz Çelik-İş Sendikası'na temsilen, Genel Mali Sekreter Feridun Tankut, Genel Eğitim Sekreteri Kerametdin Arslan, yine Sendikanın Kayseri Şube Başkanı Yunus Değirmenci ile uzman Hayati Körpe katıldı.

IMF Genel Sekreteri Marcello Malen-tacchi'nin açılış konuşmasıyla başlayan konferansın ilk iki günü, makine endüstrisindeki gelişmeler ve bunun makine

üretimini, üretimin yapıldığı ülkeleri, istihdamı, katma değeri ve firmaların yeni işletme stratejilerini nasıl etkilediğine dair uzmanlarca sunulan tebliğ ve sendikaların yaşadığı tecrübelerin aktarılması ile sona erdi.

Üçüncü gün Cenevre yakınlarındaki, elektrikli makine ve donanımları üretiminde dünyada 10. olan çokuluslu "Charmilles Teknoloji" grubunun fabrikası ziyaret edilmiştir.

■5 Aralık 1997

USLU, IIRA ÜYESİ

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ILO'ya bağlı Uluslararası Endüstriyel İlişkiler Derneğine (IIRA) üye oldu. Hak-İş'ten yapılan açıklamada, Uslu'nun IIRA'nın ilk Türk Sendikacı üyesi olduğu, derneğin Türkiye'den çoğu çalışma hayatı ile ilgili akademisyenler olmak üzere toplam 9 üyesi bulunduğu kaydedildi. Öte yandan açıklamada IIRA'nın 11. Dünya Kongresinin 22-26 Eylül 1998 tarihinde İtalya'nın Bologna şehrinde yapılacağı, kongrenin ana temasının "Sosyal Adaletin ve Rekabetin Geliştirilmesi, Sosyal Taraflar ve Kurumlar arasında Bir İletişim" olduğu belirtildi.

TÜRKİYE-AB ESK-KİK'in 5. Toplantısı

Genel Başkan Salim USLU ve Genel Başkan Danışmanı Osman YILDIZ, Avrupa Birliği Türkiye Karma Ekonomik ve Sosyal İstişare Komitesi (AB-TR-ESK-KİK)'nin Brüksel'de yapılan 5. toplantısına katıldı.

Toplantıda ortak hazırlanan iki rapor görüşülerek kabul edildi. Raporlardan ilki ortak tarım raporu olmuştur.

İkinci rapor ise doğrudan sendikaları ilgilendiren Güm-rük Birliği'nin Sosyal Etkileri olmuştur. Raporun değerlendirilmesi sırasında yoğun tartışmalar yaşandı. Tartışmalar sırasında Genel Başkan USLU söz alarak kapsamlı değerlendirmeler yaptı ve bu değerlendirmeler AB kanadı üyeleri tarafından kabul gördü.

Uslu değerlendirmelerinde şu hususların altını çizdi.

1) Her iki taraf üyelik konusunda birbirlerine yeterince samimi davranmıyor.

2) Her iki taraf gerçeklerle karşılaşmak istemiyor.

3) Türkiye, sadece AB'ye üyelik için başvurmakla kalmamış, o günkü ve 1990'a kadar devam eden soğuk savaş döneminde AB yönünde tercih yaparak entegrasyona güç vermiştir.

4) Türkiye-AB ilişkilerini, tek bir zirve kararlara indirgemek yanlış olur. Başlangıçtan beri yaklaşım ve gelişmeleri dikkate almak gerekir.

5) Bugün Avrupa'nın, (AB) gelecekteki şekli hakkında kafasının net olmadığı görülmektedir. Halbuki AB ülkeleri, Avrupa'nın gelecekteki şeklini 1963 Ankara Anlaşması ile belirlemiştir. AB'nin dün yanlış yaptığını söylemek mümkün değildir.

6) Dolayısıyla yapılanları, Lüksemburg zirvesinde olduğu gibi arasıra 0 (sıfır) ile ÇARPMAC yerine yapılanlar üzerine olumlu şeyler bina etmek lazım.

Yarın, KEŞKE böyle yapmasaydık diyeceğimiz ortamı zenginleştirmemek lazım. Bu her iki taraf için de geçerlidir. AB-Türkiye ilişkilerini bu çerçevede ele almak lazım.

Raporda, vize, göç konularına ağırlık verilebilirdi. Bugün Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde karşılaştığı en büyük

sorun, vize sorununun halledilmesidir. Aksi taktirde Türkiye-AB ilişkilerini bireylerin katılımına indirgemeyiz. Bu durum siyasi ilişkileri de olumsuz yönde etkiler. Artık Türkiye - AB şu ya da bu şekilde partneridir ve bu ilişkisi GB gibi kurumsal temele oturtulmuştur.

Yine raporda, hakların gelişimine katkısı gibi GB'den beklenen sosyal etkilerin vurgulanması beklentilerimiz açısından önemlidir.

USLU, Türkiye-AB İlişkileri Politikasını Hazırlama Komitesine getirildi

AB kanadı üyesi ve raportörü olan Bayan Cassino, 12 Mart 1998 tarihinde ilk kez toplanacak olan Avrupa Konferansı öncesi Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir boyut getirmek amacıyla ortak bir çerçeve metnin hazırlanmasının önemine işaret etti. Öneri kabul edilerek Komite'nin her iki tarafından üyelerin oluşturacağı bir çalışma komitesi oluşturulması kararlaştırıldı.

Genel Başkan Uslu, bu komitede Türk Kanadı adına yer aldı. Bu ortak komite Şubat ayının sonunda bir rapor hazırlanarak bütün Avrupa Birliği kurumlarına gönderildi. Komitenin diğer üyesi ise TESK Avrupa Temsilcisi A. Ecmen Yorgancı'dır.

Dış İlişkiler

Toplantı sonrası yayınlanan sonuç bildirisi aşağıya alınmıştır.

* AÇIK VE YAPICI BİR DİYALOG İLE,
* SORUMLU BİR İŞBİRLİĞİ İLE,
* A.B. VE TÜRKİYE ARASINDAKİ ORTAKLIĞIN TUTARLILIKLA GELİŞTİRİLMESİ İLE, TAŞIDIĞI SORUMLULUKLARA YARAŞIR BİR AVRUPA, AVRUPA'YA YÖNELİMİNE YARAŞIR BİR TÜRKİYE İÇİN

Bizler, AB ülkeleri ve Türkiye'deki organize sivil toplum temsilcileri, 1995'de kurulmuş olan AB/Türkiye Karma İstişare Komitesi'nin üyeleri olarak, Avrupa işverenlerinin, sendikalarının, ticaret sanayi, sanatkâr ve ziraat odalarının birlik ve konfederasyonları bünyesinde edinilmiş ortak tecrübemizin uzun geçmişi sayesinde etkin bir işbirliği sürdürmekteyiz. Bu sıfatla, Lüksemburg Avrupa Konseyi kararlarından ve Türkiye'nin buna karşı tepkilerinde endişe duymaktayız ve sesimize kulak verilmesi gereğini ısrarla vurgulamaktayız.

1964'de Türkiye ve Topluluk nihayetinde Türkiye'nin Topluluğa katılımı hedefini taşıyan bir Ortaklık Anlaşması tesis etmişlerdir. 1987'de Türkiye bir katılım talebinde bulunmuş ve bu talep, Toplulukça özünde kabule şayan addedilmesine rağmen, katılım müzakerelerinin başlatılmasına yol açmamıştır; zira Türkiye, iktisadi ve siyasi şartlar itibarıyla Topluluk ortalamasının hala çok uzağında telakki edilmiş ve bunun yanı sıra, Topluluğun o gün için kendi Tek Pazar'ının karmaşık inşaa süreci ile karşı karşıya bulunması da bu karara vesile teşkil etmiştir. Buna karşın Topluluk, Türkiye'nin Üye ülkelerin iktisadi, siyasi ve sosyal istikrar seviyesine erişebilmesine yardımcı olunması için ilave tedbirler önermiştir. Bu tedbirler, özellikle 4'üncü Mali Protokol'ün 1980'de bloke edilmiş olması nedeniyle hiçbir zaman hayata geçirilmemiştir. Ancak, daha 1964 Anlaşması ile öngörülmüş bulunan Gümrük Birliği sınai ürünler için

gerçekleştirilmiş ve 1996'da yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Gümrük Birliği'nin genelinde tatmin edici işleyişine rağmen, Lüksemburg Zirvesi, Türkiye'nin katılıma ehil olduğunu yinelemişse de, aday ülke muamelesine tabi tutmamıştır.

Bizler, aynı zamanda ve özellikle diyalog ve işbirliği yoluyla güçlüklerin ve anlaşmazlıkların aşılabileceğini kendi içimizde kanıtlamış olma güdüsü ile, birlikte çalışma tecrübemizi hareket noktamız olarak görmekteyiz. Bu nedenle Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki işbirliğinin gelişmesini hedefleyen böyle bir yapıcı ruhun eksikliğinde klişeler ve önyargılar kazançlı çıkacak ve bunlar tüm olumlu gerçeklerin ve müşterek beşeri ve sosyal gelişme potansiyellerinin tahribine yol açacaktır.

Türkiye-AB KİK'sinin kuruluşundan bu yana, bizler ortak ilgili alanımıza giren muhtelif konularda raporlar hazırlamış ve gerek Avrupa gerekse Türk makamlarına yönelik öneriler dile getirmiş bulunmaktayız. Bu konular arasında; enerji, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve mesleki eğitim alanlarında işbirliğini, tarım sektöründe gümrük birliği perspektifini ve Gümrük Birliği'nin tesisinin sosyal etkilerini sayabiliriz. Avrupa Birliği Üye Ülkelerde Türk işçilerinin yaşam ve dolaşım şartları ve çevre konuları gibi diğer hassas konular da gelecekteki çalışmalarımızın konuları arasında yer alacaktır.

Avrupa'nın, Türkiye'nin Kopenhag kriterlerinin gerektirdiği makro-ekonomik ve demokratik istikrara henüz kavuşmadığı ve dolayısıyla tam üyelik sürecine katılmaya hazır olmadığını iddia eden tutumuna istinaden Lüksemburg Zirvesi AB-Türkiye ilişkilerinde bir gerginleşmeye yol açmıştır.

Gümrük Birliği, Türkiye'nin, sürdürülebilir bir piyasa ekonomisinin mevcudiyetini gerektiren önemli Kopenhag kriterlerinden birini yerine getirdiğini ve gerek Avrupa gerekse de uluslararası boyutta rekabet şartlarına dayanabileceğini göstermiştir. Öte yandan Türkiye'nin, bilhassa Tek Pazar'a bağlı Birlik müktesabatına ve zamanla da tarım ve çevre politikalarına ilişki şartlara riayet edebileceği anlaşılmaktadır. Ancak, Türkiye bugün için, Ekonomik ve Parasal Birliğin ve Avrupa sosyal politikasının getirdiği

yükümlülükleri yerine getirememektedir.

Bu cihetle KİK, Lüksemburg Konseyi tutumunun Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine riayetine ilnişkin güncelleştirilmiş bir incelemeyi gerekli kıldığı görüşündedir. Gerçekten de, hem iktisadi hem de siyasi açıdan Türkiye'de halihazırda geçerli koşullara ilişkin derinleştirilmiş bir çalışma, bu ülkenin diğer aday ülkelere uygulananlarla aynı kriterler temelinde değerlendirilmesini ve lifa etmesi gereken vazifelerin bir listesinin çıkarılmasını mümkün kılacaktır. Böyle bir inceleme, KİK tarafından müspet bir yönetim addedilen Temmuz 97 tarihli Komisyon belgesi2 içeriğindeki önerilere de değer kazandıracak gibi, yoğunlaştırılmış bir AB-Türkiye işbirliği önceliklerinin belirlenmesinde de kullanılabilir ve Türkiye'nin Kopenhag kriterlerinin yerine getirilişi yolunda kaydettiği ilerlemelerin düzenli bir takibe tabi tutulmasında temel teşkil edecektir. Böylelikle, AB, ezici çoğunluğu Avrupa modeline yönelmiş Türk toplumunun bu yönde ilerlemesini teşvik etmiş olacaktır.

Ne var ki, etkin siyasi araçlar, sivil toplum aktörlerinin istifadesine sunulmadıkça, karşılıklı yararlar sağlayacak bir işbirliğinin şekillendirilmesine yönelik bütün bu çabalar kağıt üzerinde kalmaya mahkum gözükmektedir.

Sivil Toplum temsilcilerinin ihtiyaç duydukları öncelikli siyasi araç, Türkiye'nin Avrupa Ailesi'ndeki geleceği için sarıh, gerçekçi ve hakkaniyetli bir perspektif ortaya koyacak bir Konsey kararıdır.

Makroekonomik istikrar arayışı da, Avrupa Birliği ve Türkiye arasında gerek hedefleri gerekse de karşılıklı yükümlülükleri içeren bir müzakere çerçevesinin belirlenmesiyle teşvik edilmiş olacaktır.

Demokratik istikrar ise tarafların birbirlerini anlamalarına yardımcı olacak ve gerekli kanunların Türkiye tarafından benimsenmesini ve etkin bir şekilde uygulanmasını destekleyecek yakın bir işbirliğinden kaynaklanabilmektedir.

ABve Türkiye arasında ticari mübadele artar, mallar serbest bir şekilde dolaşır ve Avrupalıların Türkiye'deki yatırım seviyesi artarken, sivil toplum örgütleri aynı serbestiden ve aynı fırsatlardan mahrum kalmışlardır. Bu noktada, Topluluk felsefesine göre eşzamanlı ilerlemeleri gereken sosyal ve

iktisadi unsurlar arasında bir denge-sizlik bulunmaktadır. Sosyal ve yapısal alanlarda Gümrük Birliği'ne eşlik edecek pek çok inisiyatifin öngörül-müş bulunmasına rağmen, bu amaca yö-nelik fonlar, AB bütçe yetkili mercileri-nin Türk devletinin demokratik sevi-yesine, insan hakları alanındaki geli-şmelere ve Ege Denizi'ndeki Türk-Yu-nan ihtilaflarına ilişkin tatminsizlikleri nedeniyle dondurulduğundan hayata geçirilememektedirler. Bu yöntemle, Türk resmi makamları üzerinde baskı yapıldığı sanılmaktadır, oysa esasen Türk toplumu cezalandırılmaktadır.

Bizler diyoruz ki; evet gerçekten de Türkiye'nin demokraside ve özel-likle de insan haklarına saygıda sürat-le ilerleme kaydetmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türk toplumunun kal-kınma potansiyelinin ve tarihinin de

Yunan işçi sendikaları ve işadamları arasındaki işbirliği tecrübesi, ülkemi-zin sosyal ve mesleki kuruluşlarının, yapıcı bir katalizör etkisiyle, bütün dü-zeylerde ve bütün konularda oynaya-bilecekleri rol hususunda bizleri ikna etmiş bulunmaktadır.

Sivil toplum örgütlerinin bu katali-zör işlevine ilaveten, etkin işbirliği şartlarının yaratılmasında Topluluk makamlarının da -iktisadi ve sosyal uyum politikalarındaki tecrübelerize-mininde- hem teknik yardım şeklinde, hem de istikrar, barış ve refah prayla-şımı için müşterek bir geleceğe dönük müsbet bir siyasi vizyon şeklindeki katkılarını esirgememeleri gerekme-ktedir. Sorumluluk her iki taraf için de muazzam boyutlarda olup, Topluluk makamların ilgi kararları almak, Türk makamlarına ise bunlara açık olmak

teklemesini ve mali işbirliği fonlarını de bloke etmesini,

* Bütün ortaklık organlarından, Or-taklık Anlaşması'nın kesintisiz ve iyi işleyişini ve Avrupa Birliği-Türkiye arasındaki Topluluk müktesebatı hü-kümlerinin etkin bir şekilde uygulan-masını garanti etmelerini,

* Türk hükümetinden, ilk toplantı-sını 12 Mart tarihinde gerçekleştirecek Avrupa Konferansı'na katılmama ka-rarını bu yeni anlayış çerçevesinde gözden geçirmesini,

* Türk hükümeti ve Meclis'inden demokratikleşme sürecini kesintisiz olarak sürdürmeleri, insan haklarına saygı teminatını ve Güneydoğu Ana-dolu'da istikrar ve kalkınma için oldu-ğu kadar Kıbrıs sorunu çözümü için de özel bir gayret sarf etmelerini,

kanıtlaştığı gibi evrenel değerlere en-tegre olma iradesinin Avrupa Birli-ği'nce etkin bir şekilde desteklenmeye layık olduğunun da alını çiziyoruz.

Bu nedenle Avrupa Birliği de, Tür-kiye'nin, Ortaklık Anlaşması çerçeve-sindeki partneri sıfatıyla bütün sorum-luluklarını üstlenmelidir. İki tarafın demokratik sivil toplumları da, bu di-yalog ve işbirliğinin arzulan sosyal ve beşeri ilerleme ivmesini beraberinde taşımasına kefil olmaktadırlar.

Bizler, Avrupa Birliği ve Türkiye sivil örgüt temsilcileri sıfatıyla, işbirli-ğine önkoşulsuz olarak hazırız ve Gü-neydoğu Anadolu, insan hakları, Kıb-rıs ve Türk-Yunan ihtilafları gibi en hassas konular bile dahil olmak üzere, bütün sorunların yapıcı bir çözüme bağlanması için Avrupa-Türkiye diya-logunu desteklemeye hazırız. Türk ve

düşmektedir.

Bu düşünceyle, KİK, Bakanlar Konseyi'nden, Türkiye'nin tam üyelik sürecine dahil edilmesine ilişkin sarıh ve dolambaçsız bir perspektifin for-müle edilmesini dilemektedir.

Bizler, aynı zamanda, bütün taraf-larlardan halihazırdaki çıkmazdan sıyrılma yolunu da eşzamanlı bir çaba göstermelerini ve özellikle de;

* Konsey'den ve Komisyon'dan, yukarıdaki entegrasyon yaklaşımını Türkiye'nin Kopenhag kriterleri ışığı-da iktidari ve siyasi durumunun güncel-leştirilmiş bir analizinden yola çıkarak belirlenecek önceliklerden yola çıkan yoğunlaştırılmış bir işbirliği ile somut-laştırmalarını,

* Avrupa Parlamentosu'ndan, yu-karıdaki maddelerde talep edilen Ko-misyon ve Konsey girişimlerini des-

* 15 Üye Ülke hükümetlerinden, Türk makamlarıyla diyalogu yoğun-laştırmalarını,

* Avrupa Sosyal ve mesleki kuru-luşlarından, Türk üyeleriyle işbirliği programları geliştirmelerini,

* Araştırma ve kültür merkezlerin-den, Türk muhataplarıyla tesis ettikle-ri işbirliğini duyurmalarını ve prog-ramlarını genç Türk araştırmacılarına ve bilim adamlarına daha fazla aç-malarını, talep ediyoruz.

Medya kuruluşlarından da yürür-lükteki bu işbirliği inisiyatifleri ağı-nı dikkate almalarını AB ve Türkiye arasındaki iktisadi mübadelelere daha fazla önem bahsetmelerini, AB vatan-daşlarına Türkiye'yi daha iyi tanı-tmalarını ve bu belgenin içeriğini ve ruhunu aktarmalarını diliyoruz.

* Karma İstişari Komite (KİK), 1964 Ortaklık Anlaşması'nın 27'inc maddesine öngörül-müş bir ortaklık organı olup, AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin 18 ekonomik, sosyal ve mesleki kuruluş tem-silcileri ve Türk ekonomik, sosyal ve mesleki kuruluşlarının yine aynı sayıda temsilcisinden müteşekkildir. KİK'nin gayesi iktisadi ve sosyal partnerler ve aktörler arasındaki iktisadi ve sosyal diyalog-u derinleştirmek ve genişletmek ve böylece, AB-Türkiye müşterek müktesebatınca belirlenen çeşitli bütünleşme süreçleri içindeki diğer ortaklık organlarının çalışmalarına katkıda bulunmaktır.

* Türkiye ile ilişkilerin geleceğine ilişkin Komisyon'un Bakanlar Konseyi'ne ve Avrupa Parlamentosu'na duyurusu (doç. COM(97) 394 final)

AB-AKDENİZ İŞBİRLİĞİ TOPLANTISI

Genel Eğitim Sekreteri Yusuf ENGİN ve Genel Başkan Danışmanı Osman YILDIZ 1-4 Şubat 1998 tarihleri arasında, İtalya'nın 3 Konfederasyonu olan CISL, CGIL ve UIL, İtalya Ekonomik ve Emek Konseyi (CNEL) ile ETUC tarafından ortaklaşa düzenlenen AB-Akdeniz İşbirliği toplantısına katıldılar. Toplantıya başta ETUC Genel Sekreteri Emilio GABAGLIO ve yardımcılar olmak üzere Avrupa ülkelerinden ve Arap ülkelerinden çok sayıda sendikacı katıldı.

Toplantı şu çerçevede meydana gelmiştir: İtalya Milli Emek ve Ekonomi Konseyi (CNEL) 2 Şubat'ta Roma'da 4. Akdeniz Raporunu açıklamıştır.

İtalyan sendikaları, bu fırsattan yararlanarak, daha önceki örneklerde olduğu gibi Barselona Konferansını onaylayan 27 ülkenin kuruluşlarının temsilcileri yanında diğer sendikalardan birer temsilciyi toplantıya davet etmişlerdir.

Toplantıda, bütün sendikaların katılımı ile Euro-Med ortaklığında ortak sendikal politikaların belirlenmesi ve girişimlerin artırılarak derinleştirilmesinde birlikte tavır alma konusu tartışılmıştır.

ETUC ile anlaşmalı olarak yapılan bu toplantıda bölgeye ait ülkelerde özellikle istihdamın geliştirilmesine yönelik metod ve yolların değerlendirilerek ortak bir sendikal politika oluşturulması hususu tartışılmıştır.

Bu sorunun bütün Avrupa ve Akdeniz sendikalarına ait olduğunu düşünülmektedir.

Bu çerçevede, toplantıdaki tartışmaların odak noktasını sendikal kuruluşlar arasında daha yakın bir işbirliğini sağlamak amacıyla daimi bilgi akışını oluşturacak bir bilgi ağı'nın kurulması hususu oluşturuldu.

Yusuf Engin toplantıda, konuyla ilgili bir tebliğ sundu. Engin tebliğinde

sendikalar arasında işbirliğinin önemine, işbirliğinin altyapısını oluşturacak olan göç ve vize sorunlarının çözülmesi için gayret sarfedilmesine bireylerin güvensizliğine, istihdam sorununun ağırlığına sosyal güvenlik sistemlerinin güçlü olarak kurulmasının gerekliliğine, Güney Akdeniz ülkelerinde kapsamlı ve ciddi bir sosyal güvenlik sisteminin kurulmasının gerekliliğine dikkat çekti.

HAK-İŞ Konfederasyonu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İtalya'nın 3 Konfederasyonu olan CGIL, CISL ve UIL ile Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ETUC'a bu toplantıyı düzenlemeleri ve bizleri davet etmelerinden dolayı teşekkür ederiz.

Memnuniyetle görüyoruz ki, Euro-Med (Avrupa Akdeniz) İşbirliği ve Diyalog projesi, hızlı bir gelişme içerisinde. Artık sadece ümit beklenti ve dileklerimizden öte, ekonomik ve sosyal alana ilişkin somut ve pratik projelerimizi konuşmaya başlıyoruz.

Bu diyalog için gerekli olan ilk ve öncelikli şart olan bireylerin, sosyal ve ekonomik tarafların, hükümetlerin, ilgili kurum ve kuruluşların ilgisini çıkarını ve dikkati çekmek idi. Şimdi bunun adım adım gerçekleştiğini görüyoruz. Hükümetler, ekonomik ve sosyal taraflar,

üniversiteler, sendikalar, işverenler ve diğer kuruluşlar bir araya gelebilmekte ve ortak konular ve gelecek etrafında fikir ve projeler üretebilmektedir.

Bu bağlamda İtalyan sendikalarının, ETUC ile işbirliğinde, bu işbirliğinin çok önemli bir problemi olan istihdam sorununu, Avrupa Sosyal Modeli çerçevesinde tartışmaya açması önem arz etmektedir.

Bu açıdan bakıldığında biz sendikalara önemli sorumluluklar düşmektedir. Buradan hareketle bazı temel sorunların altını çizmek istiyoruz.

Akdeniz ülkelerinin birçoğunda insanların güvensizliği söz konusudur. Buna paralel olarak ekonomik ve sosyal partnerin aynı güvensizliği yaşadığını söylemek mümkündür. Bu durum, bireylerin temel ekonomik problemleri ile düşük hayat standartlarından kaynaklanmaktadır.

Bu ekonomik ve sosyal güvensizlik durumu, içinde bulunan hayatı ciddi bir şekilde kötü olarak engellemektedir. Dolayısıyla bu ülkelerde insanlara temel bir hayat standardı sağlamak için gayret sarfedilmelidir. Böylece demokratik ve güvenli bir yaşam için temel adım atılmış olacaktır.

Bu amaçla Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Akdeniz ülkelerinde de bireylere temel güvence sağlayacak

olan İtalya'ya iltica sorunu da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Bu soruna karşı genelde önlem olarak da Avrupa'nın en katı vize uygulamaları ile bireylerin önüne bir dizi engel, kısıtlama ve yasaklar ile dikildiğini görüyoruz.

İşsizlik sigortası, aile ve birey yardımı gibi sosyal yardımı şeklindeki çağdaş sosyal güvenlik programları gerçekleştirilmelidir.

Bu husus bizim için son derece önemlidir. Çünkü ülkelerimizdeki durum, Avrupa'dakinden çok farklıdır. İşsizlik bizim ülkemizde olduğu gibi AB ülkelerinde de vardır. İşsizlik, ülkelerin en önemli problemi haline gelmiştir.

Ancak işsizlik bizim ülkelerimiz ile AB'de aynı şey demek değildir. İşsizlik, AB ülkelerindeki bireyler için ÇEK demektir, asgari bir gelir elde etmektir. Ancak işsizlik bizim ülkemizde, hiç gelir elde edememek, yolsuzluk ve açlık demektir.

Dolayısıyla işsizlik karşısında pratik ve temel bir adım olarak biz ekonomik ve sosyal tarafların; hükümetlerimizin, sosyal güvenlik sistemlerini yeterince kuramayan ülkelere bunları hızla gerçekleştirmeleri için işbirliği ve baskı yapmalıyız.

Nihayet Türkiye'de ekonomik ve sosyal tarafların artan baskısı karşısında işsizlik sigortasının kurulması çalışmaları yürütülmektedir. Bunun kısa sürede sonuçlanmasını bekliyoruz.

Bu hususu bir adım daha ileri götürerek şu noktayı eklemek istiyorum. Akdeniz işbirliği sürecinde, Akdeniz'in her iki yakasında da aynı

dili ve ortak bir çerçeveyi oluşturabilmek amacıyla Avrupa Sosyal Modeli diye adlandırılan modelin, kriterlerinin, felsefesinin, prensiplerinin ve unsurlarının diğer Akdeniz ülkelerine de taşınması ve temellendirilmesi büyük bir ihtiyaçtır.

Böyle bir gelişmenin; demokrasiyi ateşleyeceğine,

- Sivil toplumun gelişimini sağlayacağına,

- Sosyal hayatı geliştireceğine,

- Yolsuzlukları yok etmeye yardımcı olacağına,

- Bireyler ile sivil toplum kuruluşlarının üzerinden güvensizliği gidereceğine inanıyoruz.

Böylece özgürlükler ile hakların gelişimi ve bireyler tarafından yaygın bir şekilde kullanımı sağlanacaktır.

Nitekim, AB Dış ilişkiler Komitesi dün yaptığı bir açıklamada Türkiye'de insan hakları sorununun büyük bir kısmının bireylerin ekonomik problemlerinden kaynaklandığını söyledi.

Bu sorunun çözümü için birlikte gayret sarfedilmediği sürece de ekonomik ve sosyal açıdan ileri durumda olan Avrupa, "diğerleri" için cazibe merkezi olarak çekiciliğini sürdürecektir.

Bundan dolayı Güney'den Kuzey'e ciddi göç sorunu ortaya çıkıyor. Son günlerde gündemde

Bir başka ifade ile Akdeniz'de sosyal güvenlik sistemleri, yüksek işsizlik, temel hak ve hürriyetlerin gelişimi ve yaygın bir şekilde kullanımı ve göç konuları arasında yakın bir bağlantı vardır. Bu fasit döngüden çıkabilmek için işte bugün buradayız ve bunu en kısa zamanda aşacağımıza inanıyoruz.

AB-Akdeniz Euromed işbirliğinin katkısının, toplumsal transformasyonu gerçekleştirerek Akdeniz ülkelerinde demokratik açılım ve atılımları getireceği planlanmaktadır. Avrupa sosyal modeli bu doğrultuda bir kilit olmaktadır.

Açıkça görülüyor ki Akdeniz İşbirliği süreci, ekonomik ve sosyal taraflara oynayacakları çok bir platform ve alan oluşturmaktadır. Sendikaların bu rolü başarıyla yerine getireceğine inanıyoruz, çünkü, sendikalar bu rolü oynayacak güce sahiptirler. Bu çerçevede ETUC'un öncü rolünün önemi ortaya çıkmaktadır.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederiz.

(Osman Yıldız)

İSVEÇLİ SENDİKACILARDAN HAK-İŞ'E ZİYARET

İsveç İşçi Eğitim Örgütü (ABF), İsveç Otel Lokanta İşçileri Federasyonu (HRF) Otel Lokanta Eğlence İşyerleri İşçileri Sendikası (OLEYİS) temsilcilerinden oluşan bir heyet Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret ettiler.

İsveç Heyetinden Berndt CARLBORG : ABF (İsveç İşçi Eğitim Örgütü) danışmanı, Sein SVENSK: HRF (İsveç Otel Lokanta İşçileri Federasyonu) ve Dünya Otel Lokanta İşçileri Sendikaları Federasyonu Eski Genel Başkanı Hellen PETTERSON : HRF Dış İlişkiler Sorumlusu, Hadi ORMAN: OLEYİS İsveç Temsilcisi ile OLEYİS Heyetinden Enver ÖKTEM : Genel Başkan, Rida OĞULTARHAN : Sosyal İlişkiler ve Kadın İşçileri Genel Sekreteri ziyarette hazır bulundular.

Hak-İş Konfederasyonu'nun ETUC (Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve ICFTU üyeliklerini kutlamak için geldiklerini belirten HRF Dış İlişkiler Sorumlusu Hellen Peterson, "İşçi örgütlerinin Avrupa çapında diyaloga ve işbirliğine girmeleri çok önemlidir" dedi.

Hizmet-İş Sendikası Genel Merkezi'nde gerçekleşen ziyarette Uslu, 1998'e çifte üyelikle giren Hak-İş'in amacının 2000'li yıllarda Türkiye'yi uluslararası arenada başarıyla temsil etmek olduğunu söyleyerek, "Biz, korkularını ve kaygılarını aşmış bir Türkiye için çok umutluyuz" şeklinde konuştu.

Uslu, konuklara Türkiye'deki sendikal yaşam hakkında bilgi verdi. Türkiye'deki sendikal yaşamın çok ağır şartlar altında devam ettiğini ve sendikaların hizmet etmekten çok varlığını devam ettirebilmek için çalıştıklarını ifade etti.

Genel Başkan Salim Uslu, demokratik hayata çok önemli bir yeri olan sendikaların demokratik olmayan kişi ve kurumlarca baskı altına alındığını ve adeta bir sendikasılaştırma politikası güdüldüğünü söyledi. Uslu konuşmasında, kayıt dışı istihdam ve sendikasız, sigortasız çalıştırma problemleri yaşadıklarını ifade ederek, "Avrupalı dostlarımızın kendilerini geliştirme gayreti içerisinde, bizler ise gasp edilmiş haklarımızı kazanma mücadelesi veriyoruz" dedi.

Konfederasyon bünyesinde eğitime çok önem verdiklerini ve bunun bir ihtiyaç olduğunu belirten Uslu, "her yıl 8000 üyemizi eğitimden geçiriyoruz" dedi.

İsveç'teki işçi örgütlerini de yakından takip ettiklerini vurgulayan Salim Uslu "Türkiye etrafındaki gelişmelere kayıtsız kalan ülkemiz her geçen gün değişik sorunlarla karşılaşılıyor. Bütün bu sorunların aşılabilmesi için eğitimin önemini bilerek, bunu şiar ediniyoruz" dedi.

Türkiye'deki sorunları ve çözümlerini üç ana başlık altında toplayan Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, "Sivilleşme, demokrasi ve hukuku bizim en önemli problemlerimizdir, bu problemleri aştığımızda bütün bir ülke olarak rahat edeceğiz. Sendikalar olarak daha çağdaş bir ülkenin mücadelesini veriyoruz. Sivil bir kuruluş olarak demokrasinin yerleşmesi için çalışıyoruz" dedi.

İsveç Otel Lokanta İşçileri Federasyonu (HRF) ve Dünya Otel Lokanta İşçileri Sendikaları Federasyonu Eski Genel Başkanı Seih Svek'te İşçi örgütlerinin uluslararası işbirliğini gitmelerinin çok sevindirici olduğunu söyledi.

3 Şubat 1998

HAK-İŞ HEYETİ BAKÜ'DE

Genel Başkan Salim Uslu başkanlığındaki Hak-İş heyeti Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AHİK'in 5-6 Şubat tarihlerinde yapılan 1. Genel Kuruluna katılmak üzere Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye gitti.

AHİK Genel Başkanı Settar Mehbaliev'in davetlisi olarak Azerbaycan'a giden heyette Salim Uslu'nun yanı sıra Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan ve Öz Çelik - İş İstanbul Şube Sekreteri Ali Rıza Develi'de bulunuyordu.

Hak-İş heyeti, AHİK Genel Kurulu'nun yanı sıra, "Alakalandırma Şurası" adı altında iki ülkenin sendikaları arasında ortak işbirliğinin altyapısını oluşturmak amacıyla görüşmelere de katıldı.

Bakü'ye hareket etmeden önce bir açıklama yapan Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, aynı dili konuşan, aynı kültür ve kökene sahip iki ülkenin işçi konfederasyonları arasındaki dayanışmanın, emek mücadelesiyle sınırlı kalmayıp her alana hakim olmasını arzuladıklarını belirtti.

USLU Genel Kurulda yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"Birçok alanda ortak paydası olan iki ülkenin tarihsel farklılıkları, özellikle emek

mücadelesinde birbirleri için bir zenginliktir. Her iki ülke de farklı tarih ve bilgi birikimlerini birbirlerine aktararak tecrübelerini artıracaklardır. Bu amaçla uzun bir süredir devam eden ilişkiler, AHİK'in 1. Genel Kurulu ve-silesiyle daha da pekişecek, yapılacak görüşmelerle bilgi ve tecrübe alışverişi artırılabacaktır.

Avrupa'daki çeşitli işçi organizasyonlarıyla ilişkilerini artıran Hak-İş, Türkiye'nin çevresindeki diğer ülkelere işçi örgütleriyle işbirliğine özel önem vermektedir. Kuşkusuz Türkiye, güneyindeki ve doğusundaki birçok ülke için her alanda örnek teşkil etmektedir. Hak-İş, bu sorumluluğun bilincinde olarak, emek mücadelesinde olduğu kadar, katılımcı demokrasi, insan hakları, kalkınma gibi hedeflerin gelişimi için öncü bir rol oynamaya devam edecektir."

Dış İlişkiler

ETUC

ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ile Genel Sekreter Danışmanı Peter Zeideneck HAK-İŞ'i ziyaret ederek, Genel Başkan Salim Uslu ve diğer yönetim kurulu üyeleri ile görüştü.

Bu ziyaretin birçok açıdan önemi vardır. Birincisi HAK-İŞ iki ay önce yapılan ETUC İcra Kurulu'nda ETUC'a üye olmuştur. Genel Sekreter Gabaglio, üye aldığı HAK-İŞ'i bu kararın hemen ardından Türkiye'ye gelerek ziyaret ederek kutlamıştır.

İkincisi, Türkiye'de siyasi gelişmelerin olağanüstü bir çizgide seyretmesi, demokrasi sorununun artması karşısında ETUC ola-

rak Avrupa'nın duyduğu endişe karşısında Avrupa'nın Türkiye'de demokrasi, hak ve özgürlükler konusunda Türk Sendikalar hareketi ve toplumuna verdiği destek ve dayanışmayı ifade etmek bakımından bir mesaj taşıyordu. Üçüncüsü, Aralık 1997'de AB'nin Lüksemburg kararlarında Türkiye'ye karşı AB'nin genişleyen stratejisinde yer vermemesi üzerine ETUC'un, Avrupa'nın çalışanlarının sesi olarak Türkiye'yi AB içinde görme istedikleri mesajını vermiştir.

Yapılan görüşmelerde, Türk Sendikalar hareketinin durumu, HAK-İŞ'in rolü, Türk siyasi ve ekonomik gelişmeleri, Türkiye-AB ilişkileri gibi konular derinlemesine görüldü.

Gabaglio, Türkiye'deki üye sendika kuruluşlarına, Avrupa-Türkiye Entegrasyon Sendika Komitesi" kurulması konusunu tartıştı. Komitenin kurulmasına HAK-İŞ dahil üye kuruluşların hepsi, TÜRK-İŞ, DİSK ve KESK olumlu yaklaşıtlarını belirtmiştir.

Uslu toplantı sırasında: "Çok kısa zamanda Türkiye programı yaptığınız için teşekkür ediyorum. Geçtiğimiz hafta Brüksel ziyaretinde de anlattığım gibi bu ziyaretinizin zamanlamasını çok önemli görüyorum. Demokrasi tartışmalarının olduğu bir dönemde gerçekleşen bu ziyaretin Türkiye'deki demokratikleşme sürecine katkı sağlayacağına inanıyorum. Ayrıca ETUC'da HAK-İŞ'in üyeliğini kabul ettiği işlemlerdeki zamanlamaya da büyük bir önem vermekteyiz. Avrupa Birliği'nin Lüksemburg Zirvesinde aldığı kararların hemen erterisinde ETUC'un HAK-İŞ üyeliğini kabul etmesinin hem Avrupa hıem Türk kamuoyuna verilen önemli bir mesaj niteliğini taşımaktadır. Türkiye temel siyasi tercihini Avrupa Birliği'nden yana

yapmıştı. Bu konuda Türkiye'de tam bir mutabakat vardır. Ancak bu mutabakatın devamlılığını sağlamak her iki tarafın da üzerine düşen yükümlülükleri zamanında ve tam olarak yerine getirmesine bağlıdır ve Lüksemburg Zirvesinde alınan kararı aslında Türkiye'nin hakettiğini düşünüyoruz. Türkiye Gümrük Birliği sürecinde önemli sayılabilecek adımlar atmıştı. Gümrük mevzuatlarının A.B.'ye uyarlanması, kimi uyum yasalarının gerçekleştirilmesi tarafımızdan yerine getirildiği halde ve aynı zamanda Türkiye'nin A.B. ile ticari ilişkilerinde, Türkiye aleyhine sonuçlar ortaya çıktığı ve faturayı Türkiye çalışanları ödediği halde A.B.'nin hem karar mekanizmalarından Türkiye'yi dışlaması hem de mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi hiç de haklı gerekçelere dayanmamaktadır. Tarafların buradaki karşılıklı sertleşmeler ve içe dönük politik söylemler üretmek yerine sorunu adil ve hakkaniyet esaslarına uygun olarak çözmeye çalışmaları beklenmektedir. Bizim ETUC'un da desteğiyle Avrupa kamuoyunu ve Avrupa Konseyi parlamentosu gibi kurumları bilgilendirme ve Türkiye'nin tezlerini destekleme konusundaki girişimlerimiz devam edecektir. Kendilerinin bu konuda sağlayacağı katkıya şimdiden müteşekkirimiz. Bu noktada biz ETUC ile HAK-İŞ, olarak ilişkilerimizi çok aktif ve dinamik olarak sürdürmek arzusundayız. İlişkilerimiz o denli dinamik ve somut olmalıdır ki 5 yıllık uzun bir bekleme süresini de telafi edebilmeliyiz. Doğrusu biz Türkiye'de önemli sorunlar yaşıyoruz. Bu konuda da bir kaç cümle ile ifade etmek istiyorum. Türkiye'nin son bir yılda yaşadığı sorunlar sadece bir sonuçtur. Noktasal analiz yapmak yerine süreç analizi yaptığımızda

tan Hak-İş'e Ziyaret

görüyoruz ki Türkiye'nin temel sorunu Cumhuriyetin demokratik bir Cumhuriyet mi militer bir Cumhuriyet mi olacağı yönündedir. Demokratik bir Cumhuriyet olacaksa ki olması gerekiyor, o halde demokrasiyi sadece kurum ve kavram olarak değil, aynı zamanda bir kültür olarak bir proje olarak benimsemek zorundayız. Kuralları, normları, başarıları, uygulaması ve çerçevesi ile bir bütün olarak değerlendirmek gerekiyor. Gerçekte demokrasinin teminatı hukuktur. Hak ve hukukun, özgürlüklerin ihlal edildiği yerde demokrasiden bahsetmek mümkün değildir. Yasalara baktığımız zaman, anasayla ilgili yasalarda bir kısım demokratik düzenlemeler mevcuttur. Ancak kimi siyaset dışı güçlerin ve özellikle askerin kendisine belirlediği misyon ve Türkiye'de yazılmayan kurallar, demokratik işleyişi zorlamaktadır. Aklın yerini ideoloji almakta, hukukun yerini de yazılı olmayan kurallara işgal etmektedir. 12 Eylül hukukunun hala ısrarla yürlükle olmasını başka türlü izah etmek mümkün değildir. Bu temel sorunu aşmak için Türkiye'in daha çok demokratikleşmesi ve daha çok sivilleşmesine ihtiyaç vardır. Siyaset boşluğunu siyasi partileri, demokrasi boşluğunu da sivil toplum örgütlerinin doldurmasını sağlayacak yasalara ihtiyaç vardır. Ve ondan da öte demokrasinin garantiye ihtiyacı vardır. Demokratik tercihleri garantiye ihtiyacı vardır. Biz Türkiye'nin, demokratik bir hukuk devletini, bütün kurallarını içtenlikle uygulaması için elimizden gelen mücadeleyi sürdürmeye kararlıyız. Türkiye'yi yönetenler, içe kapanmaya ve Türkiye'yi yalnızlaştırmaya devam ettikçe, biz dışa açılmaya ve dışarıdaki demokratik güç ve mekanizmalarla kurumsal anlamda işbirliğine devam edeceğiz.

ETUC üyeliğini bu anlamda önemli bir adım olarak değerlendiriyor ve önemsiyoruz. İlişkilerimizin bundan böyle Türk sendikal hareketinde yeni bir sürecin başlangıcı olduğunu anlıyoruz. İşbirliği ve dayanışmanın yanında birlikte somut çalışmalar ve hizmetler üretmek istiyoruz. HAK-İŞ olarak hem altyapı bakımından hem bilgi ve birikim açısından hem de açılımlar açısından kendimizi böyle bir dayanışmaya hazır görüyoruz. Bu ziyaret, bu çerçevede yapılmış önemli bir simge olarak değerlendiriyoruz. Bir noktada daha düşüncemi söylemek istiyorum. Bölgeimiz içinde bulunduğumuz coğrafya sıcak bir çatışmanın arifesinde bulunmaktadır. Bölgeimizdeki, hem Kafkasyadaki hem Ortadoğudaki sıcak çatışmaların faturasını geçmişten beri hep halk ödemiştir, çalışanlar ödemiştir. Her ne gerekçe ve misyon adına olursa olsun şiddet ve savaşa karşıyız. 7.5 yıldır uygulanan baskılar körfez sorununun çözümüne katkı sağlamamıştır. Yeni alternatif yaklaşımlara ve barışçılı çözümlere ihtiyaç vardır. Biz tarafların birleşmiş milletler kararlarına uymasını bekliyoruz ve tarafları akla, soğuk kanlılığa, sağduyuya ve barışa davet ediyoruz. Tekrar sayın Genel Sekretere ve Yardım-

cısına ziyaretlerinde dolayı duyduğum memnuniyeti ifade ediyorum. Teşekkürlerii unuyorum.

ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ise şunları söyledi. Türkiye'ye yaptığımız bu ziyaretin amacı bütün Türkiye'ye verilecek bir mesajdır. Türk-İş'deki verdiğimiz mesaj daha çok bu noktadaydı. Ama Hak-İş'e olan ziyaretimiz bunun yanında bir de yeni üyemiz olarak Hak-İş'i Sayın Uslu'yu ve diğer arkadaşlarımızı ziyaret ayrı bir önem arz etmektedir. Bu önem şuradan kaynaklanmaktadır.

Hak-İş'in üyeliğine karar verirken ETUC'da Avrupa Sendikaları Konfederasyonundaki bu KESK içinde geçerlidir. Avrupa Birliği kurumlarının Türkiye'ye karşı negatif karar aldığı bir aşamada biz Hak-İş lehine karar verdik biz şunu göstermiş olduk ki onlarla aynı düşünmüyoruz.

Şunu gösterdik ki sedikal alanda ne kabul ne de dışlamak söz konusudur. Dolayısıyla ETUC'un bir ünite bir bütün kuruluş olduğunu ancak kurulan bir yapıda olduğunu ve bunu Hak-İş'i üye almakla gösterdiğimizize inanıyoruz. Sendikal açıdan Türkiye ile AB ilişkilerini değerlendirirsek birkaç noktayı değerlendireceğim.

Sayın Uslu'nun söylediği gibi Gümrük Birliği'nin uygulanması çerçevesinde Avrupa Birliği tarafına eleştirilerimiz var. Gümrük Birliği tek yönlü bir uygulama olamaz. Tek taraflı olamayacağından hareketle Avrupa Birliği ile karşılıklı dengiyi sağlamak için gerekli işlemlerin yapılması gerekiyor. Buna mali yardımlar da dahil ETUC'da da oybirliğiyle karar aldığımız üzere Avrupa Birliği kurumlarında baskı yapmaya devam edeceğiz. İkinci nokta Türkiye'nin üyeliğine ilişkindir.

Biz ETUC olarak Lüksemburg zirvesinin kararlarının kısa olduğuna inanıyoruz. Bu kısa ve yetersiz kararların ötesine geçmelerini istiyoruz. Avrupa Birliği ileri sürdüğü gerekçelerinde objektif olamaz. Şöyle ki hem şu problemleriniz var bunları tek başınıza çözün derken objektif olamazlar. Dolayısıyla bu açıdan AB Türkiye'ye bir ön kabul stratejisi yani üye yapma stratejisi ön görme-lidir ki bu sorunlara değinip atıfta bulunsun. Şunu söylemek istemiyorum.

Türkiye'de sorunları yok. Biraz önce Sayın Uslu da söyledi. Atıfta bulundu sorunla-

ra. Sorunları temelinde demokratikleşmenin yetersiz olması yatıyor. Yine burada Sayın Uslu'nun fikirlerini paylaşıyorum. Bir sorun diğer sorunların temelidir. Şunu da reddetmek istemiyorum. Türkiye'de gerçekleşen birçok pozitif gelişme söz konusu. Türk kamu oyunu da suçlayamıyız. Türkiye'de bir takım eksiklikler oluyorsa bundan Türk kamuoyunu sorgulayamayız. Bu bütün sorunlar için geçerlidir. Demokrasi, insan hakları gibi. Bizi ilgilendirdiği için söylüyorum.

Sendikal haklar bakımından Türkiye Avrupa standartlarında değildi. Biz bunu bir saldırı olarak kullanmayız ve grupları da uçlamayız. Biraz önce başkanın dediği gibi sendikalar açılmak için kendi açılımlarından gayretlidirler. Sorunların olması bizim için önemlidir. Bunu reddetmiyoruz, atlamıyoruz.

Ancak bir yine de Avrupa Konseyine Türkiye lehine daha pozitif kararlar alması için baskı yapmaya devam edeceğiz. Şu kadarını söyleyebilirim ki Türkiye'de demokratik serbest, sendikal hareket ve Türkiye'nin AB'ne olan üyeliği arasında, fizibilitesi arasında yakın bir bağ var.

Üçüncü nokta da sendikal açıdan işbirliğini, dayanışmamız noktasındadır ve şunları söylemek istiyorum. Sendikal haklar ve diğer konular konusunda sürekli bir işbirliğini kurmak gerekmektedir. Bu komite çalışmaları daha çok Türkiye'nin AB üyeliği yönünde olacaktır. Hükümet çalışmalarında nıtamamen uzak ve ayrı olarak onlar ne düşünür ve ne yaparsa yapsınlar, bu andan itibaren biz sendikal cepheden Türkiye'nin üyeliği için gayret sarfedeceğiz. Biz bunun da en iyi vizyon olduğuna inanıyoruz ki bu yolla biz hem Türkiye'de hem AB'de siyasi karar mekanizmaları üzerinde baskı yapabiliriz. Onların düşüncelerini yenibiliriz. Ben bu açıdan Hak-İş'in çok aktif bir rol alacağına inanıyorum. Bu fırsattan yararlanarak Hak-İş'in üyeliğini tekrar kutuluyorum. Teşekkür ediyorum.

(Osman Yıldız)

Dış İlişkiler

Fransa'da

Hak-İş Genel Sekreteri Recai Başkan beraberindeki Özçelik-İş Sendikası Toplu İş Sözleşmesi, ve Araştırma Dairesi Başkanı Hayati Körpe ile birlikte Fransa'nın en büyük konfederasyonlarından biri olan CGT (Genel İşçi Konfederasyonu) ona bağlı olarak çalışan ISERES (Araştırma Enstitüsü) ve Le Droit Ouvrier'nin (Araştırma yayın organı) 5-6 Şubat 1998'de Fransa'nın başkent Paris'te ortaklaşa düzenledikleri "Çalışma Yasaları ve Globalleşme" konulu sempozyuma katıldılar. Konferansa, başta Avrupa ülkelerinden olmak üzere Kanada, Amerika, Brezilya, Tunus, Japonya ve diğer birçok ülkeden konfederasyon temsilcileri, akademisyenler, uzmanlar, ILO, Avrupa Birliği ve Fransa Dış İşleri Bakanlığı temsilcileri katıldılar.

Açılış konuşmasıyla başlayan konferansın ilk yarım günü sendika uzmanları, ekonomistler, Avrupa Birliği temsilcisi ve hukukçular tarafından "Dünyada Yeniden Yapılanma Gerçekliğinde Çalışma Yasalarında Değişim ve Avrupa Birliğinde Uygulamalar" ana başlığı altında konulara değinildi. Öğleden sonra altı farklı konuda çalışma atölyesi (Workshop) yapıldı. Çalışma atölyelerinde şu konular tartışıldı:

- Ulusötesi Şirketler ve onların çalışma ilişkileri üzerindeki etkileri (Taşeronlaşma, başka ülkelere yatırımlar).
- Ekonomik yeniden yapılanma ve istihdamın yönetimi (esneklik uygulamaları): İşçilerin mesleki durumları üzerindeki sonuçları.
- Keskin rekabet ve endüstri ilişkilerindeki değişim.
- Üretimin dönüşümü, yeni tip faaliyetler ve kendi işini kurma.
- Liberalisim ve kamu hizmetlerinde değişim; Kamu çalışanları üzerindeki etkisi.
- Bölgesel anlaşmalar ve ekonomik ve sosyal etkileşim.

Konferansın ikinci günü çalışma atölyelerindeki tartışmaların sonuçlarının özetlenmesi, sendikalar için olası alternatiflerin değerlendirilmesi, globalleşme sürecinde ulusal devletin yeri konulu temalar işlenmiş ve CGT Genel Sekreterinin kapanış konuşmasıyla son bulmuştur. Konferans boyunca değişik konular hakkında dinleyicilerden katkılar gelmiştir. Hak-İş Genel Sekreteri Recai Başkan Globalleşme ve Sendikal tavrı hakkında bir konuşma yapmış, ayrıca esneklik uygulamalarının tartışıldığı çalışma atölyesinde konu ile ilgili görüşlerini bildirmiş ve kamu sektöründe çalışanların durumunun tartışıldığı çalışmam atölyesinin sonuçlarının açıklanmasında söz alarak Türkiye'de kamuda çalışan memurlara verilecek sendikalaşma hakkında bahsetmiştir. Recai Başkan'ın yapmış olduğu konuşma metni aynen verilmiştir.

Sayın oturma başkanı, konuşmacılar değerli dinleyiciler,

CGT (Genel İşçi Konfederasyonu), ISERES ve Droit Ouvrier'ya davetlerinden dolayı ve sendikalar için günümüzün en sıcak konularında biri olan "Globalleşme ve Çalışma Yasaları" gibi bir konuda sempozyum düzenlediği için konfederasyonum HAK-İŞ adına teşekkür ediyor ve hepinizi selamlıyorum. Sempozyuma katılan bir çok ülke temsilcilerinin deneyimlerini burada aktararak sempozyumu zenginleştirereklerine inanıyorum ve başarılı geçmesini diliyorum.

Kimi zaman globalleşme kimi zaman küreselleşme olarak ifade edilen süreç,

sermaye, mal ve hizmet hareketinin daha fazla serbestçe dolaşımının birleşimidir. Bu anlamda globalleşmenin yeni birşey olmadığı söylenebilir ve sadece 1914 öncesi dünya ekonomisine bir dönüştür. O dönemde dünya ekonomisine yön veren belli başlı ülkelerdeki yurtdışına borç verme ve alma gelir içinde şimdiyle karşılaştırıldığında yüksek bir paya sahiptir.

1914 dönemi öncesiyle şimdi ya-

şadığımız süreç arasındaki çokça konuşulan farklılık enformasyon teknolojisinin hakimiyeti ile bilgi çağını yaşıyor olmamızdır. İki dönem arasındaki en büyük farklılık ise, 19. Yüzyılın sonlarında, işçiler kendi ülkelerinde iş bulup yaşamlarını sürdüremediklerinde, başka ülkelere gidip, çalışarak orada yaşamlarını sürdürebilme olanaklarına sahipti. Bugün ücretleri baskı altında olan vasıfsız sermaye için bu tamamen farklıdır. Globalleşme sermaye için sorunları ortadan kaldırırken, işçiler için kapıları kapalı tutmaktadır.

Globalleşmenin ekonomik etkisi, yüksek tasarruf sahibi düşük yatırım getirisine sahip olan ülkeleri, düşük tasarruf sahibi fakat yüksek yatırım getirisine sahip olan ülkelere daha fazla borç vermesine yol açarak sermaye akışını daha serbest hale getirmiştir. Bu do sisteminin mali yönünü oluşturmaktadır. Yani sermaye, enformasyon teknoloji sayesinde dünyanın bir ucundan diğerine kâr güdüsü ile kolayca transfer olabilmektedir.

Biraz öncede ifade ettiğim gibi globalleşme yeni bir olgu değildir. Bu süreç sadece dış ticaretin, uluslararası endüstri rekabetinin ve uluslararası sermaye hareketlerinin daha fazla güçlenmesini ortaya çıkarmıştır. Tabii ki bu süreç dünyada bütün ülkeler üzerinde ciddi bir ekonomik etkiye sahiptir.

Yıllardır uluslararası sermaye ve şirketler bu global süreçten faydalanmışlardır. Globalleşme süreci, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çalışma koşullarının suistimal edilip, işçilerin sömürülmesine, çok uluslu şirketlerin az gelişmiş ülkelerde ki düşük maliyetli işçilerden faydalanmasına neden olmuştur.

Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerdeki sendikaların amacı uluslararası sermaye ve şirketlerin gelişmekte olan ülkelerdeki işçileri sömürmesini engelleyerek bu ülke işçilerinin yaşam standartlarını ve çalışma koşullarını iyileştirme olmalıdır.

Globalleşmenin olumsuz ekonomik etkileri sadece gelişmekte olan ülkeler değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde de görülmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde nüfusun % 20'si açlık sınırında yaşamaktadır. Birçok örnekten görüleceği üzere tek bir gelir ailenin yaşamını sürdürebilmesi için yeterli olmamaktadır. Ai-

Sempozyum

İşçiler yaşamalarını idame ettirmeden gerekli olan temel maddeleri sağlamak için birden fazla iş yapmaktadırlar. Bu durum işçileri sürekli iş değiştirmeye, göçlere ve sürekli yeni meslekler öğrenmeye zorlamaktadır.

İfade etmeliyim ki, globalleşme bizim problemlerimizin sebebi değildir. Globalleşme için yaşamış olduğumuz sistemin gelmiş olduğu kaçınılmaz bir süreç ve olgudur. Dünya ticaretinin ulaşılmış olduğu bir aşama olan globalleşme ekonomik büyüme ve sosyal ilerleme için büyük bir potansiyel demektir. Globalleşmenin olumlu ekonomik etkilerinin yanında olumsuz etkileri de vardır ve hep birlikte bunları yaşamaktayız.

Maalesef son 30 yıllık deneyimler bu olumsuzlukların gittikçe artmakta olduğunu göstermektedir. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansının (UNCTAD) Eylül 1997 yılında yayınladığı "Globalleşme, Gelir Dağılımı ve Büyüme" raporunun da ortaya koyduğu gibi, globalleşme gelir dağılımını çalışan kesim aleyhine bozarak zaten kötü olan gelir dağılımını daha da kötüleştirmiştir. Dünya ekonomisi büyürken işsizlik artmaktadır. İşsizlik hükümetlerin çözmesi gereken birincil amaçları olmaktan uzaklaşmıştır.

Globalleşme sürecinin çalışan kesim aleyhine ortaya çıkardığı olumsuzlukların kaynağı işçi haklarının yetersizliği ve yeterli kontrol mekanizmalarının olmayışıdır.

Bu nedenle, uzun dönemde sendikaların ülke merkezli çalışma tarzı genişletilerek daha ortak starejilerinin oluşturulması sağlan-

malı ve böylece globalleşmenin sadece ekonomik ve finansal etkilerinin yanında sosyal etkilerinin genişletilmesine olanak verilmelidir.

Bu amaçları gerçekleştirmede sendikal hareketin başarısızlığı, globalleşmenin ekonomik etkisiyle baş etmeye çalışan ülkelerin sosyal temellerinin yok olmasına neden olacaktır.

Bizim tartışmamız gereken sorunların başında işçi ve insan haklarına saygı ve bunların evrensel olarak kabul edilmesi ihtiyacıdır. Bu, değişen endüstri ilişkilerini dikkate alarak çalışma yasalarının işçi lehine gözden geçirilmesinin yanında uluslararası düzeyde sosyal normları yüksek çalışma koşullarının uygulanmasını gerektirmektedir.

Bu nedenle globalleşmenin olumsuz etkilerini tersine çevirebilmek için sendikalar olarak şu alanlarda mücadelemizi yoğunlaştırmalıyız.

- İş güvencesinin sağlanması,
 - Çalışma ve yaşam standardını düşürmek değil, yükseltmek,
 - Sendikalaşma oranını özellikle küçük işletmelerde artırmak, sendikalaşmayı beyaz yakalı ve kadın işçileri kapsayacak şekilde genişletmek,
 - Uluslararası çalışma örgütünün 87. ve 98. maddelerinde tanımlandığı gibi sendika haklarının garanti altına alınması,
 - Sendikalararası uluslararası dayanışmanın sağlanması,
- Teşekkür ederim.

21-27 Şubat 1998

ÖZ ÇELİK-İŞ

Almanya'da Seminer

Özçelik-İş, Birleşik Metal, Dok Gemi - İş ve Alman IG Metal sendikasının ortaklaşa düzenledikleri eğitim semineri 21-27 Şubat 1998 tarihlerinde Almanya'nın Bavyere eyaletine bağlı Inzell kasabasında bulunan IG Metal'e bağlı eğitim tesislerinde gerçekleştirildi.

Eğitim seminerine Alman ve Türk işçilerden oluşan 30 kişi katıldı. Öz Çelik-İş Sendikası'ndan bu eğitim seminerine Genel Eğitim Sekreteri Kerameettin Arslan, Gebze Şube Başkanı Şerafettin Koç, Bursa Şube Başkanı Osman Gümüş, Kocaeli Şube Başkanı Bülent Tok ve Toplu İş Sözleşmesi ve Araştırma Daire Başkanı Hayati Körpe katıldılar.

Dış İlişkiler

23 Şubat 1998

ETUC Basın Sözcüsünün Ziyareti

ETUC Basın Sözcüsü Wim BERGANS ile Belçika Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Hukuk Müşaviri ve AB Komisyonu Temsilcisi, 23.2.1998 tarihinde HAK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim USLU ile görüştiler.

Heyet, KESK'in Memur Sendikaları Yasa Taslağı hakkında düzenlediği Uluslararası Konferansa katılmak üzere Türkiye'ye geldi. HAK-İŞ'te yapılan görüşmede, Türkiye'deki sendikal durum ile siyasi ve ekonomik gelişmeler üzerine görüşmede bulundu.

6 Mart 1998

USLU, ETUC İCRA KURULUNDA

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, 5-6 Mart tarihlerinde Brüksel'de yapılan ETUC (Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu) İcra Kurulu toplantısına katılarak bir konuşma yaptı. Hak-İş'in ETUC ve ICFTU'ya üye olmasının ardından katıldığı ilk icra toplantısında Uslu, üyeliklerinin kabulünde dolayı ETUC Merkez Yöneticilerine ve İcra Kurulu üyelerine teşekkür ederek şunları söyledi:

"ETUC'a üyeliğimiz bizim için önem arz etmektedir. Üyeliğin karşılıklı yarar sağlayacağını umuyor ve başarılı olmasını diliyorum. Hem üyeliğimiz ve hem de gerçekleşmesindeki zamanlama ile de sendikal açıdan siyasi ve sosyal açıdan önemli mesajların verildiği anlaşılmaktadır. ETUC İcra Kurulu Deklarasyonu ile de kayıt altına alınan bu mesaj ve kararlar önemli bir referans oluşturmaktadır.

Türkiye - AB ilişkilerinde geline nokta ne Türkiye açısından ve ne de AB açısından istenen nokta olmadığına inanıyoruz. Bu noktada her iki taraf sıkıntı içinde bulunmaktadır. AB aldığı kararı izah edememektedir. Türkiye ise içinde bulunduğu seviye doğru bir açıklama getirmediğini ifade eden Uslu, "Türkiye'de temel bir sorunun varlığı söz konusudur. Türkiye'de demokrasi için söylenenlerle yapılanlar arasında ciddi bir tezat vardır. Sorun bu noktadan kaynaklanmaktadır diye düşünüyoruz. Türkiye'nin içinde bulunduğu bütün şartları ve yaşadığı demokrasi süreci bir bütün olarak dikkate alındığında şöyle bir sonuca varıyoruz; Türkiye'de demokrasi ile demokratikleşme arasında bir açık vardır. Türkiye'de hemen herkesin

demokrasi, insan hakları ile her türlü hak ve özgürlükleri istediği açık bir gerçektir. Fakat sorun, Türkiye'yi yönetenlerin bu isteği ve amacı, bütün kurum, kurul ve normlar ile hayata geçirecek bir projeye sahip olmaması ve bu amaçla gerçekten mücadele etmemesidir. Dolayısıyla, bu durumdan kaynaklı olarak,

Türkiye'de demokratikleşme açığını demokrasi dışı güçler doldurmaktadır.

Hak ve özgürlükler, özgürce kullanım alanı bulamamaktadır.

Askerler, hem siyasi yönetime ve hem de toplumsal hayata çok fazla müdahale etmektedirler.

Türkiye çevresindeki anti demokratik, baskıcı yönetimlerden kaynaklanan istikrarsızlık ve huzursuzlukların negatif yansımalarını hissetmektedir.

Biz Türkiye'nin ekonomik, siyasi, sosyal ve çalışma hayatına ilişkin bütün sorunlarının çözümünde temel etken olarak demokratikleşmenin gerçekleşmesini görüyoruz. Sendikal hareket olarak bu alanda maksimum gayreti ve mücadeleyi vermeye çalışıyoruz." dedi.

KESK'in önceki gün Kızılay'da yaptığı eylemlerin tazyikli su, spre ve göz yaşartıcı gazlı bombalarla dağıtılmasını da eyletiren Uslu şunları söyledi: "Türkiye'de demokrasi olacaksa, bu sivil siyasi ve sendikal hareketlerle olacaktır. Örgütlenme demokrasinin vazgeçilmez unsurudur. Örgütlenmenin önündeki engeller kalkmadıkça Türkiye'de demokrasinin önündeki engeller de kalkmayacaktır.

BRÜKSEL'DE ETUC'A BİLGİLENME ZİYARETİ

Hak-İş Konfederasyonu'na bağlı Kıbrıs'taki Kamu-Sen Genel Başkanı Ahmet Ötügen, Öz Çelik-İş Sendikası Genel Mali Sekreteri Feridun Tankut, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas, Öz İplik-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Zekai İlkdoğan, Hizmet-İş Sendikası Genel Sekreteri Mahmut Arslan ve Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkan Danışmanı

Osman Yıldız'dan oluşan bir Hak-İş heyeti, Brüksel'e bir tanıtım ziyaretinde bulundu.

Bilindiği gibi HAK-İŞ, geçen Aralık ayında Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC)'na ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'na üye olmuştu.

HAK-İŞ Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu'nun asıl üye olarak katıldığı ve Mart'ın ilk haftasında yapılan ETUC İcra Kurulu toplantısı

fırsatından da yararlanarak ETUC'un davetiyle HAK-İŞ yöneticilerinin Avrupa sendikal hareketi, Uluslararası sendikal kuruluşları, AB kurumları ve Belçika sendikal kuruluşlarını ziyaret ederek Avrupa ve dünya sendikal hareketi ile AB hakkında birinci elden ve doğrudan bilgilendirme fırsatı gerçekleştirilmiştir.

Bu ziyaret çerçevesinde ETUC ve ETUC'un kurumları olan ETUC Koleji (ETUCO), ETUC Araştırmalar Enstitüsü (ETUI), ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Peter Zeideneck, ICFTU, AB Komisyonu, Belçika Genel İşçiler Konfederasyonu (FGTB) Genel Sekreteri Bayan Mia De Vits ve Araştırma Uzmanı, Belçika Hristiyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (CSC) Genel Sekreteri ve Hukuk Uzmanı ziyaret edilerek bilgi alındı. ETUC Basın Sözcüsü ve Türkiye Uzmanı Wim Bergans ziyareti organize etti ve ETUC ve Avrupa Sendikal tarihi konusunda ayrıntılı bilgi verdi.

Uluslararası sendikal işbirliği, dayanışma ve bilgi akışına önem veren HAK-İŞ, globalleşme, Avrupa entegrasyonu ve dışa açılma çerçevesinde bu tip bilgileneceye büyük önem vermektedir.

Pakistan'da da Globalleşme Tartışıldı

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Pakistan Milli Emek Federasyonu (NLF Pakistan)'ın 10-12 Mart 1998 tarihleri arasında Karachi'de düzenlediği Küreselleşme ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Çalışanlar Üzerine Etkileri konulu. Uluslararası Sempozyuma katıldılar. Ayrıca Bangladeş, Mısır, Fas gibi birçok ülkeden delegeler katıldı. Sempozyumunda globalleşme masaya yatırılarak özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerine etkileri ve globalleşme karşısında sendikalar olarak izlenecek tutumu üzerinde duruldu.

Bu çerçevede sendikaların globalleşme karşısında tutunabilmeleri ve doğru ve hızlı tepkiyi verebilmeleri için kendilerini hazırlamaları gerektiği ve bu doğrultuda yeniden yapılanmaları gereği üzerinde duruldu.

Genel Başkan Uslu, toplantıda Globalleşme konusunu ve Türkiye'deki durumu geniş bir çerçevede ele aldı.

Uslu konuşmasında globalleşmenin bir olgu olduğunu ve önümüzde bir vakıa olarak durduğunu belirtti.

Uslu, globalleşmenin çok yönlü bir olgu olarak geliştiğini siyasi, sosyal, ekonomik ve endüstriyel ilişkiler boyutu olduğunu vurguladı. Bu çerçevede Uslu, özellikle demokratikleşme sorun üzerinde durdu. Uslu, özellikle demokratikleşme sorunu üzerinde durdu. Uslu, Sendikal hak ve özgürlükler bu süreçte çok önem arz etmektedir. Demokrasi hayati önem arz etmektedir. Sendikalar kendilerini yeniden yapılandırarak bu süreçte hazırlanmalıdırlar" dedi.

Uslu, ayrıca globalleşmenin ülkede değişik şekillerde yaşandığını ve çoğu kez de yıkıcı sonuçlar getirdiğini belirtti. Uslu, bizim bu süreçte demokrasi ne kadar globalleşiyor, emek ne kadar küreselleşiyor sorularını sesli bir şekilde sorma ve bunların mücadelelerini verme zorunluluğumuz ve sorumluluğumuz var dedi. Konuşma Şöyle:

KÜRESELLEŞEN EKONOMİ YANINDA DEMOKRASİ DE, EMEK DE KÜRESELLEŞMELİDİR

Sayın başkan ve değerli katılımcılar.

Konfederasyonum HAK-İŞ adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

NLF tarafından düzenlenen bu sempo-

yumda hem Türkiye'nin ve hem de dünyanın gündemi olan böyle önemli bir konuyu tartışmaya açmanın yararına inanıyorum ve başarılı geçmesini diliyorum ve davetlerinden dolayı başkan sayın Malik'in nezinde NLF'ye teşekkür ediyorum.

Bugün globalleşme tartışması yapılmaktadır. Globalleşme karşısında tercih yapma şansımız yok. Globalleşmeyi engelleme şansımız da yoktur. Globalleşme bir olgu olarak karşısında durmaktadır.

Türkiye'deki siyasi gidişatı da bu çerçevede düşünmeliyiz. Türkiye'deki siyasi gidişat globalleşmelerin ülkemizdeki siyasi yansımaları diye düşünüyorum.

Globalleşmenin bir çok tanımı yapılmaktadır. Ancak bugünkü durumuna en uygun olduğunu düşündüğüm geniş bir tanımla buraya almak istiyorum.

"Mal ve hizmetler için global bir pazarın oluşturulması, teknolojik gelişme, yenilenme ve rekabetin global bir karakter kazanması, global bir üretim sistemine doğru gelişme gösterilmesi, kapitalizmin dünyanın her yerinde her alana yayılması, global ve bölgesel hegemonlar üzerine siyasi ağırlık koyması, evrenselliğin kabulü ve her alanda bağımlılığın artması"

Bugün görülen o ki; globalleşmenin hem aydınlık, biraz da sihirli gibi sunulan giriş bir yönü ve hem de karanlık yüzü vardır.

Üzülerek görüyoruz ki, globalleşme cidi olarak tanımlanamamakta ve sermaye lehine gelişen belirsizliklerle dolu bir olgu olarak önümüze çıkmaktadır. Globalleşmenin,

henüz emekten yana olumlu bir katkı sağlamadığı hepimizin bildiği bir gerçektir.

Bu küreselleşmede ayırdedici olan mevcut tekelleri koruyarak dışa açılmanın hızlandırılmasıdır.

Bugün dünyada;

- Sayıları 1 milyara varan insanlar, fakirlik sınırının altında bulunmaktadır.

- Yine 1 milyar insanın barınma imkanı yoktur.

- Milyonlarca insan mülteci durumunda-
dır.

- Milyonlarca insanın temel sağlık, eğitim ve ulaşım imkanlarına sahip olmadığı bilinmektedir.

- Köylerin kalkınması ve kamu hizmetlerinden mahrumiyeti sorunu yanında şehirler de kriz içerisinde.

Görüldüğü gibi Globalleşmenin sihirli sunumu, bazı gerçeklerin gizlenmesine neden olmaktadır.

Yine sosyal taraflar olarak soruyoruz; Küreselleşme, herkes için refahı ne kadar öngörüyor?

Kopenhag'ta karar alındığı gibi sosyal, ekonomik ve siyasi dışlanmaya karşı herkes güvende olabilecek midir?

Herkes için asgari bir yaşam sağlanabilecek midir?

Fırsatlar herkes için bir anlam ifade edecek midir?

Ne yazık ki alkış tuttuğumuz global sermayenin, kurallı gelmediğini görüyoruz. Gittiği ülkelerde ön şart olarak demokrasi istiyor, ancak anti demokrasi atmosfer ve fir-

satlarda besleniyor. Bu çok açık bir çelişki-
dir. Bu durum sermayenin gitti ülkelerin
kendisi için de bir çelişki ve ikilem yaratıyor.

Hayatın, sosyal, siyasi ve ekonomik bo-
yutu vardır. Bu boyutları birbirinden ayıra-
mayız. İnsanlar, bunlardan biri olmadan ya-
şayamaz.

Ancak üzülerken görüyoruz ki, globalleş-
me, bugünkü haliyle hayatı, bu bütünlük
içinde ele almıyor. Ne uluslararası politika-
lar ve ne de ulusal politikalar, ekonomik ve
sosyal politikaları birlikte değerlendiriyor.

Ancak dünya, sosyal ve ekonomik geliş-
menin biri birine kurban edilemeyeceği gere-
ğini görüyor. Kopenhag'ta dünyanın aldığı
karar da budur.

Bir başka ifade ile şunları soruyoruz:

Ekonomi globalleşiyor, ancak bu haliyle
globalleşme hak ve özgürlükleri ne kadar
globalleştiriyor?

Demokrasi ne kadar globalleşiyor?

Çalışma hayatı, endüstriyel ilişkiler ve
sendikal hareket, bir ülkede, kültürel, sosyal,
ekonomik ve siyasi etkenlerin özümsemesi-
nin bir sonucudur. Bu açıdan bakıldığında
sendikal hareketin can damarı olan demokra-
sinin o ülkedeki seviyesi ve gelişmesi önem
arzedir.

Globalleşmenin önündeki en önemli gö-
rev demokratikleşmenin bütün dünyaya
yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

Demokratikleşme olmadan globalleşme
dünya ülkelerinde yeni sorunların kaynağı
olacağı endişesini taşıyorum.

Globalleşme ile demokrasi de globalleş-
melidir.

Globalleşme ile refah da globalleşmeli-
dir.

Globalleşme ile sendikal hak ve özgür-
lükler de globalleşmelidir.

Globalleşme ile insan hakları ve bütün
yönleriyle yaşama hakkı da globalleşmelidir.
Sosyal haklar da globalleşmelidir.

Bütün bunların yolu örgütlenmeden ge-
çer. Globalleşme karşısında sendikalar ola-
rak daha güçlü olabilmek için yapmamız ge-
rekenler vardır.

Demokratikleşme için mücadele etmek,
sendikal hak ve özgürlükler ile insan hak ve
özgürlüklerini elde edip yaygın kullanımlar

için daha çok mücadele etmek, bilgiye önem
vermek ve uluslararası sendikal destek, da-
yanışma ve işbirliğine ağırlık vermektir. Or-
tak mücadelemiz yarınlara ışık tutacaktır.

Dünyaya açılmakta olan Türkiye, glo-
balleşmenin bütün olumsuz gelişmelerinden
doğrudan etkilenmektedir. Türkiye, hem
dünyaya açılmayı ve hem de bölgesel bir
oluşum olan AB ile entegrasyon sürecini ayn-
ı anda yaşıyor. Dolayısıyla gelişmelerin
odağında olan Türkiye, gelişme sürecinde
birçok sorunu birlikte yaşıyor.
İşsizliğin daha da artma tehlikesi vardır ve ça-
lışma barışını bozan önemli etkindir.

- Yatırımların yapılmaması ki yine işsiz-
lik demek olacaktır.

Ülkemizin, diğer iki önemli sorunu da
Demokratikleşme ve gelir dağılımıdır.

Bu süreç içerisinde ülkemizde
ekonomik, sosyal ve siyasal alan ile endüstri-
yel ilişkilerde bir dengenin kurulması
zorunludur ve bunun için sendikalar olarak
gayret sarfetmeliyiz.

Sendikalar olarak, bu olumsuz şartlar ve
hızla gelişen ekonominin küreselleşmesi kar-
şısında 21. yüzyıl sendikacılığına kendimizi
hazırlamalıyız. Sendikaların her ne kadar
bugün kan kaybetme sorunu varsa da sen-
dikaların kendilerini yeni yapılarını, rollerini

ve sorumluluklarını yenilemeleri halinde
güçlü ve başarılı olacaklarına inanıyorum.
Potansiyellerimizi ve imkanlarımızı bu yön-
de mobilize edersek gelecek yüzyılda sen-
dikalar yine toplumda öncü rol oynayacak-
tılar.

Aslında ülkelerimize baktığımızda dün-
yanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde
de çözülmesi gereken bir dizi benzer
sorunun olduğunu görüyoruz:

Bütün bunlara rağmen bugün bizim gibi
kardeş ve dost ülkelerin de globalleşme ile
birbirine yanaştığını memnuniyetle görmek-
teyiz. Globalleşme sürecinde D-8 oluşumu
doğmuştur. Bu oluşum sayesinde ül-
kelerimiz, halklarımız ve işçilerimiz bir-
birine daha yakın olma konusunda bir fırsat
elde etmiş oluyolar. Bu süreci, daha anlamlı,
verimli ve yararlı kılmak bizim de
yapacağımız katkılara bağlıdır. D-8 sayesin-
de aramızdaki coğrafya bir kez daha yakın-
laşmış oldu.

İşte bu çerçevede uluslararası sendikal
işbirliği ve dayanışmanın dünyada barışın
kurulması ve korunmasında, sömürü, baskı
ve haksızlıkların sona erdirilmesinde önemli
işlevler göreceğine inanıyoruz.

(Osman Yıldız)

DIŞARDAKİ HAK-İŞ İMAJI

MTUF (Moskova İşçi Sendikaları Federasyonu)

Moscow, 16 Mart 1998

Kıymetli Arkadaşım Osman Yıldız,

Eylül 97'de Moskova'da yapılan Uluslararası toplantıya yer veren, HAK-İŞ
dergisi için teşekkür ediyorum.

Organizasyonunuzdaki temel olayları, toplantılarınızı ve bağlantılarınızı büyük
bir ilgili ile öğrendik. Özellikle Hak-İ'nin ICFTU'ya üyeliğini tebrik ediyorum. Bu,
Salim Uslu başkanlığındaki büyüyen bir Hak-İş güc ve otoritesini gösterir.

Size, karşılıklı tanımanızı istinaden Solidarity gazetemizi gönderiyorum.

Gazetede uluslararası toplantılar, bilhassa sizin temsilciliğinizi olan Yusuf Engin'in
raporunun içinde olduğu toplantılara ilişkin özet vardır.

Bu noktada organizasyonlarımız arasındaki ikili ilişkiden memnun olduğumuzu
belirtmek isterim ve sendikanızın çıkarlarını korumada size başarılar dilerim.

En iyi dileklerle.

Alexandar MOZUNOV
Uluslararası İlişkiler Başkanı

Moscow Trade Union Federation
International Department
121251 Moscow, Russia
Tel: 238-87-41, Fax: 238-87-41

Mr. Osman YILDIZ
International Department
HAK-IS

Ankara/Turkey

Moscow, 16 March, 1998

Dear Friend Osman Yıldız,

Thank you for the "HAK-IS Magazine" (N44) with the notice
of the International Meeting, which has taken place in Moscow in
September 1997.

With a great interest we learned of the main events in your
organization, of your meetings and contacts. In particular, I would
emphasize and appreciate you on the acceptance of HAK-IS into
ICFTU in 1997. It proves the growing authority of HAK-IS headed by
Chairman Salim USLU.

I send you through our mutual acquaintance A. Alimov one of our
periodicals - "Solidarity" newspaper with abstracts on our International
Meeting, particularly with a report of your representative Yusuf Engin
(see supplementary sheet).

On this occasion I may express our appreciation with the attitude of
developing bilateral relations between our organizations and wish you
success in your activities aimed at protecting interests of your
members.

Best regards,

Alexander MOZUNOV
Head of Int. Dept.

ROMA'DA AB-AKDENİZ SENDİKAL ENFORMASYON AĞI TOPLANTISI YAPILDI

Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, İtalyan Sendikalarının ortak enstitüsü kuruluşu olan IMED'in ETUC ile işbirliğinde 30-31 Mart 1998 tarihlerinde Roma'da düzenlediği AB-Akdeniz Sosyal ve Sendikal Enformasyon Ağı toplantısına katıldı.

Toplantıya AB-Akdeniz ülkelerinden sendika temsilcileri, ETUC ve Mağrib Sendikalar Birliğinin yetkilileri ile AB kurumlarının temsilcileri katılmışlardır.

Toplantıda AB-Akdeniz İşbirliği sürecinde kurulması düşünülen Sosyal ve Sendikal Enformasyon Ağı'nın önemine dikkat çekildi.

Yıldız toplantıda yaptığı konuşmada, ağın gerekliliğine, ağın sendikalar arasında sağlayacağı işbirliği ve diyaloga katkısını anlattı.

Böyle bir ağa duyulan gereksinimin şunlardan kaynaklandığı belirtilmiştir.

Hem Avrupa'da ve hem de Akdeniz ülkelerinde, Sendika enformasyonu ilgili kuruluşlara ulaşmakta zorlanmaktadır.

Sendika haberleşmesi, sosyal ve kültürel diyalogun Avrupa-Akdeniz İşbirliği çatısında güçlenmesi için network (ağ)ına ihtiyaç vardır.

Enformasyon ve haberleşme, temel haklar ve özgürlüklere saygının sağlanmasında, bilinçlendirilmesinde temel araçlardır.

Daha da önemlisi sosyal enformasyon ve haberleşme, Avrupa-Akdeniz Sosyal boşluğunun yapılanmasının servisi olmalı, sosyal enformasyon ve haberleşme, modernizasyon bazlı olmalı ve gelişmesi profesyonel sistemlerle sağlanmalıdır.

Bu sosyal enformasyon ve haberleşme, pazar ve ekonomi düzenlemeleri ile istihdam ile görüş birliğinde olmalı, kadınlar için eşit fırsatlar ve vatandaşlık hakları dikkate alınmalıdır.

Sosyal Enformasyon ve Haberleşme, Sivil toplum için güçlü bir araçtır. Demokratik gelişmenin uzun süreli prosedürü için gerekli durumları temin eder.

Sonuç olarak, bu proje ile Barselona deklarasyonunda Medya'ya verilen önemi bir defa daha vurgulanmak istenmektedir.

Avrupa-Akdeniz Sosyal ve Enformasyon ağının öncelikli amaçları şunlardır.

- Değişik sektörlerde, farklı kategorilerde ve organizasyonlarda, enformasyon ve sosyal terciyelerin alış-verişi,
- Enformasyonun kabulü neşredilmesi ve değişimi (Network ve Medya arasında)
- Farklı ülkelerde sosyal, kültürel ve toplumsal dokunun etkililiği ve tanınması
- Ekonomik, sosyal ve politik problemlerin yayınlanması.
- İrkçiliğe karşı savaş açmak, enformasyonun gelişimine teşekkür etmek.
- Sendika enformasyon araçlarının yararı için Network ağının nasıl çalıştığına dair teknik asistanlık yapmak.
- Avrupa Akdeniz Sosyal ve Sendika Ağı'nın temel taşları. Barselona Konferansının değerlendirilmesi
- Güne Akdeniz ülkelerinde Sosyal Enformasyonunun şimdiki durumu.
- Sosyal ve Sendika Enformasyonu ve yayınlanmasının özgürlüğü,
- Sendika enformasyon araçları.
- Sendika ve Medya arasındaki ilişki.
- Avrupa Topluluğu Sosyal Enformasyon ağının tecrübeleri
- Haberleşmenin yeni araçları
- Hayatta ve iş hayatında, organizasyon tecrübelemde karşılıklı en-

formasyonun gerekliliği

- Network uygulamasının taslağı. Aktif alanların belirlenmesi. Çalışma usulleri ve fonksiyonları. İşlevsel durumlar ve araçlar.

"IMED'in gerçekleştirdiği bu önemli toplantıda yeni inisiyatifi, yani enformasyon konusunu tartışıyoruz.

Enformasyon toplumu, ortak enformasyon ağı ve ülkemizin öncelikli sorunları konularının hangisi üzerinde tartışmayı yoğunlaştıracamıza karar vermek zordur. Biz, enformasyon toplumu denilen çağda yaşıyoruz. Bunun anlamı, enformasyon ve bilginin bugünkü yaşantımızda vazgeçilmez olduğudur.

Sendikalar, bu gelişmelerden ve ihtiyaçlardan kendini soyutlayamaz. Bu yüzden sendikalar sadece gündemi takip etmemeli, gelişmelerin güçlü belirleyicisi de olmaları gerekir. Başka bir deyişle, sendikalar kendi toplumlarında yol gösterici olma sorumluluklarını taşımaları lazımdır. Bundan dolayı, sendikalar enformasyon kanallarına ulaşmalı, etkili bir şekilde kullanmalıdırlar. Çünkü, enformasyon güçtür. Biz, büyük hedefler ileri sürüyor, ancak az iş yapıyoruz. Bu bağlamda sendikalar öncelikle kendi aralarında haberleşmeyi ilerletmeli ve kuvvetlendirmeliyiz.

Sendikaların gerçek bilgi akışını ve diyalogunu sağlamada başarılı olduklarını iddia etmek güçtür. Bilgi ve haberleşme, diyalog ve işbirliği için temel ve ön şarttır. Ayrıca bilgi, demokratik hak ve özgürlükler için de ön koşuldur.

Bilgi ağının AB-Akdeniz (EU-MED)'de gerçekleştirilene kadar sendikalara çeşitli sorumluluklar düşmektedir.

AB-Akdeniz'de sendikalar çeşitli açılardan geniş bölgeler arasında işbirliği modelini oluşturma görevi ile karşılaşıyorlar.

Birbirimizden öğreneceğimiz çok şey var. Eğer Türkiye örneğine gidersek, farklı sendika merkezlerin arasındaki işbirliği ve diyalog gelişiminin belli bir aşamada olduğunu söyleyebiliriz.

Bizim için bunun anlamı, kendi farklılıklarımızı muhafaza ederek, genel amaçlar için işbirliği yapmak, sendikaları daha da geliştirecektir.

Ülke çapında kendi aralarında işbirliği yapan sendikaların örneği bizim için temel referans noktalarıdır. Bu yüzden sendikaların kendi tecrübelerini birbirine aktarması için enformasyon ağına ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, enformasyon ağının katkısı çok büyüktür. Enformasyon işbirliği ve diyalogu cezbeder.

Artan sosyal sorunlar için basın ile yakın işbirliğinde enformasyonun en yararlı ve geçerli yol olduğunu biliyoruz.

Basının sosyal sorunların hepsine birden el atmadığını söylemeye gerek yok. İşçilerin iyi bir okuyucu olmadığı gerçeği vardır. Bu sorunun üstesinden gelmek için, biz kitlemizle aynı dili konuşacak bir "Basında HAK-İŞ" yayını çıkarıyoruz. Ayrıca bütün dünyaya ulaştırdığımız, Türkiye'de çok yaygın kesimlere dağıttığımız periyodik HAK-İŞ Dergisi çıkartmaktayız. Dergi ile çalışma, sosyal ve siyasi hayatın nabzını tutmaya gayret ediyoruz. Belli oranda da başarı sağladığımıza inanıyoruz.

Şimdi biz internet hakkında konuşuyoruz. Güzel, fakat internetle ilgili problemler var. İnterneti kullanmada bir problem var, interneti kullanabilecek insan sayısı az. Bu yüzden bizim aşmamız gereken sorunlar vardır.

ETUC Konferansı:**Özürliülerin Eğitimi, Eşit Fırsatları ve İstihdamı**

Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız ile ETUC (Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'un düzenlediği "Özürliülerin Eğitimi, Eşit Fırsatları ve İstihdamı" konulu toplantıya katıldı. Toplantı 16-17 Nisan 1998 tarihleri arasında Roma'da yapıldı.

ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Jean Lepreyre'nin başkanlığında gerçekleşen toplantıya üye ülkelerin sendika temsilcileri, Avrupa ve dünya özürliüler temsilcileri, ILO temsilcisi, AB kurumlarını yetkilileri ile İtalya Çalışma Bakanı ile İstihdam Bakanları katılmışlardır.

Toplantıda özürliüler sorunun artık Avrupa Birliği (AB) gündemine girmeye başladığı belirtilmiştir. Haziran 1997 yılında imzalanan AB Amsterdam Anlaşması'nın Özürliülere yer verdiği vurgulandı. Haziran 1998'de yapılacak olan AB Devlet Başkanları Zirvesi'nin İngiltere'nin Cardiff şehrinde yapılacak olan toplantısının da AB'nin özürliülere yönelik politikaları yeniden gözden geçirilerek yıl sonunda Avusturya'nın başkanlığında gerçekleşecek bir sonraki toplantıya hazırlanılacaktır. Bu açıdan Roma'da ETUC'un gerçekleştirdiği toplantı son derece anlamlı bir zamanda yapılmıştır. ETUC bundan önce 2-3 yıl ara ile benzer bazı toplantılar gerçekleştirmiştir.

Toplantıda Avrupa'da 60 milyon özürliünün olduğu vurgulanmıştır. Gerçekte Avrupa'nın bütün ülkelerinde özürliüler sosyal yardım almaktadır. Avrupa'da özürliülerin gelir sorunu yoktur. Hatta özürliülerin yolda, işyerleri ve toplumsal alanlarda hareketlerini sağlayacak altyapı da büyük oranda yapılmıştır. Özürliülerle ilişkin temel sorun, özürliülerin istihdamını artırarak özürliülerin topluma tam entegrasyonunu sağlayarak onların psikolojik ve maddi açıdan ayrı bir kategoriye tabi tutmamasıdır. Toplum bu açıdan yenilenmektedir.

Avrupa'da özürliülerin tam olarak topluma entegre olabilmeleri için yeni bir kültür ve bakış açısına ihtiyaç vardır. Yeni kurulan Avrupa geçişinden yararlanarak toplumda yeni bir kültürü oluşturma gerekliliği zamanı olduğu vurgulandı.

Toplantıda dikkat çekilen diğer hususlar şunlar olmuştur.

Doğuşan özürliülerin sorunlarını gidermek kadar, sonradan iş kazaları nedeniyle insanların özürliü hale gelmesi son derece üzücüdür. Dolayısıyla özürliülerin sorunlarının başında iş kazalarının önlenmesi gelmektedir.

"Bugün Özürliülüğe en temel bir diğer nedenin de stres olduğu belirtilmiştir. Başta çalışma hayatı olmak üzere stresi yol açacak sorun ve yapıları daha insancıl bir yapı kurularak giderilmesi istenmiştir.

Değişik ülkelerde özürliülere yönelik farklı ve özgün faaliyetler yapılmaktadır. Örneğin İngiltere'de İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Özürliülere yönelik ALO Danışma hattı hizmeti vermektedir.

Tanrıverdi de toplantıda yaptığı konuşmada özürliülerin Türkiye'deki durumu, mevzuat açısından durumu, özürliülerin eğitimi, işe yerleştirilmeleri ile özürliülere yönelik yapılması gerekenleri vurguladı.

TANRIVERDİ'NİN KONUŞMA METNİ

"Özürliüler de özürliü olmayanlar kadar sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlere ve üretime katılmak istemektedirler. Bu onların da hakkıdır. Ancak özürliüler bu hakları kullanabilmek için bazı özel destek ve tedbirlere ihtiyaç duymaktadırlar.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de özürliüler konu alan bir çok rapor ve araştırmada eğitim, sağlık, istihdam gibi temel sorun alanlarına ayrı değinilmektedir. Buna karşılık hemen hiçbir eğitim, sağlık ya da istihdam konulu politika önlemleri içerisinde özürliü sorunları ayrı bir başlık oluşturmamaktadır. Türkiye'de özürliülerle ilişkin belki de en temel sorun, özürliü kavramının toplumda ve politikada yeterince bilinç ve kavram olarak gelişmemesidir. Özürliülerle ilişkin bütün sorunlar bu perspektiften incelenmelidir diye düşünüyorum.

Türkiye'de özürliü sayısı, Türkiye Özürliüler Kurumunun verilerine göre 1997 yılı için toplam 6.300.000 kişidir.

MEVZUAT

Türkiye Uluslararası sözleşmeleri imzalamasının yanında ulusal mevzuatta da özürliülerle ilişkin bir dizi düzenlemeler yapılmıştır. Türk Anayasası'nın özellikle 42, 50, 60 ve 61. mad-

EĞİTİM

Eğitim Bakanlığı özel eğitim konusunda muhtaç çocuklardan çok azına eğitim hizmeti götürebilmektedir. 4-17 yaş grubu için 1996 yılı verilerine göre özürliülerin okullaşma oranı % 1,5 civarındadır. 1996-97 eğitim yılında eğitim alanların sayısı sadece 28.500'dür.

İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından özürliülere yönelik olarak yürütülen mesleki eğitim konusunda 1978-1987 yılları arasında toplam 297 ayrı kurs'tan toplam 4.300 kişi yararlanmıştı.

İŞE YERLEŞTİRME

Türk Devleti, dağınık olsa bir çok mevzuatta özürliülerin haklarını düzenlemiştir. Yasalarımızda eşitlik prensibine ilaveten bazı koruyucu hükümlerde mevcut olmasına rağmen özürliülerin çalışma hayatındaki sıkıntıları çok boyutludur.

Önce bir iş sahibi olmaları için gerekli eğitime faydalanamamaktadırlar. İşe girişte ve iş süresince yaşadıkları rekabet koşulları karşısında diğerlerine göre daha fazla mücadele etmek zorundadırlar.

Yılda ortalama 11.000 özürliü iş için İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurmakta, ancak ortalama % 50'si işe yerleştirilmektedir. 1972-1996 yılları arasında kuruma 240.000 özürliü başvurmuş, 97.000'ini işe yerleştirmiştir.

Özürliülerin istihdamını olumsuz yönde etkileyen bir dizi faktör vardır. Diğerleri yanında işyerleri ve ulaşımın özürliülerle rahat ve kolay hareket edebilmelerine uygun olarak yeterince düzenlenmemesi ilk sıradadır. Bu son derece caydırıcı ve engelleyici faktördür. Avrupa ülkelerinde özürliüler için yolda, ulaşım araçlarında, binalarda sağlanan özel imkanları hemen hiçbirisi bizim ülkemizde yoktur.

Ayrıca, 1475 sayılı İş Kanunu çerçevesine öngörülen 50 veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde % 2 oranında özürliü işçi çalıştırılması zorunluluğunun yaptırımını bugün 500.000.TL (25)(dir. Devlet Memurları Kanununda ise ceza hiç söz konusu değildir. Bu durum yaptırımdan uzaktır.

Sonuç olarak özürliülerin istihdamdaki paylarının düşük olması genellikle özürliülerin sorunu olarak değerlendirilmektedir. Konu özürliülerin kendi ayakları üzerinde durabilmesi gelir elde etmesi açısından yaklaşılmaktadır.

Okuma-yazma bilmeyen ve ilkökul mezunu olan özürliüler çoğunluktadır. Bu durum, eğitime ağırlık verilmesini gerektirmektedir.

Rehabilitasyon ve istihdam hizmetlerinin nitelikleri artırılmalıdır.

Her aşamada, toplumla uyum sağlayıcı sosyal ve mesleki rehabilitasyonlar gerçekleştirilmelidir.

Özürliü bireylerin, tüketici olmaktan çok üretici duruma geçmeleri için mesleki eğitim verecek ünitelerin sayısı artırılmalıdır.

İşverenleri istihdam açısından konuya hassasiyetle yaklaşmaları gerekmektedir.

Özürliülerin istihdamı, eğitimi gibi konularda siyasi partiler, sendikalar, sivil toplum örgütleri üzerlerine düşen görev ve sorumluluğun çok ötesindedirler ve konuya yeterli duyarlılığı gösterdiklerini söylemek çok zordur. Bu tür toplantı ve platformların konunun çözülmesi yönünde duyarlılığın gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır."

deleri bu hususta önlemler içerir.

42. maddesi devlete, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyaç olanları topluma yararlı kılaacak tedbirleri alma görevi vermektedir. 50. madde, bedeni ve ruhi yetersizliği olanların çalışma şartları bakımından özel olarak korunmalarını öngörmektedir. 61. madde ise devletin, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibakları sağlayıcı tedbirleri alması, bu amaçla gerekli teşkilat ve tesisleri kurması veya kurdurması hükmünü taşımaktadır.

Anayasanın yanında bu konuda ayrıca 17 ayrı milli mevzuat bulunmaktadır. Diğer taraftan 1996 yılında Başbakanlığa bağlı olarak Özürliüler İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Kuruluşun amacı, özürliülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak, özürliüler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, özürliülerin problemlerini tespit etmek, çözüm yollarını araştırmaktır. Bu önemli bir aşamadır. Ancak etkili ve başarılı uygulama ve faaliyetlerini umuyoruz.

"Türkiye Üçüncü Dünya Ülkesi Oldu"

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, "Türkiye'nin siyasetçilerin dünyadaki hızlı gelişimine ayak uyduramaması yüzünden üçüncü dünya ülkesi haline geldiğini öne sürdü.

Müstakil Sanayici ve İş Adamları (MÜSİAD) Kocaeli Şubesi'nce düzenlenen "Demokrasi Sürecinde Sivil Toplumun Rolü" konulu konferansta konuşan Salim Uslu, Türkiye'nin kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan son derece büyük potansiyele sahip olduğunu, fakat bu potansiyelin farkında olmadığını söyledi.

Konuşmasında, dış politika konularına da değinen Uslu, bu alanda yıllardır yanlış yöntemler izlendiğini iddia etti. Yatırımcılar ve iş adamlarının yanlış politikalar yüzünden halen vize sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu kaydeden Uslu, bu alanda yıllardır yanlış yöntemler izlendiğini iddia etti. Yatırımcılar ve iş adamlarının, yanlış politikalar yüzünden halen vize sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu kaydeden Uslu, şöyle konuştu:

"Türkiye siyasetlerinin dünyadaki hızlı gelişimine ayak uyduramaması yüzünden, üçüncü dünya ülkesi haline geldi. Müteşebbis, yatırım yapmak, dünyaya açılmak istedi. Siyasetçiler, bu heyecanı anlayamadı."

Uslu, konuşmasının sonlarında, "Türkiye güçlü potansiyele sahip bir ülkedir. Ancak bu potansiyele yani enerjiyi, kinetik enerjiye dönüştürecek mekanizmalar kurulamadı. Siyasetteki kısırlık, ülkenin ekonomisine ve dış ilişkilerine de etki etti" dedi.

Toplantıya katılan konukların sorularını da yanıtlayan Uslu, yatırımcıların daha cesur olması gerektiğini kaydetti.

22 Aralık 1997

ÖZ ÇELİK-İŞ'TE YENİ GÖREV DAĞILIMI

Öz Çelik-İş Sendikası Genişletilmiş Başkanlar Kurulu olağanüstü yeni görev dağılımı ve yeni stratejileri tespit etmek üzere Karabük'te toplandı.

Genel Başkanı Metin Türker'in vefatı dolayısıyla toplanan Başkanlar Kurulunda sendikamızın önümüzdeki dönemde yapacağı çalışmalar, örgütlenmeler, toplu sözleşmeler, yeni yönetimin oluşması, önümüzdeki dönemde yapılacak genel kurullar üzerinde duruldu.

Yeni görev dağılımına göre Hak-İş Genel Sekreterliği görevini de yürüten Recai Başkan, Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı oldu.

Recai BAŞKAN /Genel Başkan

Yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamayarak 6 Aralık 1997 tarihinde vefat eden Genel Başkan Metin Türker'in yerine Recai Başkan Genel Başkanlığı seçilirken Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Mustafa Atlı Genel Sekreter, Genel Mali Sekreter H. Feridun Tankut yine Genel Mali Sekreter, Genel Başkan Yardımcısı M. Kemal Can Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ve Genel Eğitim Sekreteri Keremettin Arslan da yine Genel Sekreteri oldu.

Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan yeni görev dağılımı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada "Merhum Genel Başkanımız Metin Türker'in vefata bizi derinden etkilemiştir. Onun çizdiği yoldan sapmada, dünyadaki hızlı değişim ve yeni sendikal gelişmeleri de göz önünde bulundurarak çalışmalarımıza devam edeceğiz. Yeni görev dağılımı Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarımızın tamamının ittifakı ile gerçekleştirilmiştir." dedi.

Mustafa ATLI
Genel Sekreter

H. Feridun TANKUT
G. Mali Sekreter

M. Kemal CAN
G. Teşk. Sek.

Keremettin ARSLAN
G. Eğitim Sek.

29 Aralık 1997

MERAY'DA LOKAVT SONRASI TOPLU SÖZLEŞME

Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş Sendikası ile Merzifon'da kurulu Karadeniz Birlik'e bağlı Meray Yağ Sanayii A.Ş. işvereni arasında yaklaşık beş aydan beri sürdürülen toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlandığı bildirildi.

Karadeniz Birlik'e bağlı Meray Yağ Fabrikasında örgütlü bulunan Öz Gıda-İş Sendikası ile işveren arasında süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşmaya varılamaması üzerine işveren, bu konuda ilk kez yapılan bir uygulama ile 28 Kasım 1997 tarihinde lokavt ilan ederek fabrikayı kapatmıştı.

Bunun üzerine işçiler haksız ve yasadışı lokavtın kaldırılması talebiyle fabrika önünde direnişe geçmişlerdi. Lokavt kararından yaklaşık 1 ay sonra da fabrikanın kapısına grev pankartı asan işçiler, işverenin yasadışı lokavt kararına karşı yeni bir mücadele süreci başlatmışlardı.

Öz Gıda-İş Sendikası'ndan yapılan açıklamaya göre, grev süresince sendika yetkilileri ile işveren arasında sürdürülen görüşmeler sonunda anlaşma sağlandı ve sözleşme imzalandı.

Tarafların Samsun'daki Genel Müdürlük binasında bir araya gelerek imzaladığı sözleşmeyle grev ve lokavt kararları kaldırıldı.

1 Ağustos 1997 tarihinden 31 Ocak 1999'a kadar geçerli olan toplu sözleşmeye göre, işçilerin çıplak brüt ücretlerine birinci altı ay için

yüzde 101, ikinci altı ay için, yüzde 35, üçüncü altı ay için yüzde 30 oranında zam yapılırken, vasıf primleri ile yakacak ödeneği de sözleşmenin 2 ve 3'üncü altı aylarında ücret zammı oranında artırılabilecektir.

Sözleşme öncesi ortalama aylık net 32 milyon 250 bin lira olan ücretler, birinci altı ayda 63 milyon liraya, 1 Şubat 1998 tarihinde ise net 90 milyon 500 bin liraya yükseldiğinin bildirildiği açıklamada ayrıca işçilerin sosyal ödeneklerinde de yüzde 100 ila yüzde 567 oranında değişen oranlarda artışlar yapıldığı belirtildi.

29 Aralık 1997

ENGİN : "Kayıtdışı Egemenler Söz Sahibi"

Hak-İş Konfederasyonu Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, hükümetin zorunlu tasarruf nemalarına karşı Türk Telekom hissesi vermesine razı olduklarını belirterek, "Çünkü zorunlu tasarruf kurt kuzu hikayesine döndü" dedi.

Engin, Öz İplik-İş Kayseri Şubesinde düzenlediği basın toplantısında muhalefetteyken ülke kaosa gidiyor diyen şimdiki hükümetin, başa geldikten sonra hiçbir şey yapmadan, ülkeyi daha da kaosa sürüklediğini, demokrasi adı altında ülkenin diktatörlükle idare edildiğini belirterek şunları söyledi:

"Şimdiki hükümet muhalefetteyken, ülke kaosa sürükleniyor diye feryat ediyordu. Oysa başa geldikten sonra demokrasi adına insan hakları adına hiçbir şey yapmadan işleri daha kötüye götürdü. Bu dönemde yapılan sayım doğru bir sayım değil. Türkiye'nin gerçeklerini ortaya koymuyor. Bu hükümet zamanında hem Türkiye hem AB'den hem de İKÖ'den dışlandı. Bunun sebebini Türkiye'yi yönetenler elini başına koyup düşünmeli. Niçin Türkiye bu durumlara düştü. AB Türkiye'yi niçin bir müstemleke gibi görüyor. Hiç bir şey olmamış gibi davranamayız.

Türkiye evvelden beri bu coğrafyayı bölmek isteyenlerle işbirliğine gidiyor. Azerilerin topraklarını hala elinde bulunduran Ermenilerle iyi ilişkilere girmek doğrudur. Hiç olmazsa taraf-sız davranması gerekmezmi?

Diğer taraftan antidemokratik rejimden yeni kurtulan ekonomisi ve yeni bir sistemi dahi bilinmeyen Romanya'yı AB'ye alıyorlar fakat Türkiye'yi 34 yıldır bekletiyorlar. Bu davranış bizim Hükümler devletimize yakışıyor mu?

Batı doğru yapıyor, çünkü bu ülkede insan hakları yok. Hukuk yok, bir sürü sıkıntılarla Türk halkını ruh hastası yaptılar dedi.

Engin, eğitimde yapılanlarında ne olduğunun belli olmadığını belirterek hükümetin etnik ve bölgesel farklılıkları giderek derinleştirdiğini kaydetti.

Egemen güçlerin ülkeyi yönetenleri yönlendirdiğini belirten Yusuf Engin konuşmalarına şöyle devam etti:

"Zamlar 5 ayda yüzde 93 lük bir artış gösterdi. Ülkede üretimi durdurdular. 500 şirketin karının yüzde 50 si ranttan geliyor. Kaçak işçi çalıştıranların sayısı çığ gibi büyüyor. Kayıt dışı gelir artıyor. Türkiye'nin kendisi de ekonomisi de kayıt dışı yönetiliyor. Türkiye demokrasi altında diktatörlükle idare ediliyor.

Enflasyonda Sudan dan sonra dünya ikincisiyiz. Bu tarihte bu coğrafyada bu ülke buna layık mı? Bu ülkeyi yönetenler bu aybın sorumlusudur." dedi.

Yusuf Engin, özel sektörün hukuku ve yasaları tanımadığını belirterek ülkedeki gelir dağılımının farklı sınıflar yarattığını bu durumun böyle devam etmesi sonunda ilerde sosyal patlamaların kaçınılmaz olduğunu kaydetti.

Türkiye'nin örgütlü bir topluma sahip olmadığını ifade ederek bunu ülkeyi sömüren egemen güçlerin Türkiye'de örgütlenmeyi önlediğini, eğer demokratik bir örgütlenme olsa bu güçlerin bu kadar ileriye gidemeyeceğini önemle vurguladı.

HİZMET-İŞ ŞUBE GENEL KURULLARI

28 Aralık 1997 MALATYA

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi 28 Aralık 1997 günü yapılan Hizmet-İş Sendikası Malatya Şubesi 2. Olağan Genel Kuruluna katıldı.

Genel Kurulda Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin, Hizmet-İş Genel Sekreteri Mahmut Arslan, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Halil Süngü, Malatya Belediye Başkan Yardımcısı Naci Şavatay, Kayseri, K. Maraş, Elazığ, Sivas, Adıyaman, Elbistan Şubelerinin başkanları ve yönetim kurulu üyeleri Malatya'daki sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ve delegeler hazır bulundular.

Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi genel kurulda yaptığı konuşmada Türkiye'nin ekonomik ve siyasal olarak patinaj yaptığına dikkat çekerek, bu aşınma ve deformasyon giderilmedikçe düzlüğe çıkmanın zor olduğunu belirtti. Tanrıverdi Türkiye gündemini oluşturan konulara değindikten sonra sözlerinin sonunda Malatya Şubesinin 2. Olağan Genel Kurulunun tüm Malatyalı çalışanlara hayırlı olmasını diledi.

Daha sonra söz alan Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin "Türkiye'nin en temel sorunu eğitim ve her alanda kendini gösteren kalitesizliktir. Ekonomide, siyasette, sosyal hayatta kalitesizlik, tüm toplumsal kesimleri sarmış durumda. Bu çember kırılmalıdır." dedi.

Malatya Şube Başkanı Metin Mandal'ın tekrar aday olmadığı Genel Kurulunda Şube Başkanlığı için Halil Ayas ve Mustafa Doğan yarıştılar. Yapılan seçimler sonucunda Halil Ayas Malatya Şube Başkanı seçildi.

13 Ocak 1998

Hak-İş'ten KESK'e DESTEK

Kendilerine dayatılan, yüzde 30'luk ücret artışı ve grevsiz, toplu sözleşmesiz sendika yasasına karşı bir dizi eylem kararı alan KESK, mücadelelerine destek için HAK-İŞ'i ziyaret etti. HAK-İŞ Genel Başkanı Salim USLU, KESK yöneticilerine, TBMM gündemindeki sendika yasasına karşı kamu emekçilerinin gösterdiği tepkinin haklı olduğunu söyledi.

Öz Çelik-İş Genel Merkezinde Salim Uslu'yla görüşen KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, mücadelenin sonucu kurdukları sendikalarının yok sayılmak istendiğini ifade etti. İşten atılmalar, sürgünler, soruşturmalar ve fiziki baskılara rağmen grev ve toplu sözleşme hakkını kullanılabili hale getirdiklerini kaydeden Erdem, hükümetin antidemokratik yasa taslağıyla bunun yok edilmek istendiğini, üstelik de bunun "riyakarca reform ve müjde" olarak gösterilmeye çalışıldığını söyledi.

Demokratikleşme konusunda KESK'le aynı görüşü paylaştıklarını belirten Uslu da grevsiz, toplu sözleşmesiz bir sendikanın Tapu Kadastro Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü gibi kurumlardan tek farkının yöneticilerinin seçimle işbaşına gelmesi olacağını belirtti. Uslu, kamu emekçilerinin tepkilerini

haklı gördüğünü, uzlaşma'dan söz edenlerin yasa konusunda kamu emekçileriyle uzlaşma içinde olmak zorunda olduğunu dile getirdi. Uslu, sorunların çözümü için de erken yerel seçim önermekle yetindi.

14 Ocak 1998

HAK-İŞ'ten BAHÇELİYE'ye Tebrik Ziyareti

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve yönetim kurulu üyeleri, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yi ziyaret ederek Genel Başkanlığa seçilmesinden dolayı kut-

ladı ve başarı dileğinde bulundu. Salim Uslu, ziyarette yaptığı konuşmada, Türkiye'de siyasi amaçlar uğruna kısır çekişmelerin yaşandığını ve sorunlara çözüm üretilemediğini kaydetti. Uslu, siyasetçilerin toplumun beklentilerini ve ihtiyaçlarını tespit ederek, öncülük yapmaları gerektiğini ifade etti.

Devlet Bahçeli de, ziyaretinden dolayı Hak-İş yöneticilerine teşekkür ederek, bu tür diyalogların demokratik kültürün gelişmesine katkı sağlayacağını söyledi. Bahçeli, Türkiye'de siyasi istikrarsızlığın kronik hale dönüştüğünü savunarak, siyasi partilerin, menfaatlerini bir tarafa bırakıp uzlaşmacı bir tutum içinde ülkenin sorunlarına sahip çıkmaları gerektiğini anlattı. Bahçeli şöyle devam etti:

"Toplum Patlama Noktasında..."

Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Türkiye demokrasinin üzerinde adeta demokles'in kılıcının sallandığını söyleyerek, ülkedeki düşünce ve inanç özgürlüğü ile serbest girişim özgürlükleri alanlarında daralmaların yaşandığını belirtti. RP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasıyla milyonlarca insanın reyinin bir anda yok sayıldığını dile getiren Tanrıverdi, bu tür kararlarla halkın siyasetin dışına itilmek istendiğini ifade etti.

Hizmet-İş'in 20'inci kuruluş yıldönümü nedeniyle Ankara Oteli'nde gerçekleştirilen 1998 yılı 1'inci Başkanlar Kurulu toplantısına hükümet adına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nami Çağan katıldı. Başkanlar Kurulu toplantısında bir konuşma yapan Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Türkiye'nin yıllardan beri hareket ettiğini fakat bir türlü ilerleyemediğini ifade ederek, "Türkiye adeta patinaj yapıyor" dedi. Bir senenin veya iki senenin değil birikmiş senelerin sorunlarında Türkiye'nin bir türlü yakasını kurtaramadığına vurgu yapan Tanrıverdi, bu en büyük sorunların başında enflasyonun geldiğini kaydetti.

Enflasyonun yüksek olmasının yalnızca ekonomik alanda yara açmadığını aynı zamanda sosyal ve psikolojik alanlarda da yara açtığını sözlerine ekleyen Tanrıverdi, hükümete seslenerek "Bengladeş ve Uganda gibi ülkelerde

ahı yıllık yüzde beş oranını geçmeyen enflasyon Türkiye'de yüzde 100'lerde dolaşıyor. Toplumumuzun çekirdeği olan ailenin bilgini arsan yüksek enflasyonu indirici politikalarını hükümetin bir an önce hayatiyete geçirmesi gerekir" dedi.

Hizmet-İş'in Başkanlar Kurulunda bir konuşma yapan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nami Çağan, Refahiyol hükümeti döneminde hazırlanan emeklilik yaşı yasa tasarısını kendileri döneminde yasalaştıracaklarını söyledi. Sendikaların hükümetten isteklerini cıplandıran Çağan, SSK'nın modernleştirileceğini ve özelleştirilmesi yönünde çalışmaların yapıldığını kaydederek örgütlenmesini tanımlamış sendikaların toplu sözleşme ve grev haklarına yakında sahip olacaklarını belirtti.

26 Ocak 1998

KAFKAS:

"Siyaset Korku Tünelinde"

Bağcılar Belediyesi Ramazan Çadırı'nda düzenlenen "Demokrasi, İnsan Hakları ve Sivil Toplum" konulu konferansta konuşan Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas, Türkiye'nin belirsiz bir rotada ilerlediğini belirterek ülkenin içinde bulunduğu durumu "korku tüneli"ne benzetti. Kafkas, "ülkenin sivilleşmesine birileri izin vermiyor. Güven bunalımı korkunç boyutlara ulaşıyor. Toplumu birbirine düşüren senaryolar ardarda yürürlüğe konuluyor. Siyaseti de maalesef kirli bir savaşa döndürdüler." dedi.

Sık sık kapatılan bir meclisle karşı karşıya kaldığımızı hatırlatan Kafkas, "Oturacağı sandalyeyi bile almasını beceremeyen bir meclisle karşı karşıya olduğumuzu kaydetti. Demokrasiyi bir "yaşam biçimi" olarak nitelendiren ve demokrasinin ülkemizde katledildiğini vurgulayan Kafkas, bu durumu ortaya çıkaran etkenleri şu şekilde açıkladı: "Her devirde devletten beslenen sermayemiz resmi ideolojilerle içiçe girmiş. İşte bu kuruluşlar ülkede, özgürlükleri ortadan kaldıran en büyük etkenler."

Konuşmasında Refahiyol dönemine de değinen Kafkas, "Gecelik faizler yüzde 150'lerden yüzde 80'lere indirildi. 10 yıldır enflasyonun altında maaş zammı alan işçilere enflasyonun üzerinde zam verdiler. Fındığa tarihinin en yüksek fiyatı verildi. Her şey yolunda giderken ortaya birden irtica çıktı ve dengeler birileri tarafından bozulmaya başlandı" şeklinde konuştu.

Kafkas, hukuk devletinin sınırlarını ise şu şekilde özetledi: "Bir hukuk devleti gücünü toplumun her kesimini kucaklayan anayasasından alır. Hukuk devletinin gücünün sınırları vatandaşlarının temel hak ve hürriyetleri ile sınırlanmıştır. Her vatandaşına eşit muamele yapar ve bütün makamlar hukuka bağlıdır.

Konferansın bir diğer konuşmacısı Gazeteci Yazar Ali Buluç ise demokrasiyi "siyasetin bir tekniği, bir yönetim biçimi" şeklinde tanımladı ve bunun oluşmasında o toplumda yaşayan bütün grupların konsensüsünün olması gerektiğini söyledi. Buluç, "Asıl sorun bir anlamda yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkinin tayin edilmesidir. Sivil toplum ise karar mekanizmalarında sivillerin, vatandaşların söz sahibi etkili olduğu bir düzendir. Vatandaşların nasıl yönetileceğinin belirlenmesidir" dedi.

Kanunlara itaat eden, oy ve vergi veren insanların o devletin gerçek sahiplerini oluşturduğunu ifade eden Bulaç, vatandaşların devleti sorgulayamamasından da şikayet etti. Bulaç, sözlerini şöyle tamamladı: "Bir kısım basın devletten trilyonları götürdüğü halde biz bu parayı aktaran devleti hükümetleri sorgulayamıyoruz. Örneğin Batıdaki hiçbir devlette göremediğimiz bu durum demokrasi ile bağdaşmamaktadır."

27 Ocak 1998

Uslu:

"İtibarımızı Korumalıyız"

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, 20-21 Ocak tarihlerinde Brüksel'de yapılan "AB-Türkiye Karma Ekonomik Sosyal İstişare Komitesi Toplantısı"ndaki temasları hakkında bilgi vermek üzere bir basın toplantısı düzenledi.

Zirvede, "Tarım Reformu ve raporunun tartışıldığını ve Gümrük Birliği'nin Sosyal Etkileri" adlı iki değişik raporun da değerlendirildiğini ifade eden Salim Uslu, "Raporlarda, GB üyesi Türkiye'nin durumunun dikkate alınmaması olmasından duyduğu üzüntüyü dile getirdi.

Hazırlanan raporların, bildik sorunların alt alta sıralanmış şeklinden ibaret olduğunu ve çözüm getirmekten uzak olduğunu vurgulayarak, AB'nin Türkiye'ye taahhüt ettiği mali protokollerin yerine getirilmediğini hatırlatan Uslu, üretim ve istihdamda da daral-

maların olduğunu söyledi.

Avrupa'daki Türk işçilerimizin, serbest dolaşım, vize, istihdam gibi birçok sorunların görmezden geldiğini ve hazırlanan raporların anlamsız olduğunu belirten Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, "Sorun tespit edilmeli, adı iyi konmalıdır. Sorun göç ve göçmen işçi sorunudur ve bu konuya raporda mutlaka yer ayrılmalıdır." dedi.

Hazırlanan raporlarda ve yapılan görüşmelerin genel durumunda, Türk hükümetinin yok sayıldığını altını çizen Salim Uslu, görüşmelerde Türkiye'yi de temsil ettiklerini ve Türkiye'nin de Avrupa'da aktifleşmesi için, Ortak Komite oluşturulduğunu açıklayarak "Bir sonraki toplantının Ankara'da yapılacağı müjdesini veriyorum" dedi.

Avrupa seyahatinde, yeni üyesi olduk-

ları ICFTU ve ETUC Genel Sekreterleriyle de görüştiklerini ifade eden Uslu, "Hak-İş'in Türkiye'nin Avrupa'da prestijini artırmaktadır" şeklinde konuştu.

Brüksel'de bulunduğu günlerde görüştüğü birçok kişinin kendisine "Türkiye nereye gidiyor?" şeklinde sorular yönelterek, akla ve mantığa uygun cevaplar aradıklarını söyleyen Genel Başkan Uslu, "Türkiye, suni gündemlerle uğraşmayı bırakıp itibarını korumalıdır" şeklinde görüş belirtti.

28 Şubat sürecinin ülkeyi demokrasi kılvarından kasıtlı olarak uzaklaştırdığını vurgulayarak, irtica tehdidini oluşturarak iktidar versiyonları kuranların, Türkiye'ye zarar verdiğini belirtti.

2 Şubat 1998

ENGİN:

"Yatırım Politikalarındaki Dengesiz Dağılım, Kalkınmanın Önünü Kesiyor!"

Hak-İş Konfederasyonu Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Sektörlerarası yatırım politikalarının dengesizliğine dikkat çekerek "Devletin sektörler arası yatırım ve teşvik politikalarında dengesiz planlayıcılığı "düzenleyici olma" rolünü ortadan kaldırmaktadır!" dedi.

Lokomotif sektöründe yapılan yatırımların beraberinde yeterli üretimi getirmediğini, yani kapasite kullanım oranlarının oldukça düşük seviyelerde kaldığını ifade eden Engin, "Burada devletin yatırım teşvik politikalarında gözetmesi gereken ana hedef: Programlı ve planlı bir yatırım politikası yanında hangi sektörlerle öncelikli olarak yer verilmesi gerektiğidir. Örneğin dünya piyasalarında rekabet edebileceği düşüncesinden yola çıkılarak tekstil sektörüne verilen teşvik ve yatırımlar, kısa vadede pozitif ve cazip gözükse de, uzun vadede diğer gelişmekte ve dünya piyasalarına açılacak potansiyele sahip olan sektörlerin gelişmesini dolaylı olarak engellemektedir." dedi.

"Ülkemizde son yıllarda tekstil sektörüne yapılan dengesiz, programsız ve plansız yatırımlar, bugün Türkiye genelindeki 16.000 işleminin kurulu kapasitelerini % 50 oranıyla çalışmalarına neden olmuştur. Pomuk ipliği alanında 1.200.000 tonu aşkın üretim kapasitesine sahip olan bu sektör, Avrupa ile aynı üretim kapasitesine sahiptir. Fakat 1997 yılında üretilen pamuk ipliği ise 630.000 ton civarındadır. Bu ne demektir? % 50 kapasite ile çalışmak ve kurulu tesislerin 1% 50 atıl bırakılması demektir.

Lokomotif sektör olan Tekstil'deki bu % 50'lik kapasite, diğerektörlerde daha da aşağı seviyelerdedir. Bir de dünya piyasalarındaki sektörel ve finansal dalgalanmalar ve krizleri düşünürseniz, belli sektörleri ağırlıklı olarak yatırım politikalarında öne çıkarmak, dış piyasalardaki ani dalgalanmalarda, bu sektörlerin büyük yara almalarına sebep olunabilir diye düşünüyoruz" diyen Engin, Merkezi yönetimi ve yatırım planlamalarını dünyadaki yatırım ve sektör politikalarının hangi alanlarda yoğunlaştığını izlemesi ve buna paralel olarak Türkiye'nin

dengeli bir yatırım dağılımıyla bu alanlarda nasıl yer alabileceğini ve rekabet edebileceğini planlaması gerektiğini ifade etti.

Dünya sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçmiş ve bu alanda hızla ilerlerken; bilgi teknolojisi üretimi diğer tüm endüstri alanlarıyla arayış epey açmışken bizim yalnızca tekstil sektörüne gereğinden fazla yatırım yapmamızın ve teşvik vermemizin doğru bir yatırım politikası olmadığını belirten Engin, şunları söyledi:

Birçok Tekstil Sanayici de seköre plansız, programsız, 'mal bulmuş mağribi' mantığıyla ve balıklama dalmanın verdiği sıkıntıyı bugün yaşamaktadır.

Devlet, herşeyde olduğu gibi yatırımlarda da hem sektörel hem de bölgesel dengeleri yeniden düzenlemelidir. Devletin asli görevi 'düzenleyici' olmaktır. Bu nedenle 'dengeli yatırım politikaları' uzun vadede dünya pazarlarının ülkemize açılması sonucunu beraberinde getirecektir."

Öz Çelik-İş'ten "Hava ve Çevre Kirliliği" Paneli

Hak-İş'e bağlı Öz Çelik-İş Sendikası "Kırıkkale'de Hava ve Çevre Kirliliği" konulu bir panel düzenledi. Kırıkkale Üniversitesi Öğretim üyelerinden Prof. Dr. Turan Güven'in yönettiği panele, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İnci Gökmen ve Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Osman Durmuş panelist olarak katıldı. Kırıkkale İl Kültür Merkezinde saat 14.00'de başlayan panel ile ilgili olarak bir açıklama yapan Öz Çelik-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan, hava ve çevre kirliliğinin dünyayı tehdit eder boyutlara ulaştığını, bu kirliliğin boyutlarının yakın bir gelecekte sadece insan sağlığını değil, tüm canlıları tehdit edecek boyutlara varabile-

ceğini belirterek şunları söyledi: "Hava ve Çevre Kirliliği konusunu sadece resmi kurumlara bırakmak yanlış olur. Tüm sivil toplum kuruluşları da bu kirliliği önlenmesi için ellerinden geleni yapmak zorundadır. Hava ve çevre kirliliği işi genelinde bir insan olarak etkilerken, özelde çalışma ortamındaki kirlilik sebebiyle olayın muhatabı olma durumu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Kimyasal ve biyolojik kirliliği en çok yaşayan işçilerimizin bu konuda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Öz Çelik-İş Sendikası sorumlu sendikacılık anlayışı ile üyelerine bu konuda düzenleyeceği panel, seminer ve yayınları ile katkıda bulunacaktır."

Panelin açılışında konuşan Öz Çelik-İş Başkanı Recai Başkan, hava ve çevre kirliliğinin en çok çalışanları etkilediğini söyledi. Başkan'ın konuşmasından sonra başlayan panelde, Panel Başkanı Turan Güven, Türkiye'de çevreciliği bazı grupları siyasi amaçlı olarak kullandıklarını savunarak, nükleer enerjini Türkiye için gerekli olduğunu, gelişmiş ülkelerin enerji ih-

tiyaçlarının büyük bölümünü nükleer enerjiden karşıladıklarını söyledi.

Panelde Kırıkkale'nin kirliliği üzerinde duran Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Osman Durmuş, Kırıkkale'nin havasının Makina Kimya Fabrikalarından çıkan ve evlerde kullanılan kükürt oranı yüksek kömürlere dayandığını söyledi. Durmuş, Kızılırmak'ın kirden yeşil akma nedeninin de Makina Kimya Fabrikalarında imal edilen tahrir kalıplarıyla balık avlanmasına bağlıdır.

Turan Güven ise Kırıkkale'nin temiz bir çevre ve havaya dönüşmesi için üniversitede bir komite oluşturduklarını belirtti. Güven, bu komitenin bir an önce çalışmalarına başlayarak Kırıkkale'yi eski güzelliğine kavuşturacaklarını bildirdi.

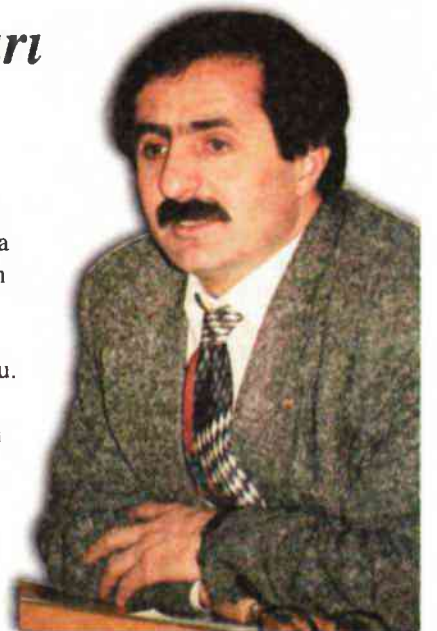
Agah KAFKAS, Kamu Çalışanları Sendikaları Seminerine katıldı

Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş Genel Sekreteri Agah Kafkas, Kamu-İş Çalışanları tarafından düzenlenen "Kamu Çalışanları Sendikaları" seminerine katıldı. Ankara Hilton Oteli'nde düzenlenen seminerde konuşan çeşitli sendika ve konfederasyon temsilcileri tasarı ile ilgili görüşlerini açıkladılar.

Hükümeti Çalışma Bakanı Nami Çağan'ın temsil ettiği Seminer'e Başbakan Mesut Yılmaz ve Yardımcısı Bülent Ecevit'in katılmaması da tepkilere neden oldu.

Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri Agah Kafkas, kamu çalışanları sendikalarını Türk Sendikal hareketinden ayırmanın doğru olmadığını belirterek, hükümetin TBMM'ye sevkettiği yasa tasarısının yetersiz olduğunu bildirdi.

Seminere TİSK, TÜRK-İŞ, DİSK, MEMUR-SEN, Türkiye Kamu-Sen ve KESK'in Genel Başkanları da katılarak yasa tasarısı ile ilgili görüşlerini ifade ettiler.

19 Şubat 1998

EMEP, ÖDP, DBP, HADEP ve SİP Yöneticileri Hak-İş'te Buluştu.

EMEP, DBP, ÖDP, SİP ve TMMOB Yöneticilerinden oluşan bir heyet, Konfederasyonumuz Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret ederek bir süre görüştüler.

TMMOB temsilcisi Yavuz Önen Türkiye'deki sivil örgütlerin savaş karşıtı girişimlerde beraber hareket etmesini sağlamak amacıyla ziyareti gerçekleştirdiklerini ifade ederek "Savaş karşıtı bir faaliyet içerisindeyiz. Amerikan'ın savaş girişimlerini şiddetle kınıyoruz. Olası bir savaştan her zaman olduğu gibi masum halk zarar görecektir. Bu savaştan bizim halkımızda zarar görecektir" dedi.

Önen, bu nedenle savaşa karşı olduklarını ifade ederek, 1 Mart'ta İstanbul'da büyük bir mitinge hazırlandıklarını, bu yüzde sivil kuruluşlarla ilişkiye girdiklerini söyledi.

Genel Başkanımız Salim Uslu ise bu ziyaretten çok memnun olduğunu belirterek şöyle konuştu: "Başlatılan bu girişimi çalışanlar adına yerinde bulduk. İşçi hareketinin tarihinde de savaşa ve dayatmaya karşı bir tavır görmek mümkün. Biz soğuk savaşların biteceğini umuyorduk ama barış çabaları yeterli olmadı. Tek merkezli globalleşme süreci yeni dengeler oluşmasına engel oluyor. "Savaşın asıl nedeninin Saddam olmadığını belirten Uslu, "Savaşın nedeni Saddam olsaydı, 1991'dek isyavaştan Amerika masum halka değil, Saddam'a zarar verirdi. Irak İşçi Sendikaları Başkanı bana bir mektup göndererek BM'nin kitle imha silahları bulmak için kreşleri, klise ve camileri kısaca halkın bulunduğu her yeri denetim altında tuttuklarını belirtti. Ama silahlar bulunamıyor. Sonuçta zarar gören masum halk oluyor Irak halkını yenide zor günler bekliyor." dedi.

HAK-İŞ'ten DİSK'in

İŞBİRLİĞİ ÇAĞRISINA OLUMLU YANIT

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak'ın Avrupa İşçi Sedikaları Konfederasyonu (EUC) üyesi konfederasyonlar arası işbirliği çağrısına olumlu cevap verdi.

Uslu, Budak'ın işbirliği önerisini içeren mektubuna verdiği cevapla, Türkiye'nin içinde bulunduğu sorunların işbirliğini kaçınılmaz kıldığını belirtti. Uslu, Hak-İş Genel Sekreter Recai Başkan'ın da imzasının bulunduğu mektubunda "Türkiye'nin içinde bulunduğu ağır sorunlar, sendikal kuruluşları daimi bir işbirliğine itmektedir. Ayrıca sendikal alandaki mevcut sorunlar ve önümüzdeki günlerin sendikal gündemi, böyle bir girişimin önemini şüphesiz arttırmaktadır" dedi.

Mart ayı içinde belirlenecek bir tarihte yapılacak toplantıyla, işbirliğinin çerçevesinin çizilmesinin önerildiği mektupta, böyle bir girişimi, ETUC üyeliği kriterini dikkate alarak diğer konfederasyonların katılımı ile daha geniş tutmanın faydalı olacağı da ifade edildi.

6 Mart 1998

İsdemir'de Özelleştirmeye Karşı İşçi Dayanışması

MİTİNG

İsdemir'de işçi dayanışması yaşanıyor. Özelleştirme İdaresi tarafından özelleştirme kapsamına alınan İskenderun Demir Çelik Fabrikalarında işçiler, özelleştirme sonrasındaki olumsuz sonuçlara karşı şimdiden tedbir alıyor. Bu konuda ilk adım bir mitingle atıldı. İskenderun Şube Başkanımız Nihat Kıymacı'nın açılış ve takdimi ile başlayan mitinge 5 bin işçi katıldı. Daha sonra kürsüye gelen Genel Başkanımız Recai Başkan yaptığı konuşma ile işçilerin yüreğine su serpti.

İSDEMİR'in, 3 Mart'ta Resmi Gazetede yayınlanan kararla özelleştirme kapsamına alındığını ifade eden Genel Başkanımız Recai Başkan, özelleştirmenin hukuki ve sosyal altyapısının henüz oluşturulmadığını, bunun sonucunda ortaya çıkan tüm olumsuzlukları ise çalışanların yaşadığını söyledi.

Devletin özelleştirme politikası ile İSDEMİR'de uygulanan personel politikasını eleştiren Başkan, 1970'li yılların sonlarında 17 bini aşkın daimi işçinin çalıştığı fabrikada bugün daimi işçi sayısının 6 bin 700'e indirildiğini ifade ederek, "Bu nasıl bir rezillik. Bir tarafta 21 milyona çalışan ta-

şeron işçi, bir tarafta 100 milyona çalışan daimi işçi. Birbirlerine zaman zaman ters bakmak zorunda kalan bu insan topluluğunu yanyana getirmek gerekir" dedi.

Hükümetin 12.7 trilyon lira vergi borcunu sildiği İSDEMİR'i borçlu göstermesini eleştiren Başkan, fabrikanın geçen yıl ekim sonu itibarıyla 10 milyon dolarlık işletme faaliyetine sahip olduğuna ve sıvı ham demir çelik üretiminde ise rekor üretimi gerçekleştirdiğine dikkat çekti. Demir-çelik sektöründeki üretim mantığını da eleştiren Recai Başkan, "Dünyada ark ocaklarının demir-çelik üretimi, tüm üretime oranı yüzde 33 iken ülkemizde 63'lerde seyrediyor. Bu nedenle ülkemiz hurda ithal eden ülke konumuna getirildi. Her yılda bir milyar dolarlık hurda ithal ediliyor" dedi.

Öz Çelik-İş Sendikası İskenderun "Çevre Paneli"

Öz Çelik-İş Sendikası'nın İskenderun'da Çevre Bakanlığı ile ortaklaşa düzenlediği Çevre Paneli de oldukça verimli geçti. 7 Mart 1998 tarihinde İskenderun Belediye Kültür Sarayında gerçekleştirilen panele Çevre Bakanı İmren Aykut yanında, Hatay Valisi, İlçe Kaymakamları, Belediye Başkanları, Sendikalar, Sivil Toplum kuruluşları, işçiler ve halk iştirak etti. Panelde Çelik-İş Sendikası Genel Merkez, İskenderun ve Adana Şubelerinin yöneticileri de tam kadro alarak katıldılar. Canlı ve dinamik bir şekilde geçen toplantının açılışını Genel Eğitim Sekreteri Keramet Arslan yaptı.

Slayt ve sinevizyon gösterimi ile başlayan panel daha sonra Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan'ın konuşmasıyla devam etti.

Çevre Bakanlığının çalışmalarını oldukça olumlu karşıladıklarını bu konuda Bakan İmren Aykut'a teşekkür ettiklerini belirten Recai Başkan, çevreyi kirletenlere bazı ülkelerde büyük cezalar verildiğini kaydederek, Kızılderili Şefinin, Beyaz Saray'a yazdığı mektupla bitirdiği konuşması büyük alkış topladı.

Daha sonra söz alan Hatay Valisi Gökhan Aydın, bölgenin sorunları hakkında bilgiler verdi.

Çevre Bakanı İmren Aykut da konuşmasında, ülkede yaşanan çevre kirliliğinin meydana gelmesinde özel sektörden daha ziyade kamu kuruluşlarının rolünün olduğunu söyledi. Çevre Bakanı Aykut, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de çevre problemlerinin giderek arttığını ve tüm canlıların yaşamlarını etkilediğini söyledi. Aykut, Türkiye'deki çarpık sanayileşmesinin, hızlı nüfus artışının ve çarpık kentleşmesinin, çevre problemlerinin artmasına, çevresel kalite değerlerinin bozulmasına, hatta bazı canlı türlerini tehlike altına girmesine sebep olduğunu söyledi.

Panel sonrasında İskenderun Demir Çelik Fabrikalarının çevre sorunla-

rıyla ilgili bir rapor Genel Başkan Recai Başkan tarafından Çevre Bakanı İmren Aykut'a takdim edildi.

Protokol konuşmalarından sonra "İskenderun'un Çevre Sorunları ve Alınması Gereken Önlemler" konulu panelle geçildi. Çukurova Üniversitesi Çevre

Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Hunay Evliya'nı yönettiği panelde, Çevre Bakanlığı-Çevre Koruma Genel Müdürü Ergin Karakurum, Çevre Bakanlığı, Daire Başkanı Dr. Zeki Necipoğlu, İskenderun Çevre Koruma Derneği Bşk. Yrd. Oktay Demirkan ve İSGÜM Adana Bölge Lab. Şefi, Başmüfettiş Yıldız Üner panelist olarak katıldılar. Panelde İskenderun'un çevre problemleri ele alındı ve çözüm önerileri sıralandı. Paneli izleyenler ise programı aktif olarak katılarak sorular sordular, görüşlerini ifade ettiler.

USLU, YAZARLAR BİRLİĞİ TOPLANTISINDA

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Türkiye Yazarlar Birliği'nin 10. Olağan Genel Kuruluna katıldı.

Genel Kurulda bir açılış konuşması yapan Uslu, Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve ekonomik yapısıyla ilgili değerlendirmelerde bulundu. "Ülkemizde yazdığı yazıdan dolayı demir parmaklıkların arkasına atılanlar, sırf bu yüzden işkence gö-

renler var. Türkiye'de de farklı düşünceye, farklı görüşe, kendisi gibi d ü -

şünmeyene, yazmayana, giymeyene tahammülsüzlük var" diyen Uslu ülkemizde demokrasinin, insan hak ve hürriyetlerine saygının refah toplumunun yazar ve sanatçının emeğiyle olacağını, yazının, sanatın, düşüncenin önünün kesildiği bir toplumda ilerlemeden, gelişmeden bahsetmenin beyhude olacağını belirtti.

Dünyanın geleceği globalizmi, yeni düzeni konuştuğunu, 2000'li yıllara girerken herkesin belirlediği hedefe ne kadar ulaşabildiğini ve yeni hedeflerinin değişen dengeler içerisinde en iyi şekilde nasıl yer alabileceğinin hesabını yaptığını, bütün bunların arkasında da bilginin olduğunu, Türkiye'de ise birilerinin bilginin önüne hendekler kazdığını ifade eden Uslu şunları söyledi :

"İşin daha da ucube yanı, bu hendek kazıcıları, iş nutuk atmaya, beyanat vermeye gelince samimiyetten, ciddiyetten, ağırbaşlılıktan uzak bir şekilde muasır medeniyet hedefinden bahsetmekten hiç de çekinmiyorlar. Muasır medeniyetin ne

olduğu konusunda nasıl bir fikre sahip olduklarını ise Türkiye'nin geleceğini kurtarmak adına yazdıkları reçetelerden anlıyoruz. Türkiye'nin sorunu ne düşüncedir, ne birilerinin kılık kıyafetidir, ne iticadır, ne de laikliktir. Türkiye'nin sorunu, demokrasidir.

Sudan bahanelerle demokrasiye müdahale edenler, gündüz yaptıkları açıklamalarla, müdahale bahaneleriyle kendilerini tatmin edebiliyorlar mı bilemiyorum. Geceleri rahat uyuyabiliyorlar mı bilemiyorum. Ancak bu toplumun bu bahaneleri yutmadığını da bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Bir yazar, kalemiyle, herkesin uyuduğu bir saatte sancılardan kıvranan beyniyle, toplum adına çektiği acılarla, aydınlık bir gelecek hayaliyle Yarınki Türkiye için emek harcıyor. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Yarınki Türkiye, yazarlar, sanatçılar, fikir adamları, çalışanlar, üretenlerin olduğu kadar, örgütlü bir toplumun da eseri olacaktır."

20 Mart 1998

ÖZ ÇELİK-İŞ SENDİKASI ADANA EĞİTİM SEMİNERİ

Hak-İş'e bağlı Özçelik-İş Sendikası Adana'da eğitim semineri düzenledi. Adana Şube Başkanı Abdurrahman Yücel'in açılış konuşması ile başlayan Eğitim Semineri oldukça verimli geçti. İşçiler gerek öğleden önce, gerekse öğleden sonra semineri sonuna kadar takip ettiler.

Abdurrahman Yücel'den sonra kürsüye gelen Genel Eğitim Sekreteri Keramet'in Arslan, konuşmalarında, eğitim seminerlerinde tek taraflı bir insan yetiştirme gayretinde olmadıklarını. Tek amaçlarının herkesi düşünmeye davet etmek olduğunu belirtti.

Daha sonra kürsüye gelen Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, gündemdeki konular hakkında işçilere hitap etti. Halkın demokratik bir yapı istediğini belirten Salim Uslu, ülkenin sıkıntılı günler geçirdiğini söyledi.

Uslu, uygulanan ekonomik politikalarının işsizliği artırdığını, büyük bir sorun olduğunu ifade ederek. "Ekonomide dengeler var mı? Yok.

Nedeni gayet açık; öyle bir ekonomik politika uygulanıyor ki, rant, repo, yüksek faiz, yüksek enflasyon karakterli bir ekonomi. Bu karaktere sahip bir ekonomide insan unsuru yok. Parasal değerler ve dengeler, insani dengelerden daha önemli ve daha öncelikli hale gelmiştir. Bu nedenledir ki finansal göstergeler büyümektedir. Yeni yatırımlar yapılmaktadır. Borsalar konuşulmaktadır. Ama insanımızın kaderi hala değişmemiştir. Yoksulluk devam etmektedir. Geliri adaletsizliği ülkemizin en önemli sorunlarının başında gelmektedir" dedi.

Daha sonra "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" konulu bildiri sunmak üzere İSGÜM Adana Bölge Lab. Şefi - Başmüfettiş Yıldız Üner kürsüye geldi.

Üner: "Bugün işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sadece iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemekle sınırlı olmadığını işçi sağlığı ve iş güvenliği üretim sürecinde üretime katkıda bulunan insanın yaşam sürecinde sağlığını ve güvenliğini amaçladığını ifade ederek.

"İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği yalnızca ne Bakanlığının, ne işverenlerin ne işçilerin ne de sendikaların konusudur. Konu toplumun konusudur. Bugün işçi sağlığı iş güvenliği konusunda işçi ve işverenlerin hedefleri tek, yararları müşterektir. Dün kaderci bir yaklaşımla baktığımız işçi sağlığı iş güvenliği konusuna bugün daha bilimsel, daha teknik ve daha insancıl bakmaktayız." dedi.

Öğleden sonra başlayan programda ise Gazi Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Fethullah Akın "Türkiye Ekonomisinde Dengeler" konulu bir bildiri sundu.

Türkiye'de belli bir tabakanın Avrupa tarzı hayat sürdürürken, diğer kalanlar ise Güney Afrika düzeyinde bir hayat standardına göre yaşamak zorunda kaldığını belirten Yrd. Doç. Dr. Fethullah Akı, "Kimileri toplu taşıma araçlarına binerken cebinde bilet parası bulamazken, kimileri son model arabalarla yarış yapabilmektedirler" dedi.

Genişletilmiş Başkanlar Kurulu Toplandı.

14 Nisan 1998

14 Nisan 1998 tarihinde yapılan toplantıya Konfederasyon yöneticilerinden Salim Uslu, Recai Başkan, Hüseyin Tanrıverdi, Yusuf Engin, bağı sendika yöneticileri ile Şube Başkanları katıldı.

Basın-Yayınla ilgili faaliyetler, Basın Toplantıları Basın Bültenleri, Televizyon ve Radyo Yayınları ile yapılan faaliyetlere, Temsil Faaliyetleri, Dış İlişkilerdeki gelişmeler, Bilimsel Etkinliklerle ilgili çalışmaların derpiş edildiği birer dosya 8. Olanğan Genel Kurul Sonrası Faaliyetleri başlığı altında toplantı katılanlara sunuldu.

Basına açık olarak başlayan toplantının açılış konuşmasını yapan Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, yaptığım konuşmada

Türkiye'deki ekonomik, sosyal ve siyasi durumlarla ilgili tesbitlerini belirtti. Salim uslu, "Hak-İş Dünya Sendikal Hareketinin gücünü ve birikimlerini paylaşmak ve bu ailede etkin olmak için hızla dışa açılırken, ne yazık ki Türkiye'de hızla içine kaplanmakta adeta ülkenin etrafına görülmez duvar örölmekte, toplum korku tüneline hapsedilmektedir." diye devam ettiği konuşmasında "Ekonomi ve toplum hayatı için gerekli olan yasal ve yapısal düzenlemelerin, reformların yok sayıldığını, sürekli ekonomik göstergeler den, iyileştirmelerden bahsedildiğini, reel ekonomide ciddi bir gerileme olmasına, yatırım, istihdam ve üretimin artmamasına rağmen ekonomik gelişmeden bahsedildiğini anlat

tı. Uslu, ekonomik modernizasyonun şart olduğunu, teknolojik yenilenme ve toplumsal motivasyon ve siyasi reformların şart olduğunu belirttiği konuşmasında "Ne yazık ki şu anda hükümetin gündeminde siyasi reformları gerçekleştirmek, toplumsal motivasyonu güçlendirmek yoktur" dedi. Uslu, demokrasiyi kurum kurallarıyla işletmede, demokrasiyi bir proje olarak hayatın bütününe yaymadan ekonomik modernizasyonun tek başına bir anlam ifade etmeyeceğinin altını çizdi, üretilen milli hasılanın yükselmiş olmasını ülkede gelir adaletinin sağlanmış olduğu anlamına gelmieceğini ifade etti.

Çevre Bakanı İmren Aykut'la Hak-İş'te Çevre Protokolü

Hak-İş Konfederasyonu ile Çevre Bakanlığı arasında Çevre ve İşçi Sağlığı konusunda yapılacak olan eğitim çalışmalarına ilişkin işbirliği protokolü Hak-İş Genel Merkezi'nde yapılan bir törene imzalandı.

16 Nisan 1998 tarihinde

Çevre Bakanı Sayın İmren Aykut ile Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'nun imza koymasıyla gerçekleşen törene Genel Merkez ve Teşkilat Yöneticileri de katıldılar.

Çevre Bakanı İmren Aykut ta çevre konusunu hiç kimsenin kendi yaşantısı ile

ilgili bir konu olarak görmediğini, bütün sıkıntının buradan kaynaklandığını belirterek, "Bu anlayış kamu yönetimine de yansıyor. Kamu yönetimi bu konuda duysuz, sorumsuz. Onun için bir bu soruna çözüm ararken sivil toplum örgütleri ile işbirliği içine girmemiz gerektiğini gördük."

Aykut, "En fazla sendikaların desteğine ve yardımına ihtiyac duyduklarını, sanayinin kirletilmesini önlemek için para cezaları vermenin yeterli olmadığını belirterek, içerdikleri işçilerimizin bu konuda destekleri ve fabrikanın çevreye verdiği zararın kan-disi ve ailei için büyük tehdit olduğunu bilmesi ve mücadeleye katılması gerekir. Bi bu anlayış la işçi konfederasyonları ile işbirliğine girişiyoruz." dedi.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, hayatın sadece çalışmaktan ibaret olmadığını, insanların yaşanabilir bir

çevrede hoberi ve zevkleri ile birlikte oldukları zaman daha verimli olduklarını belirterek, çalışanlar yanında işverenler de çevre sorununa duyarlı olmalıdır. İşletmeler ucuz maliyet amacıyla sorumluluktan kaçarlarsa gelecekte bunun bedelini toplum olarak öderiz. Bu nedenle biz çalıştığımız ülkelerdeki çevre sorunlarına duyarlılık göstermek, katkı sağlamak zorunda hissediyoruz kendimizi" dedi.

Protokol imzalanmasıyla toplantı sona erdi. Protokolü aşağıda veriyoruz.

T.C.ÇEVRE BAKANLIĞI İLE TÜRKİYE HAK İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (HAK-İŞ) ARASINDA ÇEVRE VE İŞÇİ SAĞLIĞI KONUSUNDA YAPILACAK OLAN EĞİTİM ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

TARAFALAR:

Madde 1) Bu protokol bir taraftan, T.C. Çevre Bakanlığı ile diğer taraftan Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) arasında aşağıda belirtilen şartlarda tanzim edilmiştir.

AMAC:

Madde 2) Bu Protokolün amacı, çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin korunması ve geliştirilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla taraflar arasında işbirliğini geliştirmek, bu çerçevede; Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) üyelerinin mevcut veya gelecekte ortaya çıkabilecek çevre sorunlarına karşı duyarlılığını artırmak ve bu sorunların çözümüne aktif katılımlarını sağlamak için, Çevre Bakanlığı ile Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) arasında yapılacak işbirliğinin esas ve usullerini belirlemektir.

KAPSAM:

Madde 3) Bu Protokol yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda taraflar arasında yapılacak işbirliğinin çerçevesini belirler.

TANIMLAR:

Madde 4) Bakanlık : T.C. Çevre Bakanlığı'nı
HAK-İŞ : Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu
Bakan : Çevre Bakanı'nı
Başkan : Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı'nı

ifade eder.

İŞBİRLİĞİ KONULARI:

Madde 5) a) İşçi Sendika Yöneticilerinin çevre konularında eğitimi ve sendikal haklarda çevre bccyutu,
b) İşçinin işyerinde ve yakın çevresinde çevre konularında eğitimi ve bilinçlendirilmesi,
c) İşin özelliğinden veya üzerinde çalışılan malzemeden kaynaklanan çevre sorunları ve çözüm önerileri,
d) İşyerinin çevre ile ilişkileriyle ilgili eğitim faaliyetleri konusunda çalışmaların yapılması

İŞBİRLİĞİ ESASLARI:

Madde 6) a) Protokol çerçevesi içinde yapılan eğitim faaliyetlerinde kullanılacak olan eğitim materyalleri (kitap, afiş, video kaset vb) Çevre Bakanlığı ve Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) ile birlikte hazırlanır,
b) Protokol süresi içinde taraflarca organize edilecek çevre etkinliklerinin planlanmasında ve uygulanmasında aktif katılım sağlanacaktır,
c) Protokol çerçevesinde düzenlenecek çevre ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı toplantı ve organizasyonlara ortak katılım sağlanacaktır.

DİĞER HUSUSLAR:

Madde 7) Protokoldi öngörülen eğitim, Bakanlık ve HAK-İŞ tarafından uygun görülecek il veya Bölgelerde yapılacaktır.

Madde 8) Çevre konularında eğitim verecek personel Bakanlık tarafından sağlanacaktır. Ayrıca eğitim programı süresince çalışmaları yerinde izleme, değerlendirme ve bilgi vermek için bir eaman da yine Bakanlık tarafından koordinatör olarak görevlendirilecektir.

Madde 9) Eğitim çalışmalarının süresi Protokolün onayından itibaren başlayacak, 1998-2003 yıllarını kapsayacak şekilde 5 yıl devam edecektir.

YÜRÜRLÜK:

Madde 10) Bu protokol 10(On) maddeden ibaret olup, taraflarca 16/4/1998 tarihinde iki nüsha halinde Ankara'da imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Salim USLU
HAK-İŞ GENEL BAŞKANI

Dr. İmren AYKUT
ÇEVRE BAKANI

ÇOCUK İŞÇİLER HAK-İŞ'TE

Çocuk işçi çalıştırmanın önlenmesi amacıyla, Doğubeyazıt ile Edirne arasında TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve TESK'in öncülüğünde 40 kişinin katıldığı "Çocuk İşçiliğine Karşı Global Yürüyüş" Türkiye etabını tamamladı.. Çocuk işçiliğinin önlenmesi için çeşitli kıtalarda düzenlenen yürüyüşün Türkiye'deki bölümü 27 Nisan'da Doğubeyazıt'ta başlayıp 2 Mayıs'ta Edirne'de bitti.

Hareket, altı ayda 82 ülkede yaklaşık 200 milyon insanı temsil eden 350'nin üzerinde örgütü içine alarak büyüyen bir organizasyonu kapsıyor. Asya'daki yürüyüş 17 Ocak'a Filipinler'in başkenti Manila'da Latin Amerika'daki 25 Şubat'ta Brezilya'nın başkenti Rio'da, Afrikadaki de kıtanın en güneyinde İnsan Hakları Günü 21 Mart'ta başladı ve kuzeyde Nairobi'ye doğru devam ediyor. Yürüyüş 1 Haziran'da İsviçre'nin Cenevre kentinde Çalışma Örgütü (ILO) Genel Kurulunda sona erecek. Kampanyanın amacı, çocuk işçiliği konusunda duyarlılığı artırma, hükümetleri, çocuk işçiliği ve eğitimi ile ilgili varolan sözleşme ve yasaları kabul etmeye zorlamak, çocuk işçiliğine yol açan sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlere karşı kamuoyunu harekete geçirmek, çocuk işçilerin rehabilitasyonunu sağlamak.

"Çocuk Emegine Karşı Küresel Yürüyüşü'nün Asya grubunda yer alan Filipinler, Kamboçya, Endonezya, Bangladeş, Nepal, Hindistan, Honduras, Pakistanh, ABD ve İran'dan yürüyüşe katılan çocuk işçiler 27 Nisan'da İran üzerinde Türkiye'ye girdiler. Yürüyüşü desteklemek ve Türkiye ayağının organizasyonunu üstlenmek amacıyla HAK-İŞ, TÜRK-İŞ, DİSK ve TESK'le birlikte Ankara'da Türk-İş Genel Merkezinde bir toplantı düzenledi. Türkiye'nin doğusunda yaşanan düşük yoğunluklu savaşa ve bunun sonucunda ortaya çıkan kitlesel göçlere dikkat çekilen toplantıda, Türkiye'de yaklaşık 4 milyon çocuk işçinin bulunduğu ifade edildi.

Toplantıda ayrıca, Avrupa'nın sanayileşme, yetişmiş işgücü ile çocuk sayısını

azalttığı ve bunun sonucunda çocuk işçiliğinin asgariye indirildiği hatırlatılarak, Türkiye'de sorunun çözümü için devlete iş düştüğü vurgulandı.

Çocuk işçiler, 30 Nisan tarihinde konfederasyonumuz Hak-İş'i ziyaret ettiler.

Çocuk işçilerin sözcüsü Nepalli Tarık Thital bütün sivil toplum kuruluşlarından ve hükümetlerden, çocuk işçiliğini engellemek için destek beklediklerini belirterek şunları dile getirdi; "Her çocuğun eğitim hakkı vardır. Bütün çocuklar çalışmak yerine okullarına devam etmelidirler. Bunlar "küresel yürüyüşümüzün" başlıca hedefidir. Çocuk işçiliğini engellemek zorundayız. Bunun için de güçlerimizi birleştirmeliyiz. Her ülke hükümetinin çözmek zorunda olduğu birçok mesele var. Fakat "Çocuk işçiliği" sivil toplum kuruluşlarının da ilgilenmesi gereken bir husustur. Bu nedenle çocukların işyeri yerine okula gönderilmesi için hem hükümetler, hem de sivil kuruluşlar işbirliği yapmalıdırlar." Genel Başkan Salim Uslu da

ziyaret sırasında bir konuşma yaptı.

Uslu, konuşmasında dünyada 250 milyon çocuğun kendi ruhsal ve fiziksel yapılarına uygun olmayan işlerde çalıştırıldığını ifade ederek "Hak-İş bu bedenleri küçük ama yürekleri, umutları büyük kardeşlerimizin mücadelesini, 250 milyon çocuğun mücadelesini sonuna kadar destekleyecektir" dedi.

Artık ülkelerin gelişmişlik düzeyinin fert başına düşen milli gelirle değil, çevreye, sağlığa, eğitime, sosyal güvenliğe yapılan harcamalarla ölçüldüğünü belirten Uslu "Okul çağındaki çocuklardan 10 bininin sokakta yattığı bir ülkeyi idare edenler, 5461 çocuğu, çocuk mahkemelerinde yargılayıp mahkum edenler ve okul çağındaki çocuklara eğitim imkanı vermek varken çalışmak zorunda bırakanlar, Türkiye'yi iyi yönettiklerini savunamazlar. Geleceğimiz çocuklara iyi bir eğitim veremiyorsak, o zaman bugün Türkiye'yi ideolojik kavga ve karmaşa içinde tutanlar gerçek sorunu gözardı ederek kendi sorumluluklarının utancını gizlemeye çalışmaktadırlar" dedi.

1 Mayıs'a

1 Mayıs Birlik, Mücadele, Dayanışma günü TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK'in oluşturduğu işçi ve memur temsilcisi dört konfederasyon tarafından olgun, sorumlu, coşkulu biçimde kutlandı. Bu dört konfederasyon tarafından bu yılki 1 Mayıs'ın ortak çağrısı "demokrasi" olarak ilan edildi. Bazı illegal örgütlerin miting alanı dışındaki provakasyonları üzücü olmakla beraber 1 MAYIS'ın anlamına, önemine ve coşkusuna gölge düşürmedi.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK ortak kutladıkları 1 Mayıs Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü için hazırlanan "1 Mayıs 1998 Ortak Bildirisini" "Şimdi Demokrasi Zamanıdır" başlığıyla kamuoyuna duyuruldu. Bu bildiride bütün dünyayı sermayenin denetimi altına almak için "küreselleşme" ismiyle bir girişim başlatıldığını belirtildi. Bildiri-

de, hayat pahalılığı, işsizlik, ucuz işgücü ve düşük ücretler, sosyal güvenlik haklarını gaspedilmesi ve sendikalaştırma sorularına değinildi. Bildiriyi aynen sayfalarımızda yayınlıyoruz.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK, 1 Mayıs'ı İstanbul'da ortak kutlayacakları kararını 4 Konfederasyon temsilcilerinden oluşan 1 Mayıs Tertip Komitesi marifetiyle Türk-İş 1. Bölge Temsilciliğinde yapılan bir basın toplantısı ile ilan ettiler. Yalnız bu yılın 1 Mayıs'ında Hükümet kanadından 1 Mayıs'la ilgili bir kıpırdanma görülmedi. Bilindiği gibi geçen yılın 1 Mayıs'ında Hükümet başkanı bir mesaj yayınlamış, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı da kutlamalara bizzat iştirak etmişti.

Komite adına basın açıklamasını DİSK Genel Sekreteri 1 Mayıs Tertip Komitesi Başkanı sıfatıyla yaptı. Ortaklaşa düzenlenen mitingle ilgili hazırlıkları yürüteceği komite tarafından belirtildi.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK üyeleri 1 Mayıs 1977'de çıkan olaylarda ölen 36 kişiyi anmak amacıyla 27 Nisan 1998 pazartesi günü sa-

at 10.00'da Kazancı Yokuşu'na karanfil bırakıp, saygı duruşunda bulundular. Türk-İş 1'inci Bölge Temsilcisi Faruk Büyükbucak, KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tarıverdi'nin de aralarında bulunduğu tören iştirakçileri ellerindeki karanfilleri havaya atarak kutlamaların ilk safhasını tamamladılar.

"1 Mayıs kutlamalarına bu yılda kan bulaştı" gibi bir imaj doğmasında medya olanca gayretini gösterdi. Bilhassa medyanın miting alanının uzagındaki olayları 1 Mayıs'a mal etmeye çalışması gerçekten dikkat çekici bir husustu. Devletin Güvenlik önlemine rağmen, bazı vatandaşlarımızın terör örgütlerince taciz edilmesi haberi mitingte iştirak edenler ve halkımızın üzüntülerine sebep olmuştur. Yurt genelinde sakin bir şekilde geçen kutlamalar, yasadışı örgütlerin provakasyon denemeleri sonuçsuz kaldı.

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK tarafından Abide-i Hürriyet Meydanı'nda düzenlenen mitingte sızmaya çalışan yüzleri maskeli ve tek tip elbiseli militanlara engel olunurken, taş ve sopaların kullanıldığı çatışmalarda 24'ü polis, 191 kişi yaralanırken, İstanbul'da 269, Ankara'da ise 20 kişi gözaltına alındı.

Aslında görüntülü medyanın yasal mitingden çok illegal örgüt görüntülerini öne çıkarması, şiddet yanlısı olanlara, şiddetten beslenenlere prim sağlamıştır. Şiddet görüntülerinin işçiler ve mitingimizle ırgısı yok. 1 Mayıs kutlamaları ile ilgili miting alanı çevresinde gelişen olaylara iştirak edenlerdeki yaş ortalamasının gençlik yaşlarını ortaya koyması düşündürücü bir olgudur. Gelecekleri ile ilgili beklentilerinin bir macera dinamizmi taşıması bu gençleri böylesine, huzursuz, bıçkın ve gözükara yapıyor gibi algılanması doğru olan olacaktır. Ülkenin ge-

Ortak Kutlama

1 Mayıs Ortak Açıklaması

leceğiyle ilgili umutlar bu şiddet yaklaşımlarını ancak bertaraf edecektir. Bu umutları gençlerimizin önüne koymak zorundayız.

Miting alanının dışında arbeye sürerken, işçiler sendika başkanlarının yaptığı konuşmaları dinlediler. Miting alanında ilk konuşmayı TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram Meral yaptı. "Şimdi demokrasi zamanıdır", "Adlarımız farklı, soyadımız Türkiye" yazılı büyük pankartların yer aldığı mitingde Meral, "Ulus ötesi sermayenin, ulusun egemenliğini tehdit ettiği günlerde 1 Mayıs'ı kutlamaktayız" dedi.

DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak da 1 Mayıs'ın ülkemizde hala yasaklı olduğunu ileri sürerek, "Tüm baskılara ve haksızlıklara rağmen (Şimdi demokrasi zamanıdır) şiarıyla alanlardayız" dedi. KESK Genel Başkanı Siyami Erdem ise çalışanların hakkını alamadığı bir sistemin demokrasi olamayacağını vurguladı. Öte yandan, Ankara'da 1 Mayıs gösterileri Sıhhiye Meydanı'nda yapıldı. Gar önünde toplanan grup saat 11.00'de Abdi İpekçi Parkı'na geldi. Daha sonra 20 bin kişiden oluşan grup buradan Sıhhiye Meydanı'na yürüdü. Sendikalar, Demokratik Kitle Örgütleri ve bazı siyasi partilerden oluşan 60 örgütün desteğiyle 1 Mayıs Bayramı halaylar-

TÜRK-İŞ
HAK-İŞ
DİSK
KESK

şimdi **DEMOKRASİ** zamanıdır!

işçi sınıfının
uluslararası birlik, mücadele, dayanışma günü ortak bildirgesi

1 Mayıs
'98

Bugün 1 Mayıs:

Tüm dünyadaki işçi sınıfının Birlik, Mücadele, Dayanışma Günü.

Bizler, işçiler, kamu emekçileri, işsizler, emeklileriz; **İŞÇİ SINIFIYIZ**.

Bugün bütün dünyada ve ülkemizin dört bir yanında alanlardayız.

Dünyanın tüm ülkelerinde işçiler, kamu emekçileri, işsizler ve emekliler; kadınlar, gençler, insanca yaşanabilecek bir dünya yaratma mücadelesinde güç birliklerini, dayanışmalarını ve bütünlüklerini bir kez daha hatırlamakta ve göstermektedirler.

Bütün dünyayı sermayenin çıkarları doğrultusunda denetim altına alma girişimi olan küreselleşme emekçiler için **1 MAYIS**'i ve **DAYANIŞMA**'yı çok daha önemli kılıyor. Bugün sorunlarımız daha da ortak, kurtuluşumuz daha da biridir.

Bu 1 Mayıs'da **DEMOKRASİ** şiarı daha da yakıcı.

Ülkemizin her yönüyle ağır sorunlarla karşı karşıya olduğu bir süreçten geçmekteyiz. Sermaye, bunalımının yükünü biz emekçilerin omuzlarına yıkmak istiyor.

Bu sorunların başında;

Biz emekçilerin yaşamını zindan eden hayat pahalılığı,

İnanılmaz boyutlardaki işsizliğin bir baskı aracı olarak kullanılması,

Ucuz işgücü politikasına bağış olarak ücretlerin düşük tutulması,

Sosyal güvenlik haklarımızın elimizden alınmaya çalışılması,

Kamu emekçilerinin sendikal hak ve özgürlüklerinin engellenmesi,

Sendikasılaştırma girişimleri gelmektedir.

Bir yağma ve talan zihniyetiyle başta enerji ve iletişim alanlarında yürütülen özelleştirme bir taraftan üretim alanlarını kapatmakta ve dolayısıyla istihdamı da-

raltmakta diğer taraftan tüm topluma ait kamu malları yok pahasına peşkeş çekilmektedir. Bütün bunlar kaynak yok gereğiyle yapılırken bütçenin üçte ikisi iç ve dış borç faizlerine ayrılmaktadır.

Düşünce özgürlüğünün olmadığı, düşüncenin yargılandığı, çalışanların sendikal ve siyasal haklarının gelişkin olmadığı, toplu sözleşme ve grev haklarının için fiilen boşaltıldığı, yani demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işlemediği bir ülkede sorunlara kalıcı çözümler üretilememektedir.

Bu sorunlar küreselleşme adıyla yürütülen vahşi kapitalist anlayışın dayatmalarıyla daha da artmakta, sömürü daha da yoğunlaştırılmaktadır.

Uluslararası sermaye Çok Taraflı Yatırım Anlaşması (MAI) gibi yeni sözleşmelerle egemenliğini güçlendirmeye çalışmaktadır.

Ülkemizin aydınlığa çıkarılması, devleti ele geçirmeye çalışan çetelerin temizlenmesi bir hukuk devletinin olmazsa olmaz sorumluluğudur. Bu yalnızca bir Anayasa yükümlülüğü değil, demokratik devlet olmanın kaçınılmaz görevidir.

Toplumda kutuplaşmalara yol açacak politikalarla kaçınılmazdır.

Rizler; işçiler, kamu emekçileri, işsizler ve emekliler

İnsanın insanı sömürmediği, ezmediği, demokrasinin yaşamın tüm alanlarına hakim kılındığı, hukuk ihlallerinin olmadığı, silahların sustuğu, düşüncenin ve inancın özgür olduğu, insanların huzur ve mutluluk içinde yaşadığı bir Türkiye ve dünya istiyoruz.

Bunun ise ancak ve ancak demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinde mümkün olduğuna inanıyoruz.

Bu inancımızın bir gereği olarak demokrasinin geliştirilmesi, kurumlaşması doğrultusunda güçlerimizi birleştiriyoruz.

J...

Demokrasinin kimsenin iyiniyetleriyle oluşmayacağını, varlığını sürdürülebilmesinin tek teminatının örgütlü bir toplum olduğunun bilincinde olarak 1 Mayıs'ın ortak çağrısını "DEMOKRASİ" olarak ilan ediyoruz.

Emeğin özgürleşme mücadelesi ülkenin demokratikleşmesinin motorudur, kalbidir.

Rütin bunları sağlayacak olan örgütlü emektir, emeğin mücadelesidir. Bizler bu bilinçle aşağıdaki taleplerimizi hayata geçirmek; özgürlükçü, laik, bağışsız ve demokratik bir ülkeyi kurmak için mücadele etmekte kararlıyız.

Bu doğrultudaki
AÇIL ORTAK TALEPLERİMİZ:

Θ Ülkemizin demokratikleştirilmesi, 12 Eylül döneminin tüm antidemokratik düzenlemeleri kaldırılması, Türkiye tarafından onaylanmış II.O Sözleşmelerinden kaynaklanan haklar uygulanmalı, sendikal hak ve özgürlükler üzerindeki yasak ve kısıtlamalar ile karşı emekçilerinin grevli toplu pazarlık haklarını kullanmalarının önündeki idari ve hukuksal engeller kaldırılmalıdır.

Θ Devleti ele geçirmeye çalışan çeteler açığa çıkarılmalı ve yargı önünde hesap vermelidir. Türkiye geçmişindeki karanlık olayları aydınlatmalı, her alanda açıklık sağlanmalıdır.

Θ Güneydoğu'da akan kan ve gözyaşı dinmeli; sorunun çözümü için insanların özgürce tartışabileceği bir ortam sağlanmalıdır.

Θ Toplum içindeki farklılıklar zenginliğimiz olarak kabul edilmeli, gerginlikler üzerinde yapılan siyasete taviz verilmemelidir.

Θ Sosyal güvenlik kuruluşları demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturulmalı, devletin sosyal güvenliğin finansmanına etkili bir biçimde katılması sağlanmalı, devletin sağlık ve eğitim harcamaları artırılmalı, üniversite harçları kaldırılmalıdır.

Θ Çalışanların yararına olacak yollardan enflasyonla ve işsizlikle mücadele edilmeli, istihdam ve üretimi geliştiren yatırımlar artırılmalı, piyasalar sermayenin denetimine bırakılmamalıdır.

Θ Özelleştirme ve tasarruflaştırma durdurulmalı, kayıtdışı ekonomi ve kaçak işçilik önlenmeli, işten çıkartmalar engellenmeli, iş güvencesi sağlanmalı, işsizlik sigortası getirilmelidir.

Θ En temel sendikal hak ve özgürlüklerini kullanan işçilere, kamu emekçilerine ve sendikalara yönelik hukuk dışı saldırılar durdurulmalıdır.

Θ Alınterimizden yapılan haksız kesintiler durdurulmalı, birikimlerimiz nemalanıyla birlikte geri ödenmelidir.

Θ Aşırı ücret dört kişilik bir ailenin en temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeye çıkarılmalı; emekli aylıkları artırılmalıdır.

Θ 1 Mayıs yasalaşmalıdır.

Θ Geçmiş 1 Mayıs'ları kana bulayanlar ortaya çıkarılıp yargılanmalıdır.

İşçiler, kamu emekçileri, işsizler, emekliler ve tüm halkımız;

1 Mayıs 1998'i Türkiye emekçilerini temsil eden 4 örgüt; TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK olarak DEMOKRASİ temel şiarıyla;

Özgürlükçü, laik, bağışsız ve demokratik bir Türkiye, Sosyal hukuk devleti, Silahların sustuğu bir dünya ve Türkiye, İnsanca bir yaşam istemiyle kutlayacaktır.

Emekçiler olarak sesleniyoruz;

Şimdi demokrasi zamanıdır!

Haydi 1 Mayıs'ta buluşmaya!

YAŞASIN 1 MAYIS

**YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ
ULUSLARARASI BİRLİK,
MÜCADELE ve DAYANIŞMA GÜNÜ**

TÜRK-İŞ Θ HAK-İŞ Θ DİSK Θ KESK

HAK-İŞ GENEL BAŞKANI SALİM USLU'NUN 1 MAYIS 1998 GÜNÜ ABİDE-İ HÜRRİYET MEYDANINDA YAPTIĞI KONUŞMA:

Mitingde ikinci konuşmayı HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu yaptı. 1 Mayıs'ı barış, özgürlük ve dayanışma günü olarak tanımlayan Uslu, "Türkiye'nin daha fazla demokrasi ve daha fazla demokratik haklara ihtiyacı vardır" dedi. Salim Uslu'nun konuşmasının tam metnini sayfalarımıza alıyoruz.

"Merhaba TÜRK-İŞ,

Merhaba DİSK,

Merhaba KESK,

Merhaba HAK-İŞ,

Merhaba SİVİL TOPLUM,

Merhaba TÜRKİYE,

Merhaba İNSANLIK

Emekçilerin Barış, Özgürlük, Dayanışma ve Kardeşlik Günü 1 MAYIS'da yine birlikteyiz ve yine alanlardayız!

Emek adına, güzel ülkem adına, güzel insanımız adına,

İnsan onuruna yaraşan daha iyi bir hayata,

İnsana layık daha fazla özgürlük, İnsanımıza daha fazla demokrasi için buraya geldik.

Bu 1 Mayıs'ta, hukuk, ideolojiye, siyasete ve öfkeye yenilmesin diyenler,

Temel hak ve özgürlüklerimizi gasbedilmesin diyenler.

Demokrasimiz üzerinde gölgeler, kam-burlar ve ayıplar kalksın diyenler,

Farklılıklarımızı, temel tercihlerdeki ayrılıklarımızı, aidiyetlerimizi bir kenara bırakarak,

"Şimdi Demokrasi zamanıdır" diyerek güçlerimizi birleştirdik.

Umullarımızı, coşkularımızı, heyecanımızı ortaklaştırdık.

Aklımız, yüreğimizi bütünleştirdik.

Ortak taleplerimizi, özlemlerimizi dile getirmek ve "Ankara duy sesimizi" diye haykarmak için kol kola, omuz omuza verdik.

Çünkü;

Ülkemizin içerisinde bulunduğu sorunların aşılmasında,

Siyaset açığının ve demokrasi boşluğunun giderilmesinde,

İşçilerin toplumsal sorunlara gösterdiği duyarlılığın ve ileriye dönük perspektiflerinin ortaya konmasında,

İşçi kuruluşlarının birlik ve dayanışmalarının sergilenmesinde 1 Mayıs'ların özel ve anlamlı bir yeri olduğunun bilincindeyiz.

İşçi dayanışması barış demektir, özgürlük demektir. Herkes de bunu böyle bilmelidir.

Bizim mücadelemiz, yasaksız, defosuz demokrasi içindir.

Bizim mücadelemiz, her insana yaşanabilir bir dünya kurmak, dünyayı yaşanabilir kılmak içindir.

Bizim mücadelemiz; yasaklardan ve dayatmalardan arınmış bir toplumsal düzen içindir.

Bizim mücadelemiz; bütün farklılıkları bünyesinde barındıran, bundan kavgaya ve öfkeye değil, barış ve sevgi çıkaran, düşüncelerin özgürce konuşulduğu, ifade edildiği, inançların serbestçe yaşandığı bir ülke içindir.

Bizim mücadelemiz; hergün kapı kapı amele pazarlarında günlerce bekleyerek iş

la, türkülerle kutlandı.

1 Mayıs İşçi Bayramı İzmir, Adana, Mersin, Diyarbakır'da da olaysız kutlandı.

İzmir'de sendikalar demokratik kitle örgütleri, İzmir Barosu, Meslek Odaları, Cumhuriyet Alanında toplandı. Miting ve kutlama töreni Atatürk

Heykeli önünde, İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başladı.

Adana'da TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK ve KESK tarafından birlikte düzenlenen Hastaneler kavşağından başlayan 1 Mayıs yürüyüşü Uğur Mumcu Alanı'nda yapılan mitingle sona erdi.

arayan milyonlarca işsiz içindir.

Bizim mücadelemiz banka kapılarında maaşını almak için saatlerce kuyrukta bekleyen emekliler içindir.

Bizim mücadelemiz; günde üç simit parasına mahkum edilen asgari ücretliler içindir.

Bizim mücadelemiz; sendikal hakları tanınmak istenmeyen, yoksulluğa mahkum edilmiş kamu çalışanları içindir.

Bizim mücadelemiz; vergiye ve bürokratik işlemlere boğulmuş esnaf ve sanatkarlar için, sokakta yatıp, kalkan onbinlerce sokak çocuğu, dövülmüş, hakaret görmüş, evinden atılmış kadınlarımız içindir.

Bizim mücadelemiz; bilim adamıyla, idarececiyle özerk üniversite, özgür bilim, özgür nesiller içindir.

Bizim mücadelemiz; toplum için ülkemiz için, çocuklarımız için, yarınlarmız için hemen ve şimdi tam ve eksiksiz bir demokrasi içindir.

Düşünenler için, yazarlar için, üretener için, inananlar ve inanmayanlar, çocuklar ve yaşlılar, kendimiz ve başkaları için hemen ve şimdi demokrasi diyoruz.

Çünkü;

Ülkemizin içerisinde bulunduğu sorunların aşılmasında,

Siyaset açığının ve demokrasi boşluğunun giderilmesinde,

İşçilerin toplumsal sorunlara gösterdiği duyarlılığın ve ileriye dönük perspektiflerinin ortaya konmasında,

İşçi kuruluşlarının birlik ve dayanışmalarının sergilenmesinde 1 Mayıs'ların özel ve anlamlı bir yeri olduğunun bilincindeyiz.

İşçi dayanışması barış demektir, özgürlük demektir. Herkes de bunu böyle bilmelidir.

Bizim mücadelemiz, yasaksız, defosuz demokrasi içindir.

Bizim mücadelemiz, her insana yaşanabilir bir dünya kurmak, dünyayı yaşanabilir kılmak içindir.

Bizim mücadelemiz; yasaklardan ve dayatmalardan arınmış bir toplumsal düzen içindir.

Bizim mücadelemiz; bütün farklılıkları bünyesinde barındıran, bundan kaygı ve öfke değil, barış ve sevgi çıkaran, düşüncelerin özgürce konuşulduğu, ifade edildiği, inançların serbestçe yaşandığı bir ülke içindir.

Bizim mücadelemiz; hergün kapı kapı amele pazarlarında günlerce bekleyerek iş arayan milyonlarca işsiz içindir.

Bizim mücadelemiz banka kapılarında maaşını almak için saatlerce kuyrukta bekleyen emekliler içindir.

Bizim mücadelemiz; günde üç simit parasına mahkum edilen asgari ücretliler içindir.

Bizim mücadelemiz; sendikal hakları tanınmak istenmeyen, yoksulluğa mahkum edilmiş kamu çalışanları içindir.

Bizim mücadelemiz; vergiye ve bürokratik işlemlere boğulmuş esnaf ve sanatkarlar için, sokakta yatıp, kalkan onbinlerce sokak çocuğu, dövülmüş, hakaret görmüş, evinden atılmış kadınlarımız içindir.

Bizim mücadelemiz; bilim adamıyla, idarececiyle özerk üniversite, özgür bilim, özgür nesiller içindir.

Bizim mücadelemiz; toplum için ülkemiz

çin, çocuklarımız için, yarınlarmız için hemen ve şimdi tam ve eksiksiz bir demokrasi içindir.

Düşünenler için, yazarlar için, üretener için, inananlar ve inanmayanlar, çocuklar ve yaşlılar, kendimiz ve başkaları için hemen ve şimdi demokrasi diyoruz.

Siyaset yapanlar için, sivilleşme için, sivil toplum ve sivil devlet için demokrasi istiyoruz.

Egemenliğin kayıtsız ve şartsız millete ait olduğu, siyasetin rant dağıtmak değil, topluma hizmet için yapıldığı demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti hedefine ulaşmak için, demokrasi istiyoruz.

Gerçeklerle yüzleşmek, sorunlarımızı görmek, tartışmak, çözüm üretmek ve çözmek için demokrasi istiyoruz.

Sivil toplum örgütleri olarak yaşam içindeki kamplamalar ve ideolojik gerginlikler yerine, halkın geçim, iş, ekmek, aş sorunlarının sanal gündem yerine ülkenin gerçek ve öncelikli gündem olmasını istiyoruz.

Postmodern darbe heveslerini ve post modern sansür girişimlerini bilgi toplumunun ve çağdaş Türkiye'nin engeli olarak görüyoruz.

Türkiye'yi ve toplumumuzu akıl ve bilgi yolundan alıkoyan yaklaşımların, dogmaların ve dokunulmazların insanımıza coşku, heyecan ve umut vermediğini buradan haykırarak istiyoruz.

İşyerinde endüstriyel demokrasi, ülkede siyasi demokrasi için haykırarak istiyoruz.

Çifte standartları, zaafı, kamburları olmayan bir demokrasinin garantisinin yalnız ve yansızca hukuk olduğunu haykırarak istiyoruz.

İnsan haklarını ihlal girişimlerine hergün bir yenisinin eklendiği,

Toplum bünyesinde hergeçen gün yeni gerilimlerinin oluşturulduğu,

Özgürlük alanlarının gashının bir kısırkırmı seyri halinde sürdürüldüğü

Yönetim kaynaklı bir şiddetin, toplumun ve ülkenin etrafına korku duvarlarının örüldüğü

Akla düşman, korkuya tutsak olanları, simgeler ve semboller savaşından beslendiği, bir ülkede, umudun yaşama dönüşmesi için sivil toplum birlikteliğinin yasağa karşı çıkmaktan öte, yasaksızlığı savunmak bilincine

ve kararlılığına ulaşması gerektiğini haykırıyoruz.

Türkiye, birikimlerini, potansiyelini ve gücünü ideolojik tartışmalara feda etmelidir.

Çok kültürlülük Türkiye'nin bir zaafı değildir. Çok kültürlü ve çok dillikli ve fakat amaçlarda, heyecanlarda birleşmiş toplumların oluşturduğu bir devlet daha gerçekçi ve daha güçlüdür.

Türkiye'yi şaha kaldıracak potansiyelimiz coşkunumuz, dinamizmimiz, ufkumuz ve vizyonumuz var.

İhtiyaçlarımıza bağlı yeni kurumsal güçlerimiz ve aktörlerimiz var, yeteneklerimiz var.

Türkiye'nin varlarının dışlanması ekonomik ve stratejik bir kayıptır.

Türkiye'nin şu anda götürülmek istendiği yer, toplumun gitmek istediği yer değildir.

Vergi yerine kayıtdışı ekonomi, hukuk yerine kayıt dışı yönetim anlayışıyla demokratik cumhuriyete, sosyal hukuk devletine ulaşmak asla mümkün değildir.

Ezik ve yorgun bir parlamento, ürkek ve tembel bir siyaset, yeni açılımlara imkan vermeyen bürokrasi

Demokrasi söylemine somut ve organik karşılıklar oluşturamayan, toplumun ve çalışanları sorunlarına pratik ve sağlıklı çözümler üretmiyor. Umutlarımıza hayallerimize, heyecanlarımıza karşılık veremiyor.

Etkin, saygın, verimli bir yeni parlamento için genel seçime ihtiyacımız ertelenmemelidir.

1886 1 Mayıs'ındaki yürekli mücadelesiyse bugünkü kazanımlarımıza önderlik yapan ve idama mahkum edilen Albert Parsons'un çocuklarına yazdığı son mektubundaki şu sözlerini 112 yıl sonra yeniden anmak istiyorum.

"Hakları yanlış imtiyazlı sınıflara göre uygulayan ve işçilere hak tanımayan iktidara karşı saygı duymuyorum. Savunduğum fikirlere ve davam uğruna asılmayı göze alıyorum"

Herşeye rağmen umudumuz, heyecanımız, vizyonumuz, hayallerimiz ve sosyal, demokratik hukuk devletine olan inancımız, insanı özgür, müreffeh ve mutlu bir Türkiye özlemimiz var.

Bu coşkuyla ve bu özlemle 1 Mayıs'ı kutluyorum.

ICFTU

(Uluslararası Hür İşçi Sendikalar Konfederasyonu)'nun

1 Mayıs Bildirisi

Örgütlenme Özgürlüğü Eylemimizin odağındadır.

1 Mayıs bu sene Uluslararası sendika ailemiz için özel bir anlam taşımaktadır. Sendikal hakların uluslararası seviyede tanınmasının 50. Yılı'nı kutluyoruz. 1948 yılında dünya hala 2. Dünya Savaşı'nın yıkıntıları içinde iken ülkeler, "dünya barışı"nın ancak toplumsal barışla sağlanabileceği iddiamıza hak verdiler. BM Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), hukuki menfaatlerini korumak için işçilerin her yerde serbestçe sendika kurabileceklerini veya sendikaya üye olabileceklerini evrensel bir hak olarak 87 Sayılı Örgütlenme Özgürlüğü Sözleşmesiyle kabul etti.

Dünyanın Çalışan nüfusunun yarısından fazlasını temsil eden 50'nin üzerindeki ülke, bu önemli belgeyi henüz onaylamayarak bundan hâlâ kalabileceklerine inanmaktadırlar. 87 sayılı sözleşmeyi kabul etmeyen ülkelerden biri olan Zimbabwe'de hükümet, 1996'da bir greve katılan 120.000'den fazla memuru işten atmıştır. Fakat uluslararası baskı hükümeti bunları tekrar işe almaya zorladı.

İlkeler bu uluslararası sözleşmeyi hemen şimdi onaylamalıdır. Ancak uygulamada bunu ihlal eden ülkeler de hizaya getirilmelidirler.

87 sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden 50 sene sonra, birçok ülkede sendikal haklar hala tehdit altındadır. İhlaller yaygındır, ciddidir ve artmaktadır. Sadece 87

sözleşmesinin varlığı onları durduramamıştır. ICFTU yılın her haftası üyelerini, öldürülmelerden kaybolmalara, tutuklamalardan şiddete kadar çeşitli suistimallere karşı hukuki ve diğer sendikal usullerle sendikal hareketi engellemeye yönelik girişimlere karşı harekete geçirmektedir. Taktikler değişebilir. Fakat hepsinin amacı, sendikaları egellemek veya yok etmektir. Bunların hepsi, 87 sözleşmesine uymamaktır ve aykırıdır.

Saldırganlara karşı ILO mekanizmalarının kullanılması deneyimi, olumlu sonuçlar vermiştir. ICFTU'nun başarıları şunlardır: sendikacılar hapisneden salıverilmiş, işlerine iade edilmiş ve baskıcı kanunlar değiştirilmiştir. Fakat ILO'nun sınırlı bir uygulama gücü vardır. ILO'nun Uluslararası toplumun manevi baskısını sağlamak metodu her durumda sonuç vermemektedir. Sendikalara karşı şahırlarını sürdürecekler her zaman bulunacaktır.

Hareketimiz sadece hükümetlerin değil, aynı zamanda işçi haklarını tanımayan işverenlerin de temel sendikal haklara saygı göstermelerini sağlamaktır. Sendikalaşma girişiminde bulunmalarından dolayı her gün işçiler işten atılıyor, tutuklanıyor, dövülüyor, hatta işverenin yandaşları tarafından öldürülüyor. 18 Nisan'da, Şili'de Amerikan Zirvesinin toplandığı gün, Kolombiya'da önde gelen insan hakları avukatı olan Eduardo Umana, Bogota'da hunharca öldürüldü. Yargılanan sendikacıları

savunduğu için zaten tehditler alan Umana terörizm ile suçlandı. Bangladeş'te Palmalın fabrikası müdürü, işçilere sendikalaşmasını engellemek için gerekirse içlerinden on kişiyi öldüreceğini söyleyebiliyor.

ICFTU bu 1 Mayıs'ta 87 sözleşmesinde belirtilen temel hakları yerleştirmek için bütün hükümetlere ve bütün işçilere uluslararası sendika hareketin kampanyasına katılma çağrısı yapıyor.

50 yıl önce siyasetçiler, benzeri görülmemiş bir çatışma ile harap olmuş dünyayı yeniden kurmak için gerekli uzak görüşlülüğü gösterdiler. 87 sözleşmesi işte bu görüşün kalbidir. Bugünkü meydan okuma aynı büyüklüktedir. Toplumsal barış ve temel haklara dayalı küresel bir ekonomiyi yerleştirmek için biz sendikacıların, ülkelerin 87 sözleşmesini onaylayıp uygulamalarını sağlamak, işverenlerin de buna itaat etme görevi vardır.

Küreselleşme, bugün rekabet edebilmek için, hükümetlere ve işverenlere, işçilerin temel haklarından mahrum bırakmalarına imkan sağlayan çirkin yüzünü göstermektedir. Bu tavrı bertaraf ederek küreselleşmeyi çalışanlara faydalı hale getirmek için acil eylem gerekmektedir. Örgütlenme özgürlüğü mücadelemizin kalbidir. Bu nedenle eylemlerimizin kalbinde ve odağında olmalıdır.

İNSAN HAKLARI ve TÜRKİYE

Hak-İş Eğitim Yayınları arasında yayınlanan "İnsan Hakları ve Türkiye" adlı kitap, Hak-İş'in 10 Aralık 97 tarihinde Dünya İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Birleşmiş Milletlerce kabul edililişinin 49. Yıldönümünde İstanbul'da düzenlediği panelle aynı adı taşıyor.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim Metro Tanıtım Merkezi'nde, Türkiye'deki mevcut gidişatı gözden geçirmek, durum tesbiti ve öneriler çerçevesinde düzenlenen panelin Oturum Başkanlığını Genel Başkanımız Salim Uslu, sunuş konuşmasını ise Yusuf Engin yaptı. Müteakiben Genel Başkanımız Salim Uslu, bir açılış konuşması ile panelin arka planı ile ilgili anlatımlarda bulundu. Panel konuşmacı olarak Marmara Üniversitesinden İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İsmail Kılıçoğlu, İstanbul Üniversitesinden Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oktay Uygun, Birikim Dergisinden Genel Yayın Yönetmeni Gazeteci-Yazar Ömer Laçiner ve Sözleşme Dergisinden yine Gazeteci-Yazar

Mehmet Metiner katılmışlardı.

Türkiye'nin önemli sorunlarından biri olan İnsan Hakları konusunda tanınmış uzmanların görüşlerini içeren bu eser, panelin kalıcılığını ve kararlılığını artırmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bir başvuru niteliği taşıyan bu eserde ayrıca panel sonrasında dağıtılan "Mücadelemiz İnsana Daha Çok Değer Veren Bir Türkiye İçin" başlıklı bildiri de yer alıyor.

Kitap Hak-İş Konfederasyonu Tunus Cad. No: 37 adresinden temin edilebilir.

EKONOMİK PANORAMA ve MODEL ARAYIŞLARI

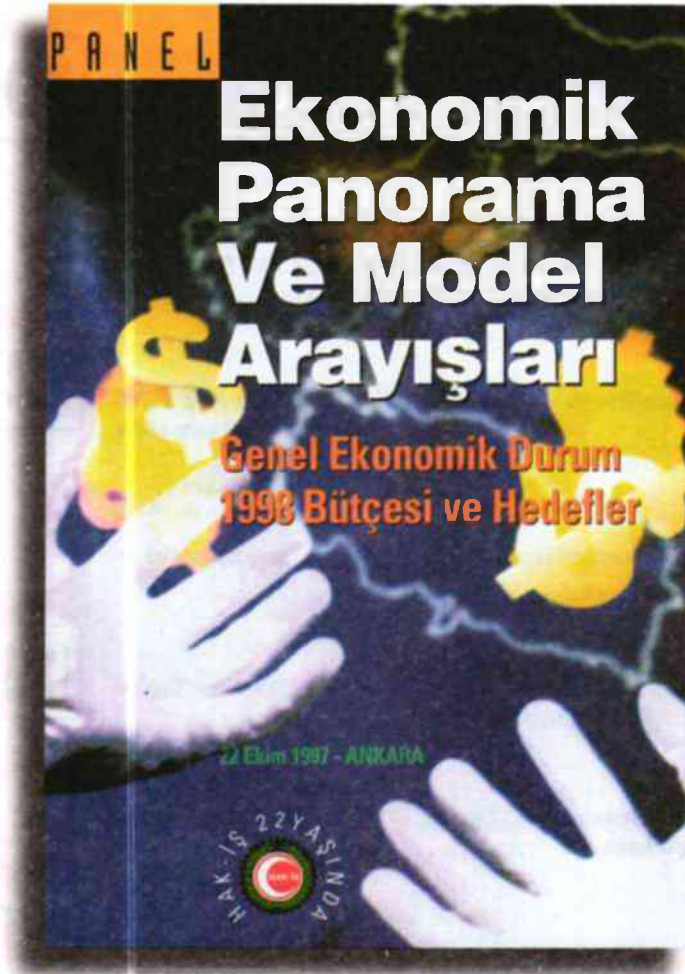
Eğitiminde yer alan bu eser, 22. Kuruluş Yıldönümünü sembolik ve folklorik gösterilerle kutlamak yerine Türkiye'nin siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarını ele almayı, tartışmayı ve değerlendirmeyi daha uygun bulan Hak-İş'in, Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen ekonomi uzmanı akademisyenler ve misafirlerle, yöneticilerle, siyasetçilerle, diğer örgütlerin yöneticileriyle, işçi ve temsilcileriyle, gazetecilerle Ankara'da düzenlediği "Ekonomik Panorama ve Model Arayışları" adlı paneli konu alıyor.

Hak-İş Eğitim Yayınları ayyasında ayer alan bu eser, Aydın Ünal tarafından yayına hazırlanmıştır.

Workshop tarzında atölye çalışması niteliğinde olan toplantıya katılanların konuşmalarından oluşan kitapta, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. Nami Çağan, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, TİSK Genel Sekreteri Kubilay Atasayar, AHİK Genel Başkanı Settar Mehbaliyev'in açış konuşmaları yer alıyor.

Kitabın diğer kısımları ise, Devlet Bakanı Işın Çelebi'nin "Genel Ekonomik Durum, 1998 Bütçesi ve Hedefler" başlıklı geniş ve kapsamlı sunuş konuşması; Prof. Dr. Osman Altuğ, Prof. Dr. Üstün Dikeç, Prof. Dr. Ahmet Aksoy, Doç. Dr. A.Fazıl Özsoylu, Türkiye'nin Genel Ekonomik Durumu üzerine görüşlerinden oluşuyor.

Ekonomik Panorama ve Model Arayışları isimli kitap, Hak-İş Konfederasyonu Tunus Cad. No: 37 adresinden temin edilebilir.

Aralık '97

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, Genel Başkan Danışmanı Osman YILDIZ, Öz Çelik-İş Genel Başkan Yardımcısı Kemal CAN ve KARDEMİR Şube Başkanı Taner CANYURT ve aile fertlerinden oluşan bir heyet kanser hastalığına yakalanan Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Metin TÜRKER'i ziyaret amacıyla ABD'ye gitti. 4 Aralık 1997 tarihinde acilen Türkiye'ye getirilişinden sonra Türker, 6 Aralık 1997 tarihinde saat 23.00 sularında vefat etti. Genel Başkanımız Salim USLU ile HAK-İŞ yöneticileri bütün Özçelik-İş Sendikası ve diğer sendikalarımızın yetkilileri ve binlerce işçinin katıldığı törenle 8 Aralık 1997 günü Karabük'te defnedildi.

8

1-2-3

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN, Genel Teşkilatlanma Sekreteri Musa İPEKÇİ ile birlikte Çorlu/Trakya Bölge Başkanlığı'nda Yönetim Kurulu ve işyerleri temsilcileriyle bir toplantı yaptı. Daha sonra Çorlu'da bulunan işyerlerinde çalışan işçileri ziyaret ederek işverenlerle görüştüler. Daha sonra Yalova'ya geçen Engin ve İpekçi, Öz İplik-İş Yalova Şubesi'nde Yönetim Kurulu ve işyeri temsilcileriyle bir toplantı yaptı.

4

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, TİSK'in 35. Kuruluş Yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen "Türkiye Parlamenter sisteminin sorunları ve çözüm önerileri" adlı panel öncesinde Hak-İş adına bir konuşma yaptı.

5

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, ANİMDER'in düzenlediği şölene katıldı. Aynı gün Tanrıverdi Kültürler arası Dayanışma Vakfı'nın düzenlediği toplantıya da katıldı.

10

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, Hak-İş Yönetim Kurulu Üyeleri ile Sendika Başkanları ve Temsilcilerinden oluşan bir heyet, İnsan Hakları Günü dolayısıyla Taksim'deki Atatürk Anıtına "Önce İnsan" adlı bir çelenk bırakarak "Mücadelemiz, insana daha çok değer veren bir Türkiye için" başlıklı bir bildiri okudu. Aynı gün Konfederasyonumuz Hak-İş "İnsan Hakları ve Türkiye" konulu bir panel düzenledi.

11-12

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN, İstanbul Şube Başkanı Abdi Duysak ile birlikte Öz İplik-İş'in İstanbul'da yetkili işyerlerini ve bu işyerlerinde çalışan işçileri ziyaret ederek görüşmelerde bulundu.

12

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, YOYAV'ın düzenlediği 5. Yok-sullarla Dayanışma Haftası etkinliklerine katıldı.

12

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, Başbakan Mesut YILMAZ başkanlığında toplanan Ekonomik Sosyal Konsey toplantısına katıldı. Toplantının gündemini son günlerde kamuoyunda tartışılan Vergi Reformu oluşturdu.

12-13

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, Milli Prodüktivite Merkezi tarafından Kızılcahamam'da Patalya Otel'de düzenlenen "Değişen Dünya ve Türkiye Koşullarında MPM'nin Yeni İşlevleri ve Stratejileri" konulu panele katıldı.

13

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, Kamu-Büro Sen'in düzenlediği "Sosyal Devlet ve Gelir Dağılımı" adlı panele konuşmacı olarak katıldı.

12-14

Genel Başkan Danışmanı Osman YILDIZ, İtalya'nın Fondazione Laboratorio Mediterraneo (Akdeniz Çalışmaları Vakfı) tarafından İtalya'nın Napoli kentinde düzenlenen Avrupa Akdeniz II. Sivil Formu'na katılarak bir konuşma yaptı.

13

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN, Öz İplik-İş Bursa Temsilciliğini ziyaret ederek şube yöneticileriyle görüşmelerde bulundu. Daha sonra İnegöl'e geçen Engin, burada işverenlerle görüşmelerde bulundu.

14

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN, İnsan Hakları Derneği'nin düzenlediği "Düşünce ve Örgütlenme Özgürlüğü" konulu foruma Hak-İş'i temsilen konuşmacı olarak katıldı.

14

Hak-İş'e bağlı Öz Çelik-İş Sendikasının 1. Olağan Genel Kurulu Seydişehir Aliminyum Tesisleri Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Genel Kurula Genel Başkanımız Salim USLU da katılarak işçi ve ülke sorunlarına ilişkin görüşlerini açıkladı.

14-16

Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram ERDOĞAN, Adana'da Güney Sanayi A.Ş.'de yaşanan işçi sorunlarıyla ilgili işverenler ve işçilerle görüştü ve olumlu sonuç alındı. Adana'da kurulu Öz İplik-İş Sendikasının yetkili bulunduğu Yüksel Tekstil ve TST işletmelerini de ziyaret etti.

16

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, MÜSİAD'ın İzmit'te düzenlediği "Demokrasi Sürecinde Sivil Toplumun Rolü" konulu toplantıya katılarak bir konuşma yaptı. Uslu, toplantıda üyelerin ve basının sorunlarını yanıtladı.

17

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, Kanal A'da canlı yayınlanan "Günün Konukları" programına katıldı. Programda Tanrıverdi Çalışma Hayatının sorunlarını dile getirdi.

17

Genel Başkanımız Salim USLU, son günlerde kamuoyunda tartışılan vergi reformu tasarıyla ilgili bir basın toplantısı düzenledi. Toplantı Hizmet-İş Sendikası Genel Merkezinde gerçekleştirildi.

18-19

Genel Başkan Danışmanı Osman YILDIZ, Konrad Adenauer Vakfı'nın Türk Demokrasi Vakfı ile ortaklaşa Ankara'da düzenlediği "Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Reformu Uluslararası Sempozyumu"na panelist olarak katıldı.

19

Hak-İş Genel Başkan Yardımcımız ve Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti'nin DSI Toplantı Salonunda düzenlediği toplantıya katıldı ve emeklilerin sorunlarının dinlendiği toplantıda eylem kararı alan emeklilere destek verdi.

20

Konfederasyonumuz Hak-İş'e bağlı Öz Çelik-İş Sendikasının Kocaeli Şubesi Genel Kurul toplantısı yapıldı. Toplantıya Genel Başkanımız Salim USLU katılarak, son siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri değerlendirdi.

20

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, Memur-Sen'in Sağlık-İş Salonu'nda düzenlediği panele katıldı.

22

Hizmet-İş Sendikası ile Bursa Büyükşehir Belediyesi arasında 2200 işçi adına yürütülen Toplu İş Sözleşmesini taraflar arasında anlaşmayla sonuçlanmasından sonra düzenlenen imza törenine katılan Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, 55. Hükümetin ekonomi politikalarını eleştirdi.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ, BTV'de yayınlanan "Günaydın Türkiye" adlı sabah programına canlı olarak katıldı. Aynı gün Tanrıverdi Hizmet-İş Sendikası ile Aksaray/Ortaköy Belediyesi arasında devam eden TİS görüşmelerinin anlaşmayla sonuçlanması üzerine düzenlenen TİS imza törenine katıldı.

25

26

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin düzenlediği "Özürülerin Yaşam ve Çalışma Hakkı" konulu konferansına katıldı.

27

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, Trabzon Havaalanı, VIP Salonu'nda bir basın toplantısı yaparak son siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri değerlendirdi.

28

Malatya'da Hizmet-İş Sendikası Malatya Şubesi'nin 2. Olağan Genel Kurulu yapıldı. Genel Kurula Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin TANRIVERDİ ve Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf ENGİN katıldı.

28

Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş Sendikası'nın Giresun Şubesi Genel Kurulu Fiskobirlik Entegre Sosyal Tesislerinde yapıldı. Genel Kurula Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU'da katılarak bir açılış konuşması yaptı ve son siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri değerlendirdi.

31

Hak-İş Genel Başkanı Salim USLU, "1997 yılının değerlendirilmesi ve 1998 yılından Beklentiler" konulu bir basın toplantısı yaptı. Toplantı Hizmet-İş Sendikası Genel Merkezinde gerçekleştirildi.

Ocak '98

3

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Birlik Vakfı'nın Vakıf Genel merkezinde verdiği iftar yemeğine katıldı. Uslu aynı gün ANİMDER'in Ankara'da verdiği iftar yemeğine katıldı.

4

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hizmet-İş Sendikası Adapazarı Şubesi 1. Olağan Genel Kuruluna katıldı. Genel kurulda bir konuşma yapan Tanrıverdi, Belediyelerin içinde bulunduğu son ekonomik şartların iyileştirilmesi gerektiğine dikkat çekti.

6

Öz İplik-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Zekai İlkdoğan, Niğde'de sendikanın yetkili bulunduğu Kotsan A.Ş.'de Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerine katıldı.

6

Genel Başkanımız Salim Uslu, Diyanet İşleri Başkanı M. Nuri Yılmaz'ın Ankara'da verdiği iftar yemeğine katıldı.

7

Öz İplik-İş Sendikası Genel Teşkilatlanma Sekreteri Musa İpekçi, Çorlu'da sendikanın yetkili bulunduğu Yüpak A.Ş.'de Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerine katıldı ve Toplu İş Sözleşmesi imzalandı.

7

Genel Başkanımız Salim Uslu, TÜRKDAV'ın Ankara'daki iftar yemeğine katıldı.

7

Hak-İş Yönetim Kurulu toplantısı yapıldı.

8-10

Hizmet-İş Genel Teşkilat Sekreteri Halil Süngü ile Hak-İş Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız Arnavutluk Ulaşım ve Hizmet Sendikası'nın Tiran'da yapılan Genel Kurulu'na katıldılar. Süngü Genel Kurul'da bir de konuşma yaptı.

9

Genel Başkanımız Salim Uslu, Mustafa Başoğlu'nun Ankara'da verdiği iftar yemeğine katıldı. Uslu, aynı gün Birlik Vakfı Ankara Şubesi ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı İ.Melih Gökçek'in de vermiş olduğu iftar yemeklerine katıldı.

10

Genel Başkanımız Salim Uslu, MÜSİAD Ankara Şubesi'nin verdiği iftar yemeğine katıldı.

12

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Vakıfbank'ın Ankara'da vermiş olduğu iftar yemeğine katıldı.

12-13

Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan, Adana'da, sendikanın yetkili bulunduğu Yüksel Tekstil A.Ş.'de Toplu İş Sözleşmesi görüşmelerine katıldı ve sözleşme imzaladı.

13

* KESK Genel Başkanı Siyami Erdem, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret etti. Ziyaret sırasında memur yasa tasansı üzerine görüş alış verişinde bulunuldu.

* Hak-İş Konfederasyonu Ankara'da iftar yemeği verdi. Yemeğe Hak-İş yönetimi ve personeli ile çalışma hayatı muhabirleri katıldı.

14

Genel Başkan Salim Uslu, MÜSİAD'ın, Türkiye Yazarlar Birliği'nin ve Zaman Gazetesi'nin vermiş olduğu iftar yemeklerine katıldı.

14

Konfederasyonumuz hukuk müşavirlerinden Av. Mustafa Avcı Hak-İş'i temsilen Çalışma Bakanlığının düzenlediği ceza paralarının artırılması konulu toplantıya katıldı.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ile Hak-İş yönetimi MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yi ziyaret etti.

15

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Türk-İş'in Ankara'da vermiş olduğu iftar yemeğine katıldı.

15

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Türk-İş Genel merkezinde yapılan ISO-AB Türkiye KİK hazırlık toplantısına katıldı. Toplantıda Brüksel'de yapılacak toplantıda görüşülecek konular değerlendirildi.

16

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, üyesi olduğu Türkiye - Avrupa Birliği Ulusal Danışma Konseyi'nin İstanbul-Swissotel'de düzenlenen ikinci toplantısına katıldı.

19-22

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Brüksel'de yapılan AB - Türkiye Karma Ekonomik ve Sosyal İstişare Komitesi'nin 5. toplantısına katıldılar. Toplantıda Tarım ve Gümrük Birliği'nin Sosyal Etkileri konulu iki rapor görüşüldü. Uslu, toplantıda konuyla ilgili ve vize ile serbest dolaşım konularında bir dizi değerlendirme ve açıklamada bulundu.

19

Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın Ankara'da verdiği iftar yemeğine Genel Başkanımız Salim Uslu katıldı.

20

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Hak-İş'in yeni üye olduğu ICFTU ve ETUC Brüksel'deki merkezlerini ziyaret ederek ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan ve Genel Sekreter Yardımcısı Eddy Laurissen ile ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ile Türkiye Sorumlusu Wim Bergens ile görüşerek, üyelik kararlarından dolayı hem teşekkür etti ve hem de siyasi ve sendikal konularda görüş alış verişinde bulundu.

22

İzmir Büyükşehir Belediyesi bağlı toplu taşımacılık hizmeti veren İzmir Ulaşım A.Ş.'de çalışan 732 işçiyi kapsayan ilk toplu iş sözleşmesi Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannıverdi ve İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Burhan Özfatura'nın katılımıyla imzalandı. İmza töreninde konuşan Hüseyin Tannıverdi, "İZULAŞ'da ilk toplu iş sözleşmesini Hizmet-İş imzalıyor. Bundan dolayı mutluyuz, gururluyuz. Çalışanların hür iradeleri ile karar verdikleri bir anlaşma olması da bir başka sevindirici gelişmedir." dedi.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannıverdi, basın toplantısı düzenleyerek "98 Yılı Hedefleri" konusunda açıklamalarda bulundu. Daha sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nami Çağan'ın katılımı, Hüseyin Tannıverdi başkanlığında Hizmet-İş Bölge, Şube, İl ve İlçe Başkanlarının katıldığı Başkanlar Kurulu toplantısı yapıldı.

23

24

Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, KESK'in İstanbul'dan başlattığı Ankara'ya yaptığı yürüyüşün Ankara Kızılay meydanında tamamlanması dolayısıyla yaptığı mitinge Genel Başkan Salim Uslu adına katıldı ve Hak-İş'in KESK'in mitingine verdiği desteği iletti.

Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası Büyük Ankara Otel'i'nde 20. Kuruluş Yıldönümünü kutladı. Aynı gün Hizmet-İş Sendikası 20. Kuruluş Yıldönümü münasebetiyle iftar yemeği verdi. Yemeğe milletvekilleri, bürokratlar, belediye başkanları, gazeteciler ve bilim adamları katıldı. Daha sonra Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannıverdi 97 yılı içerisinde Çalışma Hayatı ve Ekonomi muhabirlerine katkılardan dolayı bir plaket verdi.

24

27

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hizmet-İş Sendikasında bir basın toplantısı düzenledi. Uslu, toplantıda 20-21 Ocak tarihlerinde katılmış olduğu AB-Türkiye Karma Ekonomik Sosyal İstişare Komitesi toplantısı hakkında basın mensuplarına bilgi verdi.

Şubat '98

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Hak-İş adına ETUC ile İtalya'nın 3 Konfederasyonu tarafından Roma'da düzenlenen Avrupa-Akdeniz İşbirliği toplantısına katıldı ve Engin burada bir konuşma yaptı.

1-4

2

İsveç İşçi Örgütü (ABF) ve İsveç Otel Lokanta İşçileri Federasyonu (HRF) temsilcilerinden oluşan bir İsveç heyeti ile bir Oleyis Heyeti Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret etti.

Genel Başkanımız Salim Uslu başkanlığında Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan, Öz Çelik-İş Sendikası İskenderun Şube Sekreteri Ali Rıza Develi'den oluşan Hak-İş heyeti Bakü'ye giderek Azerbaycan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 5-6 Şubat 1998 tarihlerinde yapılan 1. Genel Kurulu'na katıldı.

4-7

5-6

Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan ve Öz Çelik-İş Sendikası Araştırma ve Toplu İş Sözleşme Daire Başkanı Hayati Körpe Fransa'nın CGT Konfederasyonu tarafından Paris'te düzenlenen "Globalleşme ve Çalışma Hayatı Üzerine Etkileri" konulu uluslararası sempozyuma katıldılar ve Recai Başkan burada bir konuşma yaptı.

Hak-İş Genel Mali Sekreteri ve Öz Ağaç-İş Sendikası Genel Başkanı Abidin Özkaraaslan ve Hak-İş Araştırma Uzmanı Şahin Serim, Hak-İş adına ESK'in düzenlediği Vergi Reformu Bilgilendirme toplantısına katıldılar.

6

7

Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan, Öz Çelik-İş Sendikası'nın Kırıkkale Bölge Temsilcisinin düzenlediği "Çevre ve Hava Kirliliği" konulu paneline katılarak bir konuşma yaptı.

Irak Büyükelçi-Müsteşan Saad Al Samarrai HAK-İŞ'i ziyaret ederek Genel Başkanımız Salim Uslu ile görüştü. Samarrai ziyaretinde Irak kriziyle ilgili son gelişmeler hakkında değerlendirmelerde bulundu.

9

10

ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ve Genel Sekreter Yardımcısı Peter Seideneck, Hak-İş'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ile Türkiye'nin AB'ye üyeliği, Türk Sendikal Hareketi, Ulusal Sendikal İşbirliği ve Dayanışma konusunda görüş alışverişinde bulundu.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Flash TV'de canlı yayınlanan 23. Saat programında son ekonomik, siyasal ve sosyal gelişmeler hakkında görüşlerini açıkladı.

10

11

Demokrat Parti Genel Başkanı Korkut Özal, Hak-İş'i ziyaret ederek Genel Başkanımız Salim Uslu ile son gelişmeler ve sendikal sorunlar hakkında bilgi alışverişinde bulundu.

12

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Kanal 7'de canlı yayınlanan Üçüncü Göz Programına katılarak Vergi Tasarısı konusunda görüşlerini açıkladı.

12

Hak-İş Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız ve Hak-İş Araştırma Uzmanı Şahin Serim, Hak-İş Konfederasyonu'nu temsilen TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nda 4792 Sayılı SSK Kanunu'nun 11. maddesinin G fıkrası için yapılan değişiklik görüşmelerine katıldılar.

19

EMEP, DBP, HADEP, ÖDP, SİP Yöneticileri ve İnsan Hakları Derneği Başkanından oluşan bir heyet Hak-İş'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ile sendikal gelişmeler konusunda görüştüler.

20

Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Recai Başkan, İstanbul Klasik Otel'de Kardemir'de ve Özelleştirilmede son gelişmelerle ilgili bir basın toplantısı düzenledi.

20

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Flash TV'de canlı yayınlanan Haber Saati programına katılarak "Nemalar ve Son Ekonomik Gelişmeler" konusunda görüşlerini açıkladı.

20-23

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Özİplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Genel Mali Sekreter Murat İnanc, Genel Teşkilatlanma Sekreteri Musa İpekçi ve Genel Eğitim Sekreteri Zekai İlkdoğan, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın Antalya'da düzenlediği "Bilgi Çağı Eşiğinde Türk Endüstriyel İlişkiler Sistemi" konulu toplantılara katıldılar.

23

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, KESK ve ETUC'un birlikte düzenlediği "Kamu Görevlileri Yasa Tasarısı ve Uluslararası Çalışma Standartları" konulu panele katıldı. ETUC Basın sözcüsü Wim Bergans Hak-İş'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ile sendikal işbirliği ve sorunları konusunda görüştü.

23-25

Başbakanlık tarafından Bilkent Üniversitesinde Kamu-Net '99 konulu kamu Bilgisayar Ağları Konferansı düzenlendi. Konferansa Hak-İş adına Araştırma Uzmanımız Şahin Serim katıldı.

24

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Bursa/İnegöl Belediyesi arasında anlaşmayla sonuçlanan TİS imza törenine katıldı.

26

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Turgutlu ve M.Kemal Paşa Belediyeleri arasında anlaşmayla sonuçlanan Toplu İş sözleşmesi imza törenlerine katıldı.

27

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Kanal A televizyonunda canlı olarak yayınlanan "Güne Bakan" programına katılarak "Ekonomik ve Sosyal Sorunlar" konusunda değerlendirmelerde bulundu.

28

Konfederasyonumuz Hak-İş "Türkiye Nereye Gidiyor?" konulu bir panel düzenledi. Panelde Genel Başkan Salim Uslu açış konuşmasını yaptı. Dr. Mustafa Çalık, Gazeteci- Yazar Ali Bayramoğlu, Dr. Vedat Bilgin, Prof. Dr. Naci Bostancı, Siyaset bilimci-Yazar Ömer Çelik ve Gazeteci-Yazar Ümit Kıvanç panelin panelist katılımcılarıyla.

28

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Çorum'da Kızılay Şubesi tarafından düzenlenen "İnsan Hakları ve Çalışanların Sorunları" konulu panele katıldı. Panelde Uslu ayrıca bir konuşma yaptı.

Mart '98

4

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Yazarlar Birliğinin 10. Genel Kurulu'na katılarak, bir açılış konuşması yaptı.

CHP'nin düzenlediği "Çalışan Çocukların Sorunları ve Çözüm Yolları" konulu Sempozyum'a Hak-İş'i temsilen Araştırma Uzmanı Şahin Serim katıldı.

5-6

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Başkanlığında Hak-İş Heyeti, ETUC (Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu)'nun İcra Kurulu toplantısına katıldı. Uslu, üyelikten dolayı bir teşekkür konuşması yaparak, Türkiye'deki son gelişmeleri değerlendirdi.

Gebze Belediye Başkanlığı'nın düzenlemiş olduğu "Emek ve Türkiye'de Sendikacılık" konulu panele Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi konuşmacı olarak katıldı.

7

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Bolvadin Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi imza törenine katıldı.

Konfederasyonumuz, "8 Mart Dünya Kadınlar Günü"nü İstanbul'da düzenlediği "Çalışma Hayatı ve Kadın" konulu panel ile kutladı. Panelin açılış konuşmasını Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, oturum başkanlığını Hak-İş Genel Sekreteri ve Öz Çelik-İş Genel Başkanı Recai Başkan yaptı. Prof. Dr. Meryem Koray, Prof. Dr. Fehim Üçışık, Fatma Ersin, Halide İncekara ve Fatma Özdoğan panelin panelist katılımcılarıyla. Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin de panelin kapanış konuşmasını Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Genel Başkanı Yusuf Engin de panelin kapanış konuşmasını yaptı.

9

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Hizmet-İş Sendikası ile İskenderun Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi törenine katıldı.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Osmaniye Belediye Başkanı ile görüşme yaptı. Tannverdi ayrıca işçilerle dayanışma gecesine katıldı.

9-10

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Türkiye AB Karma Ekonomik Sosyal İstişare Komitesi'nin oluşturduğu AB - Türkiye ilişkilerinin geleceği konulu, temas grubunda Türk tarafı temsilcisi olarak yer aldı ve bir rapor hazırladı.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Kahramanmaraş Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi törenine katıldı.

10-12

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, Pakistan Milli Emek Federasyonu (NLF Pakistan)'ın Karachi'de düzenlediği "Küreselleşme ve Gelişmekte olan Ülkelerde Çalışanlar Üzerine Etkileri" konulu Uluslararası Sempozyuma katıldılar. Burada Uslu, bir konuşma yaptı. Sempozyuma ayrıca Bangladeş, Mısır, Fas gibi birçok ülkelerden delegeler katıldı.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu "Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi" konulu toplantıya katıldı.

2-7

5

6

8

9

10

13

14

Hak-İş Araştırma Uzmanı Şahin Serim, Frederich Ebert Vakfı tarafından İstanbul'da düzenlenen "Sokak Çocuklarının Topluma Kazandırılmasında Kamuya ve Sivil Girişimlere Düşen Görev ve Sorumluluklar" konulu toplantıya Hak-İş adına katıldı.

16

Konfederasyonumuz Genel Başkanı Salim Uslu, Kanal 7 Televizyonunda canlı olarak yayınlanan "Kanal 7'de Sabah" adlı programa katılarak Günlük Siyasi Gelişmeler, Pakistan Seyahati ve ETUC görüşmeleri hakkında bilgiler verdi.

19

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Sakarya/Akyazı Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi törenine katıldı.

19

KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) Genel Başkanı Siyami Erdem ve Yönetim Kurulu Üyeleri, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'yu ziyaret ederek, KESK eylemlerine HAK-İŞ'in desteğinden dolayı teşekkür etti.

20

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hizmet-İş Sendikası ile İzmit/Danca Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi törenine katıldı.

20

Hizmet-İş Sendikası İETT 2 ve 3 Nolu Şubelerinin açılışı yapıldı. Açılışa Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hizmet-İş Yönetim Kurulu Üyeleri, İETT Müdürleri ve çok sayıda işçi katıldı. Ayrıca Uslu burada bir konuşma yaptı.

20

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu Hak-İş'e bağlı Öz Çelik-İş Sendikası'nın Adana Eğitim Semineri açılışına katılarak bir konuşma yaptı.

22

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Öz Gıda-İş Yönetim Kurulu Üyeleri, Öz Gıda-İş Sendikası'nın Manisa Şube Kongresine katıldı ve kongrede Manisa Şube Başkanlığına İsmail Hakkı Göktürk seçildi.

23

ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras Başkanlığında ÖDP heyeti Hak-İş'i ziyaret ederek Genel Başkan Salim Uslu ve Yönetim Kurulu üyeleriyle son siyasi gelişmeler hakkında görüştü.

23

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Kanal 7 Televizyonunda Haber Saati adlı programa katılarak 5'li İnsiyatif Grubunun Girişimleri konusunda kritik yaptı.

23-24

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Öz İplik-İş Sendikası Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı düzenledi ve Sendikanın İzmir'de yetkili olduğu işyerlerini ziyaret etti.

24

Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Kanal BTV'nin canlı olarak yayınlanan "Merhaba Türkiye" programının konuğu oldu. Memur Sendikacılığı Yasa Tasarısı ve Eylemler hakkında görüşlerini açıkladı.

25

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hizmet-İş Sendikası ile Kırkkale Belediyesi arasında düzenlenen Toplu İş Sözleşmesi törenine katıldı.

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, Öz İplik-İş Sendikası Bursa Şubesi'ni ziyaret ederek, şube yöneticileriyle görüştü.

25

25

DTP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk Hak-İş'i ziyaret ederek, Genel Başkan Salim Uslu, Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tannverdi ve Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin ile görüştüler.

26

Konfederasyonumuz Genel Başkanı Salim Uslu, TGRT'de canlı olarak yayınlanan "Siyaset Vitrini" adlı programa katılarak, son siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeleri değerlendirdi.

26

Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Salim Uslu, Harb-İş'in düzenlediği "2000'li Yıllarda Sendikaların Stratejileri" konulu panele katıldı ve açılış konuşması yaptı.

27

Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin düzenlediği ödül törenine, Genel Başkanımız Salim Uslu ve Genel Eğitim Sekreterimiz Yusuf Engin katıldı.

27

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Hak-İş Dışilişkiler Uzmanı Osman Yıldız Filistin Parlamento Heyetinin ziyareti vesilesiyle Filistin Büyükelçiliği'nin verdiği resepsiyona katıldılar.

28

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tannverdi, Ankara Altınpark'ta geleneksel olarak düzenlenen 4. Yerel Yönetimler ve Belediyecilik Fuarı'na katıldı. Fuarı katılan birçok belediyenin standlarını gezdi ve belediye başkanlarından, yaptıkları hizmetlerle ilgili bilgiler aldı.

30-31

Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız İtalya'da 3 İşçi Konfederasyonunun ortak Enstitüsü olan IMED'in düzenlediği AB-Akdeniz Bilgi Ağı Toplantısı'na katıldı.

Nisan '98

2

Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tannverdi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda düzenlenen Müsteşar Ahmet Şağar ile üst düzey bakanlık bürokratları yanında diğer sosyal taraf temsilcilerinin katıldığı ILO'nun 144 sayılı Sözleşmesinin hayata geçirilmesi ile ilgili toplantıya katıldı. Genel Başkan Salim Uslu, Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tannverdi ile birlikte ILO Türkiye Temsilciliğine atanan Bayan Gülay Aslantep'e makamında ziyaret ederek bu göreve gelmesinden dolayı kutladı.

3

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri ve Öz İplik-İş Sendikası Genel Başkanı Yusuf Engin, İstanbul Barosu Başkanlığının düzenlediği "İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1998 Yılı Toplantısı"na katılmıştır.

13

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tannverdi Türk-İş'te yapılan ve diğer konfederasyonların temsilcileriyle birlikte 1 Mayıs hazırlıklarıyla ilgili toplantıya katıldı.

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Hüseyin Tanrıverdi, Altındağ Belediye Başkanı M. Ziya Kahraman ile birlikte Altındağ Belediyesi işçileriyle bayramlaştı.

13

13

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Ankara Hilton Otelinde düzenlenen Vakıfbank'ın Kuruluş Yıldönümü kokteyline katıldı.

Hak-İş Genişletilmiş Başkanlar Kurulu toplandı. Kurula, Hak-İş Yönetim Kurulu Üyeleri, Hak-İş'e bağlı sendikaların Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri katıldı. Toplantı, Genel Başkan Uslu'nun yaptığı ekonomik, siyasi, sosyal ve çalışma hayatına ilişkin değerlendirmelerinin yapıldığı basın toplantısı ile açıldı.

14

15

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi ve Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız, ETUC'un Roma'da düzenlediği "Özürli Vatandaşın Gelişimi, Eşit Hakları, Eğitimi ve İstihdamı" adlı konferansına katıldı. Tanrıverdi, konferansta Türkiye'deki özürliülerin durumu ve sorunları ile ilgili bir de tebliğ sundu. Konferansa ILO, Avrupa Konseyi, ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Jean Le Peyra ile İtalya İstihdam Bakanı Treau, UNICE, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, Avrupa Özürliüler Forumu yetkilileri de katıldılar.

Hak-İş Konfederasyonu ile Çevre Bakanlığı arasında Çevre ve İşçi Sağlığı konusunda ortak eğitim çalışması protokolu imzalandı. İmza töreni Hak-İş Genel Merkezinde Çevre Bakanı İmren Aykut ile Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'nun imza koymasıyla gerçekleşti. Törene, Hak-İş ve bağlı sendikaların genel merkez ve teşkilat yöneticileri de katıldı.

16

18

Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri Yusuf Engin, Öz İplik-İş Sendikası Genel Sekreteri Bayram Erdoğan, Öz Gıda-İş Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı Bünyamin Eren, Hizmet-İş Sendikası Konya Şube Başkanı Mustafa Baran ve Hak-İş Basın Danışmanı Aydın Ünal'dan oluşan Hak-İş'ten beş kişilik bir heyet ile Irak İşçi Konfederasyonu'nun davetlisi olarak ICATU (Uluslararası Arap İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ile ortak düzenlediği "Ambargonun Kaldırılması Festivali" için Irak'ın Başkenti Bağdat'a gitti.

Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın düzenlediği Çalışan Çocuklar Dayanışma Kurulu toplantısına katıldı ve konuşma yaptı. Toplantıya ÇSGB Nami Çağan ve diğer Konfederasyon Başkanları katıldı.

20

23

Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası ile Gebze Belediyesi arasında TİS imza töreni yapıldı. Törene Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Genel Sekreter Mahmut Arslan, Kocaeli Şube Başkanı Mustafa Taştekin ile Gebze Belediye Başkanı Ahmet Penbegüllü, belediye yetkilileri ve çok sayıda işçi katıldı.

Kocaeli'ne bağlı Yuvacık Belediyesi ile Hizmet-İş Sendikası arasındaki TİS anlaşmayla sonuçlandı. İmza törenine, Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Belediye Başkanları ve kalabalık bir işçi topluluğu katıldılar.

22

23

MÜSİAD 7. Olağan Genel Kurulu İstanbul Çırağan Otel'de toplandı. Genel Kurula Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ve Genel Başkan Yardımcısı Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi katıldı ve Uslu kurulda bir konuşma yaptı.

Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi arasındaki TİS imza törenine Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, Kaysu Genel Müdürü Mustafa Yalçın, Sendika Şubesi Yönetim Kurulu ve belediye yetkilileri ile işçiler katıldılar. Törende Uslu ve Tanrıverdi birer konuşma yaptılar.

23

24

Hak-İş Genel Başkan Yardımcısı ve Hizmet-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Tanrıverdi, Hak-İş'e bağlı sendikaların Marmara bölgesi şubeleri başkanlarının da katıldığı 1 Mayıs'a ilişkin toplantıya katıldı.

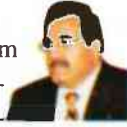

"Hak-İş Magazine" is one of the periodicals of the Hak-İş Confederation

A BRIEF LOOK AT THIS ISSUE

Editorial

Hak-İş President Salim USLU focused on instability in this issue. He criticized the identification of certain terms such as secularism, democracy and modernism. Arbitrary crimes are being created to oppress the society, according to him.

Hak-İş and the Agenda

Hak-İş has taken into consideration the following issues in this period both domestic and international:

- Iraqi Crisis, Serbian Massacre in Kosovo, and the international relations of Hak-İş.
- Ongoing Disputes in Labor Life
- Panel on Feb 28, and on March 8 at Women's Day.

Aydın ÜNAL discussed the tradition and the future of Turkish politics. He praised existence of a state tradition for stability. Besides, the bad habits should be relieved in a long span of time. For future, he expected a self compromise within the groups of the society. Without such a self-criticism, the coming century would bring no hope to our country, according to ÜNAL. He concluded with certain headlines selected from newspapers on the topics of privatization, inflation, IMF, and monetary measures.

Events to Be Remembered

Among the topics which should be emphasized in this issue are:

- Political crisis
- Prohibition on head - scarves
- Legal ban on RP.
- Susurluk event
- Gulf crisis
- Serbian oppression in Kosovo
- Isolationist policy in Turkey

FILE

The authors have discussed the following questions in this issue:

- 1) How do you evaluate the Turkish state structure and democracy within the context of public consent?
- 2) To what extent the power holders in the political, economical, and social fields possess democratic legality?
- 3) Does democracy constitute a bridge between the rulers and the ruled?
- 4) The choice of the electorate is generally undermined by certain power centers. Is it a contradiction for democracy and social compromise?

Legality and Legitimacy

The search for legitimacy is the attempt to make his existence and his behaviour both for himself, and for the others. For this reason, the "legitimacy" is more valuable than political and legal sphere.

The legitimacy of the political authority differentiated in various societies. The political authority relied on kinship, power, religion, class, or polls. The recognition of the type of legitimacy is the basis of the type of the rule. Dynasty, oligarchy, democracy and teocracy are the types of legitimacy for the rulers.

Aytekin YILMAZ

has focused on the pillars of the legality and has classified the political powers as territorial, police, and legal states. In a legal state based on laws and regulations, we are confronted with protection of individual rights. In the democratic administration, individuals are taken into consideration, that rulers are determined through the consent of the society. In the developing countries like Turkey, there exist a dual sphere of legality. Beside the legality of the public consent, we face with the influence of elite oligarchy, which are in con-

tinuous rivalry. The 1982 constitution has widened the sphere of the state at the expense of public consent. The public opinion, could easily be violated in such an atmosphere, YILMAZ concluded.

Mustafa EVERDİ

advocated that the public consent is the main consideration of secular administrations while the religious regimes rely on the divine authority. The legality of the revolution in Turkey has distinguished from that of the people which constituted a dualism on the issue. Everdi also discussed the legality of the nation vis-à-vis the state in Turkish tradition. Furthermore, the political, economic, military, and the mediatic powers are getting more powerful at the expense of the ordinary people. Degeneration of the bureaucracy, inclining bribery, and oppressive tendencies seem to be dramatic. But there is still a hope he advocated.

Atilla YAYLA

has first touched upon the short history of parliamentary system in Turkey since 1876. He clarified that one of the basic principles of democratic legality is the peoples' consent. Unfortunately, there is an ongoing tension in our country between the politicians, political parties, bureaucrats, and the military class. Bureaucrats have certain advantages in comparison to the politicians, since the former have a long-term period of practice. They are not depreciated by the electorate, nor have political expectations. In any case, the bureaucrats are not the rivals of the politicians in legal platforms. Yayla concluded that the most important dispute in Turkey today is the social reconciliation and constitution of democratic legality. All classes are under a desperate fear which threatens the society, according

to Yayla.

In "The Republic for Sale", by Giovanni Papini, running of an administration by its owner is cited in an amusing manner. A businessman has purchased a country, and allowed the bureaucrats to run the state under limited freedom. The boss was observing the state machinery like watching a theater, while the bureaucrats were unaware of the real situation. He could stop everything, or intervene at any moment he wished.

Mustafa Serdar GEZGİN,

as an individual observing Turkey from abroad for a few years, has regretted the negative developments in the field of democratic and individual freedom. As frequently emphasized by Ahmet Altan, among the principles of Republican era, there is no democracy. None of the crucial decisions of the governments had been consulted the people itself. Military and civil elite behave on behalf of the people without asking their consent. None of the constitutions were prepared by the civilians, let alone the sustenance of democracy, in the real sense of the term. The basis of the problem relies on the crisis of confidence between the state and the society, Gezgin claimed. In sum, the state is at odds with its history and the nation, according to the author.

Bülent ARI

discuss the historical background of Turkish administrative system and the military tradition. Rather than focusing on the existing democratic institutions in Turkey, the historical administrative experience should be taken into consideration, according to ARI. To emphasize the military weight in Turkish tradition, certain examples are given in the article. In this context, comparative conclusions are pointed out by the author to overcome the present short-comings of Turkish democracy.

Taha AYDIN

has given examples from political history of Turkey and expressed his regrets on repetition of similar develop-

ments today. He also criticized the achievement of political goals through judicial means. According to him, political struggle is carried out in Turkey relying on certain power centers, rather than the people itself.

Dialogue Group

President of Hak-İş Salim USLU described the image of Turkey both from inside and outside. USLU first mentioned the major global change in 1989. But unfortunately, he regretted, Turkey is exiled from modern world.

Regarding foreign policy, Turkey restricted itself in many respects. Consequently, the refusal of EU disappointed Turkish society, although it is an expected result. Democratization and politics is another element of crisis which is out of stability for many decades. A project and a model of democratization is urgently needed he advocated. In the last part of his speech, president USLU touched upon economics, labor life, social security, and Turkey's future.

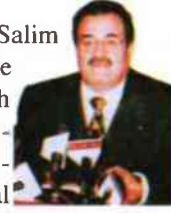
PANEL

On the first anniversary of 28 Feb period, a panel was organized by HAK-İŞ.

In his introductory speech, Hak-İş General Secretary for Education Yusuf ENGİN emphasized the traditional, oppressive philosophy of the Turkish state. From Tanzimat period onwards, Engin stressed, the domestic politics is directed by non-politicians in Turkey. In his opening address, Hak-İş President Salim USLU has focused on the atmosphere of fright, and the military behavior of civil institutions since 28 Feb. USLU also praised the existence of hope, dream, potential, dynamism and vision in the Turkish Society.

The president of the panel Mustafa

ÇALIK has made a short introduction on the topic. He claimed that the state power has been taken over by the bureaucratic elite.

Naci BOSTANCI discussed the emergence of sub-identities in recent years. However, each subidentity is under the struggle of its own sustenance, rather than creation of a joint identity, he claimed. The politicians undermined the danger of deep sociological division among the society, he concluded.

According to

Ali BAYRAMOĞLU,

the military initiative has realized an atmosphere of politics without a coup d'état. Under these circumstances, the parliament and other institutions are blockaded to reshape the Turkish society. Bayramoğlu has reminded the socio-economic dynamics of the ÖZAL period after 80's, and concluded that this is nothing more than a fight for economic partition among the classes of society.

Vedat BİLGİN

has given examples from the discussions of civil society and claimed that as the role of the civilians and the Anatolian entrepreneurship has risen, the economic elite has cooperated with the bureaucracy. The result was hanging of a prime minister in 1961 and the rest of the military takeovers. The 27 May group must have been judged to cease the military tradition in Turkey.

Ömer ÇELİK

first brought a diagnosis that since Feb. 28, the Turkish armed forces is actually involved in the political life. The turbulence has created a chaos in politics, Çelik advocated. Despite its closure Refah played a determinant role, he claimed, he only solution, according to Çelik, is to have a democratic reaction.

Ümit KIVANÇ

has criticized certain groups who favoured some of the military take-overs, but damned the others which harmed themselves. He also described that May 27 was not the starting point in Turkish society. The political parties has lacked a strategy, according to Kivanç, to overcome the problems. The governments has never come to power, he concluded.

The Future of Turkish Labor Life

Hak-İş General Secretary for Education Yusuf ENGİN was participated in the meeting held by Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. Engin has given a short history of industrial development and has touched upon the situation of Turkey in the "age of information". According to UNCTAD re-

ports and the economic performance of Turkey, there existed many shortcomings of economic interrelationships. Technology has brought a certain lifestyle. Within this context, reconciliation, peaceful coexistence, competition should replace struggle, uniformity and destruction. In his conclusion, Engin praised the discussion of industrial relations by the civil organizations.

PANEL

Labor Life and Women

On March 8, Women's Day, Hak-İş

organized a panel, chaired by General Secretary of Hak-İş, Recai BAŞKAN. Hak-İş General Secretary for education Yusuf ENGİN has made an opening address in which certain figures about women's share in labor life was given.

Hak-İş President Salim USLU also made an introductory speech starting with his regrets on the society's negligence on the importance of Women's Day. According to USLU, although many attempts have been made on the issue, women are being exploited all around the world. Adoption of laws, and regulations are inadequate to raise the social status of women, he advocated.

The focus of Fehim ÜÇİŞİK

was Human Rights Clause and the 1982 Constitution. As mentioned in these two documents, he said, "minimum wage" should be determined in accordance with human needs. Hak-İş and Disk should be involved in the "Minimum Wage Determination Commission", he added. Furthermore, unemployment fund should be immediately inaugurated.

Fatma ÖZDOĞAN

has made a dramatic speech on the problems of working women. Suggestions were brought by ÖZDOĞAN that necessary rights could be provided to the women in labor life. Most of the women today are under the heavy burdens of both her family and job conditions, she claimed. When a woman has a child, she must be exempted from certain financial and legal liabilities, Özdoğan advocated.

Fatma ERSİN

concentrated on the reasons of women to involve in the labor life. Despite the fact that most of the women work for financial reasons, a negligible rate of them prefer a job for fun. Moreover, the housewives should be considered as professionals that required a high qualification.

Meryem KORAY's

main concern was the social status of women in the society and the lower wages for women than their male colleagues. Since women are restricted to work on certain sectors, they are obliged to work for lower wages. The lower wage today is the locomotive of especially textile sector and the Turkish export, she said.

Foreign Relations

- Hak-İş General Secretary Recai BAŞKAN, and Head of Department in Öz Çelik-İş, Hayati KÖRPE participated in the symposium on "Labor Law and Globalization" organized by CGT/ISERES in Paris.

- In Karachi / Pakistan, a symposium was held on "Globalisazion and Its Effect on Workers" which was participated by Salim USLU and Osman YILDIZ.

- On 1-4 Feb 98, a joint meeting of EU-Mediterranean Cooperation was held by CISL, CGIL, UIL, CNEL and ETUC in Rome. Yusuf ENGİN and Osman YILDIZ was also there to represent Hak-İş.

- On 5-6 March 98, ETUC Executive Board met in Bruxelles. Hak-İş also participated in this meeting for the first time as a member. In Bruxelles, introductory visits were paid to several labor institutions by an Hak-İş delegation.

- ETUC General Secretary

Emilio Gabaglio visited Hak-İş Headquarters on 10 Feb 1998.

- In Geneve, IMF has organized a conference on 26-28 Nov. 97, gathering trade unions in metal sector. Öz Çelik-İş delegation was also there.

Cooperation Protocol

On 16 April 1998, Minister of Environment İmren AYKUT visited Hak-İş and a cooperation protocol

was signed in the field of environment and labor health education. The aim of the protocol is prevention of environmental pollution, provision of a sustained development, and bringing an active participation on environmental issues.

May Day Celebrations

May Day was jointly celebrated in İstanbul with participation of TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK and KESK presidents. In his address, Hak-İş president Salim USLU indicated that the working class has demands for more democracy, more freedom, and an honorable life. President USLU has concluded his address with a poem which emphasized the will of brotherhood and freedom.

May Day Manifesto

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK and KESK have prepared a joint manifesto on the

occasion of May Day. The declaration emphasized the solidarity of the working class, and included certain demands on more democratic rights, suspension of privatization and higher wages.

Stop Child Labor

The last stop for "the Global Mach" against the exploitation of child labor was Turkey. The participants of this long march have visited Hak-İş headquarters on April 30 with the slogans "stop stop child labor" and "no more child labor". Hak-İş president Salim USLU has made a short speech in his acceptance of the children and held the adults responsible from exploitation of children.

Alınteriyle

At this issue, Yusuf ENGİN criticized the ongoing period of Feb. 28 in Turkey. He identified

the process as a post-colonial aspiration. There are many similarities between Tanzimat, Union and Progress, Young Turks, May 27 1960, March 12 1970, Sept. 12 1980, and Feb 28 1997. The process has tightened the freedom and democratization he claimed. The society is under arrest in a dark tunnel. No one can be persuaded to live in darkness, he concluded.

larınca post modern darbe olarak adlandırılan 28 Şubat, bizce (İlla ki post bir isim vermek gerekirse abartmadan söylüyoruz ki) ülke içi örtü-süz post kolonyal bir darbe dir.

Yani 28 Şubat; kendi halkını sö-mürge halkı gören, onun toplumsal, tarihi ve kültürel doku ve değerlerini yok sayan, doğal gelişiminden rahat-sız olan, kendilerini halka rağmen halk için vazgeçilmez gören, koloni valisi veya komiser mantığının depreşerek hortlamasıdır.

Yaklaşık 1,5 asırdan beri, niteliği değişse de kalıpları ve alışkanlıkları değişmeyen bir davranış modelinin koruma ve kollamacı karakteri; özünde sürekli varolagelen devleti mutlaka birilerine karşı korumak mantığı ve telaşıyla, varlık ve beka sını bu mefruz korkular la sürdür-müş ve sürdürmeye devam etmekte-dir.

Biraz geriye giderek, yakın tarihi arka plana baktığımızda; 28 Şubat mantığı ve dayatmacılığını daha iyi anlamak için çok da yabancı olma-dığımız tarihlerle karşılaşırız.

Aslında dün ne olmuşsa bugün de aynı şeyler oluyor. Güneş altında yeni bir şey yok.

28 Şubat'ı anlayabilmek ve 'Tür-kiye nereye gidiyor?'a cevap araya-bilmek için "Türkiye nereden geli-yor?"u da cevaplandırmak gerektiğini düşünerek, (üzerlerinde ayrıntılı ola-rak durmadan), toplumsal sürecimiz-in kırılma noktalarını dönemler ha-linde işaret etmek istiyorum:

3 Kasım 1839 da ilan edilen Tan-zimat neyse, 28 Şubat da onun uzan-tısıdır.

23 Aralık 1876 ile 13 Şubat 1878 arası I. Meşrutiyet neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

21 Mayıs 1889 da ortaya çıkan İt-

tihat Terakki neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

1902-1906 arası Jön Türkler ha-reketi neyse, 28 Şubat da onun uzan-tısıdır.

23 Temmuz 1908-21 Aralık 1918 arası II. Meşrutiyet neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

27 Mayıs 1960 neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

12 Mart 1970 neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

12 Eylül 1980 neyse, 28 Şubat da onun uzantısıdır.

İttihat ve Terakki ile başlayan Derin Devlet çizgisi ve serüveni de-vam ediyor. 28 Şubat'lar bu çizginin besleyicileri ve kırılma noktalarıdır.

Bu tarihlerin birbirleriyle ve 28 Şubat'la yüzeysel bağlantılarını kur-mak zor olsa da bu hareketlerin derin bağlantı ve benzerliklerinin ana mo-tifi "toplumsal terzilik" tir.

Bütün bu girişimlerin sonucu is-tenildiği ve planlandığı gibi olma-mış, istikametinden sapmış, bekle-nen gerçekleşmemiş ama toplumsal dokumuz oldukça yara almıştır.

Bu toplumsal terzilik, yeni bir Türkiye sürümü olarak 28 Şubat'la daha bir gün yüzüne çıkmıştır.

Başbakanlık Kriz Yönetmeliği, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi, Ba-tı Çalışma Grubu, Sivil Çalışma Grubu gibi oluşumlarla siyasetin ve parlamentonun, siyaset dışı güçlerce vesayet altına aldığı bir Türkiye'de konuşulması ve tartışılması gerekenler değil, konuşulmaması ve tartışıl-maması gerekenler önümüze konul-maktadır.

28 Şubat'la birlikte siyasetin tı-kanması, güç kaymasına neden ol-muş ve siyaset dışı yeni güç merkez-leri oluşmaya başlamış, bu güç mer-kezleri de iktidarlara tayin eder ol-

Devletçi kayıtlar ve şemaların gün geçtikçe yerini kendiliğinden katılım ve denetim mekanizmaları'na yani sivil toplumsal örgütlenmelere bırak-maya başladığı günümüzde; HAK-İŞ olarak toplumsal sorunlara bir baro-metre duyarlılığıyla yaklaşmayı so-rumluluk bilincimizin gereği olarak görüyoruz.

'Türkiye nereye gidiyor?' sorusu-nu 28 Şubat'la birleştirerek cevap-landırmamız gerekiyor.

Herşeyin sembollerle ifade edil-meye başlandığı sanal bir dünyada, 28 Şubat sembolü Türkiye Nereye Gidiyor? sorusunun içinde, gizli ce-vabını da taşıyor.

Türkiye nereye gidiyor? cümle-si, aynı zamanda Türkiye'nin doğru olmayan biryerlere gittiğine de işa-ret ediyor.

Nedir 28 Şubat'ın anlamı? Ve Türkiye 28 Şubat'la başlayan süreçte nereye götürülmek isteniyor?

Toplumların doğal gelişme çizgi-sindeki kırılmaları isimlendiren bazı-

VEYA TÜRKİYE NEREYE GİDİYOR?

- Yusuf ENGİN -

muştur.

İşte biz, bu süreçte, Türkiye nereye gidiyor? un cevabını arıyoruz.

Aslında hepimiz cevabın istikametini biliyoruz.

Fakat, özgürlüklerin daraltıldığı, demokratikleşme ve insan haklarının yok edilme sürecine girdiği,

İnsanlarına sadece gardiyanlarını seçme özgürlüğü tanımının özgürlüklerin temeli ve ölçüsü olarak belirlenmeye çalışıldığı bir Türkiye de bu cevabı aramanın ne anlamı olabilir?

Biz, üstlenmiş olduğumuz toplumsal sorumluluğumuz gereği bu cevabı aramak ve gereğini yapmak durumundayız.

Çok ilginçtir ki; 28 Şubat sürecine yoğun katkı yapan medya, sermaye ve seçkinlerin yanında, 28 Şubatların olmaması için toplumun değişik kesimleri adına söylem ve eylem gerçekleştirmesi gereken sivil toplum kuruluşlarından bazıları bu süreçte taraf olmuşlar, toplumun yapay bir gerilim ve krize girmesine alkış tutmuşlar, bu süreçte bizzat yer almışlardır.

Dün yer aldıkları ve alkış tuttukları gelişmelerden bugün rahatsız olmaktadır.

Temsilcisi oldukları tabanın kendilerine vermediği bir yetkiyi kullanarak 28 Şubat'ı alkışlayanlar; dumanlı havayı seven ve kollayan, tabanı ile yabancılaşmış fırsatçılardır.

Kamuoyunun belirleyici bir kurum olmaktan çıkarıldığı,

Bilerek ve planlayarak gerginliklerin urmandırıldığı,

Muhtemel toplumsal tepkilere karşı kontrol altında, isimden ibaret bir demokrasi'nin talep ettirmeye çalışıldığı,

Bizzat Başbakan'ının İktidar olmak için halkın oyu yetmez! dediği, ... bir Türkiye de hangi demokrasi-

den, hangi özgürlüklerden, hangi insan haklarından bahsedilebilir?

Ve nihayet..

Gerçek sorunlarını.. yani adaletsiz gelir dağılımını, enflasyonu, işsizliği, yoksulluğu konuşamayan bir Türkiye; İrticayı, Laikliği, Atatürkçülüğü, Başörtüsünü, neleri giyip giymeyeceğini, hangi marketten alışveriş yapacağını konuşur duruma getirilmek isteniyor..

Çağdaş dünya; kalkınmayı, ilerlemeyi, gelişmeyi, sanayi sonrası örgütlenmeleri konuşuyor ve gerçekleştiriyorken, Türkiye çağlar öncesine götürülmek isteniyor. Hem de ilerleme adına, aydınlık adına, demokrasi adına..

Bugünlerde de 28 Şubat'la birlikte girilen karanlık dehlizde karanlığa alıştırmaya ve bu dehlizdeki yaşamın dışında yaşam olmadığına şartlandırılmaya çalışılıyor.

Resmi ideoloji, beyaz bayrak çekmemek için reform ve restorasyon'larla uğraşmaktadır.

Biz sivil toplum örgütleri ve tek tek birey olarak insanımız, sorumluluklarının bilincinde olduğu sürece, herşeyi biçimlendirme iddiasıyla gelenlerin hiçbir şeyi biçimlendirmeden gideceklerine inanıyoruz.

Gerçekler şemalar ve şablonlar değildir.

Asıl gerçekler Toplumsal hayatın gerçekleridir. Bu gerçeklerle örtüşmeyen hiçbir dayatma uzun soluklu olmamıştır ve olamayacaktır.

Ne kadar duvar örülürse örülsün, duvar örücüler kendi vizyonlarını görüş alanlarını karartacaklardır.

İnsanlarına sadece
gardiyanlarını seçme
özgürlüğü tanımının
özgürlüklerin temeli ve
ölçüsü olarak belirlenmeye
çalışıldığı bir
Türkiye'de bu cevabı aramanın ne anlamı olabilir?

GLOBALMARCH® KÜRESEL YÜRÜYÜŞ

Çocuk İşçiliğine Karşı
Against Child Labour
Contra el Trabajo Infantil
Contre le Travail des Enfants

Sömürüden Eğitime
From exploitation to education
De explotación a educación
De l'exploitation à l'éducation